



EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020



MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY



MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MALÉ A STREDNÉ PODNIKANIE V ČÍSLACH

BRATISLAVA | 2021



Vydavateľ:
Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

OBSAH

Zoznam tabuliek.....	4
Zoznam grafov.....	5
Zoznam máp	6
Zoznam skratiek.....	6
Úvod	7
1 Definícia malých a stredných podnikov.....	9
2 Stav a vývoj počtosti MSP.....	12
2.1 Fyzické osoby – podnikatelia	22
2.2 Právnické osoby – podniky.....	27
2.3 Rodová a veková štruktúra podnikateľov	31
2.4 Rýchlorastúce spoločnosti	35
3 Dynamika vývoja podnikateľských subjektov	38
3.1 Vznik a zánik podnikateľov podľa metodiky Eurostatu	39
3.2 Vznik a zánik podľa metodiky SBA.....	44
4 Regionálne hľadisko podnikania MSP.....	49
5 Charakteristika zamestnanosti v MSP.....	56
6 Ekonomické ukazovatele MSP.....	64
6.1 Tržby vo vybraných odvetviach	65
6.2 Hrubá produkcia	70
6.3 Pridaná hodnota	71
6.4 Produktivita práce	75
6.5 Zisk pred zdanením.....	77
6.6 Tvorba hrubého fixného kapitálu.....	78
7 Postavenie MSP v zahraničnom obchode SR.....	80
7.1 Vývoz MSP.....	81
7.2 Dovozy MSP.....	84
8 High-tech ukazovatele MSP.....	86
8.1 Početnosť a štruktúra MSP v high-tech odvetviach.....	87
8.2 Vývoj tržieb, investícií a zamestnanosti MSP v high-tech odvetviach	91
9 Inovačná aktivita MSP.....	95
10 Využívanie IKT v MSP	99
11 Výskumno-vývojová činnosť MSP.....	104
Záver	109
Prílohy	112

Zoznam tabuliek

Tab. č. 1: Aktívne podnikateľské subjekty podľa právnej formy a veľkostnej kategórie k 31. 12. 2020.....	13
Tab. č. 2: Početnosť malých a stredných podnikov podľa odvetvového členenia.....	16
Tab. č. 3: Veľkostná štruktúra podnikateľského sektora v SR a EÚ v roku 2018.....	19
Tab. č. 4: Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov podľa právnej formy.....	31
Tab. č. 5: Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov podľa právnej formy v roku 2020.....	32
Tab. č. 6: Rýchlorastúce podniky na Slovensku v rokoch 2018 a 2017.....	36
Tab. č. 7: Rýchlorastúce začínajúce podniky (gazely) v SR v rokoch 2018 a 2017.....	37
Tab. č. 8: Podiel rýchlorastúcich začínajúcich podnikov (gazely) podľa zamestnanosti v krajinách V4 v roku 2018	37
Tab. č. 9: Vznik PO a FO – podnikateľov v SR podľa veľkostnej kategórie počtu zamestnancov a ekonomickej činnosti	39
Tab. č. 10: Zánik PO a FO – podnikateľov v SR podľa veľkostnej kategórie počtu zamestnancov a ekonomickej činnosti	40
Tab. č. 11: Podiel aktívnych subjektov v jednotlivých rokoch od svojho vzniku (tzv. miera prežitia) vo vybraných odvetviach v SR v roku 2018.....	41
Tab. č. 12: Miera prežitia PO a FO podnikateľov podľa kohortného prístupu.....	41
Tab. č. 13: Vývoj počtu vzniknutých MSP podľa právnych foriem na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR	44
Tab. č. 14: Vývoj počtu vzniknutých MSP podľa odvetví na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR.....	45
Tab. č. 15: Vývoj počtu zaniknutých podnikateľských subjektov podľa právnych foriem na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR.....	46
Tab. č. 16: Vývoj počtu zaniknutých podnikateľských subjektov podľa odvetví na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR.....	47
Tab. č. 17: Vývoj čistého prírastku podnikateľských subjektov podľa údajov z Registra organizácií ŠÚ SR.....	48
Tab. č. 18: Počet podnikateľských subjektov podľa krajov a právnej formy v roku 2020.....	50
Tab. č. 19: Indexy zamestnanosti vo vybraných odvetviach hospodárstva v roku 2020.....	57
Tab. č. 20: Počet zamestnaných osôb podľa veľkostnej kategorizácie	59
Tab. č. 21: Porovnanie zamestnanosti podľa veľkostných kategórií podnikov v SR a EÚ v roku 2018.....	61
Tab. č. 22: Výška priemernej mzdy podľa veľkostných kategórií podnikov v období 2018-2020	62
Tab. č. 23: Vývoj tržieb za vlastné výkony a tovar v priemysle podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur)	66
Tab. č. 24: Vývoj stavebnej produkcie podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur) ..	67
Tab. č. 25: Tržby za vlastné výkony a tovar v službách (vrátane obchodu) podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur)	68
Tab. č. 26: Vývoj pridanej hodnoty právnických osôb – nefinančných korporácií podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur).....	72
Tab. č. 27: Podiel MSP v high-tech odvetvia na celkovom počte MSP v odvetviach priemyselnej výroby a služieb	89
Tab. č. 28: Výdavky podnikateľského sektora na výskum a vývoj podľa veľkostnej kategorizácie (v mil. Eur) 105	
Tab. č. 29: Počet podnikateľských subjektov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020.....	113
Tab. č. 30: Počet fyzických osôb - podnikateľov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020.....	114
Tab. č. 31: Počet živnostníkov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020....	115
Tab. č. 32: Počet právnických osôb - podnikov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020.....	116
Tab. č. 33: Rozdelenie sektorov priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne priemyselnej výroby na základe klasifikácie SK NACE	117
Tab. č. 34: Rozdelenie sektorov služieb podľa znalostnej intenzity a technologickej úrovne služieb na základe klasifikácie SK NACE.....	118

Zoznam grafov

Graf č. 1: Štruktúra MSP podľa veľkostných kategórií podnikov	14
Graf č. 2: Štruktúra MSP podľa právnych foriem v roku 2020	14
Graf č. 3: Vývoj počtu malých a stredných podnikov v SR podľa právnych foriem	15
Graf č. 4: Vývoj miery podnikateľskej aktivity MSP v SR.....	15
Graf č. 5: Odvetvová štruktúra MSP v roku 2020.....	16
Graf č. 6: Medziročná zmena absolútnej početnosti MSP – PO a FO – podnikateľov podľa odvetví (2020 a 2019)	17
Graf č. 7: Vývoj štruktúry MSP podľa odvetví v rokoch 2011 - 2020.....	18
Graf č. 8: Odvetvová štruktúra MSP podľa veľkostných kategórií v roku 2020.....	18
Graf č. 9: Vlastnícka štruktúra MSP v roku 2020	19
Graf č. 10: Podiel mikropodnikov na celkovom počte podnikov v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ v roku 2018	20
Graf č. 11: Počet malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov v krajinách EÚ v roku 2018.....	20
Graf č. 12: Porovnanie odvetvovej štruktúry MSP na Slovensku s EÚ v roku 2018	21
Graf č. 13: Štruktúra FO – podnikateľov podľa právnej formy v roku 2020	22
Graf č. 14: Vývoj počtu živnostníkov v SR v rokoch 1996-2020	23
Graf č. 15: Vývoj počtu podnikateľov - slobodné povolania a SHR v rokoch 1996-2020	24
Graf č. 16: Odvetvová štruktúra fyzických osôb – podnikateľov v roku 2020	24
Graf č. 17: Počet živnostníkov podľa jednotlivých odvetví v roku 2020.....	25
Graf č. 18: Štruktúra živnostníkov podľa odvetví v rokoch 2011-2020.....	25
Graf č. 19: Podnikajúce osoby v slobodných povolaniach podľa odvetví v roku 2020	26
Graf č. 20: Vývoj počtu MSP - právnických osôb v rokoch 2011 - 2020	28
Graf č. 21: Odvetvová štruktúra MSP – právnických osôb v roku 2020.....	28
Graf č. 22: Štruktúra MSP-PO podľa odvetví v rokoch 2011-2020.....	29
Graf č. 23: Vývoj početnosti MSP-PO podľa právnej formy v rokoch 2011-2020.....	30
Graf č. 24: Vývoj počtu žien FO - podnikateľiek a ich podielu na celkovom počte FO – podnikateľov	31
Graf č. 25: Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov	33
Graf č. 26: Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2020-2016	34
Graf č. 27: Veková štruktúra podnikateľov vo vybraných krajinách EÚ v roku 2020	34
Graf č. 28: Podiel rýchlorastúcich podnikov podľa zamestnanosti na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektoch podľa krajín v rokoch 2018 a 2014	36
Graf č. 29: Podiel vzniknutých PO a FO – podnikateľov vo vybraných odvetviach a krajinách EÚ v roku 2018 (%)	42
Graf č. 30: Podiel zaniknutých PO a FO – podnikateľov vo vybraných odvetviach a krajinách EÚ v roku 2018 (%).....	42
Graf č. 31: Miera prežitia PO a FO – podnikateľov po dvoch rokoch od vzniku podľa krajín a odvetví v roku 2018 (%).....	43
Graf č. 32: Štruktúra MSP podľa dátumu vzniku subjektu (k 31.12.2020).....	46
Graf č. 33: Vývoj počtu MSP-PO v krajinách SR.....	51
Graf č. 34: Vývoj počtu FO-podnikateľov v krajinách SR, 2010-2020	53
Graf č. 35: Počet zamestnaných osôb podľa veľkostnej kategorizácie a právnych foriem	59
Graf č. 36: Zamestnanosť v podnikovej ekonomike podľa veľkostných kategórií podnikov v roku 2020	60
Graf č. 37: Podiel MSP (vrátane FO - podnikateľov) na zamestnanosti v národnom hospodárstve SR v roku 2020	60
Graf č. 38: Podiel MSP - PO na zamestnanosti v jednotlivých odvetviach v roku 2020	60
Graf č. 39: Podiel MSP na zamestnanosti v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018	62
Graf č. 40: Štruktúra tržieb vybraných odvetví a stavebnej produkcie v roku 2020	69
Graf č. 41: Podiel MSP na tržbách v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018	69
Graf č. 42: Vývoj hrubej produkcie podľa veľkostných kategórií podnikov (PO – nefinančných korporácií) v mil. Eur.....	71
Graf č. 43: Vývoj pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií podnikov (PO - nefinančných korporácií), v mil. Eur.....	72
Graf č. 44: Trend vývoja pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií podnikov (2008 = 100)	73
Graf č. 45: Odvetvová štruktúra pridanej hodnoty nefinančných MSP – PO v rokoch 2016-2020	73
Graf č. 46: Medziročná zmena pridanej hodnoty nefinančných MSP – PO podľa odvetví v roku 2020	74
Graf č. 47: Veľkostná štruktúra pridanej hodnoty nefinančných MSP – PO v roku 2020 podľa odvetví	74

Graf č. 48: Podiel MSP na pridanej hodnote v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018.....	75
Graf č. 49: Produktivita práce MSP v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018 (v tis. Eur).....	76
Graf č. 50: Vývoj finančnej produktivity práce v SR v rokoch 2010 – 2019.....	76
Graf č. 51: Vývoj zisku pred zdanením podľa veľkostných kategórií podnikov (PO – nefinančných korporácií) v mil. Eur.....	77
Graf č. 52: Vývoj podielu MSP s kladným hospodárskym výsledkom.....	78
Graf č. 53: Vývoj tvorby hrubého fixného kapitálu podľa veľkostných kategórií podnikov (PO – nefinančných korporácií) v mil. Eur.....	79
Graf č. 54: Objem a štruktúra vývozu podľa veľkostných kategórií podnikov, 2017-2020.....	81
Graf č. 55: Teritoriálna štruktúra vývozu MSP v roku 2020.....	82
Graf č. 56: Podiel MSP na celkovom vývoze do krajín EÚ v roku 2018.....	83
Graf č. 57: Podiel MSP na celkovom vývoze do krajín mimo EÚ v roku 2018.....	83
Graf č. 58: Objem dovozu podľa veľkostných kategórií podnikov v rokoch 2017 - 2020.....	84
Graf č. 59: Teritoriálna štruktúra dovozu MSP v roku 2020.....	85
Graf č. 60: Vývoj salda obchodnej bilancie MSP a veľkých podnikov (v mil. Eur).....	85
Graf č. 61: Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch.....	88
Graf č. 62: Trend vývoja početnosti MSP (vrátane FO - podnikateľov) podľa technologických sektorov (2008=100).....	88
Graf č. 63: Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne výroby.....	89
Graf č. 64: Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti.....	90
Graf č. 65: Podiel podnikateľských subjektov v high-tech odvetviach priemyslu na celkovom počte podnikateľských subjektov v priemysle, vo vybraných krajinách EÚ v roku 2016.....	90
Graf č. 66: Vývoj tržieb v high-tech odvetviach podľa veľkostných kategórií podnikov (v mil. Eur).....	92
Graf č. 67: Vývoj hrubých investícií do hmotného majetku podľa veľkostných kategórií podnikov (v mil. Eur).....	93
Graf č. 68: Vývoj zamestnanosti v high-tech odvetviach podľa veľkostných kategórií podnikov.....	94
Graf č. 69: Podiel MSP s inovačnou činnosťou v krajinách EÚ v roku 2018.....	96
Graf č. 70: Podiel podnikov s inovačnou činnosťou podľa odvetví a veľkostných kategórií.....	97
Graf č. 71: Intenzita inovácie podľa odvetví a veľkostných kategórií v roku 2018.....	98
Graf č. 72: Podiel podnikov zamestnávajúcich IKT špecialistov podľa odvetví, 2020.....	100
Graf č. 73: Podiel podnikov s vlastnou webovou stránkou, 2020.....	101
Graf č. 74: Používanie služieb cloud computing 2017-2020.....	101
Graf č. 75: Podiel podnikov predávajúcich on-line, 2017-2019.....	102
Graf č. 76: Podiel MSP (10-249) predávajúcich online, 2020 a 2011.....	103
Graf č. 77: Vývoj výdavkov na výskum a vývoj podľa veľkostných kategórií podnikov (v mil. Eur).....	106
Graf č. 78: Štruktúra výdavkov na výskum a vývoj MSP podľa zdrojov financovania v roku 2019.....	106
Graf č. 79: Podiel MSP na výdavkoch podnikového sektora do výskumu a vývoja vo vybraných krajinách EÚ (2017).....	107
Graf č. 80: Podiel výdavkov MSP do výskumu a vývoja na HDP vo vybraných krajinách EÚ (2017).....	108

Zoznam máp

Mapa č. 1: Miera podnikateľskej aktivity MSP-PO podľa okresov v roku 2020.....	52
Mapa č. 2: Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov podľa okresov v roku 2020.....	54

Zoznam skratiek

EÚ – Európska únia
FO – fyzická osoba
HV – hospodársky výsledok
MSP – malé a stredné podniky
OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
PO – právnická osoba
SBA – Slovak Business Agency
SHR – samostatne hospodáriaci roľník
SR – Slovenská republika
ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úvod

Slovak Business Agency v rámci svojich aktivít zameraných na podporu rozvoja a rastu malého a stredného podnikania (MSP) na Slovensku vykonáva pravidelný monitoring a výskum podnikateľského prostredia s dôrazom na sektor malého a stredného podnikania. Vypracované analytické materiály slúžia ako informačné a analytické vstupy v súvislosti s prípravou a realizáciou politiky podpory a rozvoja malého a stredného podnikania.

Dynamický rozvoj malého a stredného podnikania je jedným zo základných predpokladov zdravého ekonomického vývoja krajiny. Malé a stredné podniky na Slovensku tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, poskytujú v podnikovej ekonomike pracovné príležitosti takmer trom štvrtinám (74 %) aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa viac ako polovicou (54 %) na tvorbe pridanej hodnoty. 97 % malých a stredných podnikov tvoria mikropodniky zamestnávajúce menej ako 10 zamestnancov. Viac ako tri štvrtiny malých a stredných podnikov je aktívnych v odvetviach ako obchodné služby, obchod, stavebníctvo a priemysel.

Slovenské hospodárstvo zaznamenalo v roku 2020 v dôsledku pandémie pokles HDP, po prvý krát od hospodárskej krízy v roku 2009. Negatívnymi následkami pandémie bol poznačený aj sektor malých a stredných podnikov. Vplyvom pandémie a nutnosti prijímania protipandemických opatrení, sa rast početnosti MSP z predchádzajúcich rokov prakticky zastavil. Koronavírus prerušil rastovú trajektóriu všetkých dôležitých ekonomických ukazovateľov MSP. Napriek podporným opatreniam na zachovanie pracovných miest si malé a stredné podniky nedokázali udržať ani zamestnanosť. Pokles zamestnanosti MSP nastal po predchádzajúcom každoročnom raste, ktorý prebiehal od roku 2014.

Konkurencieschopnosť slovenských podnikov je určovaná predovšetkým prostredím, v ktorom vyvíjajú svoje aktivity. Zmeny v podnikateľskom prostredí sa s určitým časovým odstupom premietajú aj do kvantitatívnych charakteristík sektora malých a stredných podnikov. V materiáli je prezentované zhodnotenie stavu sektora malého a stredného podnikania v roku 2020 na základe štatistických informácií v kontexte jeho vývoja za posledných niekoľko rokov a porovnanie dostupných údajov o malom a strednom podnikaní na Slovensku a v krajinách EÚ. Vyhodnotené sú štatistické údaje týkajúce sa malých a stredných podnikov v závislosti od jednotlivých právnych foriem, veľkostných kategórií, odvetvového členenia a regionálnej príslušnosti. Význam malých a stredných podnikov v hospodárstve Slovenska je analyzovaný prostredníctvom hodnotenia postavenia malých a stredných podnikov na vybraných ekonomických ukazovateľoch, zamestnanosti a v zahranično-obchodnej oblasti.

Organizačná štruktúra sektora malých a stredných podnikov zahrňujúca počet podnikateľských subjektov, odvetvové členenie, rodové a vekové zloženie sú podrobne vyhodnotené v kapitole 2. V kapitole 3 je vyhodnotená dynamika vývoja podnikateľských subjektov. V kapitole 4 sú analyzované regionálne aspekty vývoja MSP z hľadiska krajov a okresov SR. Nasledujúca časť (kapitola 5) je venovaná hodnoteniu vplyvu MSP na zamestnanosť. Postavenie MSP v ekonomike SR je analyzované v kapitole 6 prostredníctvom hodnotenia vývoja vybraných ekonomických ukazovateľov MSP. Kapitola 7 sa zameriava na oblasť zahranično-obchodných aktivít MSP. V posledných tematických kapitolách (kapitola 8 až 11) je prezentovaný vývoj high-tech ukazovateľov, stav využívania informačných a komunikačných technológií, inovačná a výskumno-vývojová činnosť sektora MSP. Pre lepšiu ilustráciu jednotlivých ukazovateľov je publikácia doplnená o grafické a mapové objekty.

Hodnotenie stavu sektora malých a stredných podnikov v tejto publikácii vychádza zo spracovania údajov pochádzajúcich zo zdrojov Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) a DataCentra. Zdrojom údajov za krajiny EÚ je Eurostat. Štatistické informácie uvedené v materiáli predstavujú výber z podrobnejších hodnotení jednotlivých aspektov podnikania MSP, ktoré sú prezentované vo forme osobitných štatisticko-analytických výstupov vydávaných SBA (Postavenie MSP v zahraničnom obchode SR, Analýza rodovej a vekovej štruktúry FO - podnikateľov, Vznik a zánik podnikateľských subjektov v SR, Analýza finančných ukazovateľov MSP, Malé a stredné podnikanie v samosprávnych krajoch SR).



MSP

1

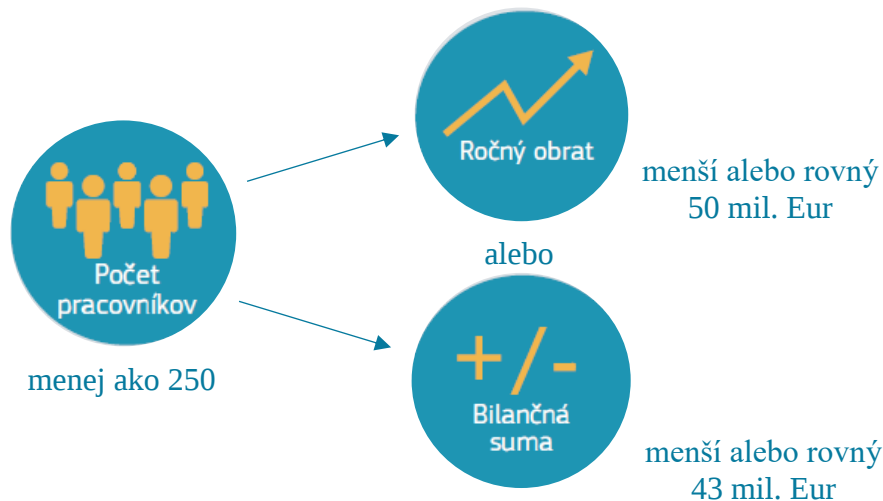
DEFINÍCIA MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV

Európska komisia (EK) definuje podnik ako subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právnu formu. Určujúcim faktorom je pritom hospodárska činnosť, nie právna forma. Z tohto dôvodu možno podľa EK medzi podniky zaradiť samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti, obchodné spoločnosti, partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.

Slovak Business Agency v tomto materiáli uplatňuje veľkostné kategórie podnikov vyplývajúce z odporúčania Európskej komisie č. 2003/361/ES zo 6. mája 2003 o definícii mikro, malých a stredných podnikov¹ a nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014 prílohy I. Vychádzajúc z vyššie uvedených dokumentov sa pri definícii MSP posudzujú tieto tri kritériá:



Najdôležitejším veľkostným kritériom, ktoré musí byť vždy splnené je kritérium zamestnanosti resp. počet pracovníkov. Kritérium počtu pracovníkov je však doplnené ďalšími dvoma finančnými kritériami, z ktorých musí podnik splňať aspoň jedno z nich. **Pri zaradení podniku medzi MSP** sa tak porovnáva jedna z nasledujúcich možných kombinácií hodnotenia: (1) počet pracovníkov a ročný obrat, alebo (2) počet pracovníkov a celková ročná bilančná suma.



Hodnotenie veľkostnej typológie podniku podľa odporúčania Európskej komisie umožňuje zachytiť skutočný rozsah, výkonnosť podniku a jeho postavenie v porovnaní s konkurenciou v rôznych oblastiach hospodárskej činnosti. V prípade, ak MSP nedodrží jedno z dvoch finančných kritérií (ročný obrat alebo celkovú ročnú bilančnú sumu), podnik si naďalej zachováva status MSP. K zmene postavenia podniku ako MSP, prípadne malého podniku alebo mikropodniku v rámci množiny MSP, dochádza až po prekročení veľkostných kritérií v dvoch po sebe nasledujúcich účtovných obdobiach.

¹ Kompletne znenie odporúčania Komisie 2003/361/ES o definícii MSP je dostupné online na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj>

Na základe tohto vymedzenia sa do skupiny malých a stredných podnikov zaraďujú podnikateľské subjekty, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb, a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov Eur a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov Eur. Jednotlivé veľkostné kategórie malých a stredných podnikov sú určené podľa hraničných hodnôt vyššie uvedených kritérií, pričom rozlišujeme tri kategórie:



a/alebo



Mikropodnik	menej ako 10	nižší alebo rovný 2 mil. Eur	nižšia alebo rovná 2 mil. Eur
Malý podnik	menej ako 50	nižší alebo rovný 10 mil. Eur	nižšia alebo rovná 10 mil. Eur
Stredný podnik	menej ako 250	nižší alebo rovný 50 mil. Eur	nižšia alebo rovná 43 mil. Eur

Hraničné hodnoty sú určené na základe odporúčania Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP. Údaje o počte pracovníkov, obrate a celkovej ročnej bilančnej sume sa podľa odporúčania získavajú výlučne z účtovnej závierky podniku za posledné schválené účtovné obdobie a vypočítavajú sa na ročnom základe. V prípade novozaložených podnikov, ktorých účtovná závierka ešte nebola schválená sa uplatňujú údaje získané čestným odhadom vykonaným v priebehu finančného roka. Hodnoty veľkostných kritérií a ich (ne)prekročenie sa sleduje v deň účtovnej závierky.

V tomto materiáli je pri všetkých ukazovateľoch uplatňované kritérium členenia podnikateľských subjektov do kategórie MSP – podľa počtu zamestnancov. Výnimku predstavujú len finančné ukazovatele (kapitola 6), pri ktorých je okrem kritéria počtu zamestnancov zohľadňovaná aj výška ročného obratu. V prípadoch, kde sa nerozlišuje samostatne kategória mikropodnik, sú zaradené medzi malé podniky všetky subjekty s počtom zamestnancov 0 - 49. Uvedená kategorizácia umožňuje porovnanie stavu MSP v Slovenskej republike so stavom podnikateľského sektora v Európskej únii.



2

STAV A VÝVOJ POČETNOSTI MSP

Úspešné obdobie pre malých a stredných podnikateľov na Slovensku, trvajúce prakticky od ukončenia globálnej finančnej a hospodárskej krízy, definitívne ukončila koronakríza. Pandémia vírusu Covid-19 viedla k výraznému poklesu domáceho a zahraničného dopytu a nutnosti prijímania širokej škály protipandemických opatrení, ktoré zásadne ovplyvnili viaceré sektory hospodárstva. **Vysoká citlivosť podnikateľského prostredia na tak zásadnú zmenu podmienok sa prirodzene prejavila v podobe zastavenia rastu početnosti malých a stredných podnikov**, ku ktorému dochádzalo v predchádzajúcej dekáde.

Z údajov Štatistického úradu SR vyplýva, že sa počet aktívnych MSP na Slovensku medziročne takmer nezmenil (rast o 0,3 %). Ešte v roku 2019 sa početnosť MSP zvýšila v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 6,3 %, pričom išlo o najdynamickejší rast počtu MSP od roku 2007. **Počet MSP sa na konci roka 2020 pohyboval na úrovni 597 171. V porovnaní s rokom 2019 sa ich počet zvýšil len o 1 800.**

Podľa dezagregovaných údajov za jednotlivé veľkostné kategórie podnikov (zobrazené v tabuľke č. 1), **došlo k veľmi miernemu nárastu početnosti len v skupine mikropodnikov s 0-9 zamestnancami, medziročne o 0,5 %**. V prípade ostatných veľkostných kategórií bol zaznamenaný pokles aktívnych podnikateľských subjektov. Najzásadnejší, o 7,6 % u malých podnikov, ktorí zamestnávajú 10-49 zamestnancov. Počet stredných podnikov sa znížil o 6,9 %. V rovnakom období bol zaznamenaný aj pokles početnosti veľkých podnikov o 4,3 %.

Pre podnikateľské prostredie na Slovensku je typickou črtou vysoké zastúpenie mikropodnikov. **Z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov v roku 2020 tvorili mikropodniky až 97,2 %**. V absolútnom vyjadrení to predstavuje 580 940 subjektov. Štruktúru podnikateľských subjektov ďalej doplnili **malé podniky s podielom 2,3 %** (v absolútnom vyjadrení 13 491) **a stredné podniky s najmenším zastúpením 0,5 %**, resp. 2 740 subjektov. Podiel veľkých podnikov na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektov zostal zachovaný z predchádzajúcich rokov na úrovni 0,1 %, čo v absolútnom vyjadrení znamená 642 subjektov.

Tab. č. 1: Aktívne podnikateľské subjekty podľa právnej formy a veľkostnej kategórie k 31. 12. 2020

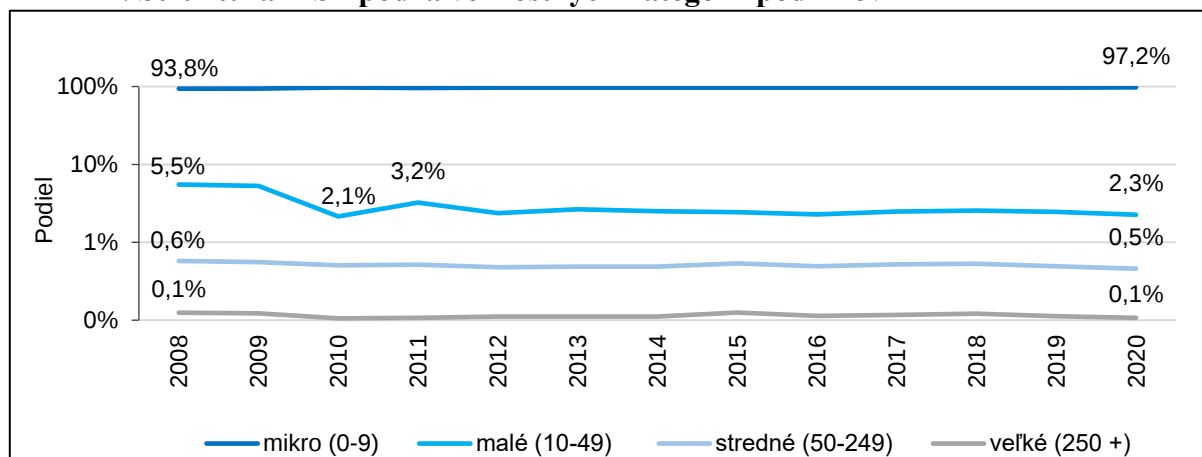
Veľkostné kategórie / právne formy	Podniky	Živnostníci	Slobodné povolania	SHR	Spolu		Index 2020/2019
					Abs.	Podiel v %	
Mikropodniky (0 - 9)	242 927	311 309	22 954	3 750	580 940	97,2% ↑	100,5
Malé podniky (10 - 49)	12 537	928	14	12	13 491	2,3% ↓	92,4
Stredné podniky (50 - 249)	2 710	29	1		2 740	0,5% ↓	93,1
Veľké podniky (250 a viac)	639	3			642	0,1% ↓	95,7
Spolu MSP (0 - 249)	258 174	312 266	22 969	3 762	597 171	99,9% ↑	100,3
Spolu podnikateľské subjekty	258 813	312 269	22 969	3 762	597 813	100,0% ↑	100,3

Zdroj: Register organizácií ŠÚ SR, spracované SBA

Dlhodobý trend vývoja početnosti MSP podľa veľkostných kategórií od roku 2008 až po súčasnosť prezentuje graf č. 1. V sledovanom časovom intervale dochádza k miernemu rastu podielu mikropodnikov, ktorý sa prejavoval najmä do roku 2010. **Po roku 2010 sa vývoj počtu mikropodnikov stabilizoval a v súčasnosti osciluje na úrovni 97 % z celkového počtu podnikateľských subjektov.** Odlišný vývoj bol zaznamenaný v kategórii malých podnikov. V období finančnej a hospodárskej krízy od roku 2008 do roku 2010 došlo k poklesu podielu malých podnikov z 5,5 % na 2,1 %. **Od roku 2012 sa podiel malých podnikov na celkovom**

počte podnikateľských subjektov na Slovensku udržiava v intervale od 2,3 % do 2,6 %. V prípade ostatných veľkostných kategórií podnikov možno pozorovať stabilný vývoj bez významnejších výkyvov.

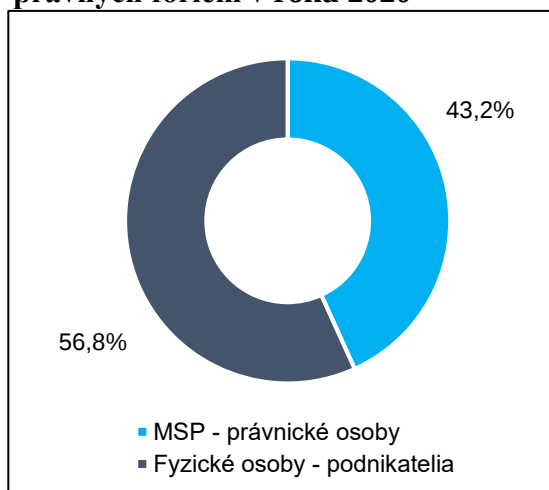
Graf č. 1: Štruktúra MSP podľa veľkostných kategórií podnikov



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA. Hodnoty podielu sú zobrazené v logaritmickej mierke.

Aj v roku 2020 pokračoval trend z posledných rokov charakteristický pozvoľným znižovaním podielu fyzických osôb – podnikateľov (t. j. živnostníci, slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci – ďalej SHR) na celkovom počte aktívnych malých a stredných podnikov na Slovensku.

Graf č. 2: Štruktúra MSP podľa právnych foriem v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Napriek postupnému znižovaniu podielu, v štruktúre MSP podľa právnych foriem stále prevládajú fyzické osoby – podnikatelia s podielom 56,8 %. Zastúpenie MSP – právnických osôb sa v roku 2020 opätovne zvýšilo a dosiahlo doterajšie maximum na úrovni 43,2 %.

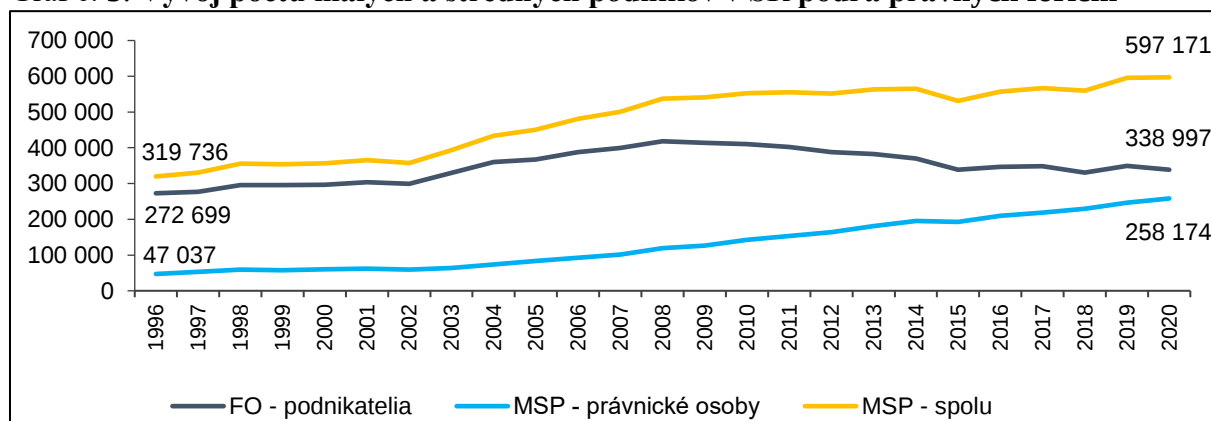
Dlhodobý vývoj MSP vyjadrený v absolútnych početnostiach podľa právnej formy prezentuje graf č. 3. Od začiatku sledovaného obdobia sa početnosť oboch právnych foriem podnikania (FO – podnikatelia a MSP – právnické osoby) vyznačovala podobnými vývojovými tendenciami. **Zmena vo vývoji nastala po roku 2008, kedy sa zastavil rast početnosti FO – podnikateľov a nastal trend poklesu.**

Od tohto obdobia až do roku 2020 **klesol počet FO – podnikateľov o takmer jednu pätinu (18,9 %).** K poklesu prispelo najmä opakované zvyšovanie vymeriavacieho základu pre SZČO, čo viedlo k zvyšovaniu odvodového zaťaženia. V prípade podnikateľských subjektov podnikajúcich v právnej forme MSP – právnické osoby pokračoval vývoj početnosti v kontinuálnom raste aj po roku 2008. V dôsledku tohto rastu sa **počet MSP – právnických osôb medzi rokom 2008 a 2020 zdvojnásobil**, (presnejšie, zvýšil sa o 116,6 %).

Na medziročný vývoj celkovej početnosti aktívnych MSP na Slovensku mali negatívny vplyv fyzické osoby – podnikatelia. V porovnaní s predchádzajúcim rokom 2019 sa ich počet

znižil o 2,9 %. Za poklesom stojí najmä prepad živnostníkov, ktorí pomocou vhodne nastavených procesov, vrátane elektronizácie verejnej správy, dokážu pozastavením alebo ukončením podnikania pomerne rýchlo a flexibilne reagovať na zhoršené podmienky. Aj napriek koronakríze sa v roku 2020 zvýšil počet aktívnych MSP – právnických osôb o 4,8 % na 258 174 podnikov, čo predstavuje historicky najvyšší počet aktívnych MSP v tejto právnej forme na Slovensku.

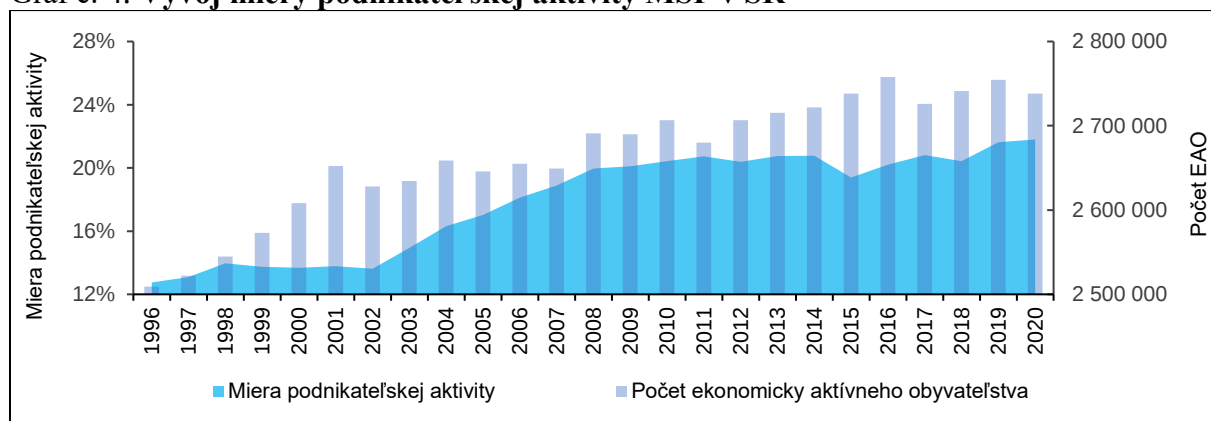
Graf č. 3: Vývoj počtu malých a stredných podnikov v SR podľa právnych foriem



Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

Miera podnikateľskej aktivity MSP, ktorá vyjadruje koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v SR, sa z dlhodobého hľadiska vyvíja tiež pozitívne (pozri graf č. 4). **V roku 2020 dosiahla miera podnikateľskej aktivity MSP 21,8 %**. To znamená, že na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov na Slovensku pripadá približne 22 aktívnych MSP. Vývoj podnikateľskej aktivity MSP v ostatných desiatich rokoch nenadviazal na dynamický rast z obdobia pred nástupom finančnej a hospodárskej krízy v rokoch 2003 až 2008. Miera podnikateľskej aktivity sa od roku 2008 ustálila na úrovni okolo 20 %. K pretrvávajúcej stagnácii prispieva najmä nižšia dynamika rastu početnosti MSP spojená s kontinuálnym miernym rastom počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva SR.

Graf č. 4: Vývoj miery podnikateľskej aktivity MSP v SR

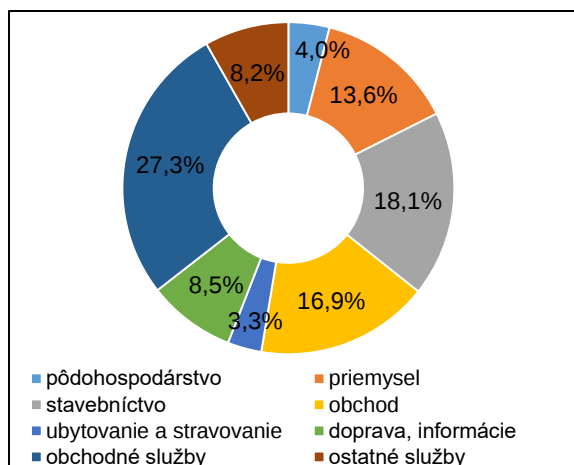


Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR a ÚPSVaR

V odvetvovej štruktúre MSP na Slovensku majú **najväčšie zastúpenie firmy pôsobiace v obchodných službách** (sekcia SK NACE K až N). V roku 2020 tvorili 27,3 % (absolútne 163 099) zo všetkých aktívnych MSP. **Druhým najpočetnejšie zastúpeným odvetvím je medzi MSP stavebníctvo**, kde pôsobí 18,1 %, resp. 108 136 aktívnych MSP. **Podobne je zastúpené aj odvetvie obchodu**, v ktorom vykonávalo svoju hlavnú činnosť podnikania

16,9 %, resp. 101 066 MSP. V odvetví priemyslu podnikalo celkovo 81 149 MSP, čo predstavuje podiel na úrovni 13,6 %.

Graf č. 5: Odvetvová štruktúra MSP v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Nižšie zastúpenie (8,5 %; resp. 51 000) dosahujú MSP, ktoré v roku 2020 pôsobili v sektore dopravy, informačných a komunikačných činnostiach – sekcia SK NACE H, J a tiež MSP vykonávajúce svoju hlavnú činnosť podnikania v ostatných službách – SK NACE P až S (8,2 %; resp. 49 082). V odvetvovej štruktúre MSP má už dlhodobo najnižšie zastúpenie odvetvie pôdohospodárstva (4,0 %), spolu s odvetvím ubytovanie a stravovanie (3,3 %).

Z vyššie opísaného stavu vyplýva, že viac ako tri štvrtiny (75,9 %) malých a stredných podnikateľov na Slovensku vykonávalo v roku 2020 svoju hlavnú podnikateľskú činnosť

v štyroch sektoroch: obchodné služby, stavebníctvo, obchod a priemysel. Početnosť MSP v jednotlivých odvetviach sa z pohľadu medziročného porovnania vyvíjala rôzne (tabuľka 2). Napriek prepuknutiu koronakrízy sa **počet malých a stredných podnikov medziročne zvýšil v obchodných službách o 3,2 %, v sektore dopravy, informačných a komunikačných činnostiach o 2,8 %**. Počet MSP sa mierne zvýšil (o 1,3 %) aj v stavebníctve. **Najvýraznejší prepád (o 4,9 %) bol zaznamenaný vo veľkoobchode a maloobchode**. Tento pokles však nemožno pripisovať len koronakríze, keďže zastúpenie odvetvia obchodu sa medzi MSP na Slovensku dlhodobo znižuje, minimálne počas uplynulých 15 rokov. K poklesu približne na úrovni 1 % došlo aj v priemysle a pôdohospodárstve. **Negatívny vplyv pandémie sa v roku 2020 významnejšie neprejavil na poklese početnosti MSP v najviac zasiahnutých odvetviach**. Napríklad v odvetví ubytovanie a stravovanie sa počet MSP medziročne takmer nezmenil (rast o 0,19 %). V odvetviach ako sú umenie, zábava a rekreácia sa dokonca počet MSP zvýšil o 4,3 %. Tieto tendencie sú výsledkom postupného zavádzania korona podporných opatrení, ktoré reagovali na meniace sa podmienky počas prvej i druhej vlny koronakrízy.

Tab. č. 2: Početnosť malých a stredných podnikov podľa odvetvového členenia

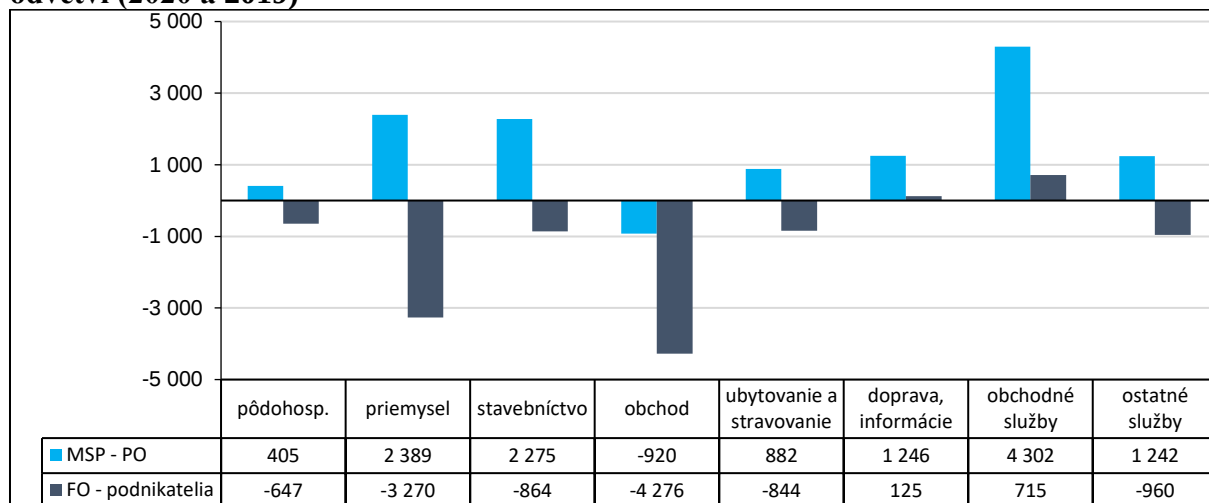
Odvetvie SK NACE	2020	2019	Medziročná zmena	
			Abs.	Index
pôdohospodárstvo	23 875	24 117	-242	99,0
priemysel	81 149	82 030	-881	98,9
stavebníctvo	108 136	106 725	1 411	101,3
obchod	101 066	106 262	-5 196	95,1
ubytovanie a stravovanie	19 764	19 726	38	100,2
doprava, informácie	51 000	49 629	1 371	102,8
obchodné služby	163 099	158 082	5 017	103,2
ostatné služby	49 082	48 800	282	100,6
Spolu	597 171	595 371	1 800	100,3

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Údaje o medziročnej zmene početnosti MSP – právnických osôb a FO – podnikateľov podľa jednotlivých odvetví (graf č. 6) poukazujú na **rast počtu MSP – právnických osôb takmer vo všetkých hlavných odvetviach hospodárstva**. Ich počet najvýraznejšie vzrástol v obchodných službách, priemysle a stavebníctve. Aj počas koronakrízy sa mierne zvýšil počet MSP – právnických osôb v ostatných službách, doprave a informáciách, v ubytovaní a stravovaní a pôdohospodárstve. K medziročnému poklesu MSP – právnických osôb došlo len v prípade v odvetví obchodu. Pokles MSP vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť v odvetví obchodu má však na Slovensku dlhodobý trend, čo dokumentujú aj údaje spracované v grafe č. 7.

Za celkovým poklesom počtu FO – podnikateľov na Slovensku stojí **zásadný medziročný prepád aktívnych podnikateľov v sektore obchodu** (o 4 276 subjektov) **a v priemysle** (o 3 270 subjektov). Pokles bol zaznamenaný aj v prípade ďalších odvetví, ako: ostatné služby, stavebníctvo, ubytovanie a stravovanie a pôdohospodárstvo. Naopak, k miernemu rastu došlo len v obchodných službách a v sektore dopravy, informačných a komunikačných činnostiach.

Graf č. 6: Medziročná zmena absolútnej početnosti MSP – PO a FO – podnikateľov podľa odvetví (2020 a 2019)

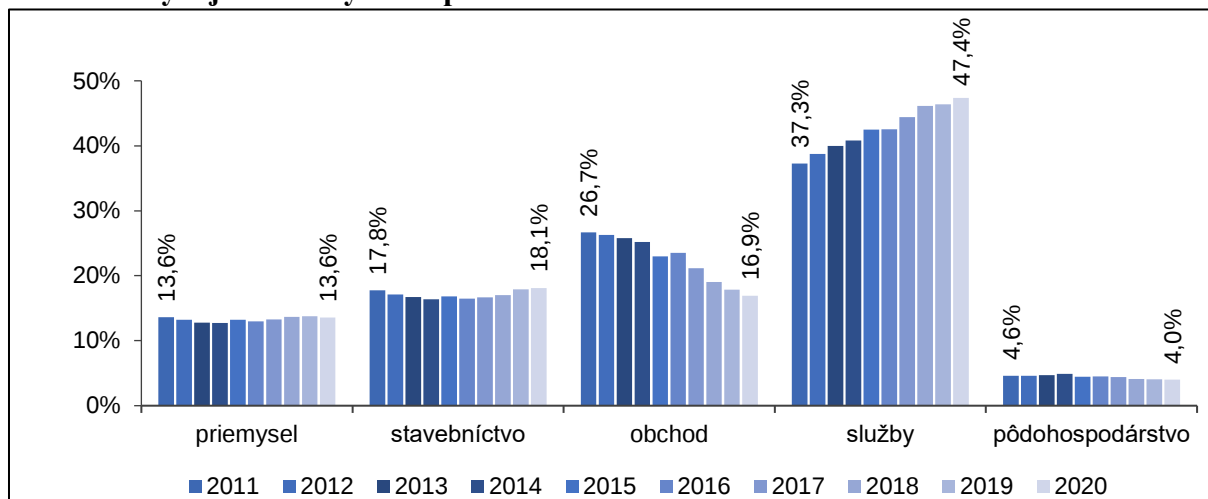


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Z analýzy dlhšieho časového radu vyplýva, že vývoj štruktúry MSP podľa odvetví pokračoval aj v roku 2020 v súlade s dlhodobými vývojovými tendenciami. V časovom horizonte uplynulých desiatich rokov dochádza k najdynamickejším zmenám v zastúpení odvetví obchodu a služieb na celkovom počte MSP. **V odvetvovej štruktúre MSP sa postupne zvyšuje zastúpenie služieb.** Od roku 2011 sa podiel služieb zvýšil o 10,1 p. b., pričom v roku 2020 dosiahol nové maximum na úrovni 47,4 %. Za nárastom podielu odvetvia služieb stojí hlavne vysoká početnosť MSP v odvetví obchodných služieb. Naopak, ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej časti, v prípade zastúpenia MSP v odvetví obchodu bol v roku 2020 preukázaný ďalší pokles. **Od roku 2011 sa tak podiel MSP vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť podnikania v obchode znížil o 9,8 p. b.**

Vývoj zastúpenia odvetvia priemyslu, stavebníctva a pôdohospodárstva vykazuje v posledných rokoch stabilný charakter s miernym nárastom stavebníctva (o 1,6 p. b.) počas uplynulých štyroch rokov. Zastúpenie pôdohospodárstva sa v rovnakom období mierne znížilo.

Graf č. 7: Vývoj štruktúry MSP podľa odvetví v rokoch 2011 - 2020

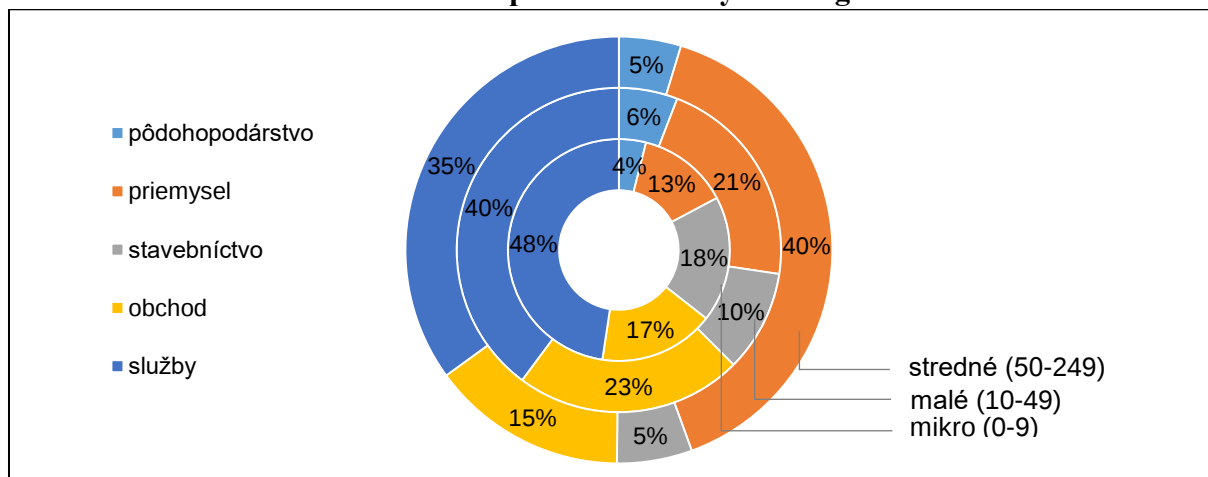


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Podrobnejší pohľad na odvetvovú štruktúru MSP podľa veľkostných kategórií podnikov je znázornený na grafe č. 8. **Odvetvová štruktúra MSP je v rámci jednotlivých veľkostných kategórií značne diferencovaná.** Z výsledkov zároveň možno pozorovať základné charakteristiky:

- s rastúcou veľkostnou kategóriou podnikov rastie zastúpenie odvetvia priemyslu (priemysel tvorí v prípade stredných podnikov s 50 až 249 zamestnancami až 40 %);
- s klesajúcou veľkostnou kategóriou MSP sa naopak, zvyšuje zastúpenie služieb a stavebníctva (podiel služieb medzi mikropodnikmi predstavoval takmer polovicu – 48 %);
- zastúpenie pôdohospodárstva je približne rovnaké (4 % až 6 %) vo všetkých veľkostných kategóriách.

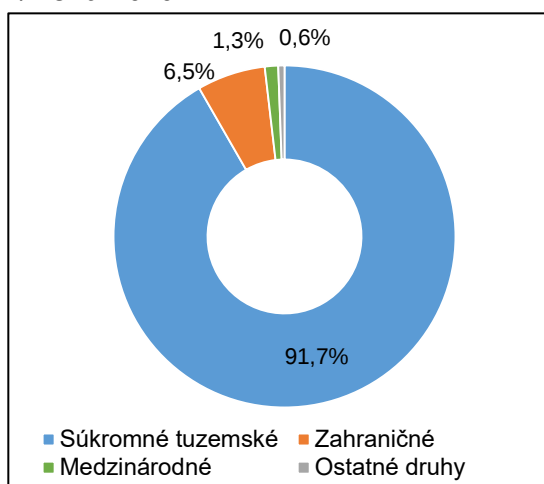
Graf č. 8: Odvetvová štruktúra MSP podľa veľkostných kategórií v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Z pohľadu vlastníckej štruktúry malých a stredných podnikov zastáva dominantné postavenie súkromné tuzemské vlastníctvo. Až **91,7 % všetkých aktívnych MSP na Slovensku bolo v roku 2020 v súkromnom tuzemskom vlastníctve.** V absolútnom vyjadrení to činí 547 551 subjektov. Druhé najväčšie zastúpenie (6,5 %, resp. 38 573 subjektov) majú malé a stredné podniky so zahraničným vlastníctvom.

Graf č. 9: Vlastnícká štruktúra MSP v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Vo vlastníckej štruktúre MSP dosahujú dlhodobo nižší podiel subjekty s medzinárodným vlastníctvom, ktorý v roku 2020 dosiahol len 1,3 % (resp. 7 538 subjektov). Ostatné druhy vlastníctva (ako napr. družstevné, štátne, vlastníctvo územnej samosprávy, alebo vlastníctvo združení, politických strán a cirkví) tvoria spolu 0,6 %.

Z časovej perspektívy vykazuje vlastnícká štruktúra MSP stabilné rozdelenie. Počas uplynulej dekády však kontinuálne **rastie zastúpenie zahraničného vlastníctva** malých a stredných podnikov. Od roku 2011 o 2,5 p. b. V rovnakom období zároveň klesá podiel MSP so súkromným tuzemským vlastníctvom o 2,5 p. b. Pri zastúpení ďalších druhov

vlastníctva MSP nedošlo počas predchádzajúcich rokov k významnejším zmenám.

Porovnanie s krajinami EÚ

Veľkostná štruktúra podnikateľského sektora na Slovensku vykazuje vo svojich základných znakoch určitú mieru podobnosti s veľkostnou štruktúrou podnikov v ostatných členských krajinách EÚ. **Za typickú črtu Slovenska možno v tomto kontexte označiť vyššie zastúpenie mikropodnikov.** Opodstatnenie uvedenej charakteristiky vychádza najmä z medzinárodného porovnania, ktoré je podrobnejšie prezentované v nasledujúcej časti.

Základné porovnanie veľkostnej štruktúry podnikateľského sektora v Slovenskej republike a v krajinách EÚ – 27 sumarizuje tabuľka č. 3. Z údajov Eurostatu² vyplýva, že **z celkového počtu približne 22,7 miliónov podnikateľských subjektov v nefinančnej podnikovej ekonomike EÚ – 27, tvorili malé a stredné podniky 99,8 %.** Zastúpenie mikropodnikov dosiahlo 93,1 %, malých podnikov 5,8 % a stredných podnikov 0,9 %. Podľa rovnakého zdroja na Slovensku pôsobilo v tom istom roku 493 636 podnikateľských subjektov, pričom MSP tvorili 99,9 %.

Tab. č. 3: Veľkostná štruktúra podnikateľského sektora v SR a EÚ v roku 2018

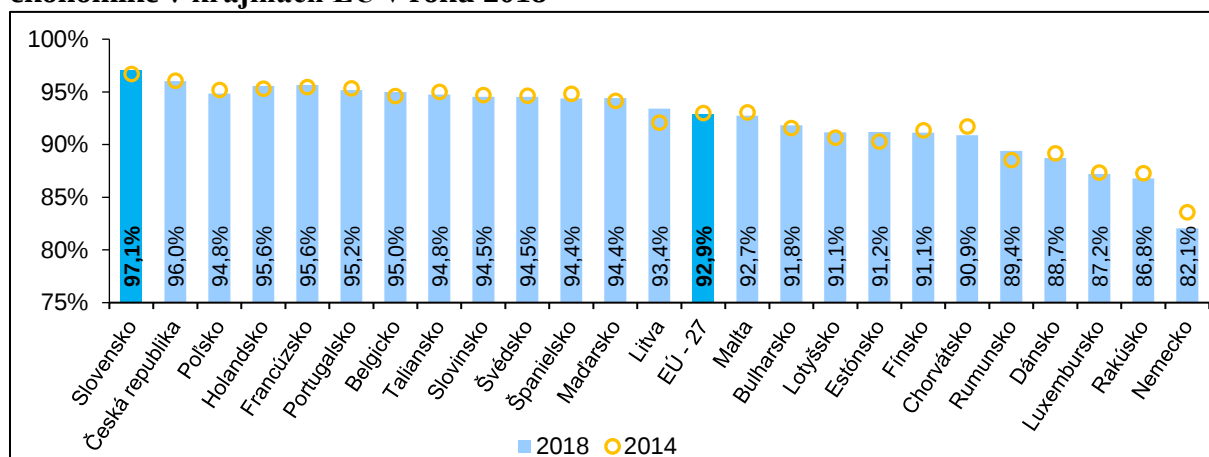
		Veľkostná kategória podniku				MSP	Spolu
		Mikro (0-9)	Malý (10-49)	Stredný (50-249)	Veľký (250 +)		
EÚ-27	Počet podnikateľských subjektov v nefinančnej podnikovej ekonomike	21 150 689	1 314 206	200 000	40 000	22 664 895	22 710 033
	Podiel na počte podnikateľských subjektov	93,1%	5,8%	0,9%	0,2%	99,8%	100,0%
Slovensko	Počet podnikateľských subjektov v nefinančnej podnikovej ekonomike	479 132	11 338	2 567	599	493 037	493 636
	Podiel na počte podnikateľských subjektov	97,1%	2,3%	0,5%	0,1%	99,9%	100,0%

Zdroj: Eurostat. V údajoch sú započítané subjekty pôsobiace v odvetviach, ktoré pokrývajú sekcie SK NACE B až N a divíziu 95. V čase spracovania materiálu boli údaje aktualizované za rok 2018.

² Z dôvodu dostupnosti údajov, ktoré publikuje Eurostat, sú v tabuľke č. 3 prezentované najaktuálnejšie údaje za rok 2018. Tieto údaje vykazujú v porovnaní s údajmi ŠÚ SR určitý nesúlad, ktorý vyplýva z uplatnenia inej metodiky. Výsledky sú zostavené podľa metodiky Eurostatu pre *Structural business statistics* a pokrývajú odvetvia nefinančnej podnikovej ekonomiky.

Významné postavenie kategórie mikropodnikov na Slovensku potvrdzuje ich podiel na úrovni 97,1 %, čo je o 4 p. b. viac ako v krajinách EÚ. Slovensko dosiahlo najvyšší podiel mikropodnikov na celkovom počte podnikateľských subjektov v odvetviach nefinančnej podnikovej ekonomiky. Vysoké zastúpenie mikropodnikov môže súvisieť s neochotou firiem zvyšovať počet pracovných miest z dôvodu reštriktívnych postupov prijímania nových zamestnancov a pretrvávajúceho vysokého odvodového zaťaženia. Nadpriemerné zastúpenie mikropodnikov je typické aj v ostatných krajinách V4. Česká republika a Poľsko sa v porovnaní krajín EÚ umiestnili na druhej, resp. tretej priečke s podielom mikropodnikov na úrovni 96,0 %, resp. 94,8 %. Podiel mikropodnikov v Maďarsku dosiahol hodnotu 94,4 %, čím mierne prevyšuje priemer EÚ.

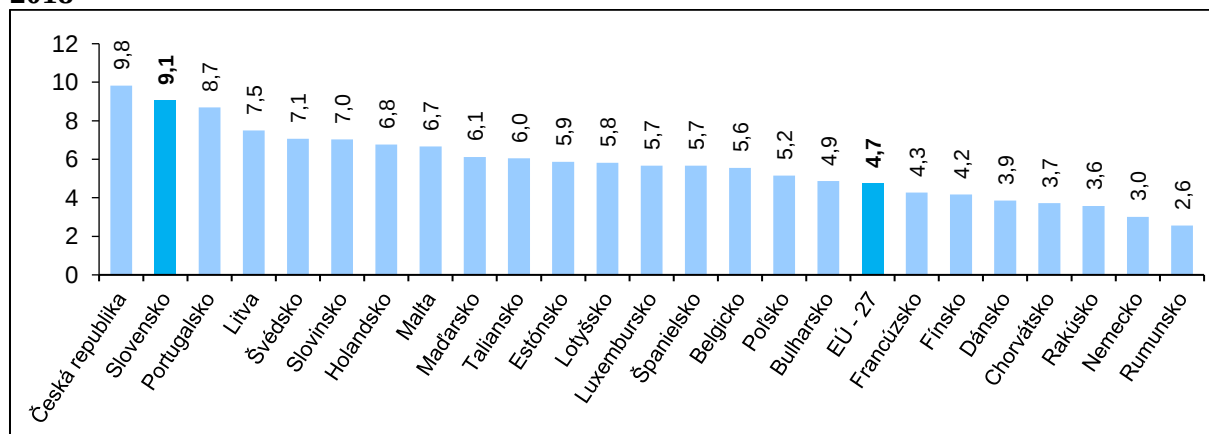
Graf č. 10: Podiel mikropodnikov na celkovom počte podnikov v nefinančnej podnikovej ekonomike v krajinách EÚ v roku 2018



Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu. Pozn.: do porovnania nevstupuje Írsko, Grécko a Cyprus, pre ktoré neboli za sledované obdobie dostupné údaje.

Podľa údajov Eurostatu, v roku 2018 na Slovensku pripadalo 9,1 malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov. V krajinách EÚ – 27 to bolo len 4,7. **Slovensko sa v uvedenom porovnaní dlhodobo umiestňuje medzi krajinami s najvyšším počtom malých a stredných podnikov k celkovému počtu obyvateľov.** Najvyšší pomer malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov bol evidovaný v Českej republike (9,8). V prípade ďalších krajín už dochádza k výraznejšiemu rozdielom. Na opačnej strane rebríčka porovnávaných krajín sa umiestnilo Rumunsko (2,5), Nemecko (3,0) a Spojené kráľovstvo (3,2).

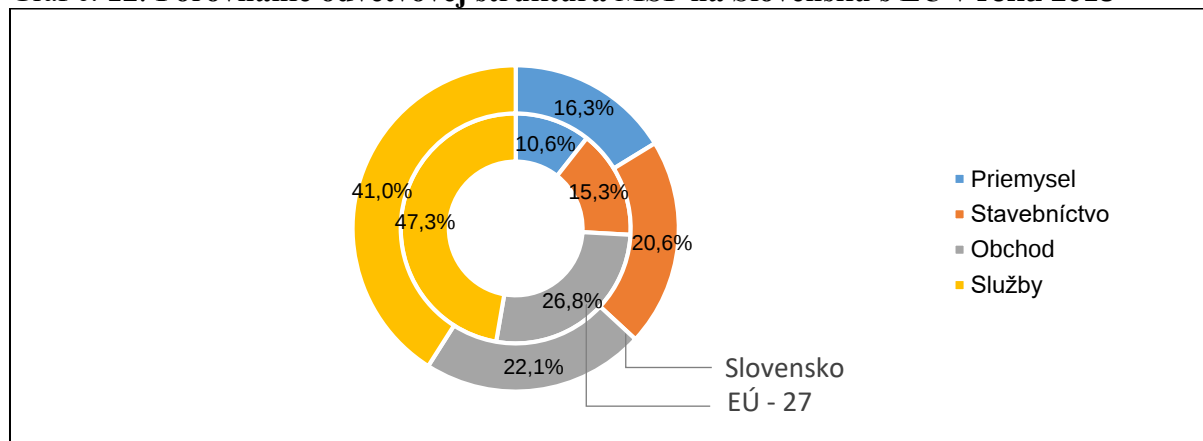
Graf č. 11: Počet malých a stredných podnikov na 100 obyvateľov v krajinách EÚ v roku 2018



Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu. Pozn.: do porovnania nevstupuje Írsko, Grécko a Cyprus, pre ktoré neboli za sledované obdobie dostupné údaje.

Odvetvová štruktúra malých a stredných podnikov na Slovensku sa v porovnaní s krajinami EÚ značne líši, čo dokumentujú aj údaje spracované v grafe č. 12. Z údajov Eurostatu za rok 2018 boli medzi MSP na Slovensku významnejšie zastúpené odvetvia ako priemysel a stavebníctvo. Rozdiel v porovnaní s priemerom EÚ sa v oboch prípadoch pohyboval približne na úrovni 5,5 p. b. Naopak, medzi MSP na Slovensku má nižšie zastúpenie odvetvie služieb (o 6,3 p. b.) a obchodu (o 4,7 p. b.).

Graf č. 12: Porovnanie odvetvovej štruktúry MSP na Slovensku s EÚ v roku 2018



Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu

Koronakríza spôsobila zastavenie rastu početnosti aktívnych MSP na Slovensku. Počet MSP sa na konci roka 2020 pohyboval na úrovni 597 171. V porovnaní s rokom 2019 sa ich počet zvýšil len o 1 800, resp. 0,3 %. Počet subjektov poklesol vo všetkých veľkostných kategóriách okrem mikropodnikov. Tie tvorili až 97,2 % všetkých aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku. Miera podnikateľskej aktivity MSP dosiahla 21,8 %, čiže na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov Slovenska pripadá približne 22 aktívnych MSP. Podľa údajov Eurostatu, Slovensko dosahuje najvyšší podiel mikropodnikov na celkovom počte podnikateľských subjektov v odvetviach nefinančnej podnikovej ekonomiky v EÚ. Na 100 obyvateľov Slovenska pripadá 9,1 malých a stredných podnikov, čo je druhý najvyšší podiel v EÚ, hneď za Českou republikou (9,8).

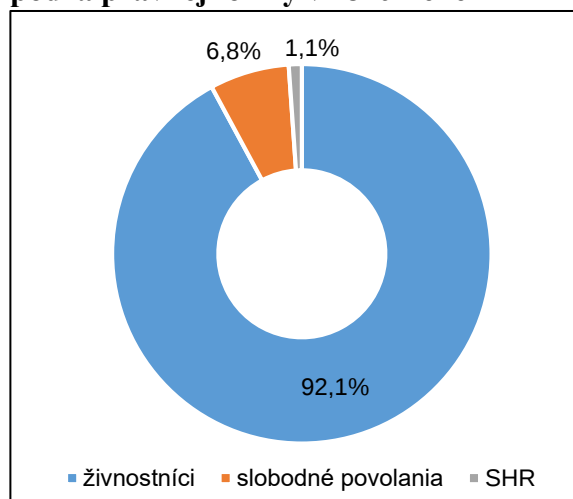
V štruktúre MSP podľa právnych foriem prevládajú fyzické osoby – podnikatelia (56,8 %). Ich podiel sa však každým rokom postupne znižuje vplyvom nárastu MSP – právnických osôb (43,2 %). Od roku 2008 sa počet MSP – právnických osôb zdvojnásobil, pričom rástol aj počas koronakrízy v roku 2020. Počet FO – podnikateľov sa v rovnakom období znížil o jednu pätinu. Za poklesom v roku 2020 stoja najmä živnostníci, ktorí pomocou vhodnej legislatívny a nastavených procesov, vrátane elektronizácie verejnej správy, dokážu pozastavením alebo ukončením podnikania pomerne rýchlo a flexibilne reagovať na zhoršené podmienky.

V odvetvovej štruktúre dosahuje najväčšie zastúpenie (27,3 %) odvetvie obchodných služieb (sekcia SK NACE K až N). Nasleduje stavebníctvo (18,1 %), obchod (16,9 %) a priemysel (13,6 %). Napriek prepuknutiu koronakrízy sa počet malých a stredných podnikov medziročne zvýšil v obchodných službách o 3,2 %, v sektore dopravy, informačných a komunikačných činnostiach o 2,8 %. Najvýraznejší prepád (o 4,9 %) bol zaznamenaný vo veľkoobchode a maloobchode. Tento pokles však nemožno pripisovať len koronakríze, keďže zastúpenie odvetvia obchodu sa medzi MSP na Slovensku dlhodobo znižuje, minimálne počas uplynulých 15 rokov. Negatívny vplyv pandémie sa v roku 2020 významnejšie neprejavil na poklese početnosti aktívnych MSP v najviac zasiahnutých odvetviach, ako napr. ubytovanie a stravovanie alebo umenie, zábava a rekreácia.

2.1 Fyzické osoby – podnikatelia

V roku 2020 tvorili fyzické osoby – podnikatelia viac ako polovicu (56,8 %) z celkového počtu aktívnych malých a stredných podnikov na Slovensku. Medzi fyzické osoby – podnikateľov spadajú tri právne formy: živnostníci, slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci.

Graf č. 13: Štruktúra FO – podnikateľov podľa právnej formy v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo **pretrvávajú dominantné zastúpenie živnostníkov**, ktoré v roku 2020 predstavovalo 92,1 %, čo v absolútnom vyjadrení činí 312 266³. Osoby podnikajúce formou slobodných povolani tvorili 6,8 % (alebo v absolútnych hodnotách 22 969). Aj v roku 2020 boli najmenej zastúpenou právnou formou samostatne hospodáriaci roľníci (SHR) s podielom len 1,1 % z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov na Slovensku. Absolútny počet SHR dosiahol 3 762.

Po náraste počtu aktívnych fyzických osôb – podnikateľov v predchádzajúcom roku 2019, bol v roku 2020, pravdepodobne aj vplyvom koronakrízy, evidovaný pokles počtu MSP podnikajúcich v tejto právnej forme. **Tempo medziročného poklesu o 2,9 % bolo v tomto prípade menšie ako pri poslednom poklese medzi rokmi 2017 a 2018.** V absolútnom vyjadrení sa počet aktívnych fyzických osôb – podnikateľov medziročne znížil o 10 021 na konečných 338 997.

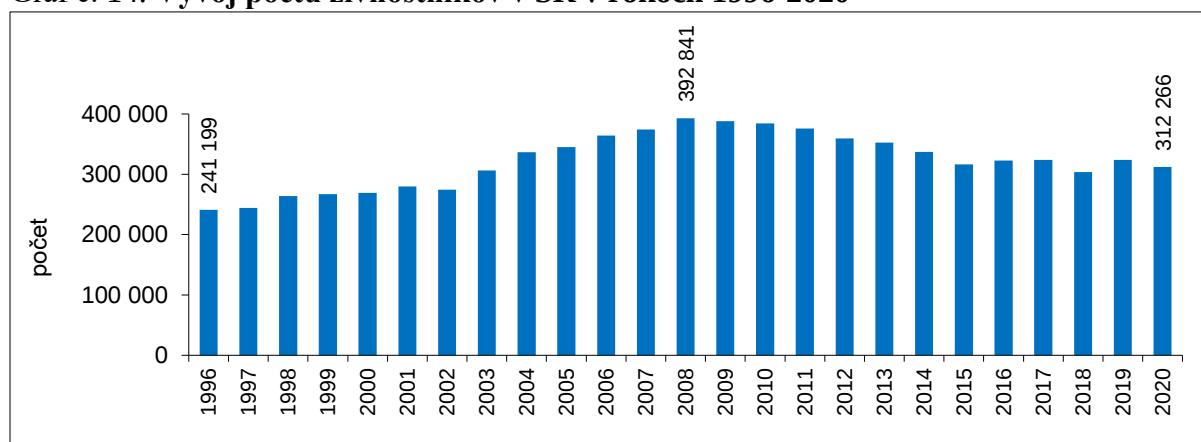
Za medziročným poklesom fyzických osôb – podnikateľov stojí prepád počtu živnostníkov o 3,6 %. Spomedzi všetkých fyzických osôb – podnikateľov na Slovensku bol v roku 2020 zaznamenaný medziročný pokles len v prípade živnostníkov. **Údaje tak potvrdzujú značnú citlivosť živnostníkov na zhoršenie podnikateľského prostredia vplyvom nástupu koronakrízy.**

K zníženiu počtu aktívnych živnostníkov zároveň došlo po predchádzajúcom raste, čo potvrdzuje stagnáciu počtu živnostníkov na Slovensku, ktorá pretrváva už od roku 2015. Medziročný pokles v roku 2020 však nebol spôsobený masívnym ukončovaním živností alebo nezáujmom o zakladanie nových živností. Podľa údajov v podkapitole 3.2 sa dokonca počet nových živnostníkov v roku 2020 mierne zvýšil (o 0,7 %) a počet ukončených živností sa medziročne znížil (o 14,5 %). Hlavným faktorom poklesu bola deaktivácia neaktívnych živnostníkov, ku ktorej pristúpil ŠÚ SR. V praxi to znamená, že v Registri organizácii ŠÚ SR došlo k zmene ich aktivity. K deaktivácii sa pristupuje v prípade ak subjekty nemali v posudzovanom období zamestnancov, tržby (zvyčajne za kalendárny rok v čase t-2) a nerealizovali žiadne investície. Za deaktiváciou živnostníkov môže byť aj **vyššia flexibilita pri prerušení živnosti**. Novela živnostenského zákona účinná od 9. apríla 2020 ustanovila, že pri pozastavení prevádzkovania živnosti počas trvania mimoriadnej situácie, núdzového stavu

³ Celkový počet živnostníkov zahŕňa aj „nepravých živnostníkov“, ktorých činnosť mala podobu závislej práce. Na konci roka 2020 ich bolo podľa VZPS ŠÚ SR približne 110 tisíc.

alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19 sa neuplatňuje podmienka, že pozastavenie živnosti nemôže trvať kratšie ako šesť mesiacov.

Graf č. 14: Vývoj počtu živnostníkov v SR v rokoch 1996-2020



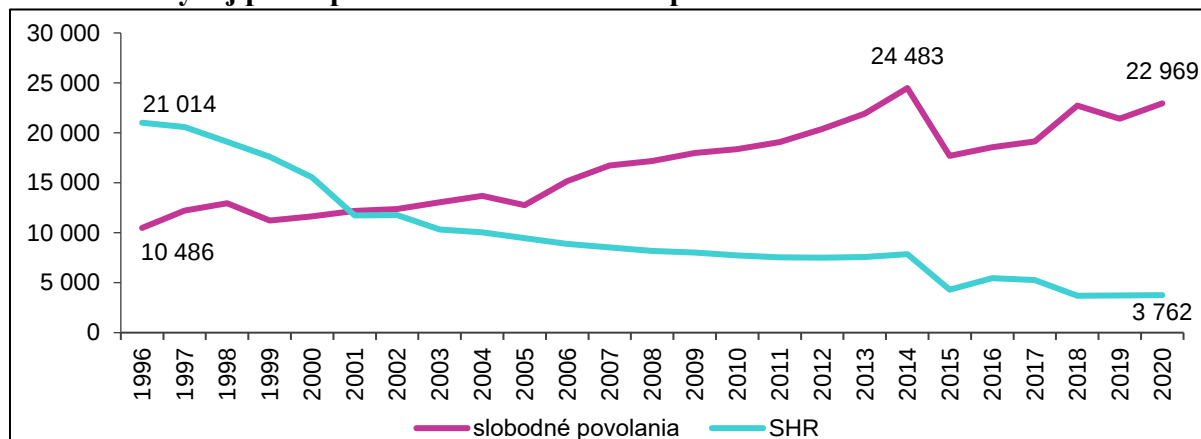
Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Slobodné povolanie možno charakterizovať ako špecifickú oblasť podnikania, pretože na výkon profesijných činností sa vyžaduje splnenie požiadaviek na vzdelanie, potrebnú prax, zloženie odborných skúšok, pri niektorých povolaniach aj členstvo v komore. Aj tento faktor je dôvodom **nižšieho zastúpenia MSP podnikajúcich v právnej forme slobodné povolanie**. Aj napriek koronakríze sa počet osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach v roku 2020 medziročne zvýšil o 7,3 %, resp. o 1 564 subjektov. Takmer 23 000 osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach predstavuje druhý najvyšší počet v histórii Slovenska. Doterajším maximom je 24 483 subjektov z roku 2014. Pozitívne sa vyvíja aj početnosť osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach z dlhodobého časového horizontu, keď sa ich počet počas uplynulej dekády zvýšil o 20,5 %.

Na grafe č. 15 možno sledovať odlišný vývoj početnosti ďalšej právnej formy – samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR). **V roku 2020 sa počet podnikateľov podnikajúcich v tejto právnej forme výraznejšie nezmenil. Medziročne sa ich počet zvýšil o 43 subjektov na celkových 3 762.** Vzhľadom na prudký medziročný pokles počtu SHR v roku 2018 (o 30,0 %) môže vývoj z uplynulých dvoch rokov indikovať možnú stabilizáciu počtu SHR na Slovensku. V súvislosti s aktuálnou krízou vyvolanou pandémiou Covid-19 je však stabilizácia početnosti SHR v budúcnosti neistá. Vzhľadom na dlhodobý trend pozvoľného poklesu početnosti SHR na Slovensku a nedostatočnej podpory malých farmárov, možno v budúcnosti očakávať ich ďalšie znižovanie. Počas uplynulých desať rokov sa počet aktívnych SHR znížil o polovicu (50,1 %).

Z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov (338 997) bolo podľa počtu zamestnancov až 99,7 % v kategórii mikropodnikateľov (0-9, vrátane podnikateľov s nezisteným počtom zamestnancov) a 0,3 % v kategórii malých podnikateľov (10-49). Kategória mikro podnikateľov bola zároveň dominantne zastúpená vo všetkých vyššie uvedených právnych formách v rámci FO – podnikateľov.

Graf č. 15: Vývoj počtu podnikateľov - slobodné povolania a SHR v rokoch 1996-2020

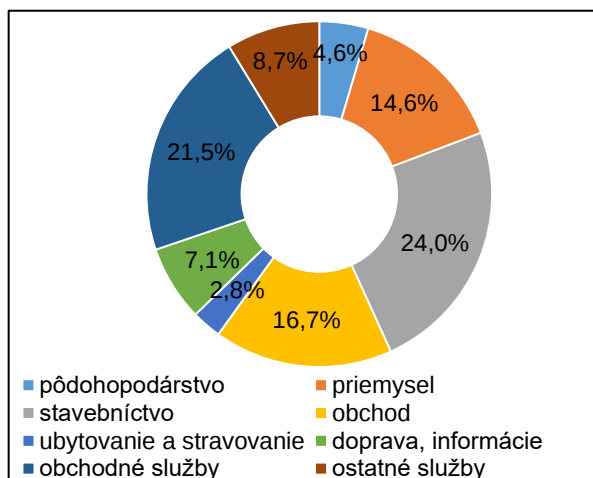


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Odvetvová štruktúra fyzických osôb - podnikateľov

V štruktúre fyzických osôb – podnikateľov podľa odvetví tvoria dôležitú časť štyri sektory. **Takmer jedna štvrtina (24,0 %; resp. 81 295) aktívnych fyzických osôb - podnikateľov vykonávala svoju hlavnú činnosť v oblasti stavebníctva.**

Graf č. 16: Odvetvová štruktúra fyzických osôb – podnikateľov v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

služieb (sekcia SK NACE P až S) len 8,7 % (29 576) zo všetkých FO – podnikateľov. V doprave, informačných a komunikačných činnostiach (sekcia SK NACE H, J) 7,1 % (23 947), v pôdohospodárstve 4,6 % (15 532) a v ubytovaní a stravovaní to bolo 2,8 % (9 443).

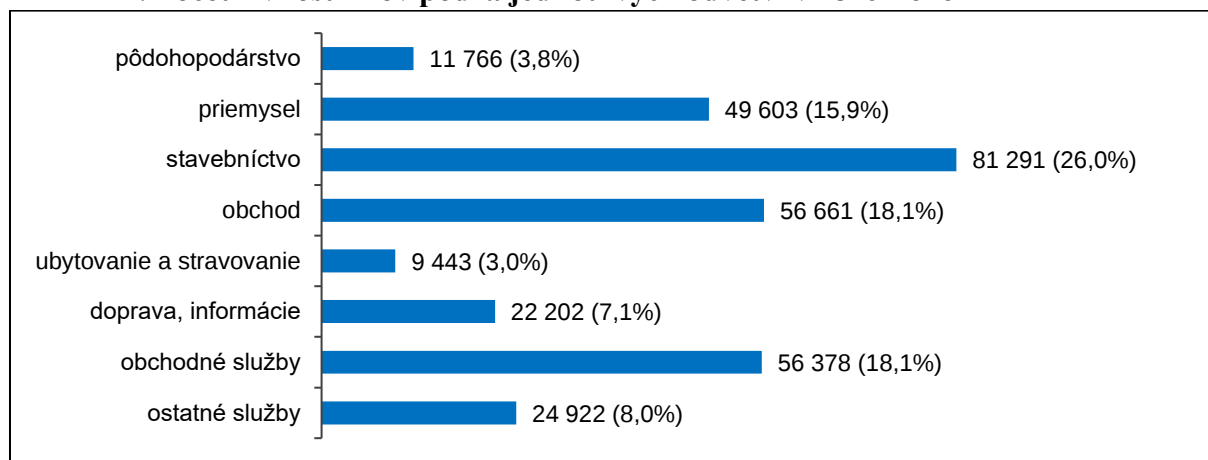
Viac ako jedna pätina (21,5 %, resp. 72 832) FO – podnikateľov pôsobila v odvetví obchodných služieb. Tretím najpočetnejším zastúpeným odvetvím bol v roku 2019 obchod, kde pôsobilo 16,7 % (56 711) fyzických osôb - podnikateľov. Skupinu najpočetnejších zastúpených odvetví uzatvára s podielom 14,6 % (49 661) sektor priemyslu. V uvedených odvetviach vykonávalo svoju hlavnú činnosť podnikania viac ako tri štvrtiny (76,8 %) všetkých aktívnych fyzických osôb – podnikateľov na Slovensku.

Záujem FO – podnikateľov o podnikanie v ostatných odvetviach je podstatne nižší. V roku 2020 podnikalo v sektore ostatných

Odvetvová štruktúra živnostníkov sa podobá odvetvovej štruktúre všetkých FO – podnikateľov. **Jedna štvrtina aktívnych živnostníkov vykonávala svoju hlavnú činnosť podnikania v odvetví stavebníctva (26,0 %).** Takmer každý piaty živnostník v roku 2020 podnikal v obchode (18,1 %). Značná časť živnostníkov pôsobila aj v obchodných službách (sekcia SK NACE K až N) – 18,1 % a v priemysle 15,9 %. S výraznejším odstupom nasledujú živnostníci podnikajúci v odvetví ostatných služieb (sekcia SK NACE P až S) s podielom 8,0 %, v doprave, informačných a komunikačných činnostiach (sekcia SK NACE H, J) 7,1 %.

Najnižšie zastúpenie dosahovali odvetvie pôdohospodárstvo s 3,8 % a ubytovanie a stravovanie s podielom 3,0 %.

Graf č. 17: Počet živnostníkov podľa jednotlivých odvetví v roku 2020

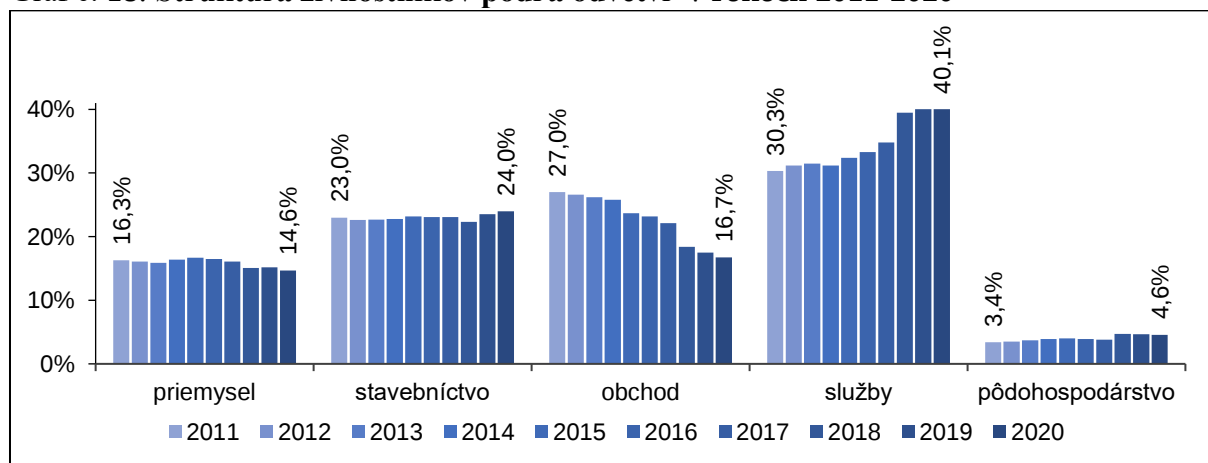


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Medziročný pokles počtu živnostníkov na Slovensku bol zaznamenaný vo všetkých hlavných odvetviach. V relatívnom vyjadrení sa to **najvýraznejšie prejavilo v ubytovaní a stravovaní (pokles o 8,2 %), v obchode (o 7,0 %) a v priemysle (o 6,2 %)**. Len k minimálnemu poklesu došlo v odvetviach ako doprava a informácie (-0,4 %), obchodné služby (-0,8 %) a stavebníctvo (-1,1 %).

Vývoj odvetvovej štruktúry živnostníkov v širšej časovej perspektíve prezentuje graf č. 18. Na základe analýzy dlhších časových radov možno sledovať **tri základné vývojové tendencie v štruktúre živnostníkov** podľa sledovaných odvetví. **Medzi živnostníkmi sa zvyšuje zastúpenie služieb** (započítané: ubytovanie a stravovanie, doprava a informácie, obchodné služby a ostatné služby). Podiel sektora služieb sa od roku 2011 zvýšil o 9,8 p. b. Naopak, v štruktúre živnostníkov **dochádza k znižovaniu zastúpenia obchodu**. Podiel obchodu sa od roku počas uplynulých desiatich rokov znížil o 10,3 p. b. **Zastúpenie odvetví priemyslu, stavebníctva a pôdohospodárstva je v posledných rokoch pomerne stabilné a neprechádza významnejšími zmenami.**

Graf č. 18: Štruktúra živnostníkov podľa odvetví v rokoch 2011-2020



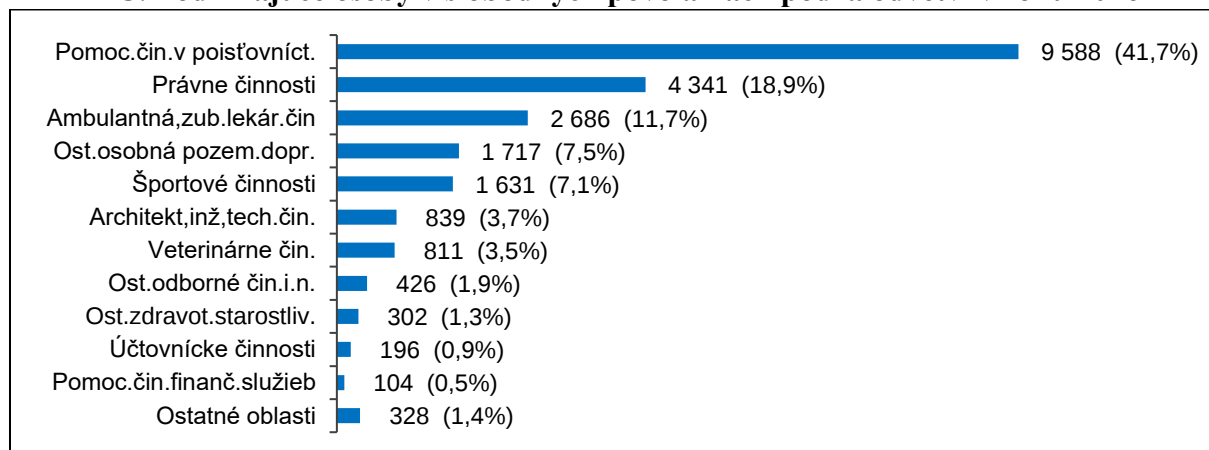
Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Z osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach v roku 2020 pôsobili **približne štyria z desiatich (41,7 %) v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení**, kde sú zastúpené najmä činnosti poisťovacích agentov a maklérov. Dôležitou oblasťou sú aj **právne služby**, v ktorých pôsobí takmer jedna pätina podnikateľov podnikajúcich v právnej forme slobodné povolania (18,9 %). Ďalších 11,7 % vykonáva **ambulantnú a zubnú lekársku činnosť**, 7,5 % ostatnú osobnú pozemnú dopravu a 7,1 % športové činnosti. Zastúpenie ďalších oblastí nepresiahlo úroveň štyroch percent. Podľa údajov prezentovaných v grafe č. 19 možno do tejto skupiny zaradiť: architektonické a inžinierske činnosti, veterinárne činnosti, ostatné odborné, vedecké a technické činnosti, ostatnú zdravotnú starostlivosť, účtovnícke činnosti, alebo pomocné činnosti finančných služieb okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia.

Aj v roku 2020 pokračuje trend **zvyšovania počtu osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach, ktorí pôsobili v oblasti športových činností** o 20,9 %, resp. v absolútnom vyjadrení o 282 osôb. Zásadný skok pritom nastal medzi rokom 2018 a 2019 z dôvodu prijatia zákona č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Podľa tohto zákona je činnosť športového odborníka (trénera, inštruktora, rozhodcu, športového maséra a pod.) vo vlastnom mene podnikaním. V minulosti bola inou samostatnou zárobkovou činnosťou (§6 odsek 2 písm. e) zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmu) alebo viazanou živnosťou (zákon č. 455/1991 Z. z. o živnostenskom podnikaní). **K medziročnému nárastu slobodných povolaní dochádza i v ostatných odborných, vedeckých a technických činnostiach** o 16,1 % alebo **v ostatnej osobnej pozemnej doprave** o 12,6 %, čo súvisí s postupujúcim rozvojom a etablovaním platforiem zdieľanej ekonomiky v oblasti dopravy.

Sprísnenie požiadaviek na odbornú spôsobilosť finančných sprostredkovateľov a sprísnenie pravidiel styku s klientom, ktoré sa zaviedli od roku 2018⁴, vedú k postupnému znižovaniu počtosti osôb podnikajúcich v odvetví pomocných činností finančných služieb, okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia. Medziročne sa ich počet znížil o 23,0 %, pričom v porovnaní s rokom 2017 bol zaznamenaný pokles až o 89,9 %.

Graf č. 19: Podnikajúce osoby v slobodných povolaniach podľa odvetví v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

⁴ Novela zákona č. 282/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve v znení neskorších predpisov

V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo pretrvávajú dominantné zastúpenie živnostníkov, ktoré v roku 2020 predstavovalo 92,1 %, čo v absolútnom vyjadrení činí 312 266. Osoby podnikajúce formou slobodných povolání tvorili 6,8 % a SHR 1,1 %. Za medziročným poklesom FO – podnikateľov (o 2,9 %) stojí prepád počtu živnostníkov o 3,6 %. Výsledky potvrdzujú značnú citlivosť živnostníkov na náhle zhoršenie podnikateľského prostredia vplyvom nástupu koronakrízy. Takmer jedna štvrtina (24,0 %) aktívnych FO - podnikateľov vykonávala svoju hlavnú činnosť v stavebníctve a pätina (21,5 %) v obchodných službách.

Medziročný pokles počtu živnostníkov na Slovensku bol zaznamenaný vo všetkých hlavných odvetviach. Najvýraznejšie sa to prejavilo v ubytovaní a stravovaní (pokles o 8,2 %), v obchode (o 7,0 %) a v priemysle (o 6,2 %). Z osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach, v roku 2020 pôsobili približne štyria z desiatich (41,7 %) v oblasti pomocných činností v poisťovníctve a v dôchodkovom zabezpečení, kde sú zastúpené najmä činnosti poisťovacích agentov a maklérov. Takmer jedna pätina (18,9 %) podnikala v oblasti právnych služieb.

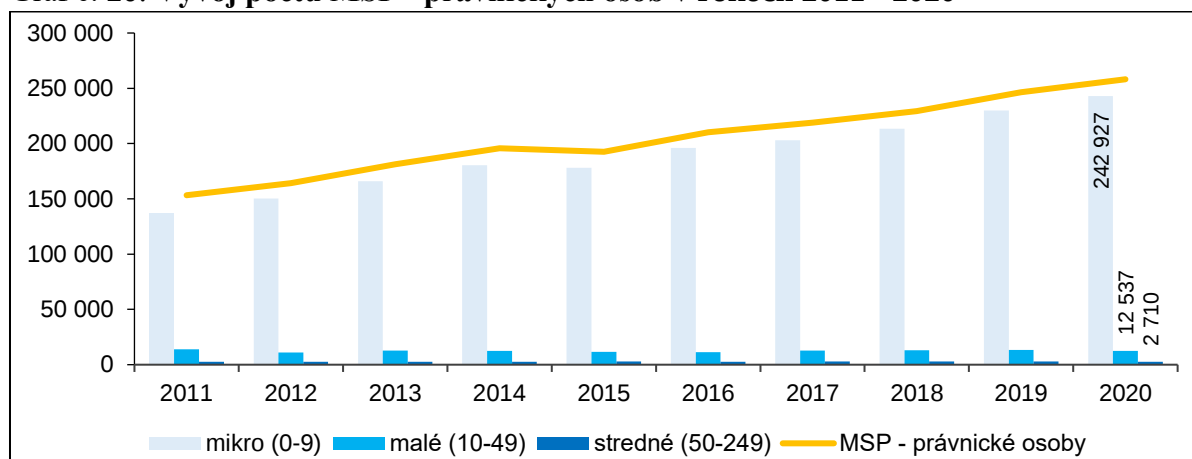
2.2 Právnické osoby – podniky

Podľa Registra organizácií ŠÚ SR bolo k 31. decembru 2020 evidovaných celkovo 296 876 aktívnych právnických osôb (podniky a neziskové inštitúcie). Z uvedeného počtu bolo 258 813 podnikov.

Z pohľadu veľkostných kategórií podnikov – právnických osôb na Slovensku je zjavné dominantné postavenie mikropodnikov s 0 až 9 zamestnancami (vrátane podnikov s nezisteným počtom zamestnancov), ktoré v roku 2020 tvorili až 93,9 % z celkového počtu aktívnych podnikov. Podiel malých podnikov (10 až 49 zamestnancov) predstavoval 4,8 % a v prípade stredných podnikov (50 až 249 zamestnancov) to bolo len 1,0 %. Veľké podniky s 250 a viac zamestnancami tvorili najmenší podiel o veľkosti 0,2 %. **Malé a stredné podniky tvorili celkovo 99,8 % podiel (v absolútnom vyjadrení 258 174) na celkovom počte podnikov – právnických osôb.**

Absolútny počet evidovaných aktívnych malých a stredných podnikov – právnických osôb na Slovensku kontinuálne rastie. Ich vývoj od roku 2010 je zachytený na grafe č 20. Aj napriek zásadným negatívnym dopadom koronakrízy na podnikateľský sektor sa počet MSP – právnických osôb medziročne zvýšil o 4,8 %, resp. o 11 821 podnikov. K nárastu však prispela len veľkostná kategória mikropodnikov, kde došlo k zvýšeniu početnosti o 5,6 %, resp. o 12 873 subjektov. V prípade podnikov v ďalších veľkostných kategóriách bol zaznamenaný ich pokles. Počet malých podnikov sa znížil o 6,4 %, resp. 862 a stredne veľkých podnikov o 6,6 %, resp. 190. Početnosť právnických osôb – podnikov, ktoré možno zaradiť do veľkostnej kategórie veľkých podnikov s 250 a viac zamestnancami sa medziročne tiež znížila o 4,5 %. V absolútnom vyjadrení sa ich počet znížil o 30 na konečných 639 podnikov.

Graf č. 20: Vývoj počtu MSP - právnických osôb v rokoch 2011 - 2020

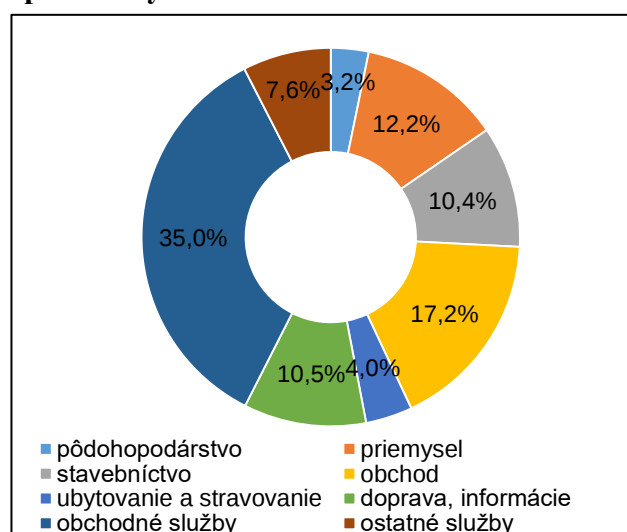


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Odvetvová štruktúra malých a stredných podnikov – právnických osôb

Na Slovensku už dlhodobo pôsobí najviac MSP – právnických osôb v oblasti obchodných služieb (podľa klasifikácie SK NACE – sekcia K až N). V roku 2020 to bolo presne 85 965 podnikov. Podiel odvetvia obchodných služieb tak dosiahol 35,0 %. Druhým najpočetnejším zastúpeným odvetvím so 17,2 %, resp. 44 355 podnikmi je obchod. S nižším podielom nasledovali ďalšie odvetvia: priemysel (12,2 %; 31 488), doprava, informačné a komunikačné činnosti (10,5 %; 27 053) a stavebníctvo (10,4 %; 26 841).

Graf č. 21: Odvetvová štruktúra MSP – právnických osôb v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

V ostatných službách (sekcia SK NACE O až S) pôsobilo spolu 19 506 podnikov, čo predstavuje 7,6 %. Najmenej právnických osôb podnikalo v pôdohospodárstve (3,2 %; resp. 8 343) a v odvetví ubytovanie a stravovanie (4,0 %; resp. 10 321).

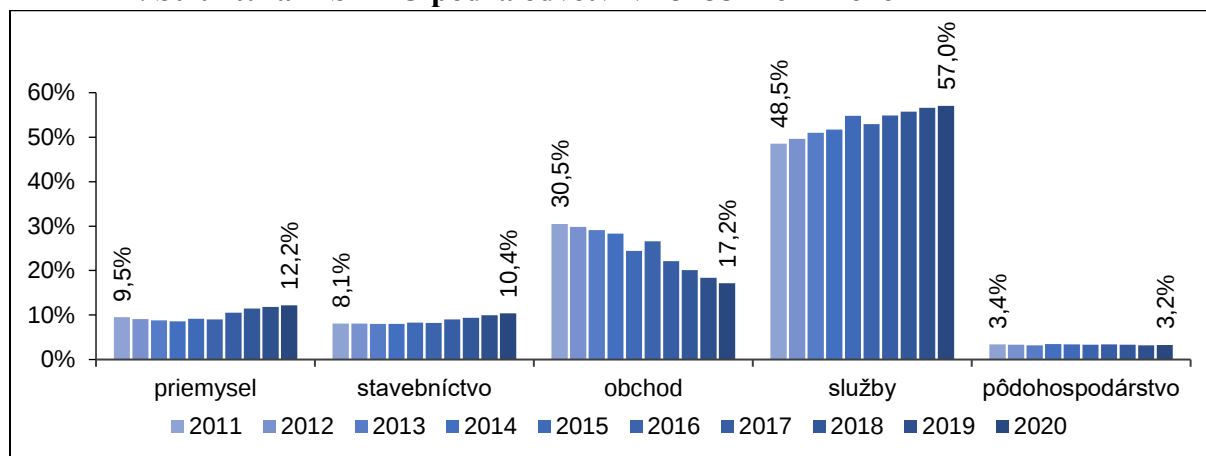
Početnosť MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní zvýšila takmer vo všetkých hlavných odvetviach. Údaje naznačujú, že prijímané podporné opatrenia v období koronakrízy mali pozitívny dopad aj na podniky pôsobiace v najviac zasiahnutých odvetviach. Najdynamickejšie narástol počet MSP – právnických osôb v stavebníctve a ubytovaní a stravovaní

(zhodne o 9,3 %). Vysoký medziročný rast bol evidovaný aj v prípade MSP – právnických osôb pôsobiacich v priemysle (o 8,2 %) a v ostatných službách (o 6,8 %). V prípade priemyslu zohral dôležitú úlohu miernejší vplyv koronakrízy na toto odvetvie, pričom k najväčším prerušeniam výroby, z dôvodu prijatých protipandemických opatrení na Slovensku a v zahraničí, došlo len počas prvej vlny pandémie. Nižším tempom rástla početnosť MSP – právnických osôb v pôdohospodárstve (o 5,1 %), obchodných službách (o 5,0 %) a v doprave a informáciách

(o 4,8 %). **Mierny medziročný pokles početnosti MSP – právnických osôb na úrovni 2,0 % bol zaznamenaný len v sektore obchodu.**

Vývoj odvetvovej štruktúry MSP – právnických osôb od roku 2010 (znázornený na grafe č. 22) možno zjednodušene prezentovať prostredníctvom troch základných charakteristík: 1) rastúce zastúpenie odvetvia služieb; 2) postupný pokles zastúpenia obchodu; 3) menej dynamický vývoj v odvetviach stavebníctvo a priemysel a stabilná pozícia pôdohospodárstva. Údaje za rok 2020 plne korešpondujú s vyššie opísanými vývojovými tendenciami.

Graf č. 22: Štruktúra MSP-PO podľa odvetví v rokoch 2011-2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Štruktúra malých a stredných podnikov - právnických osôb podľa právnej formy a druhu vlastníctva

Z pohľadu jednotlivých právnych foriem MSP – právnických osôb, boli v roku 2020 **v najväčšej miere zastúpené spoločnosti s ručením obmedzeným, tvorili 90,2 %**. Druhú najpočetnejšiu skupinu zastupovali zahraničné osoby. Ich podiel na celkovom počte MSP – právnických osôb predstavoval 4,5 %. Podiel akciových spoločností dosiahol 2,0 %. Podnikateľskú činnosť v rámci právnej formy družstvo vykonávalo len 0,5 zo všetkých aktívnych MSP – právnických osôb. Ostatné právne formy patriace do skupiny MSP – právnické osoby spolu tvorili 2,8 %.

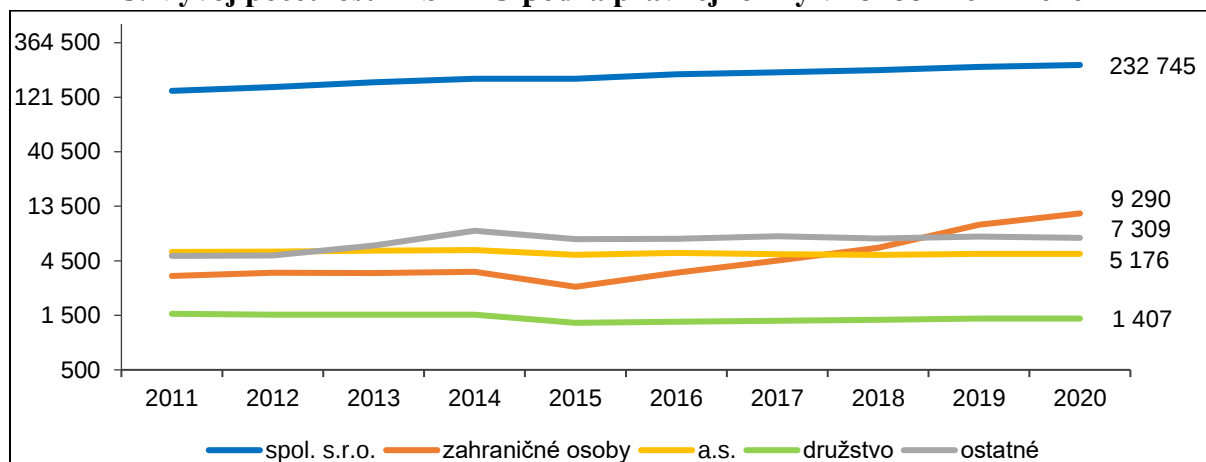
Za kontinuálnym zvyšovaním počtu aktívnych MSP – právnických osôb stoja práve spoločnosti s ručením obmedzeným. Ich vývoj od roku 2010 je zachytený na grafe 23. Od začiatku sledovaného obdobia do roku 2020 sa počet s.r.o. zvýšil o 82,7 % na úroveň 232 745 subjektov. Tento stav znamená **najvyšší počet spoločností s ručením obmedzeným v histórii Slovenska**.

Ešte dynamickejšie rastie početnosť v prípade zahraničných osôb⁵. Len medzi rokom 2019 a 2020 došlo k zvýšeniu počtu zahraničných osôb o 25,8 % a v porovnaní s rokom 2010 sa ich počet zvýšil takmer štvornásobne. K uvedenému vývoju prispievajú najmä zahraničné osoby – fyzické osoby s bydliskom mimo členských krajín EÚ a OECD, ktoré sa musia povinne zapisovať do obchodného registra. U ostatných foriem podnikania MSP – právnických osôb k zásadným zmenám za uplynulé desaťročie nedošlo. Predovšetkým akciové spoločnosti

⁵ V zmysle § 21 ods. 4 Obchodného zákonníka sa zahraničné osoby povinne zapisujú do obchodného registra. Podmienka zápisu zahraničnej osoby do obchodného registra sa nevzťahuje na fyzické osoby s bydliskom v niektorom z členských štátov Európskej únie alebo z členských štátov OECD.

a družstvá si dlhodobo udržiavajú relatívne stabilný trend vývoja početnosti s malými medziročnými výkyvmi.

Graf č. 23: Vývoj početnosti MSP-PO podľa právnej formy v rokoch 2011-2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA. Početnosť subjektov je zobrazená v logaritmickej mierke.

Pevnou a ustálenou štruktúrou sa vyznačujú MSP – právnické osoby v prípade jednotlivých druhov vlastníctva. Jednoznačnú prevahu majú MSP – právnické osoby v súkromnom tuzemskom vlastníctve. V roku 2020 tvorili 83,6 %. Vlastnícku štruktúru ďalej dopĺňajú podniky v zahraničnom vlastníctve s 12,2 %, medzinárodnom súkromnom vlastníctve s 2,9 % a v družstevnom vlastníctve s podielom 0,6 %.

Počet evidovaných aktívnych malých a stredných podnikov – právnických osôb na Slovensku kontinuálne rastie. Aj napriek zásadným negatívnym dopadom koronakrízy na podnikateľský sektor sa počet MSP – právnických osôb medziročne zvýšil o 4,8 %, resp. o 11 821 podnikov. K nárastu však prispela len veľkostná kategória mikropodnikov, kde došlo k zvýšeniu početnosti o 5,6 %, resp. o 12 873 subjektov. Viac ako jedna tretina (35,0 %) MSP – právnických osôb pôsobí v oblasti obchodných služieb (podľa klasifikácie SK NACE – sekcia K až N). Nasleduje obchod (17,2 %) a priemysel (12,2 %). Početnosť MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní zvýšila takmer vo všetkých hlavných odvetviach. Prijímané podporné opatrenia v období koronakrízy mali pozitívny dopad aj na udržanie podnikov pôsobiacich v najviac zasiahnutých odvetviach.

V rámci jednotlivých právnych foriem MSP – právnických osôb, sú v najväčšej miere zastúpené spoločnosti s ručením obmedzeným, ktoré v roku 2020 tvorili 90,2 %. Druhou najpočetnejšiu skupinu sú zahraničné osoby s podielom 4,5 %. Počet aktívnych s.r.o. sa od roku 2010 zvýšil o 82,7 % na doterajšie maximum v histórii Slovenska – 232 745 subjektov. Ešte dynamickejšie rastie početnosť zahraničných osôb. Len medzi rokom 2019 a 2020 došlo k zvýšeniu počtu zahraničných osôb o 25,8 % a v porovnaní s rokom 2010 sa ich počet zvýšil takmer štvornásobne. K uvedenému vývoju prispievajú najmä zahraničné osoby – fyzické osoby s bydliskom mimo členských krajín EÚ a OECD, ktoré sa musia povinne zapisovať do obchodného registra. Väčšina MSP – podnikov sa nachádza v súkromnom tuzemskom vlastníctve (83,6 %). Nasleduje zahraničné vlastníctvo s 12,2 % a medzinárodné súkromné vlastníctvo s 2,9 %.

2.3 Rodová a veková štruktúra podnikateľov

Rodové zloženie fyzických osôb - podnikateľov v SR

Ženy na Slovensku sa podieľajú viac ako polovicou na celkovom počte obyvateľov. Vo vykonávaní podnikateľskej aktivity však pretrvávajú dominantné postavenie mužov.

Postavenie žien v podnikateľskom sektore sa v roku 2020 nezlepšilo. Vyplýva to zo spracovania údajov o rodovej a vekovej štruktúre fyzických osôb – podnikateľov. Zastúpenia žien sa v medziročnom porovnaní nezmenilo, podiel žien dosiahol 28,2 %. Muži tvorili viac ako dvoj tretinový podiel (71,8 %) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. V absolútnom vyjadrení sa počet žien fyzických osôb – podnikateľiek znížil o 2,8 tisíc na 95,7 tisíc (resp. o 2,8 %).

Tab. č. 4: Rodové zloženie fyzických osôb – podnikateľov podľa právnej formy

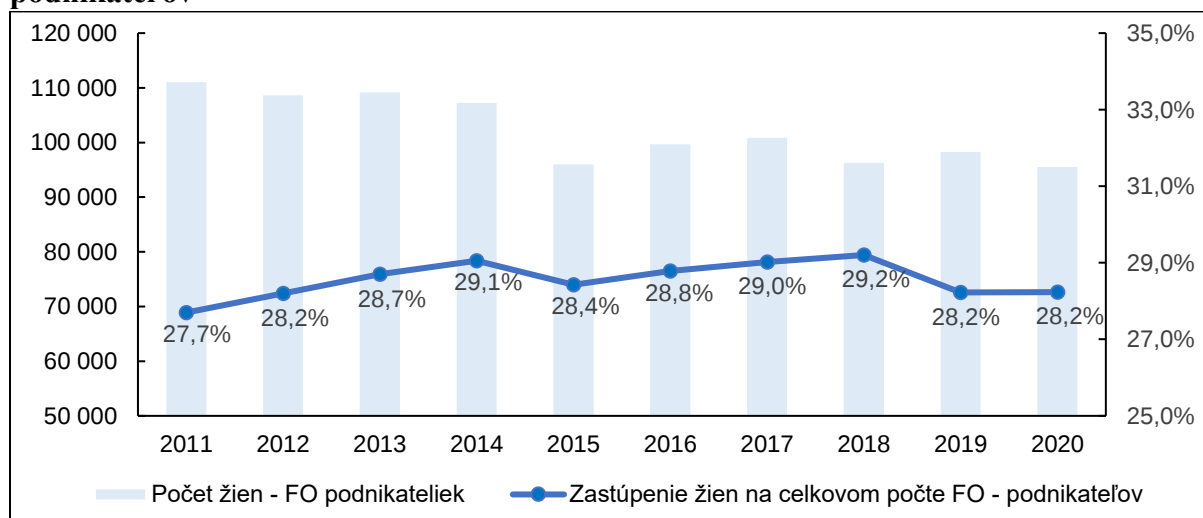
Rod/právna forma	živnostníci	samostatne hospodáriaci roľníci	slobodné povolania	spolu FO – podnikatelia
muž	73,3%	76,5%	50,2%	71,8%
žena	26,7%	23,5%	49,8%	28,2%
spolu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z pohľadu jednotlivých právnych foriem fyzických osôb – podnikateľov vykazuje zastúpenie žien diferencované výsledky. **Ženy sa výraznejšie presadzujú len u osôb podnikajúcich formou slobodných povolaní.** V roku 2020 bol každý druhý (49,8 %) podnikateľ pôsobiaci v slobodných povolaniach ženského pohlavia. Podstatne nižšie zastúpenie mali ženy v rámci živnostníkov (26,7 %) a samostatne hospodáriacich roľníkov (23,5 %).

V porovnaní s rokom 2019 sa zastúpenie žien zvýšilo len medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi (o 1,1 p. b.) Naopak, pokles podielu žien bol zaznamenaný v rámci živnostníkov (o 0,1 p. b.) a slobodných povolaní (o 0,8 p. b.).

Graf č. 24: Vývoj počtu žien FO - podnikateľiek a ich podielu na celkovom počte FO – podnikateľov



Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z dlhodobého hľadiska sa zastúpenie žien v rámci živnostníkov, ako najvýznamnejšej právnej formy, vyznačuje miernym nárastom, napriek nezmenenému stavu v roku 2020. U osôb podnikajúcich formou slobodných povolání postavenie žien v posledných rokoch vykazuje negatívne tendencie. Medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi zastúpenie žien v posledných dvoch rokoch narastá, aj keď ešte výrazne zaostáva za maximálnou hodnotou dosiahnutou v roku 2016 (26,5 %).

Z odvetvového hľadiska rozbiehajú ženy svoj biznis predovšetkým v odvetviach služieb, ktoré sa vyznačujú menšou kapitálovou náročnosťou. Uvedená preferencia v podnikaní žien sa prejavuje aj na zastúpení žien živnostníčok v rámci jednotlivých sektorov hospodárstva. Najvyššie zastúpenie žien živnostníčok je zaznamenané v odvetví ostatných služieb (67,3 %; sekcia SK NACE P až S), pričom dané odvetvie sa zároveň vyznačuje dlhodobým nárastom zastúpenia žien. Najnižšia aktivita žien živnostníčok je naopak dosahovaná v stavebníctve (2,3 %). V rámci ostatných odvetví dosiahol podiel žien 13,4 % v pôdohospodárstve, 12,9 % v priemysle, 38,5 % v obchode, 42,2 % v ubytovaní a stravovaní, 14,5 % v doprave, informačných a komunikačných činnostiach (sekcia SK NACE H, J) a 49,4 % v obchodných službách (sekcia SK NACE K až N).

Vekové zloženie fyzických osôb – podnikateľov v SR

Veková štruktúra vyjadruje rozdelenie fyzických osôb - podnikateľov podľa veku do viacročných skupín. **Najvyššie zastúpenie aktívnych fyzických osôb – podnikateľov z pohľadu veku je dlhodobo v kategórii 40 až 49-ročných. Ich podiel dosiahol v roku 2020 viac ako jednu štvrtinu (27,4 %).**

Druhou najpočetnejšou skupinou z pohľadu veku boli podnikatelia vo vekovej kategórii 30 až 39 rokov, ktorí tvorili takmer jednu štvrtinu (24,2 %) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov. Trojicu najviac zastúpených vekových kategórií dopĺňajú podnikatelia vo vekovej kategórii 50 až 59-ročných, ktorých podiel predstavoval viac ako jednu pätinu (20,4 %). Veková štruktúra fyzických osôb - podnikateľov v roku 2020 je prezentovaná v nižšie uvedenej tabuľke.

Tab. č. 5: Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov podľa právnej formy v roku 2020

Vek/právna forma	živnostníci	samostatne hospodáriaci roľníci	slobodné povolania	spolu - FO podnikatelia
vek menej ako 30	17,3%	10,4%	17,4%	17,3%
vek 30-39	24,3%	22,7%	24,1%	24,2%
vek 40-49	27,8%	24,0%	23,0%	27,4%
vek 50-59	20,7%	20,3%	16,3%	20,4%
vek 60-69	8,7%	16,1%	15,2%	9,3%
vek 70-79	1,1%	5,5%	3,7%	1,3%
vek 80 a viac	0,1%	1,0%	0,3%	0,1%
spolu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

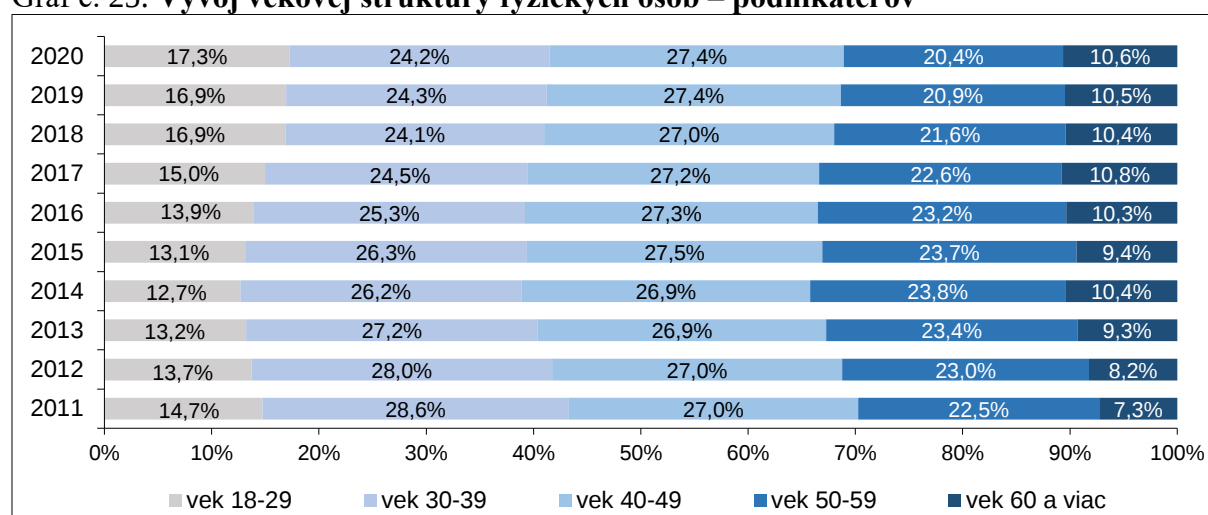
Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Najvýznamnejšie zastúpenie vyšších vekových kategórií podnikateľov z pohľadu jednotlivých právnych foriem je zreteľné u samostatne hospodáriacich roľníkov (podiel 50 a viac ročných tvoril 43,0 %). U osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach dosiahol podiel tejto skupiny podnikateľov viac ako jednu tretinu (35,6 %) a u živnostníkov 30,6 %. Zastúpenie menej ako 30 ročných je najvyššie v rámci slobodných povolání (17,4 %), a naopak najnižšie u samostatne hospodáriacich roľníkov (10,4 %).

Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb - podnikateľov je v posledných rokoch charakterizovaný nárastom zastúpenia podnikateľov v mladších vekových kategóriách menej ako 30 ročných. Nárast zastúpenia mladých podnikateľov prebieha kontinuálne od roku 2014, dovtedy ich zastúpenie každoročne klesalo.

V roku 2020 sa zvýšilo aj zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov na 10,6 %. K miernemu nárastu starších podnikateľov dochádza druhý rok po sebe. Dosiahnutá hodnota podielu starších je druhá najvyššia za poslednú dekádu.

Graf č. 25: Vývoj vekovej štruktúry fyzických osôb – podnikateľov



Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

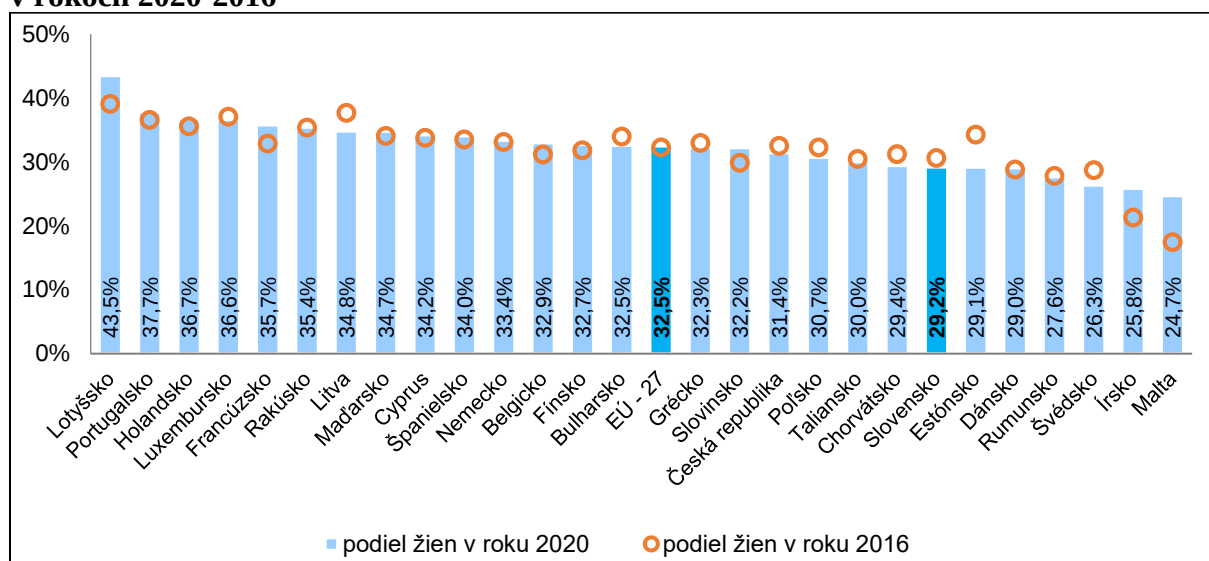
Porovnanie rodovej a vekovej štruktúry podnikateľov v SR s ostatnými krajinami EÚ

Podľa údajov a metodiky Eurostatu sa v roku 2020 zastúpenie žien na celkovom počte samostatne zárobkovo činných osôb zostalo na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku (32,5 %).

Na Slovensku sa podľa údajov Eurostatu zastúpenie žien v porovnaní s rokom 2019 mierne znížilo, dosiahlo úroveň 29,2 %. **V medzinárodnom porovnaní sa Slovensko dlhodobo zaraduje medzi krajiny s podpriemerným zastúpením žien.** Dosiahnutý podiel žien na celkovom počte podnikateľov na Slovensku je o 3,3 p. b. nižší ako v celej EÚ.

Nižší podiel žien na celkovom počte podnikateľov ako na Slovensku bol zaznamenaný v šiestich krajinách. Najnižšie zastúpenie je dosahované v Írsku (25,8 %) a na Malte (24,7 %). Ženy sa dokážu najvýraznejšie presadiť medzi podnikateľmi v krajinách ako Lotyšsko (43,5 %), Portugalsko (37,7 %) a Holandsko (36,7 %). Vyšší podiel žien ako na Slovensku dosahujú aj ostatné krajiny V4. V Maďarsku dosiahol podiel žien 34,7 %, v Českej republike 31,4 % a v Poľsku 30,7 %.

Graf č. 26: Podiel žien na celkovom počte podnikateľov v jednotlivých krajinách EÚ v rokoch 2020-2016



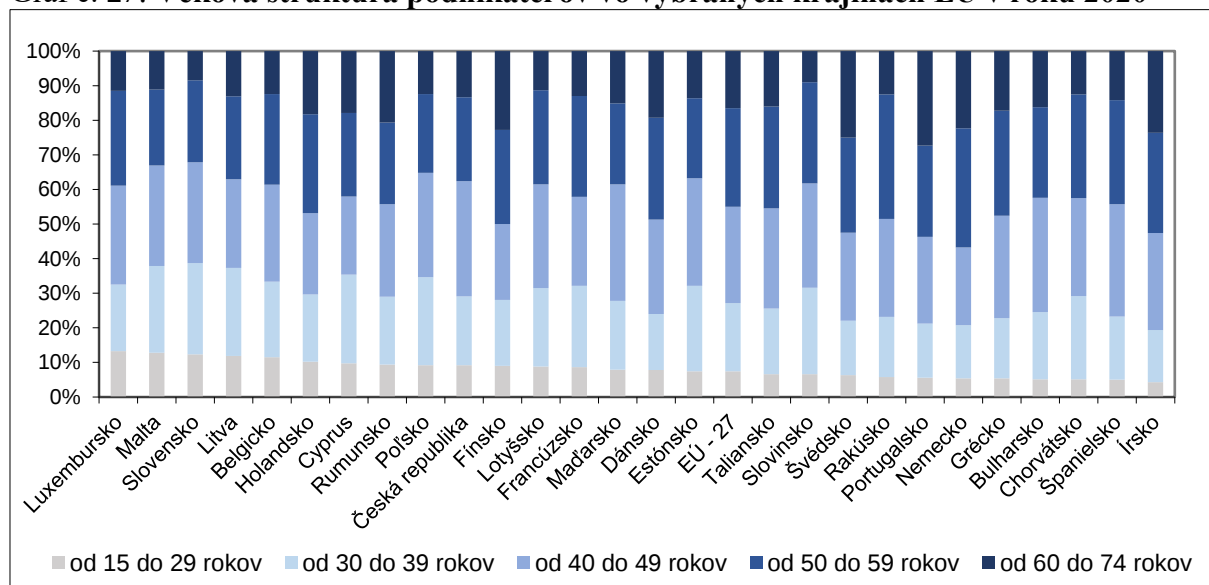
Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu

V rámci porovnania vekovej štruktúry slovenských podnikateľov s krajinami EÚ sa **Slovensko vyznačuje vyšším zastúpením podnikateľov v mladších vekových skupinách.**

V roku 2020 bolo na Slovensku podľa údajov Eurostatu z celkového počtu obyvateľov vykonávajúcich podnikateľskú aktivitu 12,4 % (o 6,5 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 15 do 29 rokov, ďalších 26,3 % (o 5,1 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 30 do 39 rokov a 29,2 % (o 1,4 p. b. viac ako v EÚ) vo vekovej kategórii od 40 do 49 rokov.

Vo vekovej kategórii 50 a viac rokov dosahuje Slovensko najnižšie zastúpenie podnikateľov spomedzi porovnávaných krajín, čo svedčí o nízkej podnikateľskej aktivite vyšších vekových skupín obyvateľstva Slovenska. Vo vekovej kategórii od 50 do 59 rokov bolo na Slovensku 23,7 % podnikateľov (o 4,8 p. b. menej ako v EÚ) a 8,4 % podnikateľov vo vekovej kategórii od 60 do 74 rokov (o 8,1 p. b. menej ako v EÚ).

Graf č. 27: Veková štruktúra podnikateľov vo vybraných krajinách EÚ v roku 2020



Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu

Podľa spracovaných údajov o rodovej a vekovej štruktúre fyzických osôb – podnikateľov sa v roku 2020 zastúpenie žien v medziročnom porovnaní nezmenilo, podiel žien dosiahol 28,2 %. Z pohľadu právnych foriem sa ženy dokážu výraznejšie presadiť len u osôb podnikajúcich formou slobodných povolání. V roku 2020 bol každý druhý (49,8 %) podnikateľ pôsobiaci v slobodných povolaniach ženského pohlavia. Podstatne nižšie zastúpenie mali ženy v rámci živnostníkov (26,7 %) a samostatne hospodáriacich roľníkov (23,5 %).

Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov sa vyznačuje najvyšším zastúpením kategórie 40 až 49-ročných, ktorých podiel v roku 2020 dosiahol viac ako jednu štvrtinu (27,4 %). Ako pozitívnu skutočnosť možno hodnotiť nárast zastúpenia mladých podnikateľov, ku ktorému dochádza kontinuálne od roku 2014. V roku 2020 sa zvýšilo aj zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov.

2.4 Rýchlorastúce spoločnosti

Podľa spoločnej metodiky Eurostatu a OECD sú rýchlorastúce podniky definované podľa dvoch základných kritérií: podniky s viac ako 10 % medziročným nárastom počtu zamestnancov alebo s viac ako 10 % rastom obratu ročne počas obdobia troch rokov. Ako alternatívne kritérium sa niekedy v praxi uplatňuje aj 20 % rast obratu. Dostupné údaje o rýchlorastúcich podnikoch pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami, ktoré sú podľa klasifikácie ekonomických činností zaradené do sekcie SK NACE B až N⁶.

Podľa dostupných údajov, ktoré publikoval Eurostat bolo **na Slovensku v roku 2018 evidovaných 2 151 rýchlorastúcich podnikov** podľa kritéria nárastu zamestnanosti. Pozitívnym znakom je postupné zvyšovanie počtu rýchlorastúcich podnikov. Medzi rokom 2018 a 2017 došlo k nárastu početnosti o 1,0 %. **Podiel rýchlorastúcich podnikov na celkovom počte subjektov s 10 a viac zamestnancami (kritérium rastu zamestnanosti) predstavoval 13,0 %.**

Po zohľadnení kritéria nárastu obratu, dosiahol počet rýchlorastúcich podnikov na Slovensku 3 168. To predstavuje **19,1 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov** na Slovensku s 10 a viac zamestnancami. Počet takto vymedzených rýchlorastúcich podnikov medziročne poklesol o 1,2 %. V absolútnom vyjadrení sa počet podnikov s rýchlym rastom znížil o 37. Vyššie uvedené počty rýchlorastúcich podnikov potvrdzujú aj výsledky národného spracovania údajov. Podrobnejší pohľad na problematiku rýchlorastúcich podnikov prináša analýza *Rýchlorastúce podniky na Slovensku*.

⁶ Podrobnejšie informácie o metodike určovania rýchlorastúcich podnikov sú dostupné prostredníctvom Eurostatu na: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/bd_esms.htm

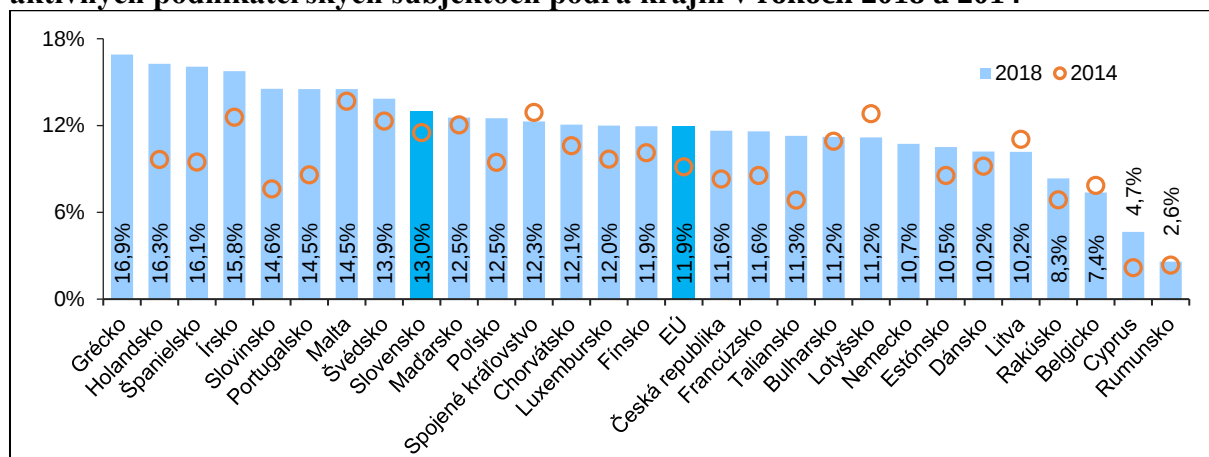
Tab. č. 6: **Rýchlorastúce podniky na Slovensku v rokoch 2018 a 2017**

Uplatnené kritérium	Absolútna početnosť		Index 2018/2017	Podiel na celkovom počte subjektov (%)	
	2017	2018		2017	2018
Nárast zamestnanosti	2 130	2 151	↑ 101,0	13,0	13,0
Nárast obratu	3 205	3 168	↓ 98,8	19,6	19,1

Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Údaje pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami (sektory SK NACE B až N).

Slovensko sa v komparácii s ostatnými členskými krajinami EÚ vyznačuje **nadpriemerným podielom rýchlorastúcich podnikov** na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektov (graf č. 28). Rovnakú pozíciu zastáva aj medzi krajinami V4 kde spolu s Maďarskom a Poľskom dosahujú takmer rovnaký podiel 13,0 %, resp. 12,5 % rýchlorastúcich podnikov na celkovom počte podnikateľských subjektov s 10 a viac zamestnancami podľa kritéria rastu zamestnanosti. V krajinách EÚ dosiahol podiel rýchlorastúcich podnikov podľa rovnakého kritéria 11,3 %. Najmenej podnikov s rýchlym rastom na 100 aktívnych firiem pripadá na Rumunsko (2,6) a Cyprus (4,7). Ich pozícia sa nemení ani v porovnaní so stavom z roku 2014. Z globálneho pohľadu a budúcej konkurencieschopnosti Európy je pozitívnym znakom rastúci podiel rýchlorastúcich podnikov v krajinách V4, ale aj v celej EÚ, ktorý bol pozorovaný počas obdobia 2014 až 2018.

Graf č. 28: **Podiel rýchlorastúcich podnikov podľa zamestnanosti na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektov podľa krajín v rokoch 2018 a 2014**



Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Údaje pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami (sektory SK NACE B až N).

Na základe údajov Eurostatu možno ďalej identifikovať i **početnosť rýchlorastúcich začínajúcich podnikov**, v štatistikách a literatúre niekedy označované ako **gazely**. Tie sú zadefinované ako podniky s viac ako 10 % medziročným nárastom počtu zamestnancov alebo obratu počas obdobia troch po sebe nasledujúcich rokov, pričom od vzniku uvedených subjektov neuplynulo viac ako 5 rokov.

Na Slovensku bolo v roku 2018, podľa kritéria nárastu zamestnanosti, identifikovaných celkovo 213 gaziel. Z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku tvorili 1,3 %. Počet gaziel sa podľa kritéria rastu zamestnanosti medziročne zvýšil o 14,5 %. **Ešte vyšší bol počet gaziel evidovaných na základe kritéria nárastu obratu. V roku 2018 ich bolo 270, čo predstavuje 1,6 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov.** Počet gaziel vymedzených kritériom nárastu obratu sa medziročne zvýšil takmer o jednu tretinu (29,8 %)

Tab. č. 7: **Rýchlorastúce začínajúce podniky (gazely) v SR v rokoch 2018 a 2017**

Uplatnené kritérium	Absolútna početnosť		Index 2018/2017	Podiel na celkovom počte subjektov (%)	
	2017	2018		2017	2018
Nárast zamestnanosti	186	213	↑ 114,5	1,1	1,3
Nárast obratu	208	270	↑ 129,8	1,3	1,6

Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Údaje pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami (sekcie SK NACE B až N).

V porovnaní s ostatnými krajinami V4 je podiel gaziel na Slovensku najvyšší (uplatnené kritérium rastu zamestnanosti). Rozdiely medzi krajinami sú však minimálne. V Poľsku a Maďarsku je pomer gaziel na úrovni 1,1 %. Najnižší podiel gaziel (len 0,9 %) vykázala Česká republika.

Tab. č. 8: **Podiel rýchlorastúcich začínajúcich podnikov (gazely) podľa zamestnanosti v krajinách V4 v roku 2018**

Krajina	Slovensko	Poľsko	Maďarsko	Česká republika
Podiel rýchlorastúcich	1,3%	1,1%	1,1%	0,9%

Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Údaje pokrývajú skupinu subjektov s 10 a viac zamestnancami (sekcie SK NACE B až N).

Podľa údajov Eurostatu bolo v roku 2018 na Slovensku 2 151 rýchlorastúcich podnikov podľa kritéria nárastu zamestnanosti a 3 168 firiem s rýchlym rastom po zohľadnení kritéria nárastu obratu. Rýchlorastúce podniky tvoria 13,0 %, resp. 19,1 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku s 10 a viac zamestnancami. V komparácii s ostatnými krajinami EÚ sa Slovensko vyznačuje nadpriemerným podielom rýchlorastúcich podnikov. Pozitívnym znakom je rast počtu mladých rýchlorastúcich podnikov – gaziel, ktoré tvoria, v závislosti od uplatneného kritéria, 1,3 %, resp. 1,6 % na celkovom počte subjektov.



3

DYNAMIKA VÝVOJA PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV

3.1 Vznik a zánik podnikateľov podľa metodiky Eurostatu

Eurostatu a OECD v spoločnej metodike pre demografiu podnikov⁷ definujú **novovzniknuté subjekty** ako súbor právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov, ktorí mali v danom roku tržby, zamestnancov alebo investície a v dvoch predchádzajúcich rokoch nemali tržby, zamestnancov, ani investície (ŠÚ SR začal po prvý krát uplatňovať kritérium investícií od roku 2014, čo spôsobilo medziročný nárast počtu vzniknutých subjektov). **Zaniknuté subjekty** predstavujú právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, ktoré boli v danom roku aktívne, ale v dvoch nasledujúcich rokoch nemali tržby, zamestnancov ani investície⁸. Vznik a zánik podnikateľských subjektov sa podľa použitej metodiky neviaže na dátum vykonania administratívneho úkonu, ktorý priamo súvisí s registráciou alebo ukončeným podnikateľskej činnosti. Eurostatu a OECD zverejňujú údaje o vzniknutých a zaniknutých podnikateľských subjektoch s určitým časovým oneskorením. Z tohto dôvodu sú v tejto podkapitole prezentované jednotlivé ukazovatele len do roku 2018.

Vznik podnikateľských subjektov

Podľa uvedenej metodiky bolo v roku 2018 na Slovensku evidovaných celkovo **69 085 nových podnikateľských subjektov**. V porovnaní s rokom 2017 sa ich počet znížil o takmer 2 000. Z celkového počtu vzniknutých podnikateľských subjektov v roku 2018 tvorili najmenšie subjekty s 0 – 4 zamestnancami až 99,0 %. V členení podľa odvetví (na základe Štatistickej klasifikácie ekonomických činností – SK NACE), najviac podnikateľských subjektov vzniklo v obchodných službách (21 309), čo predstavuje 30,8 %. Nasledujú stavebníctvo s 15 724 novými firmami (22,8 %) a priemysel s 10 501 podnikateľskými subjektami (15,2 %).

Podiel novovzniknutých subjektov na celkovom počte aktívnych subjektov v SR v roku 2018 dosiahol vo vybraných odvetviach (sekcie SK NACE B až S) **12,6%**. Na 100 aktívnych podnikateľských subjektov tak pripadalo takmer 13 nových firiem.

Tab. č. 9: Vznik PO a FO – podnikateľov v SR podľa veľkostnej kategórie počtu zamestnancov a ekonomickej činnosti

Veľkostná kategória		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0 - 4		52 231	65 522	45 623	41 697	94 414	57 763	53 502	70 311	68 428
5 - 9		435	592	469	548	533	429	394	489	420
10 a viac		411	306	297	395	295	257	233	283	237
Počet spolu		53 077	66 420	46 389	42 640	95 242	58 449	54 129	71 083	69 085
Ekonomická činnosť (SK NACE)	Priemysel (B-E)	6 022	7 807	6 285	5 441	13 487	7 063	7 179	10 456	10 501
	Stavebníctvo (F)	9 736	12 538	9 557	7 728	20 358	9 359	10 942	15 248	15 724
	Obchod (G)	14 553	15 365	10 422	9 037	16 266	10 428	10 813	7 628	6 617
	Doprava a skladovanie, Informácie a komunikácia (H, J)	4 139	5 326	3 874	4 362	8 952	5 223	4 698	6 940	7 062
	Ubytovanie a stravovanie (I)	2 079	2 262	1 710	1 612	2 843	2 156	1 648	1 957	2 042
	Obchodné služby (K-N)	12 825	17 405	10 945	11 496	24 766	19 670	14 496	23 585	21 309
	Ostatné služby (P-S)	3 723	5 717	3 596	2 964	8 570	4 550	4 353	5 269	5 830
	Vybrané odvetvia spolu	53 077	66 420	46 389	42 640	95 242	58 449	54 129	71 083	69 085

Zdroj: Eurostat, ŠÚ SR, spracované SBA

⁷ Európska komisia a OECD (2007) Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics. Methodologies and working papers. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/ramon/statmanuals/files/KS-RA-07-010-EN.pdf>

⁸ Právnické osoby okrem podnikov zahrňujú údaje aj za neziskové inštitúcie. Neziskové inštitúcie tvoria približne 4 % podiel na celkovom počte aktívnych právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov.

Zánik podnikateľských subjektov

V prípade evidencie zaniknutých subjektov sú k dispozícii najaktuálnejšie údaje rovnako len za rok 2018. Ide však o odhadované údaje, ktoré budú v nasledujúcom období ďalej spresňované Štatistickým úradom SR. Podľa týchto odhadov, **v roku 2018 zaniklo celkom 52 268 podnikateľských subjektov**. V porovnaní s predchádzajúcim rokom 2017 sa počet zaniknutých firiem zvýšil o 1 629 subjektov. Z celkového počtu zaniknutých podnikateľských subjektov tvorili subjekty s menej ako piatimi zamestnancami až 98,8 %. Podľa odvetvovej štruktúry zaniklo najviac subjektov (14 393) v odvetví obchodných služieb, čo predstavuje 27,5 % zo všetkých zánikov. V stavebníctve ukončilo svoju podnikateľskú činnosť ďalších 11 547 subjektov (22,1 %) a v obchode 9 248 firiem (17,7 %).

Podľa predbežných údajov Eurostatu za rok 2018 dosiahol **podiel zaniknutých podnikateľských subjektov** na celkovom počte aktívnych podnikateľských subjektov v SR vo vybraných odvetviach (sekcie SK NACE B až S) **9,5 %**.

Tab. č. 10: Zánik PO a FO – podnikateľov v SR podľa veľkostnej kategórie počtu zamestnancov a ekonomickej činnosti

Veľkostná kategória	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*	2018**
0 - 4	28 345	63 310	39 512	52 365	48 234	43 661	42 628	49 830	51 645
5 - 9	270	384	358	435	297	332	402	532	331
10 a viac	292	211	269	463	214	232	261	277	292
Počet spolu	28 907	63 905	40 139	53 263	48 745	44 225	43 291	50 639	52 268
Ekonomická činnosť (SK NACE)	Priemysel (B-E)	3 606	8 235	5 856	7 787	6 777	6 319	5 812	6 902
	Stavebníctvo (F)	4 567	11 963	8 980	12 143	10 801	9 195	8 874	10 666
	Obchod (G)	9 528	19 556	10 714	14 820	12 041	10 147	9 661	10 208
	Doprava a skladovanie, Informácie a komunikácia (H, J)	2 061	4 199	2 845	4 385	3 895	3 663	3 551	4 238
	Ubytovanie a stravovanie (I)	1 290	2 578	1 643	2 345	1 919	1 691	1 830	1 640
	Obchodné služby (K-N)	5 830	13 236	7 348	9 057	10 004	10 124	10 530	13 191
	Ostatné služby (P-S)	2 025	4 138	2 753	2 726	3 308	3 086	3 192	3 954
	Vybrané odvetvia spolu	28 907	63 905	40 139	53 263	48 745	44 225	43 291	52 268

Zdroj: Eurostat, ŠÚ SR, spracované SBA. *Údaje sú predbežné. **Údaje sú odhadované.

Aktivita podnikateľských subjektov

Z celkového počtu podnikateľských subjektov, ktoré vznikli v roku 2017 (v odvetviach B – S) bolo **po prvom roku (teda v roku 2018) stále aktívnych 84,3 %**⁹. Uvedený ukazovateľ je v rámci metodiky Eurostatu a OECD označovaný ako miera prežitia. S postupujúcim časom sa miera prežitia podnikateľských subjektov prirodzene znižuje. Po piatom roku od svojho vzniku bola stále aktívna viac ako polovica (55,6 %) podnikateľských subjektov.¹⁰ Najvyššiu mieru prežitia vykazujú podnikateľské subjekty z odvetvia priemyslu. Z vybraných odvetví (tabuľka 11) dosahujú najnižšiu mieru prežitia subjekty pôsobiace v stavebníctve.

⁹ Podiel subjektov, ktoré vznikli v roku 2017 a boli aktívne aj počas roka 2018 k celkovému počtu vzniknutých subjektov v roku 2017.

¹⁰ Ukazovateľ vyjadruje podiel subjektov, ktoré vznikli v roku 2013 a boli aktívne aj počas roka 2018 k celkovému počtu vzniknutých subjektov v roku 2013.

Tab. č. 11: Podiel aktívnych subjektov v jednotlivých rokoch od svojho vzniku (tzv. miera prežitia) vo vybraných odvetviach v SR v roku 2018

Odvetvie (podľa SK NACE Rev 2)	1. rok	2. rok	3. rok	4. rok	5. rok
Priemysel (B-E)	87,0	74,4	60,9	54,4	55,1
Stavebníctvo (F)	83,3	69,2	57,6	50,4	48,9
Služby (G-N)	83,9	70,6	61,3	51,1	56,9
Vybrané odvetvia spolu (B-S)	84,3	70,9	61,0	51,7	55,6

Zdroj: spracované SBA, na základe údajov Eurostatu

Vývoj miery prežitia u podnikateľských subjektov na Slovensku od roku 2013 sumarizuje nasledujúca tabuľka 12. V tomto prípade bol na sledovanie vývoja miery prežitia aplikovaný prístup založený na kohortách. Kohorta predstavuje súbor podnikateľských subjektov, ktoré vznikli v rovnakom roku (2013 až 2017). Na tomto základe možno sledovať a vzájomne porovnávať mieru prežitia medzi piatimi kohortami subjektov. Vo všetkých sledovaných kohortách sa miera prežitia s pribúdajúcimi rokmi znižuje. Pri komparácii miery prežitia po jednom roku od vzniku neboli medzi kohortami subjektov 2013 až 2017 zaznamenané žiadne významnejšie zmeny, pričom zistené hodnoty sa pohybovali v intervale 80 % - 87 %. Zároveň sa nepotvrdzuje, že vyššia miera prežitia po prvom roku sa u danej kohorty automaticky prejavuje aj na vyššom podiele aktívnych podnikateľských subjektov v nasledujúcich rokoch.

Tab. č. 12: Miera prežitia PO a FO podnikateľov podľa kohortného prístupu

Miera prežitia / rok vzniku	2017	2016	2015	2014	2013
Počet novovzniknutých subjektov	71 083	54 129	58 449	95 242	42 640
Miera prežitia po 1 roku	84,3	84,0	80,4	87,0	83,8
Miera prežitia po 2 roku		70,9	69,7	74,9	68,5
Miera prežitia po 3 roku			61,0	58,2	58,4
Miera prežitia po 4 roku				51,7	60,1
Miera prežitia po 5 roku					55,6

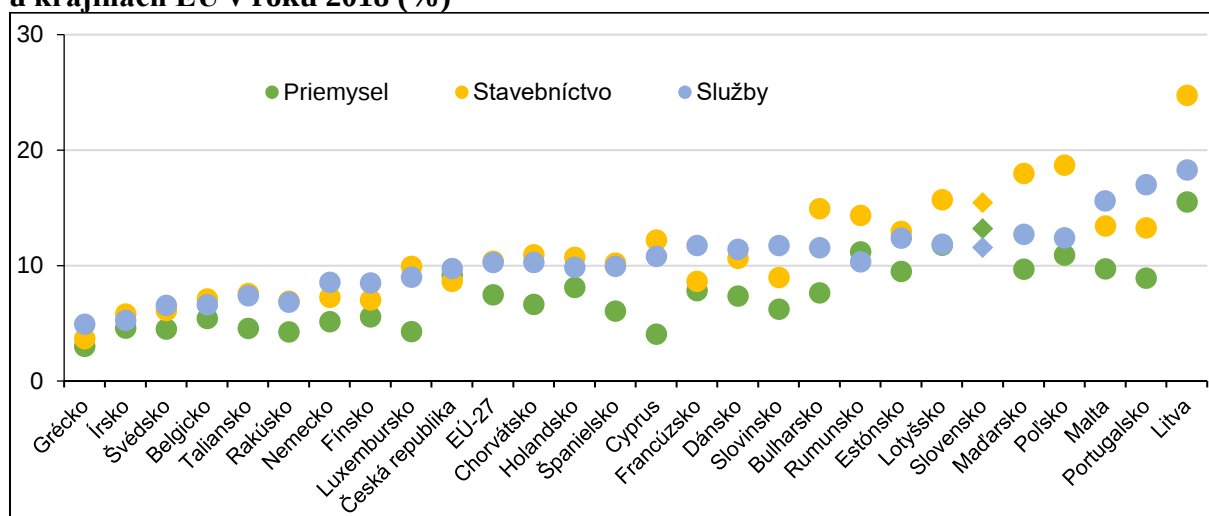
Zdroj: spracované SBA, na základe údajov ŠÚ SR, Eurostatu. Započítané subjekty v odvetviach B až S. Údaje znázornené na diagonále tabuľky č. 12 zodpovedajú údajom v tabuľke č. 11 v riadku vybrané odvetvia spolu.

Porovnanie podielu vzniknutých a zaniknutých subjektov v SR s vybranými krajinami EÚ

Slovensko sa s podielom novovzniknutých subjektov na celkovom počte aktívnych subjektov **na úrovni 12,6 % zaraďuje medzi krajiny EÚ s nadpriemernými hodnotami**. Najvyšším podielom sa v roku 2018 prezentovali v Litve (19,1 %), Portugalsku (15,7 %) a na Malte (15,4 %). Naopak, na opačnom konci pomyselného rebríčka sa nachádza Grécko s podielom nových PO a FO – podnikateľov na úrovni 4,7 %. Nasleduje Írsko (4,9 %) a Švédsko (6,0 %). Z krajín V4 dosiahlo najvyšší podiel novovzniknutých subjektov na celkovom počte aktívnych subjektov (SK NACE B až S) Poľsko so 14,0 % nasledované Maďarskom s 13,3 %. Nižší podiel nových firiem (9,4 %) vykázala Česká republika, ktorá zároveň zodpovedá hodnote za celú EÚ.

Údaje publikované za celú Európsku úniu uvádzajú najvyšší podiel novovzniknutých firiem na celkovom počte aktívnych subjektov v stavebníctve (10,4 %) a službách (10,3 %). Nižší podiel nových PO a FO – podnikateľov dosahujú krajiny EÚ v odvetví priemyslu (7,5 %). Vzhľadom na slabšiu pozíciu služieb v hospodárstve Slovenska je aj podiel nových firiem v tomto sektore nižší – 11,6 %. Dôležitosť priemyslu pre Slovensko potvrdzuje druhý najvyšší pomer nových firiem k existujúcim (13,2 %). Vyšší podiel z krajín EÚ dosiahla len Litva (15,5 %).

Graf č. 29: Podiel vzniknutých PO a FO – podnikateľov vo vybraných odvetviach a krajinách EÚ v roku 2018 (%)

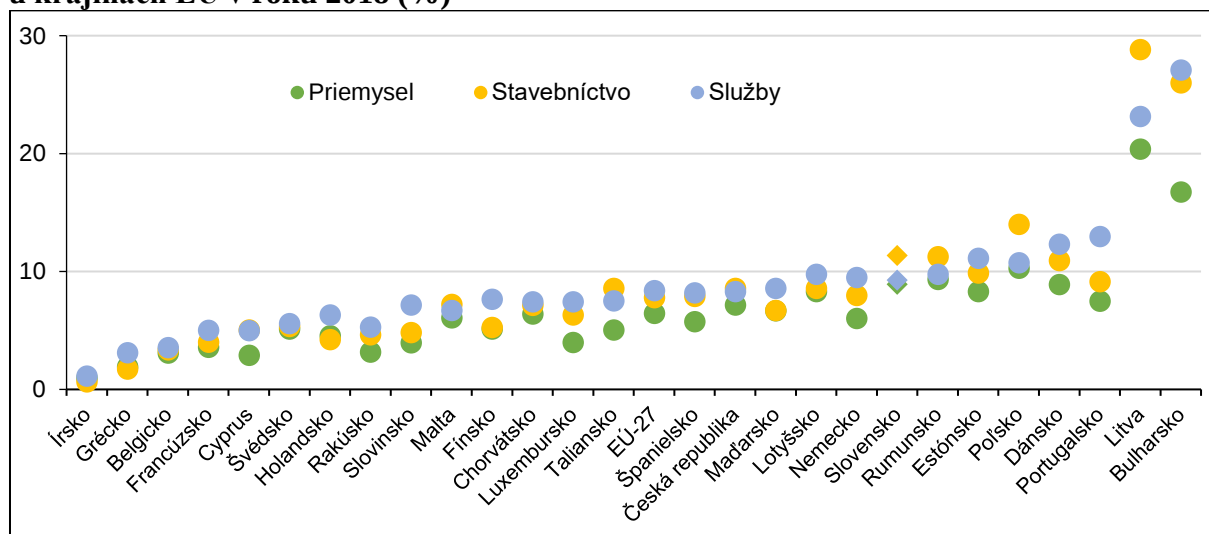


Zdroj: Eurostat, spracované SBA.

Podiel zaniknutých subjektov (pôsobiach v sekciách SK NACE B až S) **sa na Slovensku v medziročnom porovnaní znížil z 11,0 % v roku 2017 na 9,5 % v roku 2018.** Aj napriek medziročnému poklesu sa Slovensko radí medzi krajiny EÚ s nadpriemerne vysokým podielom zaniknutých subjektov. Celkovo najvyšší podiel vykázalo Bulharsko, kde na 100 firiem pripadá takmer 26 zaniknutých (25,7 %). Nasleduje Litva s 23,9 % a s výraznejším odstupom Portugalsko (12,0 %). Medzi krajiny s najnižším podielom zaniknutých podnikateľských subjektov patrí Írsko (1,0 %), Grécko (3,0 %) a Belgicko (3,4 %). V celej EÚ dosahovali najvyššiu mieru zániku PO a FO – podnikatelia pôsobiaci v službách (8,4 %). Pozitívnejšie výsledky, čiže nižší podiel zaniknutých PO a FO – podnikateľov (6,5 %), bol evidovaný v priemysle.

V súbore analyzovaných krajín EÚ sa potvrdzuje vysoká miera korelácie medzi mierou vzniku a zániku podnikateľských subjektov. Hodnota Pearsonovho korelačného koeficientu predstavuje 0,64, čo indikuje, že s nárastom nových firiem sa bude zvyšovať aj dynamika zanikajúcich podnikateľských subjektov.

Graf č. 30: Podiel zaniknutých PO a FO – podnikateľov vo vybraných odvetviach a krajinách EÚ v roku 2018 (%)

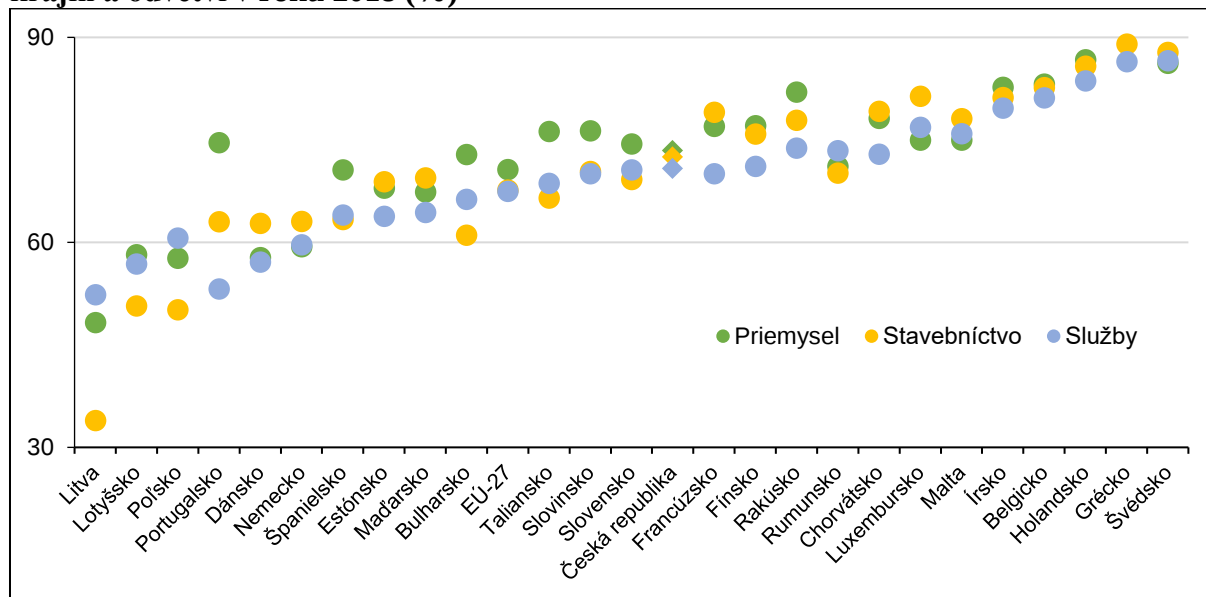


Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Údaje za Cyprus neboli dostupné. Údaje za Poľsko sú z roku 2016.

Miera prežitia firiem na Slovensku po dvoch rokoch od svojho vzniku dosiahla v rovnakom roku 70,9 % (sekcie SK NACE B až S). To znamená, že **takmer jedna tretina (29,1 %) firiem na Slovensku je po dvoch rokoch od svojho vzniku neaktívna**. Slovensko je mierne nad priemerom krajín EÚ, ktorý predstavuje 68,6 %. Medzi krajiny s najvyššou mierou prežitia firiem po dvoch rokoch patrí Švédsko (86,9 %), Grécko (86,0 %) a Holandsko (85,4 %). Na opačnom konci pomyselného rebríčka sa v roku 2018 ocitli Litva (47,6 %), Lotyšsko (54,7 %) a Poľsko (56,2 %). Ide o krajiny, kde je dlhodobo zaznamenávaná vysoká dynamika, teda nadpriemerný podiel vznikov a zánikov podnikateľských subjektov vzhľadom na celkovú početnosť firiem. V prípade miery prežitia po troch až štyroch rokoch sa už Slovensko nachádza pod priemerom.

Za celú EÚ vykazovali najvyššiu mieru prežitia po dvoch rokoch PO a FO – podnikatelia pôsobiaci v priemysle (70,7 %). Po dvoch rokoch od vzniku zostal najnižší podiel (67,5 %) aktívnych firiem v stavebníctve. V prípade Slovenska rovnako platí najvyššia miera prežitia podnikateľov pôsobiacich v priemysle (74,4 %). Nižší podiel bol zaznamenaný v službách (70,6 %) a stavebníctve (69,2 %).

Graf č. 31: Miera prežitia PO a FO – podnikateľov po dvoch rokoch od vzniku podľa krajín a odvetví v roku 2018 (%)



Zdroj: Eurostat, spracované SBA

S podielom 12,6 % novovzniknutých subjektov na celkovom počte aktívnych subjektov, Slovensko patrí medzi krajiny EÚ s nadpriemernými hodnotami. V prípade zaniknutých subjektov platí, že na 100 aktívnych firiem pripadá takmer 10 zaniknutých, čo je rovnako úroveň prevyšujúca priemer EÚ. Na Slovensku bolo po prvom roku od vzniku stále aktívnych 84,3 % MSP. Po druhom roku podnikania bola už takmer tretina (29,1 %) firiem neaktívna. Po piatich rokoch od svojho vzniku bola stále aktívna viac ako polovica (55,6 %) podnikateľských subjektov. Najvyššiu mieru prežitia vykazujú podnikateľské subjekty z odvetvia priemyslu, najnižšiu v stavebníctve.

3.2 Vznik a zánik podľa metodiky SBA

Vznik podnikateľských subjektov

Vplyv pandémie koronavírusu sa počas roka 2020 negatívne prejavil na vzniku nových malých a stredných podnikov na Slovensku. Podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR, **v roku 2020 došlo k zastaveniu trendu medziročného nárastu počtu vzniknutých podnikateľov¹¹**. V medziročnom porovnaní sa **počet vzniknutých malých a stredných podnikov znížil o 2,0 % (resp. o 1 709) na 83 174 podnikateľských subjektov**.

Z hľadiska jednotlivých právnych foriem, tvorili **MSP – právnické osoby viac ako štvrtinu (27,3 %, resp. 22 740)** z celkového počtu novo registrovaných malých a stredných podnikov. Ďalších **72,7 % (resp. 60 434) nových MSP tvorili FO – podnikatelia**, pričom najväčší záujem bol o živnostenské podnikanie. Živnostníci tvorili v roku 2020 až 65,6 % (resp. 54 592) z celkového počtu vzniknutých MSP. V menšom počte vznikali podnikateľské subjekty podnikajúce pod právnou formou slobodné povolania 6,7 % (resp. 5 532) a samostatne hospodáriaci roľníci 0,4 % (resp. 310).

Dopady koronakrízy sa prejavili v medziročnom poklese počtu vzniknutých MSP len v prípade MSP – právnických osôb o 9,5 %. Napriek prebiehajúcej kríze došlo k medziročnému nárastu nových registrácií samostatne hospodáriacich roľníkov o 34,8 % a osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach o 4,6%. Počet nových živnostníkov sa v porovnaní s rokom 2019 takmer nezmenil. Pre porovnanie, v rokoch 2016 až 2019 dosiahol priemerný medziročný rast novo registrovaných živnostníkov približne 10,0 %.

Tab. č. 13: Vývoj počtu vzniknutých MSP podľa právnych foriem na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR

Právna forma MSP	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Index 2020/2019
MSP – PO (právnické osoby)	27 817	14 806	13 630	19 398	21 662	22 626	25 139	22 740	↓ 90,5
Živnostníci	42 664	41 347	35 539	36 518	40 826	50 938	54 225	54 592	↑ 100,7
Samostatne hospodáriaci roľníci	332	503	1 203	1 573	456	490	230	310	↑ 134,8
Slobodné povolania	2 193	2 361	2 274	1 349	2 460	4 021	5 289	5 532	↑ 104,6
Spolu MSP	73 006	59 017	52 646	58 838	65 404	78 075	84 883	83 174	↓ 98,0

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR. Údaje sú spracované na základe dátumu vzniku subjektu z celkového počtu aktívnych a neaktívnych podnikateľských subjektov.

Na každoročné zvyšovanie počtu nových MSP v predkrízovom období vplývalo viacero faktorov. V uplynulých rokoch dochádzalo najmä k znižovaniu daňového zaťaženia. Medzi pozitívne stimuly vzniku nových FO – podnikateľov možno zaradiť zvýšenie paušálnych výdavkov zo 40 % na 60 % z úhrnu príjmov a zvýšenie ich ročného limitu z 5 040 € na 20 000 € od roku 2017. K nárastu nových živnostníkov a osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach prispeli aj ďalšie legislatívne zmeny ako napr. prijatie zákona č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov alebo novela zákona č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave a jeho novela č. 9/2019 Z. z., ktorá priniesla zmiernenie podmienok pre taxislužby a vodičov (zjednotenie podmienok aj pre platformy zdieľanej ekonomiky). Ďalšie významne zmeny, ako: zníženie sadzby dane z príjmov z 21 % na 15 % pre právnické osoby a živnostníkov s ročnými príjmami do 100 000 Eur, zvýšenie nezdaniteľnej časti základu dane alebo ďalšie navýšenie odpočtu výdavkov na výskum a vývoj

¹¹ Vznik a zánik firiem je určený z údajov Registra organizácií ŠÚ SR podľa dátumu administratívneho vzniku, resp. zániku podnikateľských subjektov.

vstúpili do platnosti už od začiatku roka 2020. V prípade MSP – právnických osôb bolo pozitívnou zmenou zrušenie daňových licencií, ktoré vstúpili do platnosti od začiatku roka 2018.

Okrem vyššie uvedených faktorov bol rast počtu nových MSP sprevádzaný aj pozitívnym vývojom globálnej ekonomiky, či rastom domáceho a zahraničného dopytu. Otázny je však ďalší vývoj. Ten nebude ovplyvnený len koronakrízou, ale aj pripravovanou reformou daňovo-odvodového systému, ktorá môže viesť k zhoršeniu podmienok pre podnikanie najzraniteľnejších skupín podnikateľov, ako napríklad živnostníkov a mikropodnikov.

Záujem o vstup do podnikania sa znížil predovšetkým v priemysle (medziročne o 12,3 %) a v ostatných službách (o 7,7 %). V prípade ostatných služieb sa jedná najmä o oblasti ako zábavné a rekreačné činnosti, vzdelávanie, či kreatívny priemysel, ktoré boli počas roka 2020 azda najvýraznejšie zasiahnuté protipandemickými opatreniami. Napriek nepriaznivému hospodárskemu vývoju a pandemickej situácii došlo v niektorých sektoroch k oživeniu podnikateľskej aktivity. **Nové podnikateľské príležitosti dokázali začínajúci podnikatelia využiť hlavne v sektoroch ako doprava a informácie vďaka prudkému rozvoju v oblasti kuriérskych služieb, skladových a pomocných činnostiach v doprave.** O 7,9 % sa tiež zvýšil počet nových MSP v obchode, k čomu prispel **maloobchod mimo predajní, vrátane online obchodu.**

Tab. č. 14: Vývoj počtu vzniknutých MSP podľa odvetví na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR

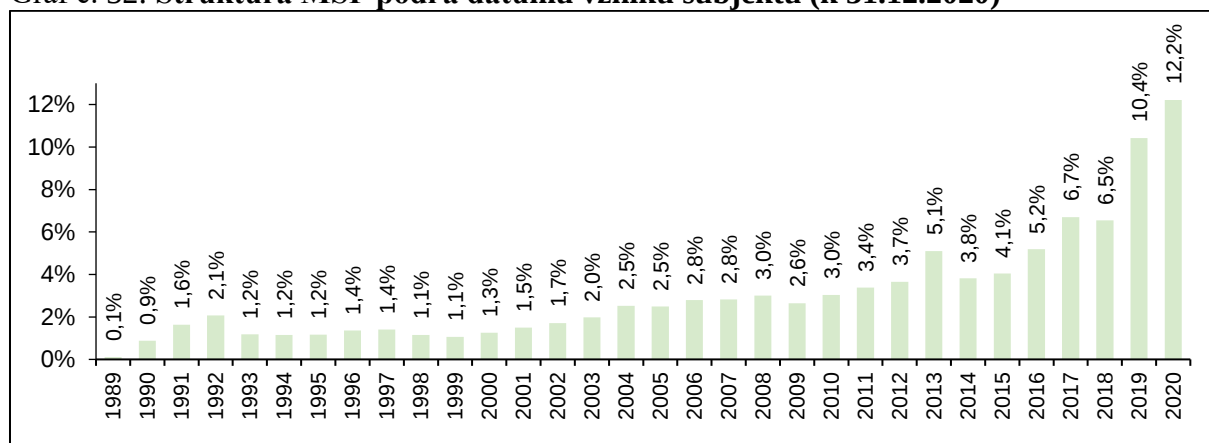
Odvetvie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Index 2020/2019
Pôdohospodárstvo	3 564	4 294	3 558	3 589	2 669	3 097	3 033	2 925	↓ 96,4
Priemysel	8 932	8 290	7 058	7 523	10 176	11 687	11 913	10 452	↓ 87,7
Stavebníctvo	14 753	12 932	11 079	11 954	14 814	18 262	20 757	20 524	↓ 98,9
Obchod	11 984	6 266	6 952	10 380	5 237	6 100	6 689	7 218	↑ 107,9
Doprava a informácie	7 178	5 718	4 665	4 790	6 715	7 672	8 349	8 410	↑ 100,7
Ubytovanie a stravovanie	2 215	2 027	1 797	1 622	1 809	2 145	2 517	2 467	↓ 98,0
Obchodné služby	19 639	15 185	13 415	14 520	19 103	23 618	25 599	25 613	↑ 100,1
Ostatné služby	4 741	4 305	4 122	4 460	4 881	5 494	6 026	5 565	↓ 92,3
Spolu MSP	73 006	59 017	52 646	58 838	65 404	78 075	84 883	83 174	↓ 98,0

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

Zdá sa, že **koronakríza môže byť aj príležitosťou.** Náhla zmena fungovania spoločnosti vytvára priestor pre inovácie a vznik novej generácie podnikateľov. **Podľa štatistík vzniklo vo 4. kvartáli roka 2020 o tretinu viac nových firiem ako v rovnakom období roka 2019.** Tento vývoj vytvára slušný predpoklad na zotavenie sektora malého a stredného podnikania, ktorý sa môže transformáciou stať ešte viac konkurencieschopný a odolný voči podobným krízam v budúcnosti. Podobný vývoj bol zaznamenaný aj v ďalších európskych krajinách, ako napríklad vo Francúzsku alebo vo Veľkej Británii.

Z celkového počtu aktívnych malých a stredných podnikov bola na konci roka 2020 **takmer jedna tretina (29,2 %) vo veku do 3 rokov od vzniku.** Podiel etablovaných MSP, ktoré na trhu pôsobia 4 až 10 rokov od svojho vzniku predstavoval tiež takmer jednu tretinu (31,9 %). **Už viac ako 10 rokov na Slovensku pôsobí 38,9 % aktívnych MSP.** Stabilnou súčasťou podnikateľského prostredia na Slovensku je aj 14,5 % malých a stredných podnikov, ktoré pôsobia na trhu už viac ako 20 rokov.

Graf č. 32: Štruktúra MSP podľa dátumu vzniku subjektu (k 31.12.2020)



Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Zánik podnikateľských subjektov

Napriek neustálej hrozbe koronavírusu, ktorá so sebou priniesla zatvorené prevádzky a len veľmi obmedzené možnosti rozvoja podnikania, firmy na Slovensku sa snažia vysporiadať s nepriaznivými podmienkami. **Počas roka 2020 ukončilo svoje podnikanie 47 648 podnikateľských subjektov¹².** To predstavuje **5,4 % zo všetkých subjektov**, ktoré boli do konca roka registrované na Slovensku. Z celkového počtu zrušených firiem tvorili podniky – právnické osoby 9,4 % (4 467). Najväčšiu skupinu medzi zaniknutými podnikateľskými subjektami predstavovali živnostníci s podielom 82,1 %. Osoby podnikajúce v právnej forme slobodné povolania tvorili 7,9 % zo všetkých zaniknutých podnikateľských subjektov a samostatne hospodáriaci roľníci 0,6 %.

V medziročnom porovnaní sa počet zaniknutých podnikateľských subjektov paradoxne znížil o 15,1 %. Podľa týchto údajov sa počet zánikov v roku 2020 na Slovensku vyvíjal nad očakávania. **Svoje podnikanie ukončilo najmenej podnikateľských subjektov za uplynulú dekádu.** Najvýraznejšie sa znížil počet zánikov v prípade slobodných povolání, medziročne takmer o tretinu (32,1 %). Nasledujú živnostníci s poklesom o 14,5 % a samostatne hospodáriaci roľníci, kde bol evidovaný medziročný pokles na úrovni 7,3 %. Bez výraznejšej zmeny sa v roku 2020 vyvíjali zániky podnikov – právnických osôb.

Tab. č. 15: Vývoj počtu zaniknutých podnikateľských subjektov podľa právnych foriem na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR

Právna forma	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Index 2020/2019
Podniky – PO (právnické osoby)	5 086	7 390	9 134	9 131	9 166	5 442	4 497	4 467	↓ 99,3
Živnostníci	61 822	47 413	32 502	43 503	42 255	41 417	45 754	39 132	↓ 85,5
Samostatne hospodáriaci roľníci	387	314	424	432	560	453	328	304	↓ 92,7
Slobodné povolania	736	789	878	812	618	4 856	5 518	3 745	↓ 67,9
Spolu	68 031	55 906	42 938	53 878	52 599	52 168	56 097	47 648	↓ 84,9

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR. Pozn.: do roku 2016 len MSP, od roku 2017 všetky podnikateľské subjekty bez zohľadnenia veľkostnej kategórie podniku.

¹² V súvislosti so zmenou metodiky spracovania údajov zo strany ŠÚ SR, už od roku 2017 nie je možné členiť zaniknuté podnikateľské subjekty podľa veľkostnej kategórie. Z toho dôvodu sú uvedené údaje do roku 2016 len za MSP a od roku 2017 za všetky podnikateľské subjekty vrátane veľkých podnikov. Tie sa na celkovom počte zaniknutých podnikateľských subjektov podieľajú len minimálne. V roku 2016 tvorili veľké podniky len 0,2 % zo všetkých zaniknutých subjektov na Slovensku.

K pozitívnym výsledkom zásadne prispela implementácia širokej škály podporných opatrení. Je však pravdepodobné, že vedľajším efektom podpory štátu v období koronakrízy bolo aj udržanie takých podnikateľských subjektov, ktoré by za normálnych okolností aj tak zanikli. Vyšší počet zanikajúcich firiem preto možno očakávať po ukončení podporných opatrení v rokoch 2021 a 2022.

Odvetvová štruktúra zaniknutých podnikateľských subjektov odráža celkovú odvetvovú štruktúru MSP na Slovensku. **Zo všetkých zaniknutých podnikateľských subjektov v roku 2020 ich najviac (25,7 %) pôsobilo v odvetví obchodných služieb.** Nasledujú firmy z odvetvia stavebníctvo (23,8 %) a obchod (15,5 %). Len 2,7 % zrušených firiem podnikalo v ubytovaní a stravovaní a 4,7 % v pôdohospodárstve.

V medziročnom porovnaní **došlo k plošnému zníženiu zánikov vo všetkých hlavných odvetviach hospodárstva.** Pokles sa pohyboval od 7,9 % v prípade stavebníctva až po 22,8 % v odvetví ubytovanie a stravovanie, kde boli podnikatelia azda najvýraznejšie zasiahnutí protipandemickými opatreniami a preto mohli čerpať pomoc od štátu. Pri podrobnejšom odvetvovom členení si však možno všimnúť, že **i napriek realizovanej podpore sa v niektorých sektoroch podstatne zvýšil počet zaniknutých podnikateľov.** Týka sa to napríklad oblasti zdravotníckych služieb, zábavy, rekreačných činností a ubytovacích služieb.

Tab. č. 16: Vývoj počtu zaniknutých podnikateľských subjektov podľa odvetví na základe údajov z Registra organizácií ŠÚ SR

Odvetvie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Index 2020/2019
Pôdohospodárstvo	2 808	2 361	1 963	2 735	3 055	2 540	2 485	2 233	↓ 89,9
Priemysel	10 336	8 001	5 806	7 650	7 472	6 792	7 423	6 383	↓ 86,0
Stavebníctvo	15 503	13 022	9 252	12 066	12 327	11 597	12 324	11 350	↓ 92,1
Obchod	17 650	13 893	10 085	11 616	10 749	8 939	9 500	7 409	↓ 78,0
Doprava a informácie	5 868	3 974	3 311	3 980	4 020	3 783	4 729	3 902	↓ 82,5
Ubytovanie a stravovanie	2 591	2 043	1 571	1 949	1 804	1 588	1 635	1 263	↓ 77,2
Obchodné služby	9 481	9 280	8 225	10 281	9 798	13 713	14 617	12 258	↓ 83,9
Ostatné služby	3 794	3 332	2 725	3 591	3 374	3 216	3 384	2 850	↓ 84,2
Spolu	68 031	55 906	42 938	53 868	52 599	52 168	56 097	47 648	↓ 84,9

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

Priemerný vek zaniknutých podnikateľských subjektov dosiahol 7,0 rokov. V porovnaní s obdobím z pred piatich rokov (rok 2016) sa priemerný vek znížil o 0,8 roka. To znamená, že na Slovensku nezanikajú len nové, resp. mladé firmy s nedostatkom skúsenosti, ale aj značná skupina etablovaných podnikateľov. Viac ako jednu tretinu (35,5 %) zo zaniknutých firiem tvorili subjekty registrované v rokoch 2019 a 2020. Začínajúci podnikatelia s dĺžkou podnikania do troch rokov od vzniku tvorili až polovicu (54,2 %) všetkých zánikov. Ďalšiu štvrtinu (24,6 %) predstavovali etablované podnikateľské subjekty, ktoré na trhu pôsobili 10 a viac rokov.

Čistý prírastok podnikateľských subjektov

Na základe vývoja počtu vzniknutých a zaniknutých podnikateľských subjektov na Slovensku, bol v roku 2020 evidovaný **čistý prírastok podnikateľských subjektov.** V medziročnom porovnaní vzrástla výška čistého prírastku o 23,4 % na 35 526 podnikateľských subjektov. Ide o najvyššiu hodnotu čistého prírastku za uplynulých

Zánik jednej firmy v roku 2020 bol kompenzovaný vznikom takmer dvoch nových podnikateľských subjektov, presnejšie 1,7. K uvedenému stavu prispeli najmä dva faktory: 1) vytvorenie vhodných a dostupných podporných nástrojov, ktoré majú podnikatelia k dispozícii od štátu; 2) flexibilita podnikateľov pri hľadaní rôznych spôsobov alternatívneho fungovania či prevádzkovania svojho biznisu. Pozitívom je tiež **postupné zvyšovanie čistého prírastku**, ktoré možno sledovať od roku 2017.

Tab. č. 17: **Vývoj čistého prírastku podnikateľských subjektov podľa údajov z Registra organizácií ŠÚ SR**

Ukazovateľ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Index 2020/2019
Vzniknuté podnikateľské subjekty	73 006	59 017	52 646	58 838	65 404	78 075	84 883	83 174	↓ 98,0
Zaniknuté podnikateľské subjekty	68 031	55 906	42 938	53 868	52 599	52 168	56 097	47 648	↓ 84,9
Čistý prírastok	4 975	3 111	9 708	4 970	12 805	25 907	28 786	35 526	↑ 123,4

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR.

Pandémia koronavírusu v roku 2020 zastavila trend medziročného nárastu počtu vzniknutých podnikateľov. Počet nových MSP sa znížil o 2,0 % (resp. o 1 709) na 83 174 podnikateľských subjektov. Najvýraznejšie (o 9,5 %) poklesli nové registrácie MSP – právnických osôb. Záujem o vstup do podnikania sa znížil predovšetkým v priemysle (medziročne o 12,3 %) a v ostatných službách (o 7,7 %). Nové podnikateľské príležitosti dokázali začínajúci podnikatelia využiť hlavne v sektoroch ako doprava a informácie vďaka prudkému rozvoju v oblasti kuriérskych služieb, skladových a pomocných činnostiach v doprave. Počet nových MSP sa tiež zvýšil v obchode (o 7,9 %), k čomu prispel maloobchod mimo predajní, vrátane online obchodu.

V roku 2020 ukončilo svoje podnikanie najmenej podnikateľských subjektov (47 648) za uplynulú dekádu. V medziročnom porovnaní sa počet zaniknutých podnikateľských subjektov znížil o 15,1 %. K pozitívnym výsledkom významne prispela implementácia širokej škály podporných opatrení počas koronakrízy. Pokles zánikov sa týkal všetkých hlavných odvetví hospodárstva. Aj napriek podpore sa v niektorých sektoroch (napr. oblasť zdravotníckych služieb, zábavy a rekreačných činností) podstatne zvýšil počet zaniknutých podnikateľských subjektov. Priemerný vek zaniknutých podnikateľských subjektov dosiahol 7,0 rokov. Čistý prírastok podnikateľských subjektov sa medziročne zvýšil o 23,4 % na 35 526. Ide o najvyššiu hodnotu čistého prírastu za uplynulých desať rokov.



4

REGIONÁLNE HĽADISKO PODNIKANIA MSP

Vzhľadom na odlišné prírodné, ekonomické a sociálne podmienky, či historické súvislosti sa v jednotlivých regiónoch Slovenska líšia aj podmienky pre podnikanie. Tie, v konečnom dôsledku, prispievajú k nerovnomernému rozvoju regiónov, vrátane malého a stredného podnikania. Nasledujúca kapitola sa preto podrobnejšie zameriava na zhodnotenie vybraných kvantitatívnych ukazovateľov malého a stredného podnikania na úrovni jednotlivých krajov a okresov Slovenska.

Najvyššia koncentrácia MSP je na území Bratislavského kraja. V roku 2020 mal svoje sídlo v tomto kraji približne **každý piaty aktívny malý a stredný podnik** (22,7 %). Nasleduje Žilinský kraj, kde sídli 13,5 % všetkých aktívnych MSP a Prešovský kraj s 13,0 %. V ostatných krajoch je zastúpenie MSP rovnomernejšie (pozri tab. č. 18). Najmenej, len 9,3 %, MSP bolo registrovaných v Trenčianskom kraji.

V súvislosti s prebiehajúcou koronakrízou sa medziročne znížil počet aktívnych MSP vo väčšine krajov. K najvýraznejšiemu poklesu došlo v Banskobystrickom kraji o 2,8 % a Trenčianskom kraji o 1,5 %. Napriek zásadným obmedzeniam v podnikateľských aktivitách MSP a globálnom poklese dopytu, sa počet MSP medziročne zvýšil v Trnavskom a Košickom kraji o 0,6 %, resp. 1,0 %¹³. Špecifikom Bratislavského kraja je pretrvávajúci nárast početnosti MSP aj počas koronakrízy. V porovnaní s predkrízovým rokom 2019 sa počet MSP v kraji zvýšil o 3,7 %. To naznačuje, že podnikatelia neustále nachádzajú v kraji dostatok príležitostí a vhodné podmienky pre realizáciu nových podnikateľských aktivít. Vyššiu odolnosť podnikateľských subjektov so sídlom v Bratislavskom kraji voči nepriaznivým podmienkam potvrdzuje aj vývoj počas predchádzajúcej globálnej finančnej a hospodárskej krízy, kedy sa ich počet tiež zvyšoval.

Tab. č. 18: Počet podnikateľských subjektov podľa krajov a právnej formy v roku 2020

Kraj SR	Fyzické osoby – podnikatelia			Podniky				MSP	Spolu
	Živnostníci	Slobodné povolania	SHR	Mikro (0 - 9)	Malé (10 – 49)	Stredné (50 – 249)	Veľké (250 +)		
Bratislavský	42 996	5 090	163	83 121	3 197	810	228	135 377	135 605
Trnavský	32 978	2 074	422	21 827	1 264	257	54	58 822	58 877
Trenčiansky	32 800	2 317	214	18 475	1 223	308	74	55 337	55 411
Nitriansky	40 964	2 502	683	25 531	1 433	316	63	71 429	71 492
Žilinský	50 601	2 475	480	25 457	1 477	305	68	80 795	80 863
Banskobystrický	31 044	2 635	725	20 945	1 180	224	49	56 753	56 802
Prešovský	50 550	2 849	540	22 043	1 417	258	49	77 657	77 706
Košický	30 333	3 027	535	25 528	1 346	232	54	61 001	61 055
Spolu SR	312 266	22 969	3 762	242 927	12 537	2 710	639	597 171	597 811

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

Právnické osoby – podniky

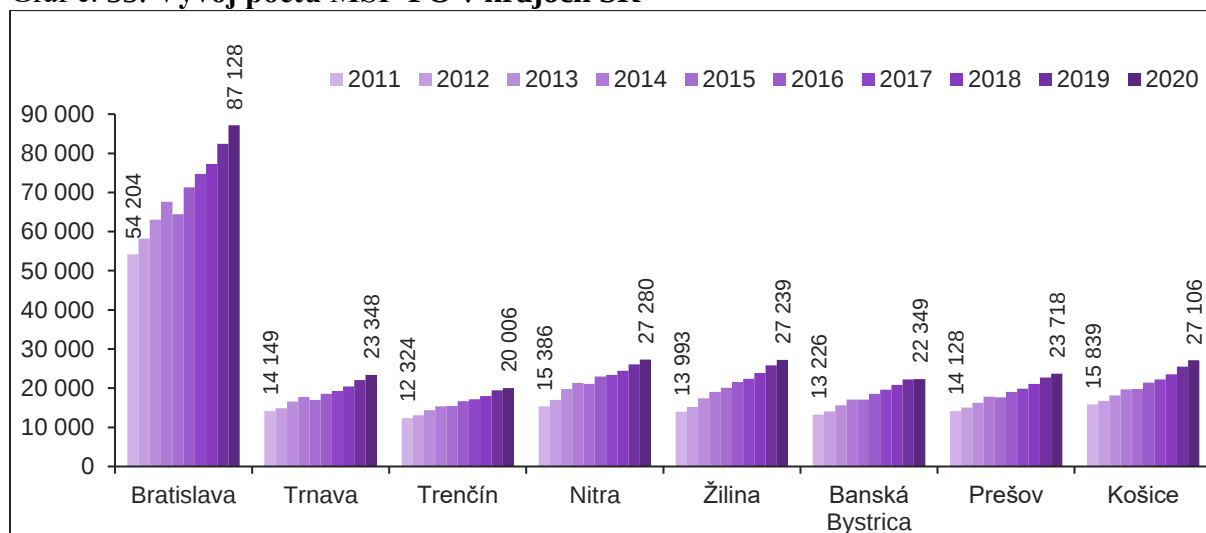
V prípade MSP – právnických osôb sa zdá byť priestor Bratislavského kraja ešte atraktívnejší. V roku 2020 mal približne **každý tretí (33,7 %) aktívny malý a stredný podnik – PO svoje sídlo práve na území Bratislavského kraja**. V absolútnom vyjadrení to predstavuje 87 128 subjektov podnikajúcich v uvedenej právnej forme. Priestorové rozmiestnenie MSP – právnických osôb je v ostatných krajoch SR rovnomernejšie. Približne

¹³ Detailnejší pohľad na sektor malého a stredného podnikania podľa jednotlivých krajov SR ponúkajú regionálne analýzy MSP za rok 2020. Dostupné na: <http://monitoringmsp.sk/2021/05/26/analyticke-a-statisticke-vystupy-nepravidelne/>

rovnaký počet aktívnych MSP – právnických osôb malo sídlo v Nitrianskom (27 280), Žilinskom (27 239) a Košickom kraji (27 106), čo predstavuje 10,6 %, resp. 10,5 % zo všetkých MSP – právnických osôb na Slovensku. Dlhodobo najnižší podiel dosahuje Trenčiansky kraj (7,7 %).

Pozitívnym javom je pokračujúci medziročný nárast počtu MSP – právnických osôb vo všetkých krajoch SR. V Medzi rokom 2019 a 2020 sa najdynamickejšie zvýšil počet MSP – PO v Košickom (o 6,1 %) a Trnavskom kraji (o 5,9 %). Najnižším tempom rástla početnosť MSP – PO v Banskobystrickom kraji (0,6 %).

Graf č. 33: Vývoj počtu MSP-PO v krajoch SR



Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

Detailnejší pohľad na sektor malého a stredného podnikania ponúka okresná úroveň, kde bola vyhodnocovaná **miera podnikateľskej aktivity pre právnu formu MSP – právnické osoby**. Miera vyjadruje podiel MSP – právnických osôb a ekonomicky aktívneho obyvateľstva daného okresu v percentách. Inak povedané, koľko subjektov podnikajúcich ako MSP – právnické osoby pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v danom okrese.

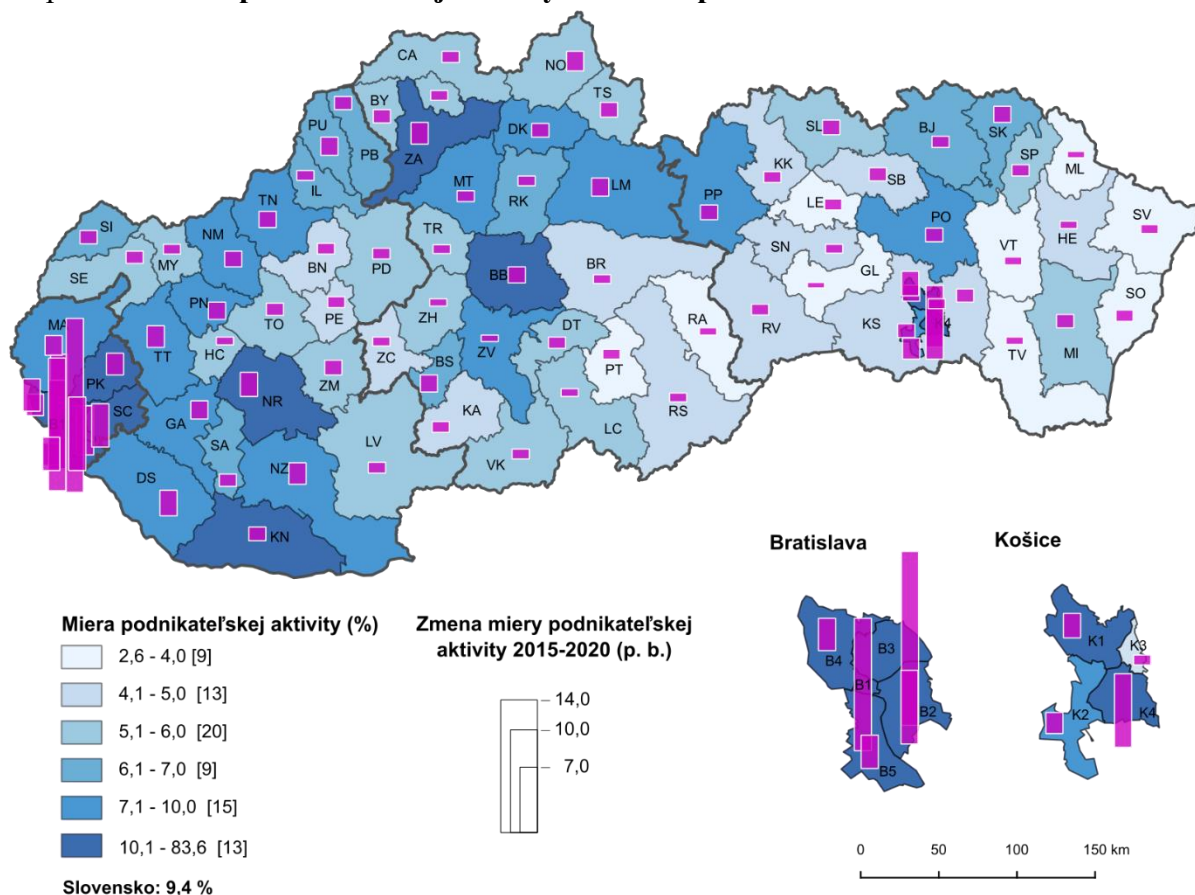
V roku 2020 bola zaznamenaná **najvyššia miera podnikateľskej aktivity MSP – PO v okresoch hlavného mesta Bratislavy** (mapa č. 1). Najviac aktívnych MSP – právnických osôb pripadalo na okres Bratislava I, takmer 84 na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov. V porovnaní s mierou podnikateľskej aktivity MSP – PO na celom Slovensku, ktorá dosiahla 9,4 %, bola vysoká miera podnikateľskej aktivity zistená aj v okresoch: Bratislava III (44,3 %), Bratislava II (34,4 %), Košice IV (19,5 %) a Košice I (16,5 %). Vyššou podnikateľskou aktivitou sa vyznačujú aj ďalšie okresy, ako Banská Bystrica a Žilina, a tiež okresy ležiace v zázemí hlavného mesta, napríklad okres Senec a Pezinok. Všeobecne platí, že vyššia miera podnikateľskej aktivity MSP – PO prevláda v okresoch západného Slovenska, na Považí a severe Slovenska, čo súvisí aj s rozvinutnosťou týchto regiónov. Naopak, najnižšia miera podnikateľskej aktivity MSP – PO bola evidovaná v okresoch južného a východného Slovenska ako: Gelnica (2,6 %), Revúca (2,9 %), Medzilaborce (3,4 %), Poltár a Sobrance (zhodne 3,6 %).

Pozitívnym znakom je postupné zvyšovanie miery podnikateľskej aktivity MSP – PO, ku ktorému dochádza počas uplynulých rokov vo všetkých okresoch Slovenska. V období medzi rokom 2015 a 2020 sa miera podnikateľskej aktivity najvýraznejšie zvyšovala v okresoch, kde pripadá najviac podnikov na ekonomicky aktívnych obyvateľov. Sú to okresy

Bratislava III (nárast o 13,9 p. b.), Bratislava I (o 10,6 p. b.), Košice IV, resp. Bratislava II s rovnakým rastom miery podnikateľskej aktivity o 5,9 p. b. a okres Senec (o 5,2 p. b.). V ostatných okresoch Slovenska rástla miera podnikateľskej aktivity menšou intenzitou. Najmenej sa zvýšila v okresoch ako: Gelnica (o 0,7 p. b.) Zvolen, Košice III alebo Medzilaborce (zhodne o 0,8 p. b.).

Rôzne vývojové tendencie v podnikateľskej aktivite MSP – PO možno pozorovať aj medzi okresmi dvoch najväčších miest Slovenska, Bratislavy a Košíc. Pokým v Bratislave sa miera podnikateľskej aktivity od roku 2015 do roku 2020 zvýšila v intervale od 2,6 p. b. (Bratislava IV) po 13,9 p. b. (Bratislava III), v prípade Košíc bol evidovaný nárast len od 0,8 p. b. do 2,0 p. b. Výnimkou je len okres Košice IV, kde sa miera podnikateľskej aktivity v sledovanom období zvýšila o 5,9 p. b. Aj z týchto výsledkov možno usudzovať, že na Slovensku **naďalej dochádza k prehľbovaniu medziregionálnych rozdielov podnikateľskej aktivity MSP – PO.**

Mapa č. 1: Miera podnikateľskej aktivity MSP-PO podľa okresov v roku 2020



Zdroj: Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky. Zdroj údajov: Register organizácií ŠÚ SR a ÚPSVaR. Miera podnikateľskej aktivity je vypočítaná ako podiel počtu MSP – právnických osôb a ekonomicky aktívneho obyvateľstva v %.

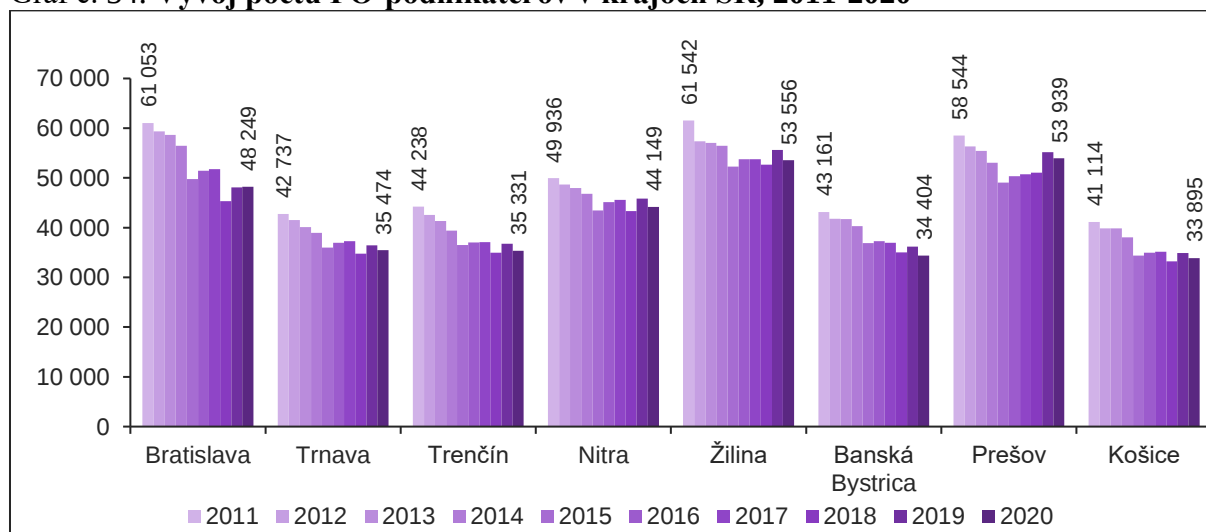
Fyzické osoby – podnikatelia

MSP podnikajúce v rámci právnej formy **fyzické osoby – podnikatelia mali v roku 2020 svoje sídlo najčastejšie na území Prešovského a Žilinského kraja**. Z celkového počtu aktívnych FO – podnikateľov na Slovensku malo 15,9 % sídlo v Prešovskom kraji a 15,8 % v Žilinskom. Z údajov ďalej vyplýva, že najmenej aktívnych fyzických osôb – podnikateľov malo sídlo v Košickom kraji (10,0 %).

V medziročnom porovnaní sa počet fyzických osôb – podnikateľov znížil takmer vo všetkých krajoch SR. Najdynamickejší pokles, o 4,9 %, bol zaznamenaný v Banskobystrickom kraji. V ďalších krajoch sa medziročný pokles počtu aktívnych FO – podnikateľov pohyboval v intervale od 2,3 % do 3,9 %. Výnimku predstavujú len FO – podnikatelia z Bratislavského kraja. Napriek koronakríze sa ich počet neznižil, práve naopak, narástol o 0,3 %. Početnosť FO – podnikateľov sa vo väčšine krajov znižuje aj z dlhodobého hľadiska, čo dokumentuje graf č. 34. Pokles je najzreteľnejší v Bratislavskom a Banskobystrickom kraji, kde sa počet FO – podnikateľov znížil od roku 2010 o 22,9 %, resp. o 22,8 %. Inak sa vyvíja početnosť FO – podnikateľov v Žilinskom alebo Prešovskom kraji. Postupný pokles podnikateľov sa zastavil v roku 2016, pričom až do roku 2019 sa ich počet opätovne zvýšil, v Žilinskom kraji o 3,5 % a v Prešovskom kraji dokonca o 9,6 %.

Najviac, 50 601 živnostníkov bolo v roku 2020 registrovaných na území Žilinského kraja. Z celkového počtu 312 266 aktívnych živnostníkov na Slovensku to predstavovalo 16,2 %. Rovnaký podiel živnostníkov bol evidovaný v Prešovskom kraji. Najmenej živnostníkov, len 30 333, resp. 9,7 % bolo z Košického kraja. Približne **každá piata osoba na Slovensku, ktorá podniká v slobodných povolaniach (22,2 %) uvádzala sídlo svojho podnikania na území Bratislavského kraja**. Zastúpenie ostatných krajov bolo podstatne nižšie a pohybovalo sa na úrovni od 9,0 % v prípade Trnavského kraja až po 13,2 % pre Košický kraj. Samostatne hospodáriaci roľníci sa na Slovensku prirodzene sústreďujú v regiónoch s vhodnými podmienkami pre poľnohospodárstvo. **Najväčší podiel SHR sa nachádza v Banskobystrickom kraji (19,3 %).** Nasleduje Nitriansky (18,2 %), Prešovský (14,4 %) a Košický kraj (14,2 %). Najnižší výskyt SHR je typický v krajoch so silným zastúpením priemyslu a vysokou mierou urbanizácie. Do tejto skupiny krajov patrí Bratislavský kraj, kde uvádza svoje sídlo 4,3 % všetkých SHR a Trenčiansky kraj s podielom 5,7 %.

Graf č. 34: Vývoj počtu FO-podnikateľov v krajoch SR, 2011-2020



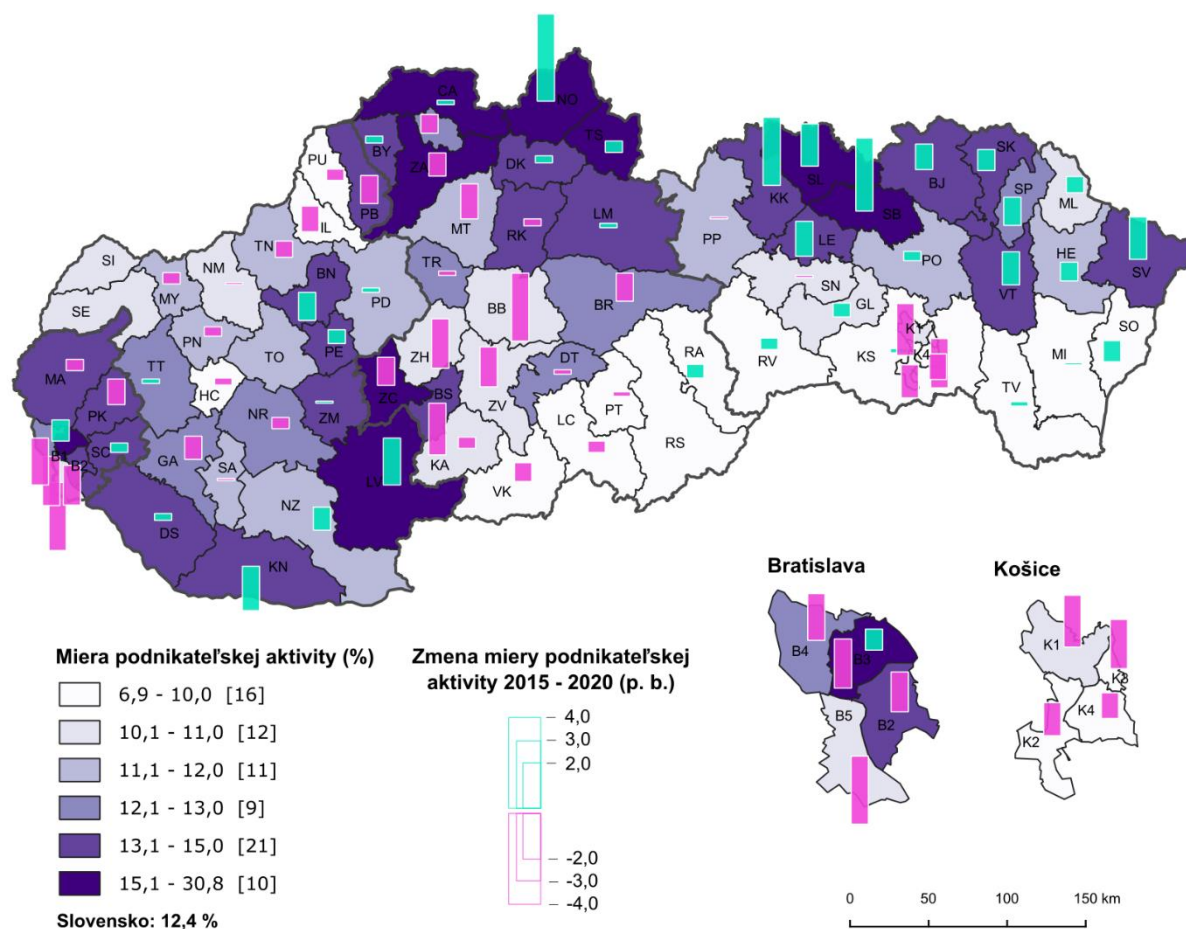
Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

Ukazovateľ miery podnikateľskej aktivity pre skupinu FO – podnikateľov podľa okresov pre rok 2020 je zobrazený na mape č. 2. **Najvyššia miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov bola zaznamenaná v okresoch na severe Slovenska: Námestovo (30,8 %), Stará Ľubovňa (22,7 %) a Tvrdošín (19,7 %).** Za celoslovenskou úrovňou podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov (12,4 %) najvýraznejšej zaostávali okresy lokalizované na juhu stredného a východného Slovenska. Patria sem okresy ako: Košice III (6,9 %), Rimavská Sobota (7,8 %), Košice - okolie (7,9 %) alebo Trebišov (8,0 %).

V súlade s dlhodobým poklesom počtu FO – podnikateľov na Slovensku sa znižuje aj miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov. Medzi rokom 2015 a 2020 bol identifikovaný **rast podnikateľskej aktivity v prípade neceljej polovice okresov Slovenska. Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov rástla** najmä zásluhou živnostníkov, **najvýraznejšie v okrese Námestovo** (o 3,7 p. b.), Sabinov (o 3,1 p. b.) a Kežmarok (o 2,9 %). V prípade ďalších okresov bol rast menej významný.

V prípade polovice okresov bol zaznamenaný pokles podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov. Medzi rokom 2015 a 2020 dochádza k najvýraznejším zmenám v okresoch Bratislava V a Banská Bystrica (zhodný pokles o 2,9 p. b.). Miera podnikateľskej aktivity klesala prevažne vo všetkých tzv. mestských okresoch Bratislavy a Košíc.

Mapa č. 2: Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov podľa okresov v roku 2020



Zdroj: Mapový podklad © Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky. Zdroj údajov: Register organizácií ŠÚ SR a ÚPSVaR. Miera podnikateľskej aktivity je vypočítaná ako podiel počtu FO – podnikateľov a ekonomicky aktívneho obyvateľstva v %.

Najvyššia koncentrácia MSP je na území Bratislavského kraja, kde sídli 22,7 % firiem. Najmenej MSP, len 9,3 %, bolo registrovaných v Trenčianskom kraji. V súvislosti s prebiehajúcou koronakrízou sa medziročne znížil počet aktívnych MSP vo väčšine krajov. Špecifikom je Bratislavský kraj, kde sa, aj napriek kríze, počet MSP medziročne zvýšil o 3,7 %. K rastu prispeli hlavne MSP – právnické osoby, ktorých počet rástol vo všetkých krajoch.

Najvyššiu mieru podnikateľskej aktivity MSP – PO dosahujú okresy hlavného mesta (Bratislava I, II, III) a okresy Košice I a IV. Na krízu citlivejšie reagovali FO – podnikatelia. Najdynamickejší pokles (o 4,9 %) bol zaznamenaný v Banskobystrickom kraji. Vysokou koncentráciou živnostníkov sa vyznačujú Žilinský a Prešovský kraj. Najvyššia miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov bola zaznamenaná v okresoch na severe Slovenska: Námestovo (30,8 %), Stará Ľubovňa (22,7 %) a Tvrdošín (19,7 %).



5

CHARAKTERISTIKA ZAMESTNANOSTI MSP

Malé a stredné podniky sú hlavnými tvorcami pracovných miest tak na Slovensku, ako aj v Európskej únii. Systémové zlepšovanie podmienok na podnikanie malých a stredných podnikov je preto kľúčové pri vytváraní nových pracovných miest a znižovaní miery nezamestnanosti.

Trh práce a koronakríza

Pandémia koronavírusu a prijímané protipandemické opatrenia zanechali významné stopy na slovenskom pracovnom trhu. Vplyvom núteného obmedzenia podnikateľskej činnosti a poklesu spotrebiteľského dopytu zo strany zákazníkov boli mnohí zamestnávateľia vystavení tlaku znižovania nákladov aj formou prepúšťania svojich zamestnancov. V reakcii na pandémiu boli prijaté viaceré podporné opatrenia, ktoré zmiernili dopady koronakrízy a zamedzili ešte väčšiemu prepúšťaniu zamestnancov.

Štatistické údaje dokumentujúce vývoj na trhu práce od začiatku roka 2020 poukazujú na dynamicky sa meniace tendencie. Vývoj situácie na trhu práce na mesačnej periodicite od začiatku roka 2020 umožňujú sledovať Indexy zamestnanosti, ktoré sú publikované Štatistickým úradom SR za vybrané odvetvia hospodárstva. Uvedené údaje dokumentujú pravidelné zhoršovanie situácie na trhu práce. Každý mesiac dochádzalo k postupnému zvyšovaniu počtu odvetví, v ktorých zamestnávateľia boli donútení znižovať stav svojich zamestnancov. V januári 2020 bol negatívny vývoj v oblasti zamestnanosti zreteľný len v troch odvetviach (priemysel, veľkoobchod, maloobchod). Situácia sa postupne zhoršovala a v mesiaci apríl a máj dochádzalo k medziročnému poklesu v takmer celom spektre odvetví, okrem informačných a komunikačných činností. Počas letných mesiacov došlo k uvoľneniu protipandemických opatrení, čo sa odrazilo na prechodnom zlepšení situácie na trhu práce. Príchod druhej vlny pandémie opäťovne viedol k rastúcemu počtu ľudí bez práce.

Tab. č. 19: Indexy zamestnanosti vo vybraných odvetviach hospodárstva v roku 2020

Odvetvia	Index 2020/2019
Priemysel spolu	↓ 94,3
Stavebníctvo	↓ 94,1
Predaj a oprava motor. vozidiel	↓ 97,9
Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel	↓ 96,2
Maloobchod, okrem motorových vozidiel	↓ 96,5
Ubytovanie	↓ 85,8
Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	↓ 91,8
Doprava a skladovanie	↓ 99,0
Informácie a komunikácia	↑ 103,0
Vybrané trhové služby	↓ 99,2

Zdroj: Štatistický úrad SR

V jedinom odvetví dokázali firmy aj napriek kríze posilniť svoje podnikanie a prijímať nových zamestnancov. Boli to informačné a komunikačné služby, v ktorých sa zamestnanosť zvýšila o 3,0 %.

Podľa publikovaných ročných indexov zamestnanosti došlo v roku 2020 k celkovému poklesu zamestnanosti takmer vo všetkých odvetviach hospodárstva. Udržať svojich zamestnancom mali problém predovšetkým podnikatelia pôsobiaci v oblasti ubytovania a reštauračných služieb. V uvedených odvetviach dosiahol pokles zamestnanosti 14,2 %, resp. 8,2 %. Medzi ďalšie odvetvia s významným poklesom zamestnanosti možno zaradiť stavebníctvo (pokles o 5,9 %) a priemysel (pokles o 5,7 %).

Pokles počtu zamestnaných osôb sa prirodzene prejavil aj na zhoršení ukazovateľov dokumentujúcich vývoj nezamestnanosti. Situácia sa po vypuknutí epidémie koronavírusu začala dramaticky zhoršovať v mesiaci marec 2020, čo sa na ukazovateľoch nezamestnanosti prejavilo v nasledujúcich mesiacoch. Podľa údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny sa



evidovaná miera nezamestnanosti v apríli 2020 zvýšila historicky najvyšším tempom, z úrovne marcových 5,2 % na 6,6 %. Nárast nezamestnanosti pokračoval aj v mesiacoch máj a jún, avšak dynamika jej rastu sa postupne zmiernovala. Miera nezamestnanosti dosiahla svoje maximum po prvej vlne v mesiaci júl. Následne sa situácia prechodne zlepšila. Vplyvom druhej vlny pandémie sa však miera nezamestnanosti opätovne zvyšovala až na úroveň 7,6 % v decembri 2020.

Vývoj zamestnanosti v sektore MSP

Pandémia koronavírusu negatívne zasiahla zamestnanosť v národnom hospodárstve, vrátane podnikového sektora. Po predchádzajúcich šiestich rokoch nepretržitého rastu zamestnanosti sa priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve v roku 2020 medziročne znížil o 1,8 % na 2 372,0 tisíc (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR).

Prijatými protipandemickými opatreniami došlo k obmedzeniu aktivít značnej časti podnikateľského sektora. To sa prejavilo aj na schopnosti firiem udržať svojich zamestnancov počas krízového obdobia. Pokles zamestnaných osôb v ziskovo orientovanom podnikovom sektore bol prirodzene významnejší ako v prípade celého národného hospodárstva. **Zamestnanosť v podnikovom sektore sa znížila o 2,5 %** (o 48,7 tisíc osôb) na 1 888,9 tisíc osôb. V roku 2020 sa znížil aj podiel osôb zamestnaných v ziskovo orientovanom podnikovom sektore na celkovom počte zamestnaných osôb v národnom hospodárstve SR na 79,8 %.

Vystavení tlaku prepúšťania svojich zamestnancov boli aj malí a strední podnikatelia. **Napriek prijatím podporným opatreniam na udržanie zamestnanosti sa priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii malých a stredných podnikov** (vrátane FO – podnikateľov) **medziročne znížil o 2,1 % (o 29,9 tis. osôb) na 1 400,9 tisíc zamestnaných osôb.** Dosiahnutý pokles zamestnanosti v sektore MSP nastal po predchádzajúcom každoročnom raste, ktorý prebiehal od roku 2014. Pokles zamestnanosti MSP však nebol taký významný ako v roku 2009 (pokles o 5,1 %), kedy slovenskú ekonomiku zasiahli dopady finančnej a hospodárskej krízy.

Zamestnanosť sa v medziročnom porovnaní znížila vo všetkých veľkostných kategóriách a právnych formách okrem mikropodnikov, v rámci ktorých bol zaznamenaný nárast počtu zamestnaných osôb o 1,4 %.

Najväčší problém udržať si svojich zamestnancov mali malé podniky, ktorým sa zamestnanosť v medziročnom porovnaní znížila až o 4,5 %. Stredné podniky zaznamenali pokles zamestnanosti o 3,3 %. Priemerný počet zamestnaných osôb poklesol aj u fyzických osôb – podnikateľov (o 2,0 %). Na porovnanie, zamestnanosť veľkých podnikov sa medziročne znížila až o 3,8 %, pričom dosiahnutý pokles zamestnanosti v sektore veľkých podnikov bol najvýznamnejší od roku 2009.

Tab. č. 20: Počet zamestnaných osôb podľa veľkostnej kategorizácie

Právne formy a veľkostné kategórie	2019	2020		rozdiel 2020 a 2019	index 2020/2019
		abs.	v %		
FO - podnikatelia (odhad)	645 000	632 000	33,5%	-13 000	↓ 98,0
Mikropodniky (0-9)	258 925	262 509	13,9%	3 584	↑ 101,4
Malé podniky (10-49)	239 775	228 978	12,1%	-10 798	↓ 95,5
Stredné podniky (50-249)	287 604	278 188	14,7%	-9 416	↓ 96,7
Veľké podniky (250 a viac)	506 330	487 268	25,8%	-19 062	↓ 96,2
Spolu MSP (0-249)	1 430 804	1 400 859	74,2%	-29 945	↓ 97,9
Spolu podnikateľské subjekty	1 937 634	1 888 942	100,0%	-48 692	↓ 97,5

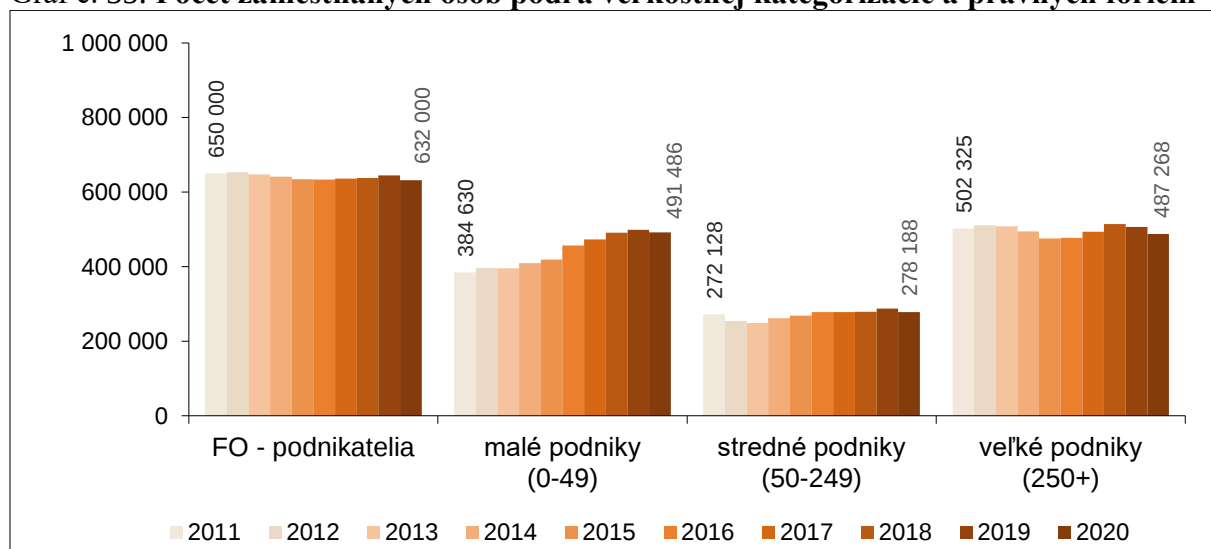
Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR. Pozn.: v kategórii Spolu MSP (0-249) je započítaný počet zamestnaných osôb FO - podnikateľov po vylúčení subjektov s počtom zamestnancov 250 a viac.

V roku 2020 dosiahli malé a stredné podniky 74,2 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike a 59,1 % podiel na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR (podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR).

V porovnaní s rokom 2019 sa podiel malých a stredných podnikov na zamestnanosti v podnikovej ekonomike zvýšil o 0,4 p. b. hlavne vplyvom výraznejšieho medziročného poklesu zamestnanosti veľkých podnikov (o 3,8 %) ako MSP (o 2,1 %).

Z hľadiska jednotlivých veľkostných kategórií a právnych foriem sa na celkovom počte zamestnaných osôb v podnikovom sektore podieľali jednou tretinou (33,5 %) FO – podnikatelia (FO – podnikatelia a nimi zamestnávané osoby). Podiel mikropodnikov predstavoval 13,9 %, malých podnikov 12,1 % a stredných podnikov 14,7 %. Viac ako jednou štvrtinou (25,8 %) sa na celkovom počte zamestnaných osôb podieľali veľké podniky.

Graf č. 35: Počet zamestnaných osôb podľa veľkostnej kategorizácie a právnych foriem



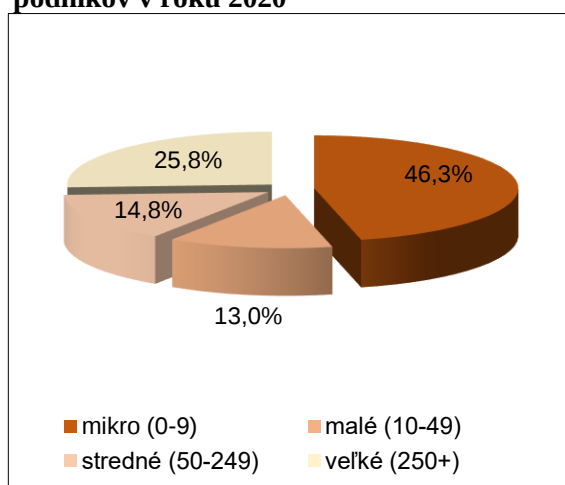
Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

V grafe č. 36 je znázornená celková štruktúra zamestnanosti v podnikovej ekonomike v roku 2020 podľa veľkostných kategórií podnikov (vrátane FO – podnikateľov), ktorá bola spracovaná na základe údajov ŠÚ SR a odhadu SBA.

Najvýznamnejšie zastúpenie na zamestnanosti naďalej dosahujú mikropodniky (vrátane FO–podnikateľov), ktorých podiel v roku 2020 predstavoval 46,3 %. Podstatne nižší podiel dosahujú malé (13,0 %) a stredné podniky (14,8 %). Podiel veľkých podnikov na zamestnanosti v podnikovej ekonomike predstavoval viac ako jednu štvrtinu (25,8 %).

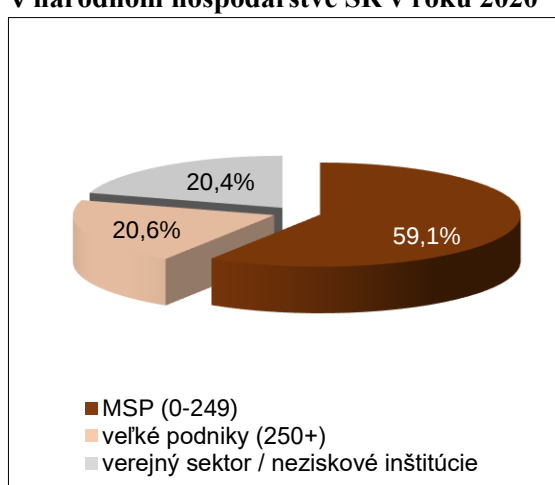
Postavenie malých a stredných podnikov na celkovej zamestnanosti v národnom hospodárstve SR podľa štvrtročného podnikového výkazníctva ŠÚ SR je prezentované v grafe č. 37. Z uvedeného grafu vyplýva, že **malé a stredné podniky si naďalej udržujú pozíciu najvýznamnejšieho zamestnávateľa v národnom hospodárstve SR**. V roku 2020 dosiahol podiel MSP na zamestnanosti v národnom hospodárstve 59,1 %. Približne jednou pätinou sa na celkovej zamestnanosti podieľali veľké podniky (20,6 %) a verejný/neziskový sektor (20,4 %).

Graf č. 36: Zamestnanosť v podnikovej ekonomike podľa veľkostných kategórií podnikov v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

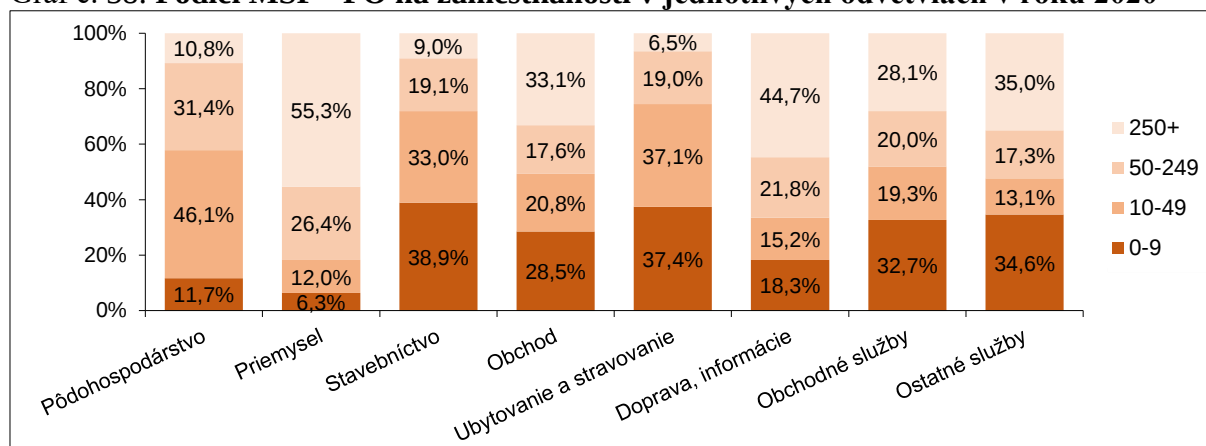
Graf č. 37: Podiel MSP (vrátane FO - podnikateľov) na zamestnanosti v národnom hospodárstve SR v roku 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Z odvetvového hľadiska je možné na základe dostupných údajov monitorovať stav zamestnanosti podľa veľkostných kategórií za skupinu podnikov – právnických osôb. Najvyšší podiel dosahujú MSP-PO na zamestnanosti v odvetví pôdohospodárstva (89,2 %), ubytovania a stravovania (93,5 %) a stavebníctva (91,0 %).

Graf č. 38: Podiel MSP - PO na zamestnanosti v jednotlivých odvetviach v roku 2020



Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR. **Poznámka:** V odvetviach pôdohospodárstva a ubytovania a stravovania, pri veľkostnej kategórii stredných a veľkých podnikov bol použitý odhadovaný počet zamestnancov. Presný počet zamestnancov nebolo možné použiť/zverejniť pre dôverný charakter týchto údajov.

Približne dve tretiny pracovných miest vytvárajú MSP-PO v odvetví obchodu (66,9 %), obchodných služieb (71,9 %) a ostatných služieb (65,0 %). Viac ako polovicu (53,3 %) dosahuje podiel MSP-PO v doprave a informačných a komunikačných činnostiach. Jediným odvetvím, v rámci ktorého sa prejavuje dominancia veľkých podnikov (PO) na zamestnanosti je priemysel (podiel MSP-PO predstavuje 44,7 %), čo je prirodzené vzhľadom na pozíciu veľkých priemyselných podnikov v národnom hospodárstve SR.

Porovnanie zamestnanosti MSP v SR a v krajinách EÚ

Podľa údajov a metodiky Eurostatu poskytovali malé a stredné podniky v roku 2018 pracovné miesta takmer dvom tretinám (64,9 %) zamestnaných osôb v odvetviach nefinančnej podnikovej ekonomiky v krajinách EÚ-27. Podiel mikropodnikov na celkovom počte zamestnaných osôb v krajinách EÚ predstavoval takmer jednu tretinu (29,1 %). Malé podniky sa na zamestnanosti v podnikovej ekonomike EÚ podieľali jednou pätinou (19,9 %). Podiel stredných podnikov predstavoval 15,9 %.

Malé a stredné podniky sú na Slovensku významnejším tvorcom pracovných miest ako v ostatných krajinách EÚ. Vyplýva to z ich vyššieho podielu na zamestnanosti. Ten bol v roku 2018 na Slovensku o 6,9 p. b. vyšší ako v krajinách EÚ-27. V rámci jednotlivých veľkostných kategórií majú na Slovensku v porovnaní s krajinami EÚ-27 dominantnejšie postavenie mikropodniky (podiel vyšší o 13,2 p. b.). Mikropodniky na Slovensku dominujú aj v štruktúre podnikateľských subjektov. Vysoké zastúpenie mikropodnikov môže súvisieť s neochotou firiem zvyšovať počet pracovných miest z dôvodu reštriktívnych postupov prijímania nových zamestnancov a pretrvávajúceho vysokého odvodového zaťaženia.

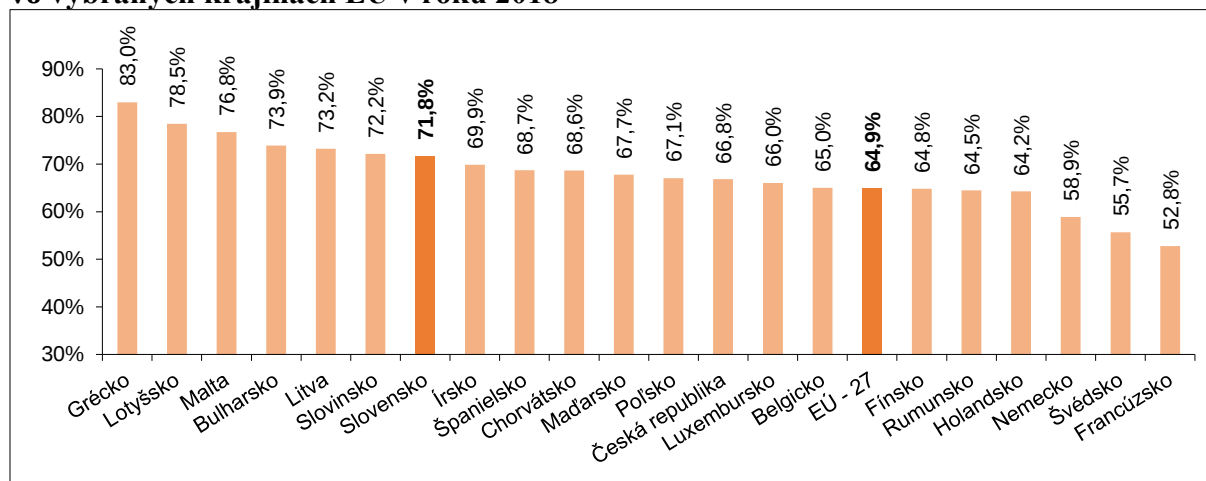
Tab. č. 21: Porovnanie zamestnanosti podľa veľkostných kategórií podnikov v SR a EÚ v roku 2018

		Veľkosť podniku				MSP	Spolu
		Mikro	Malý	Stredný	Veľký		
		(0 – 9)	(10 – 49)	(50 – 249)	(250+)		
EÚ-27	počet zamestnaných osôb v nefinan. podnikovej ekonomike (v tis.)	37 615,9	25 759,5	20 630,6	45 368,0	84 006,0	129 374,0
	podiel na zamestnanosti	29,1%	19,9%	15,9%	35,1%	64,9%	100,0%
Slovensko	počet zamestnaných osôb v nefinan. podnikovej ekonomike (v tis.)	698,6	226,0	261,8	466,2	1 186,3	1 652,5
	podiel na zamestnanosti	42,3%	13,7%	15,8%	28,2%	71,8%	100,0%

Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Údaje pokrývajú odvetvia SK NACE B až N a divíziu 95. V čase spracovania materiálu dostupné za rok 2018.

V medzinárodnom porovnaní sa Slovensko aj naďalej zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerným podielom malých a stredných podnikov na zamestnanosti. Významnejší podiel na zamestnanosti ako v celej EÚ dosahujú malé a stredné podniky aj v rámci ostatných krajín V4. Najvyšší podiel dosahujú MSP na zamestnanosti v krajinách ako Grécko (83,0 %), Lotyšsko (78,5 %) a Malta (76,8 %). Naopak na posledných priečkach sa umiestňujú krajiny ako Francúzsko (52,8 %), Švédsko (55,7 %) a Nemecko (58,9 %).

Graf č. 39: Podiel MSP na zamestnanosti v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018



Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Výška priemernej mzdy v hospodárstve SR podľa veľkostných kategórií podnikov

Napriek negatívnemu vývoju slovenského hospodárstva, dochádzalo aj v roku 2020 k rastu priemernej mzdy v podnikovom sektore. **V minulom roku sa zvýšila priemerná nominálna mzda v takmer všetkých veľkostných kategóriách podnikateľských subjektov.** Dosiahnutý nárast bol však podstatne nižší ako v predchádzajúcom období.

V rámci MSP sa aj v roku 2020 najvýznamnejšie zvýšili mzdy zamestnancom stredných podnikov (2,6 %). V absolútnom vyjadrení dosiahla priemerná mzda zamestnancov stredných podnikov 1 256 Eur. Mierne nižší nárast zaznamenali malé podniky, priemerná mzda v malých podnikoch sa zvýšila o 2,4 % na 1 050 Eur. V prípade mikropodnikov sa priemerná mzda zamestnancov v medziročnom porovnaní nezmenila, dosiahla identickú úroveň ako v roku 2019 (712 Eur). Pre porovnanie, mzdy rástli aj zamestnancom veľkých podnikov, ich rast predstavoval 2,9 %.

Pri pohľade na výšku priemernej mzdy podľa veľkostných kategórií podnikov je možné skonštatovať, že čím väčšia veľkostná kategória podnikov, tým je vyššia úroveň priemernej mzdy. Najnižšiu úroveň priemernej mzdy dosahujú zamestnanci mikropodnikov (712 Eur). Naopak, najvyššiu dosahujú zamestnanci veľkých podnikov (1 430 Eur).

Tab. č. 22: Výška priemernej mzdy podľa veľkostných kategórií podnikov v období 2018-2020

Priemerná mesačná mzda (EUR)	2018	2019	2020	Index nominálnej mzdy 2020/2019
Mikropodniky (0 - 9)	667	712	712	↑ 100,0
Malé podniky (10 - 49)	985	1 025	1 050	↑ 102,4
Stredné podniky (50 - 249)	1 139	1 224	1 256	↑ 102,6
Veľké podniky (250 +)	1 304	1 390	1 430	↑ 102,9
Spolu podniky	1 084	1 150	1 172	↑ 101,9

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA



Po predchádzajúcich šiestich rokoch nepretržitého rastu zamestnanosti sa v roku 2020 priemerný počet zamestnaných osôb v národnom hospodárstve medziročne znížil o 1,8 %. Zamestnanosť v podnikovom sektore poklesla o 2,5 %. Napriek prijatým podporným opatreniam na udržanie zamestnanosti, priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii malých a stredných podnikov medziročne poklesol o 2,1 % na 1 400,9 tisíc zamestnaných osôb. Najväčší problém udržať si svojich zamestnancov mali malé podniky, ktorým sa zamestnanosť v medziročnom porovnaní znížila až o 4,5 %.

V medzinárodnom porovnaní sa Slovensko aj naďalej zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerným podielom malých a stredných podnikov na zamestnanosti. Napriek negatívnemu vývoju hospodárstva, dochádzalo aj v roku 2020 k rastu priemernej mzdy v podnikovom sektore. V minulom roku sa zvýšila priemerná mzda v takmer všetkých veľkostných kategóriách podnikateľských subjektov. Dosiahnutý nárast bol však podstatne nižší ako v predchádzajúcom období.



6

EKONOMICKÉ UKAZOVATELE MSP



Ekonomická výkonnosť Slovenska bola v roku 2020 poznačená negatívnymi dopadmi pandémie. Slovenské hospodárstvo zaznamenalo v medziročnom porovnaní pokles o 4,8 %. **Prepad ekonomiky nastal po prvýkrát od hospodárskej krízy v roku 2009.** V absolútnom vyjadrení sa v minulom roku vytvoril hrubý domáci produkt v objeme 91 555,3 mil. Eur.

Podľa produkčnej metódy zostavovania hrubého domáceho produktu zaznamenali pokles všetky jeho zložky. Hrubá produkcia sa znížila v stálych cenách o 9 %, medzispotreba o 11,7 % a pridaná hodnota o 4,7 %. Čisté dane z produktov medziročne poklesli o 4,8 % (v stálych cenách).

V rámci položiek výdavkovej metódy zostavovania HDP súvisel pokles so znížením zahraničného aj domáceho dopytu. Pokles domáceho dopytu dosiahol 5,5 %. Konečná spotreba domácností sa prepadla o 11,1 %, tvorba hrubého kapitálu až o 21,3 % (z toho tvorba hrubého fixného kapitálu o 12,0 %). Konečná spotreba verejnej správy sa v medziročnom porovnaní takmer nezmenila (rast o 0,3 %). Rast zaznamenala konečná spotreba neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam (o 5,6 %).

V roku 2020 sa hrubá produkcia v porovnaní s predchádzajúcim rokom v bežných cenách znížila na úroveň 200 327,0 mil. Eur, pridaná hodnota poklesla na 82 049,5 mil. Eur. Medzispotreba dosiahla úroveň 118 277,5 mil. Eur a čisté dane z produktov sa znížili na 9 505,8 mil. Eur.

Priemysel zostáva aj v roku 2020 dominantným hospodárskym odvetvím v ekonomike Slovenska. Jeho podiel na celkovom hrubom domácom produkte predstavoval viac ako jednu pätinu (20,2 %). Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov, doprava a skladovanie, ubytovacie a stravovacie služby tvorili 18,8 % hrubého domáceho produktu, verejná správa, obrana, povinné sociálne zabezpečenie, vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálna pomoc 14,9 %, činnosti v oblasti nehnuteľností 9,4 %, odborné, vedecké a technické činnosti (administratívne služby) 8,4 % a stavebníctvo 6,2 %. Zastúpenie ostatných odvetví nepresiahlo 4,2 %. Podiel čistých daní z produktov predstavoval 10,4 % HDP Slovenska.

6.1 Tržby vo vybraných odvetviach

V nasledujúcej časti podkapitoly sú prezentované spracované ukazovatele dokumentujúce postavenie malých a stredných podnikov vo vybraných najvýznamnejších sektoroch nefinančnej podnikovej ekonomiky, za ktoré sú zo strany ŠÚ SR publikované údaje podľa veľkostných kategórií podnikov. Prezentované sú tržby za vlastné výkony a tovar (v prípade stavebníctva stavebná produkcia) podľa klasifikácie SK NACE v priemysle (sekcia B, C, D, E), v stavebníctve (sekcia F) a v službách (vrátane obchodu). Služby pokrývajúce nasledovné ekonomické činnosti: veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov (45 až 47); doprava a skladovanie (49 až 53); informácie a komunikácia (58 až 63); činnosti v oblasti nehnuteľností (68); odborné, vedecké a technické činnosti (69 až 71, 73, 74); administratívne a podporné služby (77 až 82); vzdelávanie (85.5; 85.6); umenie, zábava a rekreácia (92, 93); ostatné činnosti (95, 96).

Priemysel

Podnikatelia na Slovensku museli počas koronakrízy čeliť nižšiemu dopytu zo strany obchodných partnerov, poklesu domácej spotreby a celkového spomaleniu ekonomickej aktivity. Uvedené faktory sa prejavili aj na výsledkoch slovenského priemyslu, najvýznamnejšieho odvetvia ekonomiky. Opatrenia zamedzujúce šíreniu koronavírusu spomalili tiež ekonomickú aktivitu našich hlavných zahraničných obchodných partnerov, od ktorých je slovenský priemysel závislý.

V roku 2020 zaznamenala priemyselná produkcia na Slovensku prepád o 9,1 %. Priemyselná produkcia poklesla po prvý krát od roku 2009, kedy slovenskú ekonomiku zasiahla hospodárska kríza. V roku 2009 sa priemysel prepadol o 13 %. Nižšiu úroveň produkcie ako v roku 2019 dosiahla väčšina priemyselných odvetví. V kľúčovom odvetví, ktorým je výroba dopravných prostriedkov sa znížila produkcia o 16,4 %.

V priemysle sa v roku 2020 zrealizovali tržby v celkovej hodnote 91 977,4 mil. Eur. Dominantné zastúpenie na realizovaných tržbách za vlastné výkony a tovar si naďalej udržujú veľké podniky. Podiel veľkých podnikov predstavoval viac ako dve tretiny (67,5 %). **Takmer jednou tretinou (32,5 %) sa na tržbách v odvetví priemyslu podieľali malé a stredné podniky.** Podiel malých a stredných podnikov sa v porovnaní s rokom 2019 mierne znížil. Oslabenie postavenie MSP na tržbách v priemysle je možné pozorovať od roku 2018.

Tab. č. 23: Vývoj tržieb za vlastné výkony a tovar v priemysle podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur)

Kategória podnikateľských subjektov	2018	2019	2020	Podiel v roku 2020 v %	Index 2020/2019 v b.c
Živnostníci	6 444,3	6 774,5	6 379,3	6,9%	↓ 94,2
Malé podniky (0-49)	10 872,5	11 459,2	10 457,1	11,4%	↓ 91,3
Stredné podniky (50-249)	16 085,4	14 539,4	13 062,8	14,2%	↓ 89,8
Veľké podniky (250 a viac)	66 512,2	67 384,5	62 078,2	67,5%	↓ 92,1
MSP	33 402,2	32 773,1	29 899,2	32,5%	↓ 91,2
Spolu	99 914,4	100 157,5	91 977,4	100,0%	↓ 91,8

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

V rámci sektora MSP sa na tržbách najvýznamnejšie podieľali stredné podniky (50-249) s podielom 14,2 %. Mierne nižší podiel dosiahli malé podniky s počtom zamestnancov do 49 (11,4 %). Najnižšie zastúpenie na zrealizovaných tržbách zaznamenali živnostníci (6,9 %).

Medziročné porovnanie tržieb poukazuje na negatívny vývoj vo všetkých kategóriách podnikateľských subjektov. Najvýznamnejší prepád zaznamenali tržby stredných podnikov (o 10,2 %). Malým podnikom sa znížili tržby o 8,7 % a živnostníkom o 5,8 %. **Tržby celého sektora MSP vrátane živnostníkov medziročne poklesli o 8,8 %** (v bežných cenách), hlavne vplyvom poklesu tržieb na strane stredných podnikov. Malé a stredné podniky utržili nižší objem tržieb druhý rok po sebe. V predchádzajúcom období rástli kontinuálne od roku 2010. Prepád zaznamenali aj tržby veľkých priemyselných podnikov. V porovnaní s rokom 2019 sa znížili o 7,9 %.

Stavebníctvo

Koronakríza zanechala negatívne stopy aj na vývoji v stavebníctve. **Celková stavebná produkcia zaznamenala pokles o 11,2 %**. Znížila sa najmä v dôsledku poklesu produkcie na domácom trhu. Za poklesom tuzemského stavebníctva stojí predovšetkým nižší objem prác na opravách a údržbe, ako aj na novej výstavbe, modernizáciách a rekonštrukciách. Stavebná produkcia realizovaná v zahraničí aj napriek koronakríze vzrástla. Tržby za vlastné výkony a tovar v stavebníctve sa v medzoročnom porovnaní znížili v stálych cenách o 11,7 %.

Vývoj stavebnej produkcie podľa veľkostných kategórií podnikov je možné posudzovať za stavebnú produkciu, do ktorej nie sú započítané stavebné závody nestavebných podnikov. Na celkovom objeme stavebnej produkcie (5 253,0 mil. Eur, bez započítania stavebných závodov nestavebných podnikov) sa dlhodobo najvýznamnejšie podieľajú malé podniky. V roku 2020 dosiahol ich podiel 45,9 %. Stredné podniky a živnostníci dosiahli približne rovnaký podiel, jednu pätinu (20,7 % resp. 20,2 %).

Malé a stredné podniky (vrátane živnostníkov) **súhrnne tvorili až 86,9 % z celkovej stavebnej produkcie v roku 2020**. Veľké stavebné podniky dosiahli podiel len 13,1 %. Vývoj stavebnej produkcie jednotlivých kategórií podnikateľských subjektov v období 2018-2020 znázorňuje nasledujúca tabuľka.

Tab. č. 24: Vývoj stavebnej produkcie podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur)

Kategória podnikateľských subjektov	2018	2019	2020	Podiel v roku 2020 v %	Index 2020/2019 v b.c
Živnostníci	1 510,4	1 483,4	1 061,2	20,2%	↓ 71,5
Malé podniky (0-49)	2 018,6	2 395,0	2 413,1	45,9%	↑ 100,8
Stredné podniky (50-249)	1 001,1	1 119,6	1 088,6	20,7%	↓ 97,2
Veľké podniky (250 a viac)	1 227,9	763,2	690,1	13,1%	↓ 90,4
MSP	4 530,1	4 998,0	4 562,9	86,9%	↓ 91,3
Spolu	5 758,1	5 761,2	5 253,0	100,0%	↓ 91,2

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA. Údaje nezahŕňajú produkciu stavebných závodov nestavebných podnikov.

V porovnaní s rokom 2019 **stavebná produkcia malých a stredných podnikov** (vrátane živnostníkov) **v bežných cenách súhrnne poklesla o 8,7 %**. Pokles stavebnej produkcie zaznamenali takmer všetky kategórie podnikateľských subjektov, okrem malých podnikov (0 – 49). Stavebná produkcia malých podnikov napriek kríze vykázala mierny rast o 0,8 %. Stavebná produkcia ostatných kategórií podnikateľských subjektov poklesla. Najvýraznejší prepád, až o 28,5 %, dosiahli živnostníci. Negatívny vývoj zaznamenali aj stredné podniky, ale ich pokles bol podstatne miernejší (o 2,8 %) ako v prípade živnostníkov. Veľké stavebné podniky si taktiež neudržali svoj predchádzajúci objem produkcie, v medzoročnom porovnaní sa im stavebná produkcia znížila o 9,6 %.

Služby (vrátane obchodu)

Od roku 2018 publikuje Štatistický úrad SR údaje o tržbách za sektor služieb podľa veľkostných kategórií podnikov súhrnne za vybrané sektory služieb a obchodu. V sektore služieb (vrátane obchodu) sa v roku 2020 zrealizovali tržby za vlastné výkony a tovar v hodnote 97 375,9 mil. Eur. V medzoročnom porovnaní sa celkový objem tržieb v bežných cenách znížil o 2,1 %.

Na celkovom objeme tržieb v službách sa najväčšou mierou podieľali malé podniky. Podiel malých podnikov na tržbách predstavoval takmer polovicu (46,7 %). Podstatne nižšie zastúpenie dosahujú živnostníci (6,3 %) a stredné podniky (21,6 %). Súhrnne tvoril **podiel malých a stredných podnikov** (vrátane živnostníkov) **na tržbách v sektore služieb** (vrátane obchodu) **tri štvrtiny (74,5 %)**¹⁴. Jednou štvrtinou sa na celkových tržbách v sektore služieb podieľali veľké podniky (25,5 %).

Z hľadiska dynamiky vývoja došlo k zníženiu tržieb vo všetkých kategóriách podnikateľských subjektov, okrem malých podnikov. Obdobné tendencie v skupine malých podnikov boli zaznamenané aj v prípade stavebníctva. Najvýznamnejší prepád zaznamenali živnostníci, ktorí utržili nižšie tržby o 22,6 %. Tržby poklesli aj stredným podnikom, ale úroveň ich prepádu dosiahla nižšie úrovne (o 6,7 %). Tržby sa zvýšili len medzi malými podnikmi, ich rast dosiahol 3 %. **Celkový pokles tržieb malých a stredných podnikov v bežných cenách dosiahol 2,6 %**. Negatívny vývoj zaznamenali tiež veľké podniky. Ich prepád bol však podstatne nižší ako v prípade malých a stredných podnikov.

Tab. č. 25: Tržby za vlastné výkony a tovar v službách (vrátane obchodu) podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur)

Kategória podnikateľských subjektov	2018	2019	2020	Podiel v roku 2020 v %	Index 2020/2019 v b.c
Živnostníci	8 408,6	7 929,8	6 134,1	6,3%	↓ 77,4
Malé podniky (0-49)	42 420,2	44 110,7	45 454,5	46,7%	↑ 103,0
Stredné podniky (50-249)	21 651,2	22 502,1	20 988,6	21,6%	↓ 93,3
Veľké podniky (250 a viac)	23 855,2	24 944,3	24 798,7	25,5%	↓ 99,4
MSP	72 480,0	74 542,6	72 577,2	74,5%	↓ 97,4
Spolu	96 335,2	99 486,9	97 375,9	100,0%	↓ 97,9

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

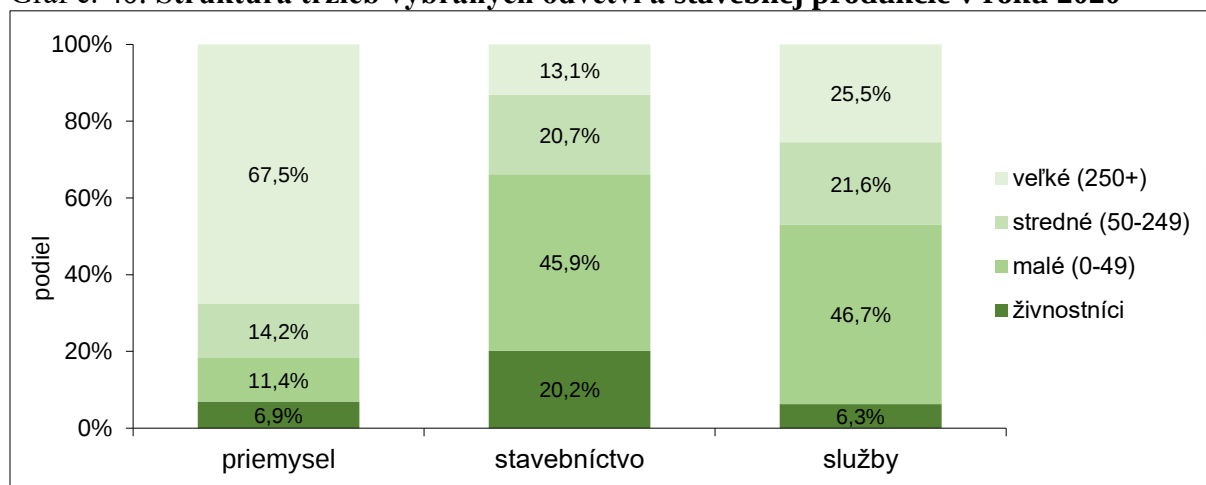
Podľa údajov prezentovaných v nižšie uvedenom grafe sa **malé a stredné podniky významnou mierou podieľajú na celkovom objeme produkcie v stavebníctve a realizovaných tržbách** v jednotlivých odvetviach národného hospodárstva.

MSP dosahujú dlhodobo najvyšší podiel na produkcii v stavebníctve. V roku 2020 tento podiel predstavoval 86,9 %. Mierne nižší podiel na celkovom objeme tržieb dosahovali MSP v oblasti služieb (vrátane obchodu, 74,5 %).

V odvetví priemyslu sú etablovaní veľkí významní výrobcovia. To sa odráža aj na dosiahnutom zastúpení malých a stredných podnikov. V roku 2020 utržili malé a stredné podniky jednu tretinu (32,5 %) z celkového objemu tržieb v priemysle. Podiel MSP na kumulatívnej hodnote tržieb a stavebnej produkcii všetkých hodnotených odvetví dosiahol 55,0 %.

¹⁴ V prípade zaradenia troch živnostníkov s počtom zamestnancov nad 250 do veľkých subjektov (250 a viac zamestnancov) by odhadovaný podiel MSP na celkových tržbách v sektore služieb predstavoval 74,4 %.

Graf č. 40: Štruktúra tržieb vybraných odvetví a stavebnej produkcie v roku 2020



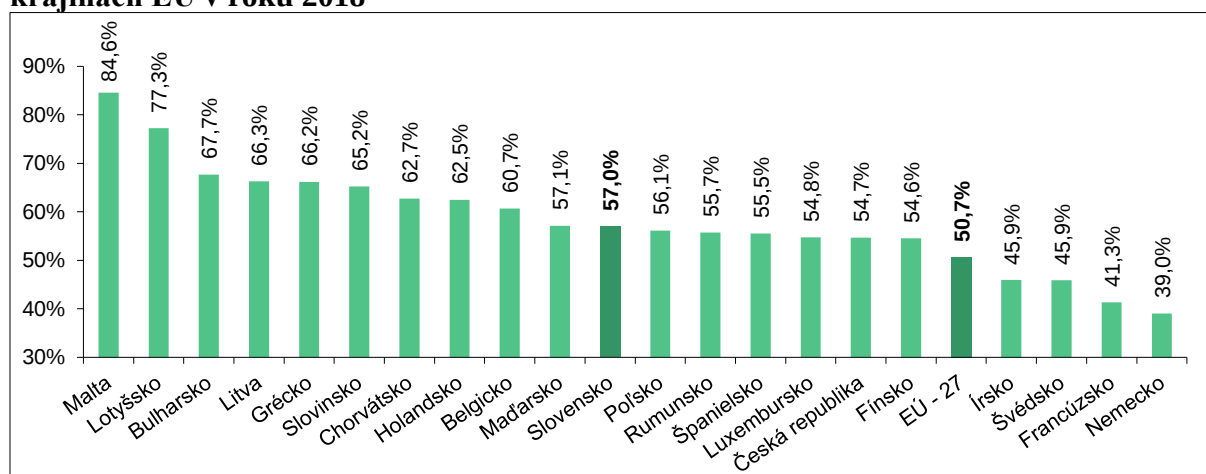
Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

Porovnanie podielu MSP na tržbách v nefinančnej podnikovej ekonomike v SR a v krajinách EÚ

Podľa údajov a metodiky Eurostatu dosiahli slovenské malé a stredné podniky v roku 2018 v nefinančnej podnikovej ekonomike 57,0 % podiel na tržbách za vlastné výkony a tovar. V porovnaní s predchádzajúcim hodnotením sa podiel slovenských MSP na tržbách mierne znížil. Na základe dosiahnutého podielu sa **Slovensko zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerným podielom MSP na dosiahnutých tržbách.**

Najvyšší podiel na tržbách dosiahli MSP pôsobiace na Malte (84,6 %) v Lotyšsku (77,3 %) a Bulharsku (67,7 %). Nemecko (39,0 %), Francúzsko (41,3 %) a Švédsko (45,9 %) sa zaraďujú medzi krajiny s najnižším podielom MSP na tržbách. V rámci krajín V4 nie sú medzi jednotlivými krajinami zaznamenané významnejšie rozdiely. Vyšší podiel ako Slovensko dosiahlo Maďarsko (57,1 %). Naopak, za Slovenskom sa umiestnilo Poľsko (56,1 %) a Česká republika (54,7 %). Podiel MSP na tržbách v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018 znázorňuje nasledujúci graf.

Graf č. 41: Podiel MSP na tržbách v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018



Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu. Poznámka: v čase spracovania výstupu neboli dostupné zo strany Eurostatu dáta za EÚ-27 za rok 2018



Koronakríza zanechala negatívne stopy aj na výkonnosti priemyslu, najvýznamnejšieho odvetvia slovenského hospodárstva. V roku 2020 sa prepadla priemyselná produkcia o 9,1 %, pričom pokles produkcie v priemysle bol zaznamenaný po prvýkrát od roku 2009, kedy slovenskú ekonomiku zasiahla hospodárska kríza.

Tržby malých a stredných podnikov pôsobiacich v priemysle sa v medziročnom porovnaní znížili v bežných cenách o 8,8 %. Tržby MSP poklesli hlavne vplyvom prepadu tržieb na strane stredných podnikov, ktoré zaznamenali medziročný pokles o viac ako desatinu.

Stavebná produkcia malých a stredných podnikov sa znížila v bežných cenách o 8,7 %. Pokles stavebnej produkcie zaznamenali takmer všetky kategórie podnikateľských subjektov, okrem malých podnikov (0 – 49). Stavebná produkcia malých podnikov napriek kríze vykázala mierny rast. Negatívny vývoj zaznamenali aj tržby MSP pôsobiacich v službách (vrátane obchodu), v medziročnom porovnaní sa znížili o 2,6 %.

6.2 Hrubá produkcia

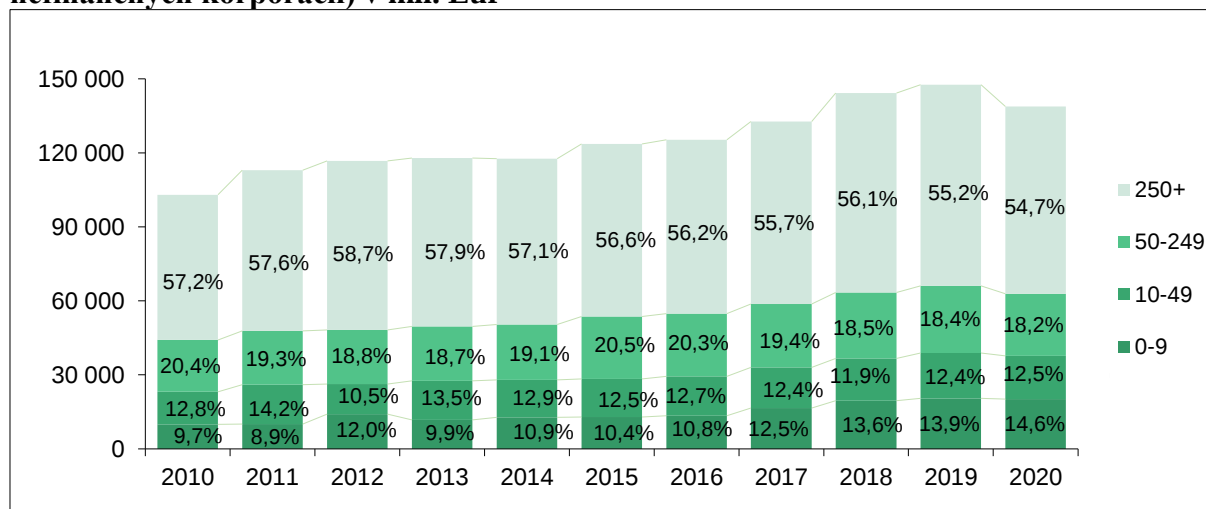
Pandémia koronavírusu sa negatívne prejavila na vývoji všetkých kľúčových ukazovateľoch MSP. Nepriaznivý vývoj zaznamenala aj hrubá produkcia MSP – právnických osôb, ktorá sa v roku 2020 medziročne prepadla o 4,8 %. Pokles hrubej produkcie MSP nastal po predchádzajúcom nepretržitom náraste dosiahnutom v poslednej dekáde. Prepád bol však podstatne miernejší ako v roku 2009 (o 13,3 %), kedy slovenskú ekonomiku zasiahla hospodárska kríza. V absolútnom vyjadrení dosiahla hrubá produkcia MSP 62 889,1 mil. Eur.

Následky pandémie sa na výsledkoch hrubej produkcie prejavili u všetkých veľkostných kategóriách MSP. Najvýznamnejší pokles bol zaznamenaný v skupine stredných podnikov. Hrubá produkcia stredných podnikov sa prepadla o 7,3 %. Mierne nižší pokles zaznamenali malé podniky (o 5,3 %). V prípade mikropodnikov sa hrubá produkcia v porovnaní s rokom 2019 znížila len o 1,2 %. Prepád hrubej produkcie je zreteľný aj na strane veľkých podnikov, predstavoval 6,9 %.

V roku 2020 dosiahol podiel MSP – právnických osôb na hrubej produkcii v nefinančnom podnikovom sektore 45,3 %. V porovnaní s rokom 2019 sa podiel MSP zvýšil o 0,5 p. b. Z hľadiska dlhodobého časového horizontu (2011-2020) sa dosiahnutý podiel nachádza na najvyššej úrovni.

V rámci jednotlivých veľkostných kategórií podnikov dosiahol podiel mikropodnikov (0 - 9) na hrubej produkcii 14,6 % (nárast o 0,7 p. b.). Podiel malých podnikov (10 – 49) predstavoval 12,5 % (nárast o 0,1 p. b.) a podiel stredných podnikov (50-249) 18,2 % (pokles o 0,2 p. b.). Na porovnanie, podiel veľkých podnikov dosiahol 54,7 %, pri medziročnom znížení o 0,5 p. b.

Graf č. 42: Vývoj hrubej produkcie podľa veľkostných kategórií podnikov (PO – nefinančných korporácií) v mil. Eur



Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

6.3 Pridaná hodnota

Pridaná hodnota patrí medzi najdôležitejšie kvantitatívne ukazovatele, prostredníctvom ktorých sa hodnotí dosiahnutá výkonnosť sektora malých a stredných podnikov.

Nepriaznivá ekonomická situácia vyvolaná pandémiou mala negatívny dopad aj na tvorbu pridanej hodnoty podnikateľského sektora. S protipandemickými opatreniami sa museli vysporiadať aj malé a stredné podniky, ktoré v najzasiahnutejších odvetviach doslova bojovali o svoje prežitie.

V roku 2020 došlo k pozastaveniu kontinuálneho trendu rastu pridanej hodnoty malých a stredných podnikov, ktorý pretrvával od roku 2014. **Pridaná hodnota MSP – právnickým osôb sa v medziročnom porovnaní znížila o 3,8 %.** Dosiahnutý pokles bol však o viac ako polovicu nižší ako v krízovom roku 2009 (o 9,8 %). V absolútnom vyjadrení dosiahla pridaná hodnota MSP úroveň 24 096 mil. Eur.

Negatívne následky pandémie sa prejavili na výsledkoch všetkých veľkostných kategórií MSP. Najvýraznejší prepád tvorby pridanej hodnoty zaznamenali malé podniky. Pridaná hodnota malých podnikov poklesla o 7,6 %. Druhý rok po sebe sa znížila pridaná hodnota mikropodnikom, zaznamenala pokles o 3,2 %. V skupine stredných podnikov sa pridaná hodnota znížila o 1,5 %.

Veľké podnikateľské subjekty, ktoré disponujú väčšími finančnými rezervami na prekonanie krízových období ako MSP, dosiahli aj v roku 2020 rast tvorby pridanej hodnoty. Pridaná hodnota veľkých podnikov vykázala medziročný nárast o 1,1 % a dosiahla úroveň 20 832,2 mil. Eur.

Tab. č. 26: Vývoj pridanej hodnoty právnických osôb – nefinančných korporácií podľa veľkostných kategórií podnikov a právnych foriem (v mil. Eur)

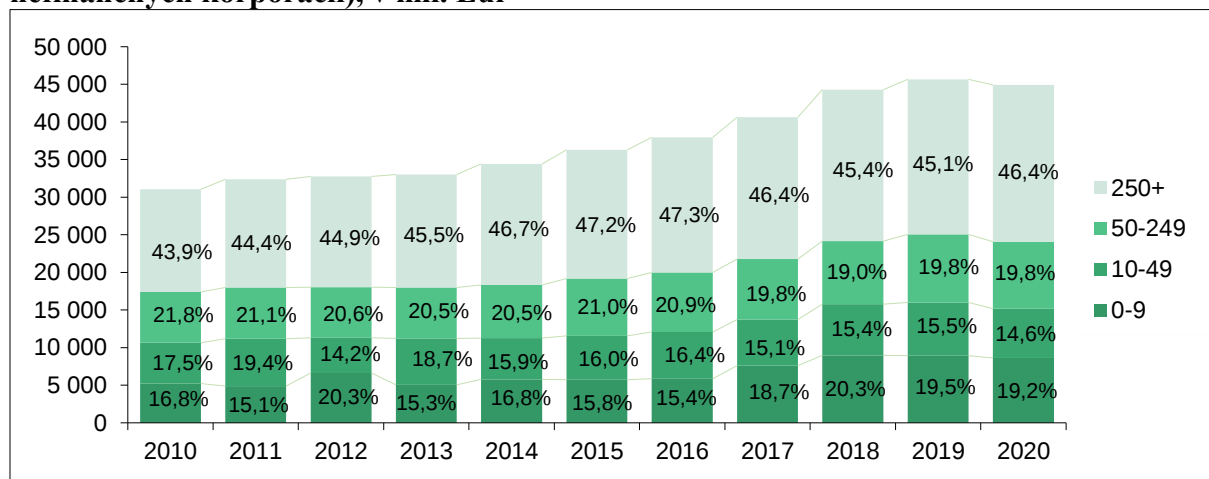
Kategória podnikateľských subjektov	2018	2019	2020	Podiel v roku 2020 v %	Index 2020/2019 v b.c
Mikropodniky (0-9)	8 966,4	8 917,7	8 632,2	19,2%	↓ 96,8
Malé podniky (10-49)	6 811,2	7 083,5	6 545,2	14,6%	↓ 92,4
Stredné podniky (50-249)	8 401,4	9 053,8	8 918,1	19,8%	↓ 98,5
Veľké podniky (250 a viac)	20 096,0	20 607,8	20 832,2	46,4%	↑ 101,1
MSP	24 179,0	25 055,0	24 095,6	53,6%	↓ 96,2
Spolu	44 275,0	45 662,8	44 927,8	100,0%	↓ 98,4

Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

V roku 2020 dosiahol podiel MSP – právnických osôb na vytvorenej pridanej hodnote v nefinančnom podnikovom sektore **53,6 %**. V medziročnom porovnaní sa dosiahnutý podiel znížil o 1,3 p. b. Pokles podielu MSP bol zaznamenaný po predchádzajúcom trojročnom náraste.

V rámci jednotlivých veľkostných kategórií podnikov dosiahol podiel mikropodnikov (0 - 9) na pridanej hodnote takmer jednu pätinu (19,2 %). Podiel malých podnikov (10 – 49) predstavoval 14,6 %. Obdobný podiel ako mikropodniky dosiahli aj stredné podniky (19,8 %). V medziročnom porovnaní poklesol podiel mikropodnikov a malých podnikov. Stredné podniky si zachovali obdobné zastúpenie na pridanej hodnote ako v roku 2019. Na porovnanie, podiel veľkých podnikov dosiahol 46,4 %, pri medziročnom náraste o 1,3 p. b.

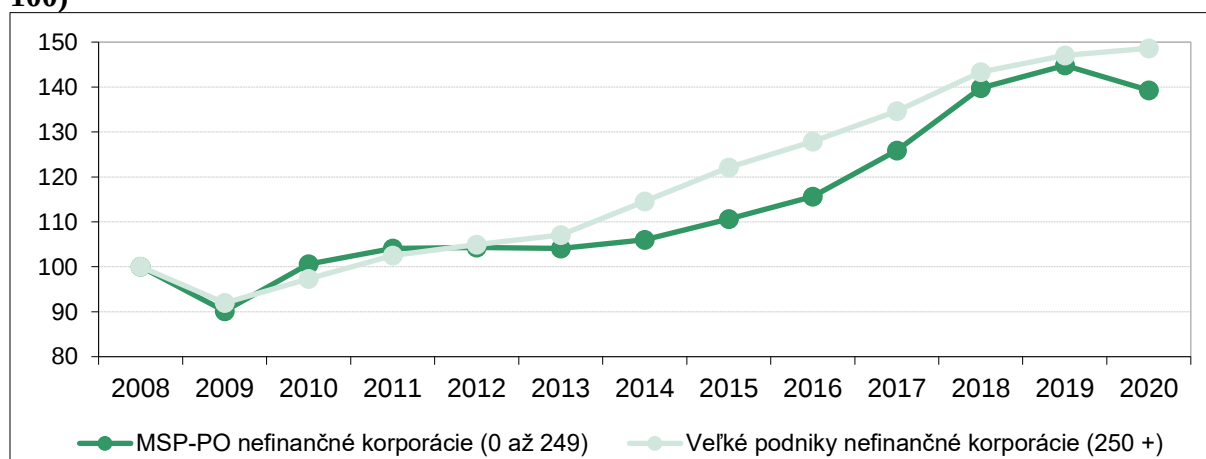
Graf č. 43: Vývoj pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií podnikov (PO - nefinančných korporácií), v mil. Eur



Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

V grafe č. 44 je znázornený trend vývoja pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií podnikov od predkrízového roku 2008. Po hospodárskom poklese v roku 2009 si udržiavali malé a stredné podniky vyššiu dynamiku rastu pridanej hodnoty v porovnaní s veľkými podnikmi. Po roku 2012 sa trend nárastu pridanej hodnoty malých a stredných podnikov nevyrovnal pomerne významnej akcelerácii rastu pridanej hodnoty veľkých podnikov. V nasledujúcich troch rokoch (2017-2019) pridaná hodnota MSP rástla dynamickejšie ako v prípade veľkých podnikov, čo sa odrazilo na znižovaní rozdielu v trende vývoja medzi MSP a veľkými podnikmi. V roku 2020 vplyvom poklesu tvorby pridanej hodnoty MSP a rastu pridanej hodnoty veľkých podnikov došlo k opätovnému zväčšovaniu rozdielu medzi MSP a veľkými podnikmi.

Graf č. 44: Trend vývoja pridanej hodnoty podľa veľkostných kategórií podnikov (2008 = 100)



Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

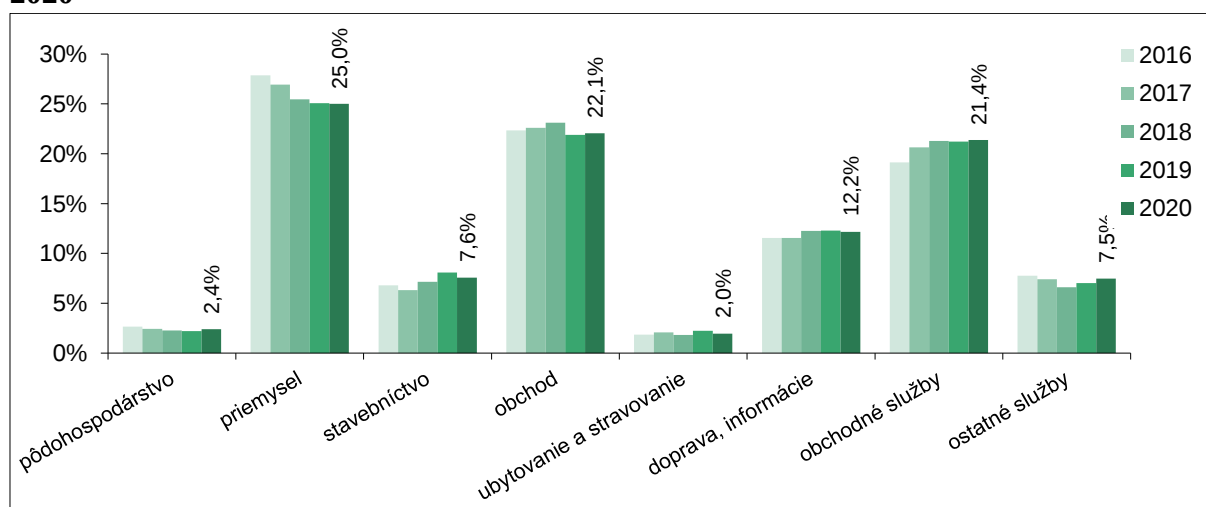
Pridaná hodnota MSP z odvetvového hľadiska

Najvýznamnejším sektorom z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP zostáva **priemysel**. Priemysel tvoril v roku 2020 jednu štvrtinu (25,0 %) z celkovej pridanej hodnoty MSP – právnických osôb. Postavenie priemyslu z pohľadu tvorby pridanej hodnoty MSP sa v posledných rokoch mierne oslabilo.

Druhým najvýznamnejším sektorom je obchod, ktorý dosiahol v roku 2020 podiel viac ako jednu pätinu (22,1 %) na vytvorenej pridanej hodnote MSP. Trojicu najvýznamnejších odvetví dopĺňajú obchodné služby s obdobným podielom ako obchod (21,4 %). Odvetvie dopravy, informačných a komunikačných činností dosiahlo zastúpenie 12,2 %.

Podiel ostatných odvetví bol na podstatne nižšej úrovni, čo poukazuje na menšiu významnosť uvedených odvetví na tvorbe pridanej hodnoty MSP. Podiel stavebníctva na tvorbe pridanej hodnoty MSP sa znížil na 7,6 %, ostatných služieb narástol na 7,5 %. Podiel pôdohospodárstva dosiahol len 2,4 % a ubytovania a stravovania 2,0 %.

Graf č. 45: Odvetvová štruktúra pridanej hodnoty nefinančných MSP – PO v rokoch 2016-2020

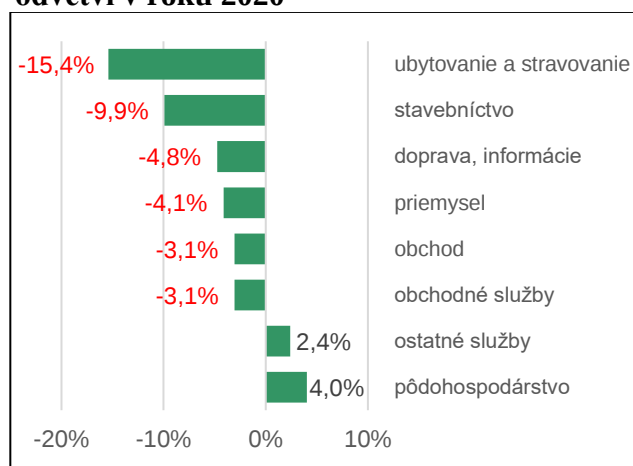


Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

Pandemická situácia a s ňou spojené prijaté opatrenia na obmedzenie podnikania mali najvýznamnejší negatívny dopad na tvorbu pridanej hodnoty v odvetví ubytovania a stravovania. Dosiahnutý pokles pridanej hodnoty predstavoval 15,4 %. Okrem pridanej hodnoty sa hotelierom v minulom roku o polovicu znížil aj počet ubytovaných hostí a tržby. Takmer 10 % zníženie zaznamenala tvorba pridanej hodnoty MSP v stavebníctve.

Približne 5 % zníženie pridanej hodnoty zaznamenali MSP v oblasti dopravy a informačných činností. Pokles pridanej hodnoty v tomto odvetví bol hlavne v dôsledku obmedzenia činnosti viacerých skupín autodopravcov. Nižšiemu dopytu zo strany obchodných partnerov museli čeliť aj MSP pôsobiace v priemysle. Pridaná hodnota sa im znížila o 4,1 %. K poklesu pridanej hodnoty došlo aj u podnikateľov v sektore obchodu a obchodných služieb (zhodne o 3,1 %). Medzi odvetvia, v ktorých podnikatelia aj v krízových časoch dokázali zvýšiť tvorbu pridanej hodnoty patria ostatné služby (o 2,4 %) a pôdohospodárstvo (o 4,0 %).

Graf č. 46: Medziročná zmena pridanej hodnoty nefinančných MSP – PO podľa odvetví v roku 2020



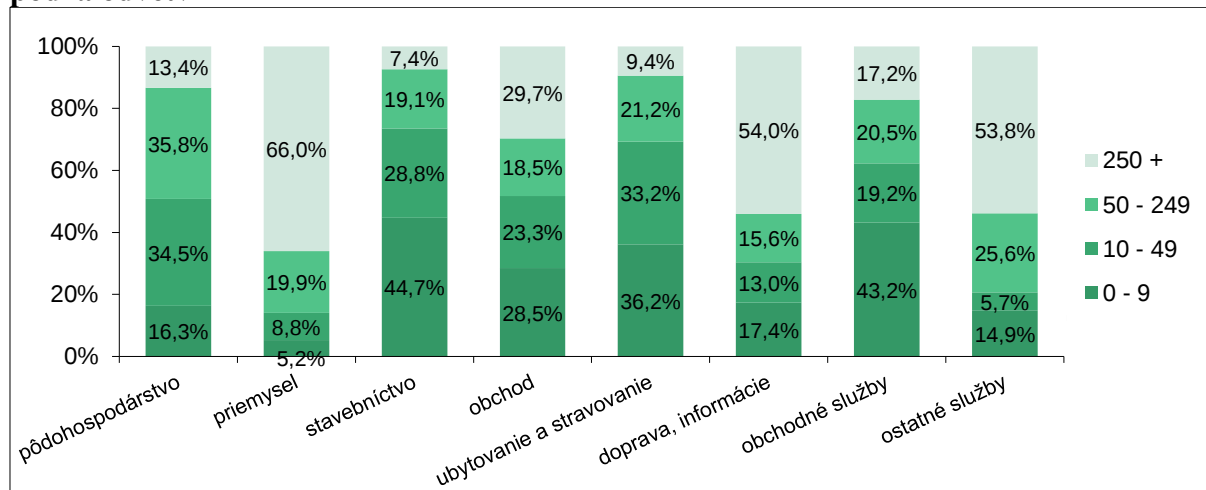
Najvyšší podiel na vytvorenej pridanej hodnote dosahujú malé a stredné podniky – právnické osoby v stavebníctve (92,6 %), v odvetví ubytovania a stravovania (90,6 %), v obchodných službách (82,8 %) a v pôdohospodárstve (86,6 %). V týchto odvetviach majú MSP najvýznamnejšie postavenie. V obchode predstavoval podiel malých a stredných podnikov na vytvorenej pridanej hodnote takmer tri štvrtiny (70,3 %).

V ostatných odvetviach sa prejavovala výraznejšia dominancia veľkých podnikov na vytvorenej pridanej hodnote. Menej ako polovicu predstavoval podiel MSP na vytvorenej pridanej hodnote v doprave, informačných a komunikačných činnostiach (46,0 %) a v ostatných službách (46,2 %).

Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

Viac ako jednu tretinu dosiahol podiel MSP na vytvorenej pridanej hodnote v priemysle (34,0 %).

Graf č. 47: Veľkostná štruktúra pridanej hodnoty nefinančných MSP – PO v roku 2020 podľa odvetví



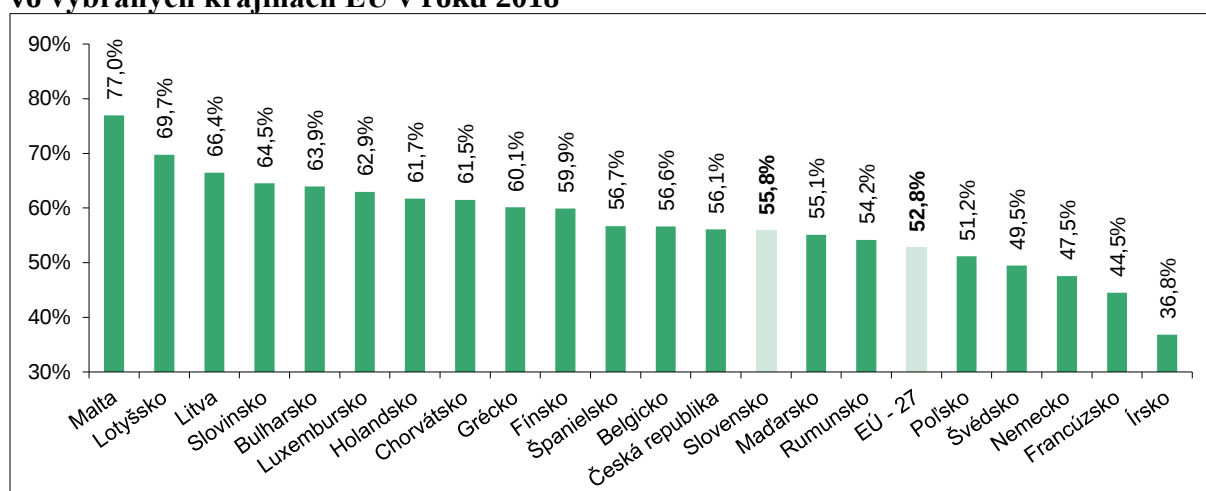
Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

Porovnanie tvorby pridanej hodnoty MSP v SR a v krajinách EÚ

Podľa údajov a metodiky Eurostatu dosahuje podiel malých a stredných podnikov na vytvorenej pridanej hodnote na Slovensku (55,8 %). Slovensko sa dosiahnutou výškou podielu zaraďuje medzi krajiny v druhej polovici rebríčka, nad úrovňou hodnoty EÚ – 27.

V obdobnom postavení ako Slovensko sa nachádza aj Česká republika (56,1 %) a Maďarsko (55,1 %). Poľsko (51,2 %) dosahuje mierne nižšiu úroveň ako EÚ – 27. Najvyšší podiel na vytvorenej pridanej hodnote dosahujú malé a stredné podniky na Malte (77,0 %), v Lotyšsku (69,5 %) a v Litve (66,4 %). Naopak najnižší podiel na pridanej hodnote zaznamenali malé a stredné podniky v Írsku (36,8 %) a Francúzsku (44,5 %).

Graf č. 48: Podiel MSP na pridanej hodnote v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018



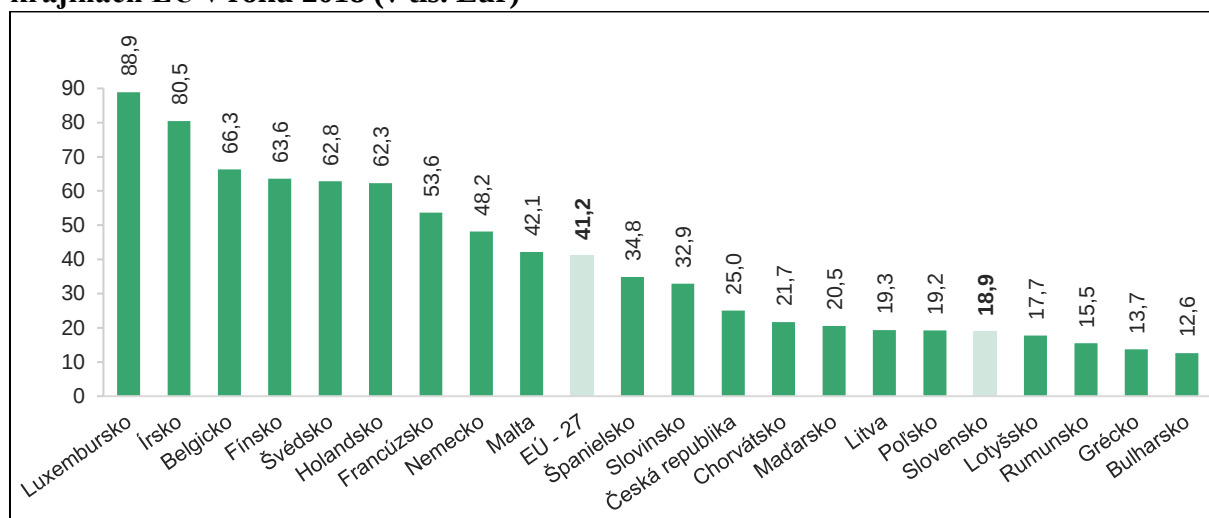
Zdroj: Eurostat, spracované SBA

6.4 Produktivita práce

Produktivita práce je dôležitý ukazovateľ, ktorý odzrkadľuje úroveň konkurencieschopnosti a ekonomickej výkonnosti sektora MSP. Podľa údajov Eurostatu **malé a stredné podniky na Slovensku dlhodobo zaostávajú v dosiahnutej produktivite práce** za svojimi konkurentami v krajinách EÚ.

V roku 2018 dosiahla produktivita práce slovenských MSP 18,9 tisíc Eur (objem vytvorenej pridanej hodnoty na jednu zamestnanú osobu). **V krajinách EÚ dosahuje produktivita práce MSP viac ako dvojnásobne vyššiu úroveň** (41,2 tisíc Eur, údaj za rok 2018) **ako na Slovensku**. Podpriemernou úrovňou dosiahnutej produktivity práce sa vyznačujú aj ostatné krajiny V4. Najvyššiu produktivitu práce dosahujú malé a stredné podniky v krajinách ako Luxembursko (88,9 tisíc Eur), Írsko (80,5 tisíc Eur) a Belgicko (66,3 tisíc Eur). Naopak najnižšia je zaznamenaná v Bulharsku (12,6 tisíc Eur), Grécku (13,7 tisíc Eur) a Rumunsku (15,5 tisíc Eur).

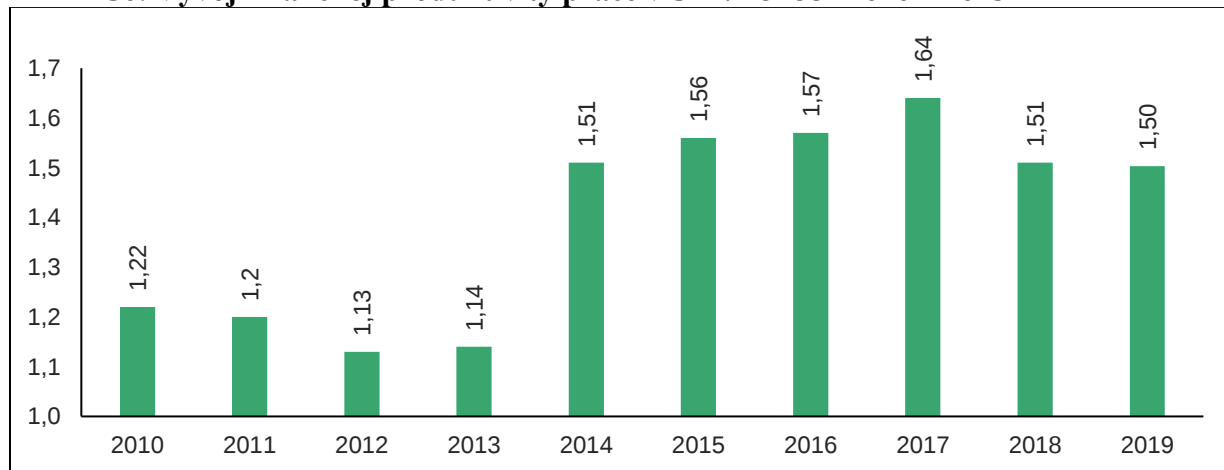
Graf č. 49: Produktivita práce MSP v nefinančnej podnikovej ekonomike vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018 (v tis. Eur)



Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Produktivita práce bola kalkulovaná ako celkový objem pridanej hodnoty na počet zamestnaných osôb.

Úroveň výkonnosti malých a stredných podnikov je možné posudzovať aj prostredníctvom vývoja finančnej produktivity práce, spracovanej z finančných výkazov podnikateľských subjektov. Finančná produktivita práce vyjadruje koľko eur pridanej hodnoty je vyprodukovaných z eura osobných nákladov. Podľa dostupných spracovaných údajov dosiahol medián finančnej produktivity práce MSP 1,50 Eura (2019). V medzioročnom porovnaní sa výraznejšie nezmenil.

Graf č. 50: Vývoj finančnej produktivity práce v SR v rokoch 2010 – 2019



Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA. Ukazovateľ vyjadruje koľko € pridanej hodnoty vyprodukuje 1 € osobných nákladov.

6.5 Zisk pred zdanením

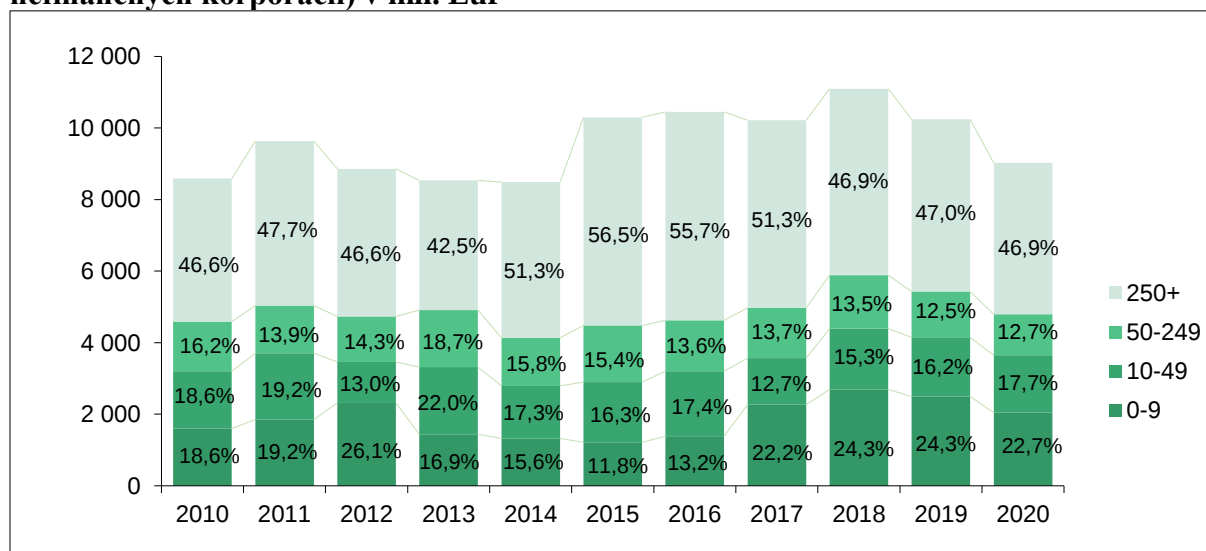
V podnikateľskej praxi patrí zisk medzi najčastejšie používané absolútne ukazovatele finančnej výkonnosti. Pandémia mala negatívny vplyv aj na ziskovosť podnikateľských subjektov. **V roku 2020 sa zisk malých a stredných podnikov – právnických osôb v nefinančnom podnikovom sektore prepadol o 11,8 %.** K poklesu zisku MSP dochádza druhý rok po sebe, po období nepretržitého štvorročného rastu. V absolútnom vyjadrení dosiahol zisk hodnotu 4 790,4 mil. Eur.

Ziskovosť v pandemickom roku poklesla u všetkých veľkostných kategóriách MSP. Najvýraznejšie, takmer o jednu pätinu (o 17,8 % na 2 049,6 Eur) sa znížila ziskovosť mikropodnikov. Pokles zisku o viac ako jednu desatinu (o 11 % na 1 141,8 Eur) dosiahli stredné podniky. S najmenšími dopadmi vyšli z krízy malé podniky, ktorým sa zisk znížil o 3,4 % (na 1 559,0 Eur).

Navzdory medziročnému poklesu zisku v absolútnej hodnote sa podiel MSP – právnických osôb na zisku pred zdanením výraznejšie nezmenil. Dosiahol 53,1 % (nárast o 0,1 p. b.).

Na celkovej tvorbe zisku v nefinančnom podnikovom sektore sa v roku 2020 najvýznamnejšou mierou podieľali mikropodniky. Ich podiel v roku 2020 predstavoval takmer jednu štvrtinu (22,7 %), v medziročnom porovnaní sa však znížil. Naopak nárast podielu na 17,7 % zaznamenali malé podniky. Podiel stredných podnikov sa výraznejšie nezmenil, dosiahol 12,7 %. Zastúpenie veľkých podnikov na tvorbe zisku dosiahlo 46,9 %, približne rovnakú úroveň ako v roku 2019.

Graf č. 51: Vývoj zisku pred zdanením podľa veľkostných kategórií podnikov (PO – nefinančných korporácií) v mil. Eur

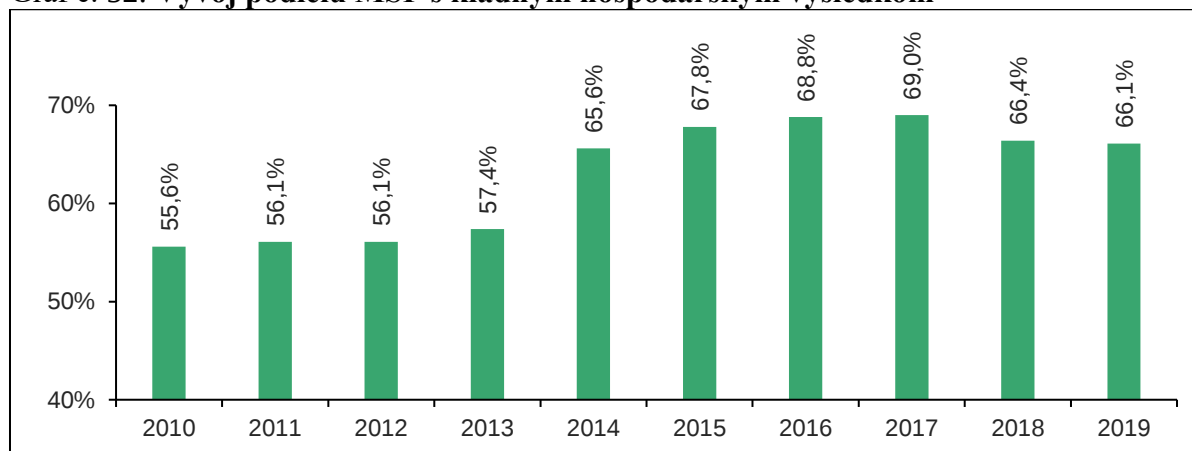


Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Posudzovať ziskovosť malých a stredných podnikateľov je možné aj prostredníctvom ukazovateľa podiel MSP s kladným HV, ktorý je prezentovaný na nižšie uvedenom grafe. Na Slovensku dosahujú **takmer dve tretiny (66,1 %) malých a stredných podnikov kladný hospodársky výsledok** (vrátane nulového hospodárskeho výsledku). V medziročnom porovnaní sa podiel uvedených subjektov znížil len mierne (o 0,3 p. b.). V období poslednej

dekády sa podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom zvýšil o 10,5 p. b., pričom najvyššia hodnota bola zaznamenaná v roku 2017 (69,0 %).

Graf č. 52: Vývoj podielu MSP s kladným hospodárskym výsledkom



Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Najnižší podiel subjektov s kladným hospodárskym výsledkom je dosahovaný v rámci kategórie mikropodnikov (65,1 %). Naopak až štyri pätiny (80,7 %) subjektov je ziskových v rámci stredných podnikov. Medzi odvetvia s najvyšším podielom MSP s kladným hospodárskym výsledkom je možné zaradiť stavebníctvo (69,4 %) a pôdohospodárstvo (67,4 %).

Z regionálneho hľadiska patria Trenčiansky (67,9 %) a Žilinský kraj (67,6 %) medzi regióny s najvyšším podielom MSP s kladným hospodárskym výsledkom. Najnižší podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom je dlhodobo dosahovaný v Bratislavskom kraji. V roku 2019 predstavoval 64,7 %.

6.6 Tvorba hrubého fixného kapitálu

Investičnú aktivitu podnikov je možné hodnotiť prostredníctvom tvorby hrubého fixného kapitálu. Podľa metodiky ŠÚ SR zahŕňa tvorba hrubého fixného kapitálu nadobudnutie dlhodobého majetku zníženého o úbytok (resp. predaj) dlhodobého majetku výrobcami – rezidentmi v priebehu daného obdobia, pričom pod dlhodobým majetkom sa rozumejú hmotné a nehmotné aktíva, ktoré boli vyrobené ako produkcia vo výrobnom procese a budú sa používať opakovane alebo trvalo po dobu dlhšiu ako 1 rok.

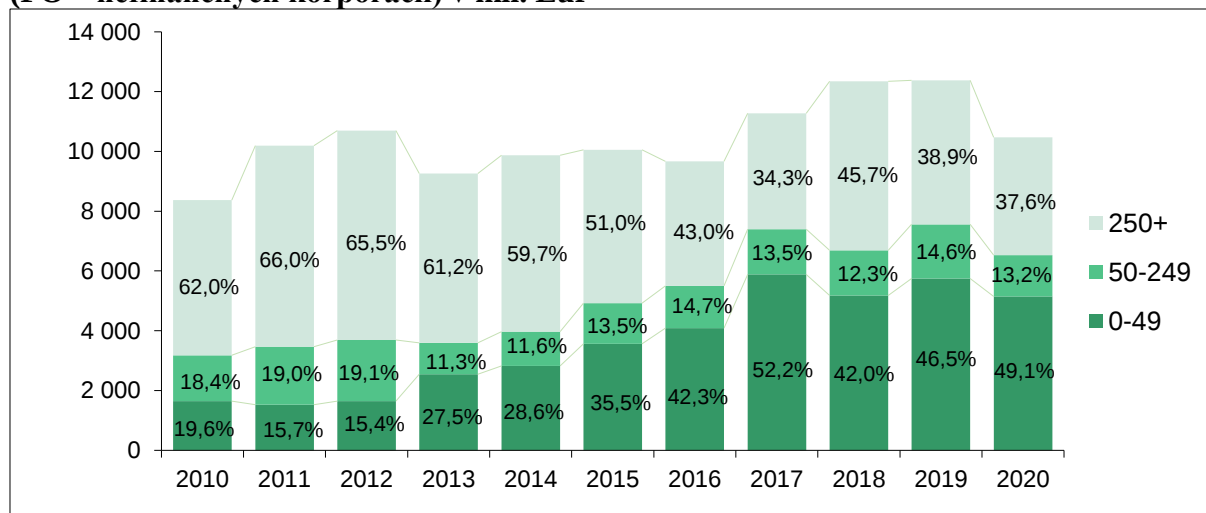
Útlm ekonomickej aktivity sa počas pandémie prejavil aj na investičnej činnosti malých a stredných podnikov. Tie vďaka nepriaznivému ekonomickému vývoju museli plánované investície pozastaviť, prípadne ich úplne odložiť. To sa odrazilo aj na **tvorbe hrubého fixného kapitálu MSP, ktorý sa v medziročnom porovnaní znížil o 13,6 %**. V absolútnom vyjadrení dosiahla tvorba hrubého fixného kapitálu MSP objem 6 534,9 mil. Eur.

Pokles investičnej aktivity bol príznačný pre všetky veľkostné kategórie podnikov. Najvýraznejší prepad investičnej aktivity zaznamenali stredné podniky, u ktorých sa tvorba hrubého fixného kapitálu znížila o takmer jednu štvrtinu (o 23,4 %). Podstatne nižší pokles sa prejavil u malých podnikov (0-49), ktorým sa tvorba hrubého fixného kapitálu znížila o 10,5 %.

Na porovnanie, tvorba hrubého fixného kapitálu veľkých podnikov zaznamenala pokles o 18,2 %.

Podiel MSP – právnických osôb na tvorbe hrubého fixného kapitálu sa zvýšil na 62,4 %. Rast podielu MSP je dosahovaný druhý rok po sebe. V rámci jednotlivých veľkostných kategórií MSP sa na tvorbe hrubého fixného kapitálu v roku 2020 najväčšou mierou podieľali malé podniky s počtom zamestnancov od 0 do 49. Ich podiel predstavoval takmer polovicu (49,1 %) z celkového fixného kapitálu. Podiel stredných podnikov v medziročnom porovnaní mierne poklesol na 13,2 %. Aj v prípade veľkých podnikov došlo k zníženiu podielu, na 37,6 %.

Graf č. 53: Vývoj tvorby hrubého fixného kapitálu podľa veľkostných kategórií podnikov (PO – nefinančných korporácií) v mil. Eur

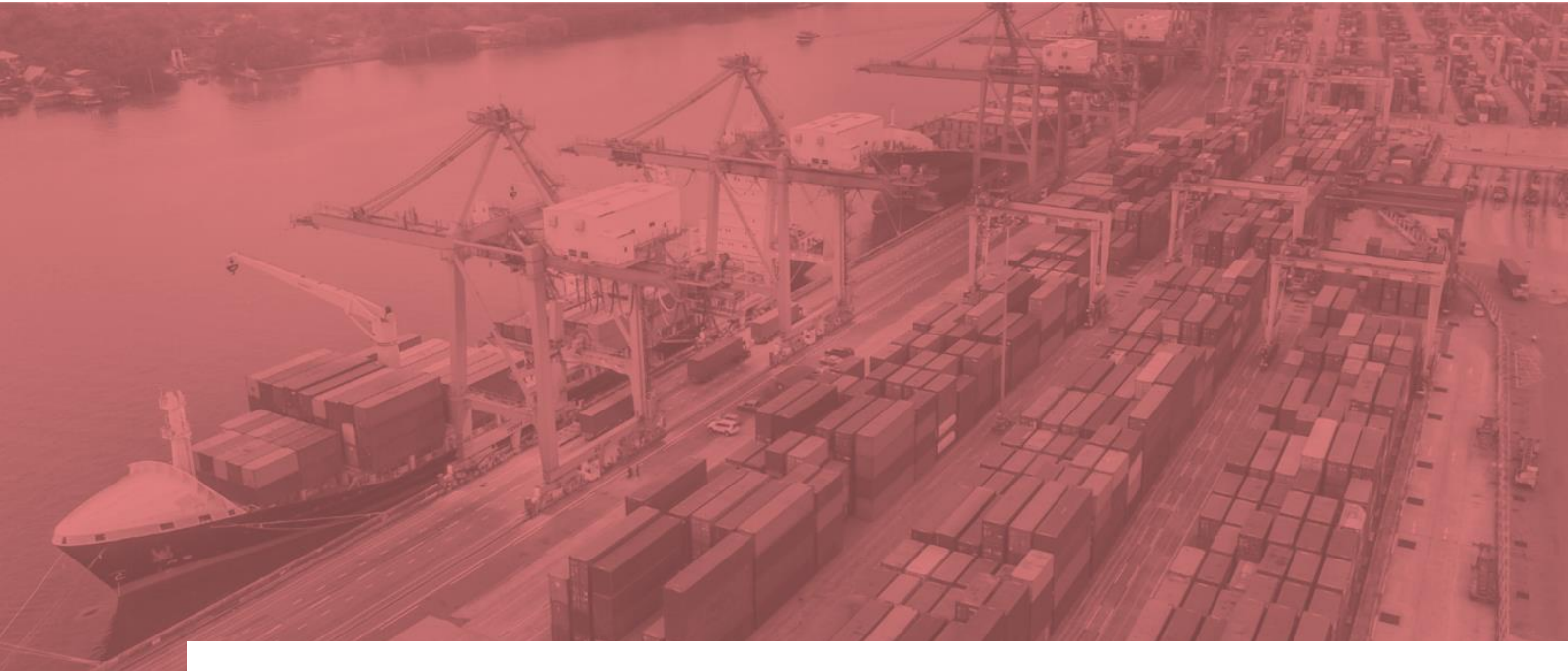


Zdroj: SBA, na základe údajov ŠÚ SR

Pridaná hodnota MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní znížila o 3,8 %. V absolútnom vyjadrení dosiahla pridaná hodnota MSP úroveň 24 096 mil. Eur. Negatívne následky pandémie sa prejavili na výsledkoch všetkých veľkostných kategórií MSP. Najvýraznejší prepád tvorby pridanej hodnoty zaznamenali malé podniky. Z pohľadu odvetví mala pandemická situácia a s ňou spojené prijaté opatrenia, ktoré obmedzovali podnikanie, najvýznamnejší negatívny dopad na tvorbu pridanej hodnoty MSP v sektore ubytovania a stravovania. Dosiahnutý pokles pridanej hodnoty v tomto sektore predstavoval 15,4 %.

V medziročnom porovnaní poklesli aj ďalšie ekonomické ukazovatele MSP. Hrubá produkcia MSP – právnických osôb sa znížila o 4,8 %. Negatívny vývoj zaznamenala aj investičná aktivita malých a stredných podnikov. Tvorba hrubého fixného kapitálu MSP poklesla o 13,6 %. Zisk pred zdanením MSP – právnických osôb sa medziročne znížil o viac ako desatinu (o 11,8 %).

Slovenské malé a stredné podniky na Slovensku dlhodobo zaostávajú v dosiahnutej produktivite práce za svojimi konkurentami v krajinách EÚ. V krajinách EÚ dosahuje produktivita práce MSP viac ako dvojnásobne vyššiu úroveň ako na Slovensku.



7

POSTAVENIE MSP V ZAHRANIČNOM OBCHODE SR

Celosvetové rozšírenie vírusu COVID-19 malo negatívne dopady aj na zahraničný obchod Slovenska. Nekoordinované prijímanie protipandemických opatrení v jednotlivých krajinách EÚ viedlo k obmedzeniu podnikateľských aktivít, poklesu dopytu a prerušeniu dodávateľsko-odberateľských vzťahov, čo sa prirodzene prejavilo v zníženej zahranično-obchodnej aktivite podnikateľských subjektov. Podľa predbežných údajov Štatistického úradu SR sa v roku 2020 zo Slovenska vyviezli **tovary a služby v celkovej hodnote 78 469,8 mil. Eur** (v bežných cenách) pri medziročnom poklese o 9,6 %. **Dovoz tovarov a služieb** sa medziročne prepadol o 10,0 % a **dosiahol úroveň 77 729,1 mil. Eur** (v bežných cenách).

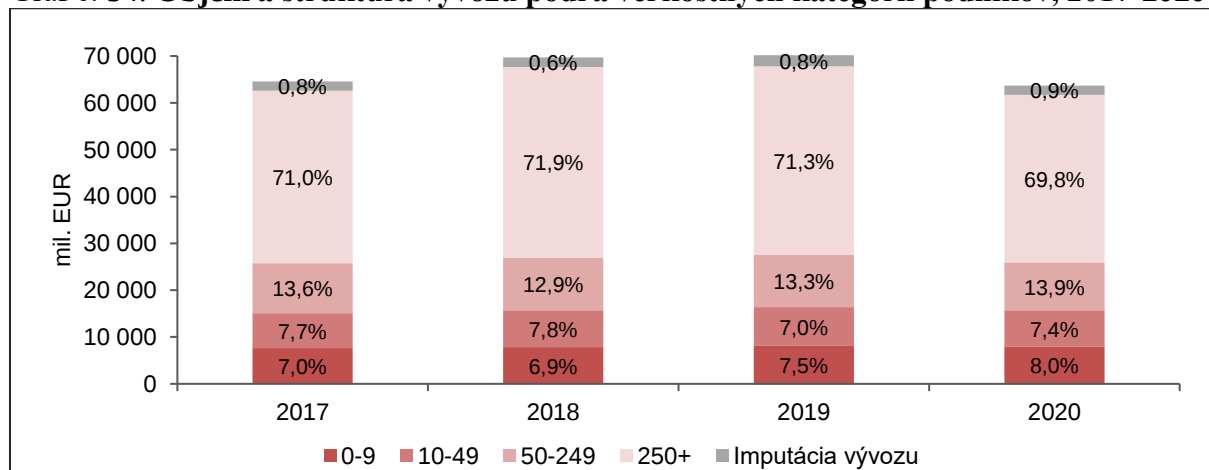
Vývoz samotných tovarov sa medziročne znížil o 8,2 % na úroveň 69 821,0 mil. Eur. V porovnaní s predkrízovým rokom 2019 poklesol aj dovoz tovarov o 8,6 % a dosiahol hodnotu 69 850,2 mil. Eur. **Exportná výkonnosť ekonomiky**, vyjadrujúca podiel vývozu výrobkov a služieb na HDP, **dosiahla v roku 2020 hodnotu 85,7 %**. **Dovozná náročnosť**, ktorú možno interpretovať ako podiel dovozu výrobkov a služieb na HDP **predstavovala 84,9 %**.

7.1 Vývoz MSP

Predbežné výsledky zahraničného obchodu Slovenska za rok 2020 potvrdzujú medziročný pokles vývozu tovarov malých a stredných podnikov o 3,1 %. V absolútnom vyjadrení dosiahol vývoz MSP 17 526,3 mil. Eur (do údajov neboli započítané operácie vykonávané zahraničnými osobami). V porovnaní s rokom 2019 sa hodnota celkového vývozu MSP znížila o 564,6 mil. Eur.¹⁵

Vývoj objemu vývozu podľa veľkostných kategórií podnikov za uplynulé štyri roky sumarizuje graf č. 54¹⁶. **Medzi rokom 2020 a 2019 došlo k poklesu objemu vývozu v prípade všetkých veľkostných kategórií podnikov.** Z pohľadu MSP sa pokles najdynamickejšie prejavil u stredných podnikov o 4,0 %. V absolútnom vyjadrení o 346,2 mil. Eur. Nasledovali malé podniky a mikropodniky s medziročným poklesom vývozu o 3,1 %, resp. 1,6 %. **Najväčší vplyv na negatívny vývoj celkového vývozu Slovenska mali veľké podniky.** Tie v roku 2020 znížili objem vývozu o 9,8 %, čo znamená pokles o 4 559,7 mil. Eur.

Graf č. 54: Objem a štruktúra vývozu podľa veľkostných kategórií podnikov, 2017-2020



Zdroj: SBA, spracované na základe údajov ŠÚ SR.

¹⁵ Medziročné porovnanie je spracované na základe a predbežných výsledkov štatistiky zahraničného obchodu za rok 2020 a definitívnych výsledkov za rok 2019.

¹⁶ V súvislosti so zavedením novej metodiky ŠÚ SR sa začali do štatistiky zahraničného obchodu imputovať hodnoty vybraných obchodných operácií (pre plyn a elektrinu). Z tohto dôvodu metodika použitá v predchádzajúcich ročníkoch nie je kompatibilná s novou metodikou. Za účelom zachytenia medziročných zmien boli údaje od roku 2017 prepočítané podľa súčasnej metodiky.

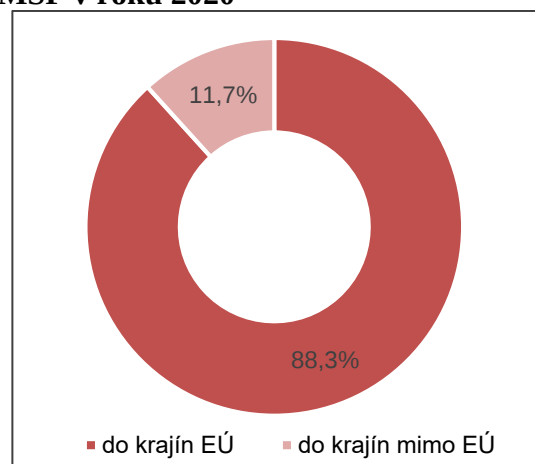
Vplyvom výraznejšieho prepadu vývozu veľkých podnikov, sa podiel MSP na celkovom vývoze Slovenska v roku 2020 zvýšil o 1,5 p. b. na 29,3 %. Po započítaní operácií zahraničných osôb je podiel MSP na celkovom vývoze nižší, na úrovni 23,0 %. Mikropodniky (0 - 9) realizovali 8,0 % objemu celkového vývozu, čo zodpovedá 4 779,3 mil. Eur. V kategórii mikropodnikov sú zahrnuté aj podniky s nezisteným počtom zamestnancov. Veľkostná kategória malých podnikov (10 - 49) sa na celkovom vývoze podieľala 7,4 %, v absolútnom vyjadrení 4 413,5 mil. Eur. Stredné podniky (50 - 249) realizovali 13,9 % vývozu v objeme 8 323,5 mil. Eur. Podiel veľkých podnikov sa znížil na 69,8 %, pričom hodnota vývozu veľkých podnikov dosiahla úroveň 41 782,9 mil. Eur.

Z celkového počtu 597 171 aktívnych malých a stredných podnikov, ktoré boli v roku 2020 evidované v Registri organizácii ŠÚ SR, **vykonávalo vývoz tovaru 30 592 MSP**, čo predstavuje 5,1 %. S poklesom vývozu sa zároveň znížil počet vyvážajúcich MSP, medziročne o 707.

Teritoriálna štruktúra vývozu MSP

Teritoriálna štruktúra vývozu malých a stredných podnikov na Slovensku sa dlhodobo vyznačuje dominanciou spoločného trhu EÚ, kde má Slovensko svojich najvýznamnejších obchodných partnerov ako napr. Nemecko, Česko, Maďarsko, Poľsko alebo Rakúsko. **V roku 2020 predstavoval podiel vývozu malých a stredných podnikov do členských krajín EÚ (už bez Spojeného kráľovstva) 88,3 % z celkového vývozu MSP.** V absolútnom vyjadrení to predstavuje vyvezený tovar v hodnote 15 471,9 mil. Eur. Vývoz do starých členských krajín EÚ-14 dosiahol podiel 44,2 %. Ďalších 44,0 % vývozu smerovalo do nových členských krajín EÚ-13. **Podiel vývozu MSP do krajín mimo EÚ sa najmä odchodom Spojeného kráľovstva z EÚ medziročne zvýšil o 2,8 p. b. na 11,7 %, čo predstavuje objem vývozu v hodnote 2 054,3 mil. Eur.**

Graf č. 55: Teritoriálna štruktúra vývozu MSP v roku 2020

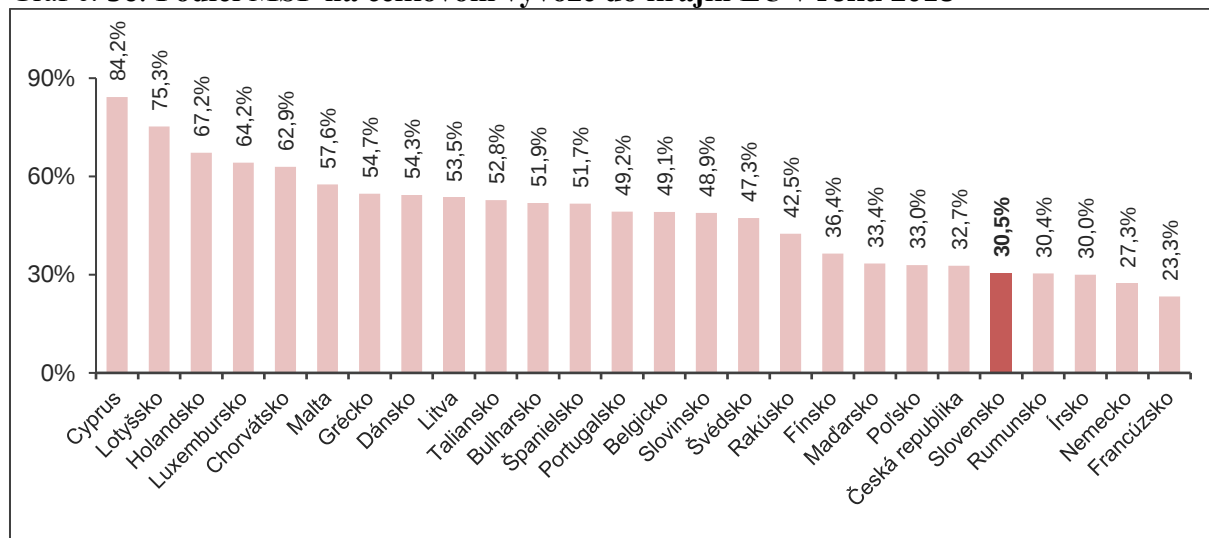


Zdroj: SBA, spracované na základe údajov ŠÚ SR

Z údajov Eurostatu vyplýva, že MSP na Slovensku realizujú takmer jednu tretinu (30,5 %) celkového vývozu do krajín EÚ. **V medzinárodnom porovnaní sa Slovensko zaraďuje medzi krajiny EÚ s najslabším pomerom.** To znamená, že viac ako dve tretiny vývozu do krajín EÚ realizujú veľké podniky. Nižší podiel ako Slovensko dosiahlo už len Rumunsko, Írsko, Nemecko a Francúzsko. Postavenie jednotlivých členských krajín EÚ podľa podielu MSP na celkovom vývoze do krajín EÚ znázorňuje graf č. 56.

Na opačnom konci rebríčka, teda medzi krajinami s najväčším podielom malých a stredných podnikov na vývoze do krajín EÚ, sa už dlhodobo umiestňujú krajiny ako: Cyprus (84,2 %), Lotyšsko (75,3 %), Holandsko (67,2 %). V porovnaní so Slovenskom, dosahujú mierne vyšší podiel aj ostatné krajiny V4. MSP v Maďarsku, Poľsku a Českej republike realizovali približne jednu tretinu vývozu na jednotný trh EÚ.

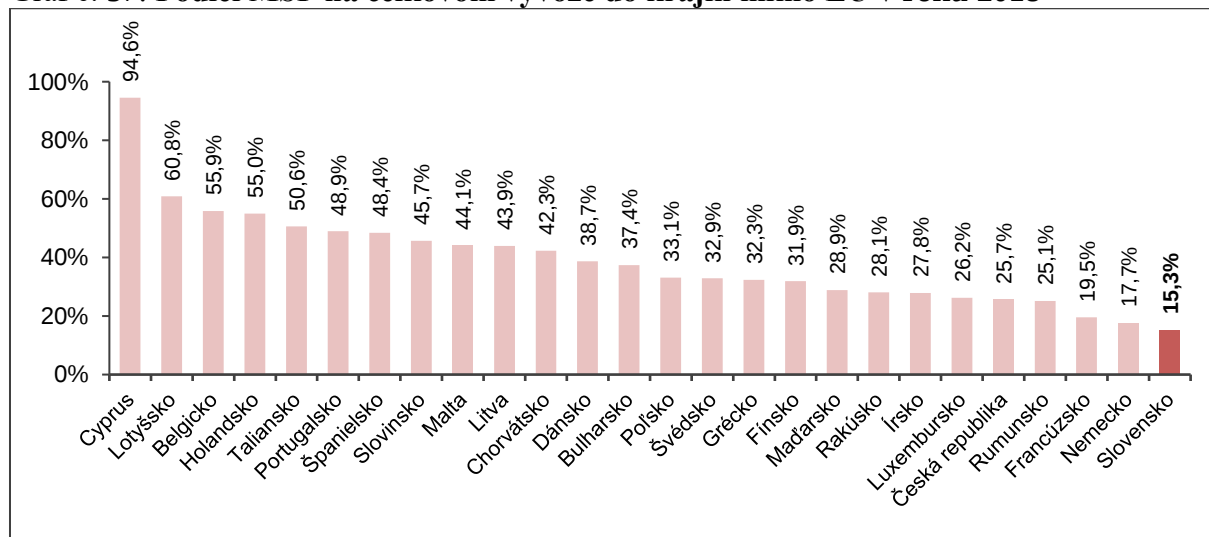
Graf č. 56: Podiel MSP na celkovom vývoze do krajín EÚ v roku 2018



Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Poznámka: údaje nezahŕňajú obchodné operácie podnikov s nezisteným počtom zamestnancov. Porovnanie bolo spracované za vybrané krajiny EÚ, pre ktoré boli v čase spracovania materiálu dostupné údaje podľa veľkostných kategórií podnikov (nezačlenené Estónsko).

Nízku zahranično-obchodnú aktivitu MSP pri vývoze na mimoeurópsky trh potvrdzuje medzinárodná komparácia. **Malé a stredné podniky na Slovensku tvorili len 15,3 % z celkového vývozu zo Slovenska do tretích krajín.** Ide o najnižší podiel v rámci členských krajín EÚ-27. Tento výsledok opäť potvrdil pozíciu Slovenska z predchádzajúcich rokov, kedy podiel MSP na celkovom vývoze do krajín mimo EÚ nepresiahol ani 18,0 %. Na vývoze do krajín mimo EÚ najväčšou mierou participujú malé a stredné podniky na Cypre (94,6 %). S výraznejším odstupom nasledovali Lotyšsko (60,8 %) a Belgicko (55,9 %). Výrazne vyššie zastúpenie dosiahli aj MSP v ostatných krajinách V4. MSP v Poľsku realizovali jednu tretinu (33,1 %) vývozu mimo jednotný trh, v Maďarsku to bolo 28,9 % a v prípade Českej republiky viac ako štvrtina (25,7 %).

Graf č. 57: Podiel MSP na celkovom vývoze do krajín mimo EÚ v roku 2018



Zdroj: Eurostat, spracované SBA. Poznámka: údaje nezahŕňajú obchodné operácie podnikov s nezisteným počtom zamestnancov. Porovnanie bolo spracované za vybrané krajiny EÚ, pre ktoré boli v čase spracovania materiálu dostupné údaje podľa veľkostných kategórií podnikov (nezačlenené Estónsko).

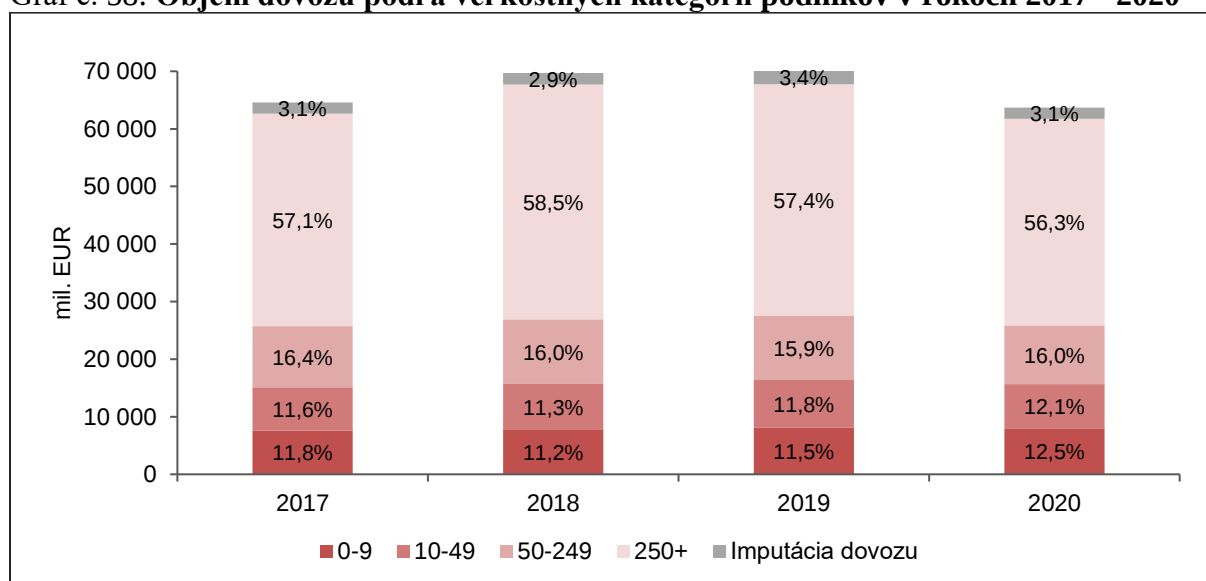
7.2 Dovoz MSP

Znížená zahranično-obchodná aktivita sa prejavila aj poklesom dovozu malých a stredných podnikov. Podľa predbežných výsledkov Štatistického úradu SR, **dovoz MSP za rok 2020 predstavoval 25 853,4 mil. Eur. Objem dovozu MSP medziročne poklesol o 6,0 %, resp. o 1 656,4 mil. Eur.** Do údajov neboli započítané operácie vykonávané zahraničnými osobami.

Dovoz sa znížil vo všetkých veľkostných kategóriách podnikov. Najdynamickejšie (o 8,7 %, resp. 963,5 mil. Eur) klesol v prípade stredných podnikov. Malé podniky dovezli o 6,9 % menej tovarov, čo v absolútnom vyjadrení predstavuje zníženie objemu dovozu o 574,5 mil. Eur. Najmenší medziročný pokles dovozu zaznamenali mikropodniky, o 1,5 %, resp. 118,4 mil. Eur. Prerušenie výroby v automobilovom priemysle prispelo k prepadu dovozu aj v kategórii veľkých podnikov, medziročne o 10,9 %. V absolútnom vyjadrení to znamená pokles hodnoty dovezeného tovaru o 4 386,7 mil. Eur.

Významnejší pokles dovozu veľkých podnikov v roku 2020 viedol k zvýšeniu podielu malých a stredných podnikov na celkovom dovoze na 40,6 %. Mikropodniky zrealizovali 12,5 % celkového dovozu na Slovensko v hodnote 7 969,5 mil. Eur. Malé podniky sa na celkovom dovoze podieľali 12,1 %, v absolútnom vyjadrení 7 714,8 mil. Eur a stredné podniky dovezli 16,0 % všetkých tovarov v celkovej hodnote 10 691,1 mil. Eur. Viac ako polovicu (56,3 %) dovozu v objeme 35 883,8 mil. Eur realizovali veľké podniky.

Graf č. 58: Objem dovozu podľa veľkostných kategórií podnikov v rokoch 2017 - 2020

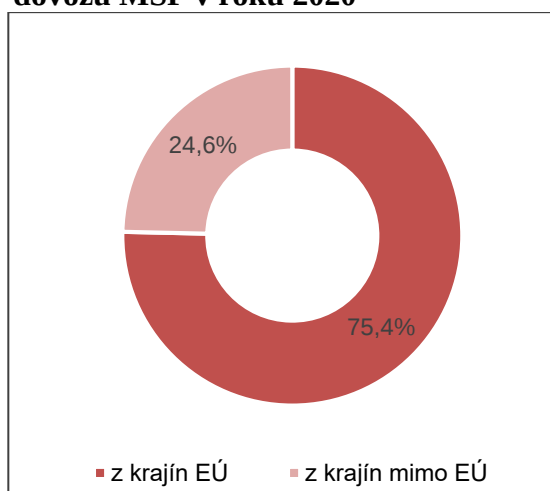


Zdroj: SBA, spracované na základe údajov ŠÚ SR

Teritoriálna štruktúra dovozu MSP

Údaje o zahraničnom obchode Slovenska vypovedajú o určitej podobnosti v orientácii malých a stredných podnikov pri vývoze a dovoze, pričom v oboch prípadoch zohráva dôležitú úlohu jednotný trh EÚ. **Malé a stredné podniky dovezli počas roka 2020 z členských krajín EÚ-27 (už bez Spojeného kráľovstva) tri štvrtiny z celkového dovozu MSP na Slovensko (75,4 %, resp. 19 481,9 mil. Eur).**

Graf č. 59: Teritoriálna štruktúra dovozu MSP v roku 2020



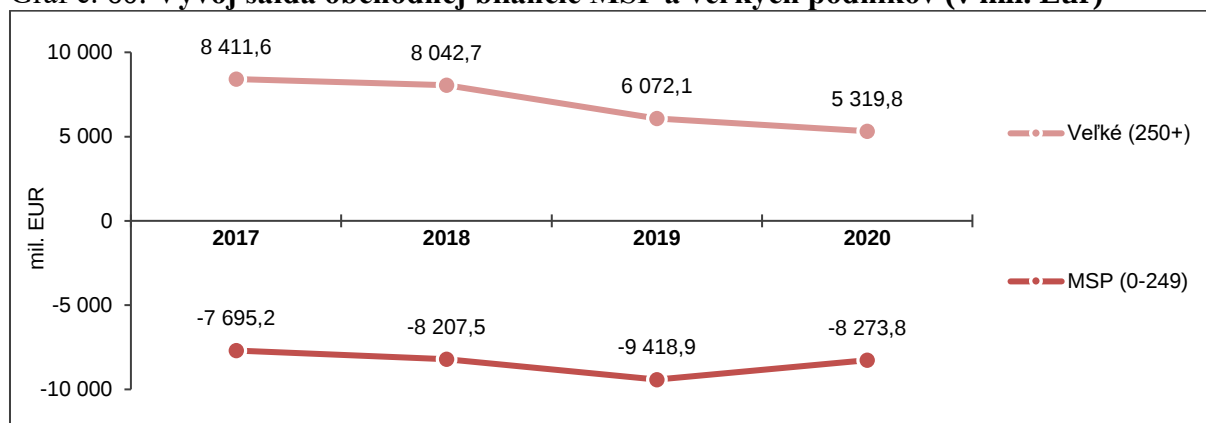
Zdroj: SBA, spracované na základe údajov ŠÚ SR

Vystúpením Spojeného kráľovstva z EÚ došlo k zníženiu podielu dovozu z krajín obchodujúcich na jednotnom trhu EÚ o 1,1 p. b. Dovoz MSP z tzv. starých členských krajín EÚ-14 (37,5 %) a z nových členských krajín EÚ-13 (37,9 %) bol takmer rovnaký. **Podiel dovozu MSP z tretích krajín predstavoval 24,6 %** a medziročne vzrástol o 1,1 p. b.¹⁷

Na základe vývoja vývozu a dovozu tovarov od roku 2017 (graf č. 60), možno sledovať pretrvávajúci trend pasívneho salda zahraničného obchodu v kategórii malých a stredných podnikov. V prípade veľkých podnikov je saldo zahranično-obchodnej bilancie kladné, no aj v tejto veľkostnej kategórii dochádza k postupnému poklesu. **Pasívne saldo**

MSP dosiahlo v roku 2020 hodnotu 8 273,8 mil. Eur. V porovnaní s predkrízovým rokom to znamená medziročné zlepšenie zahranično-obchodnej bilancie o 1 091,8 mil. Eur, resp. o 11,6 %. Zároveň sa znížilo aj pasívne saldo celkovej obchodnej bilancie Slovenska na 3 856,8 mil. Eur.

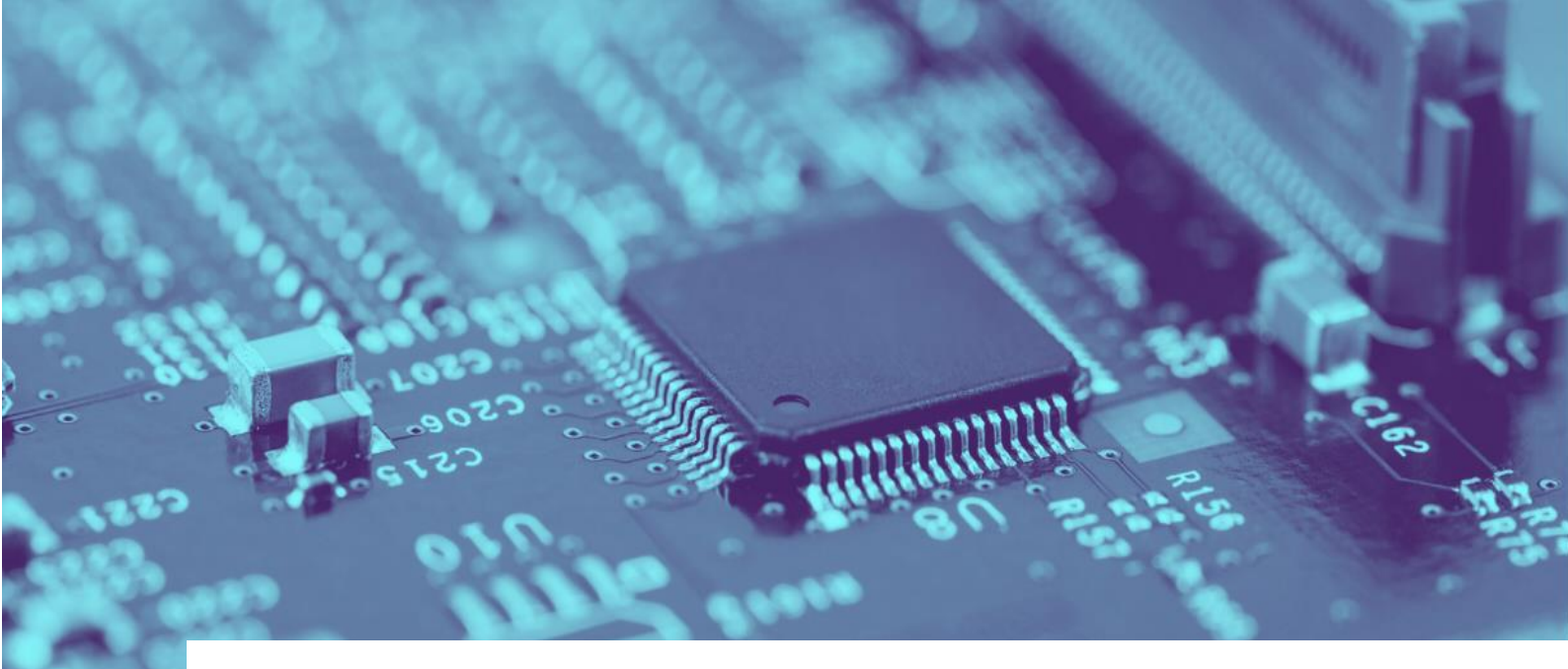
Graf č. 60: Vývoj salda obchodnej bilancie MSP a veľkých podnikov (v mil. Eur)



Zdroj: SBA, spracované na základe údajov ŠÚ SR

Prijímanie protipandemických opatrení v krajinách EÚ viedlo k obmedzeniu podnikateľských aktivít, poklesu dopytu a prerušeniu dodávateľsko-odberateľských vzťahov, čo sa prejavilo v zníženej zahranično-obchodnej aktivite MSP. Vývoz MSP sa medziročne znížil o 3,1 % na 17 526,3 mil. Eur. Vplyvom výraznejšieho prepadu vývozu veľkých podnikov, sa podiel MSP na celkovom vývoze Slovenska v roku 2020 zvýšil o 1,5 p. b. na 29,3 %. Väčšina vývozu (88,3 %) smerovala na jednotný trh EÚ. Zvýšil sa podiel vývozu do krajín mimo EÚ, medziročne o 2,8 p. b. na 11,7 %. V rámci krajín EÚ je zahranično-obchodná aktivita slovenských MSP jedna z najnižších. Pokles o 6,0 % zaznamenal aj dovoz MSP. Podiel MSP na celkovom dovoze sa však zvýšil na 40,6 %.

¹⁷ Podrobnejšie štatistické informácie o zahranično-obchodných aktivitách malých a stredných podnikov sú vyhodnotené vo výstupe Postavenie MSP v zahraničnom obchode SR, ktorý je každoročne publikovaný na: <http://monitoringmsp.sk/2020/05/15/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>



8

HIGH-TECH UKAZOVATELE MSP

8.1 Početnosť a štruktúra MSP v high-tech odvetviach

Úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky je možné posudzovať okrem iných ukazovateľov aj prostredníctvom štatistických ukazovateľov high-tech. Štatistika high-tech je založená na definícii technologických sektorov, pri ktorých sa berie do úvahy intenzita výskumu a vývoja v danom odvetví vyjadrená podielom výdavkov na výskum a vývoj z pridanej hodnoty. Odvetvia sú vymedzené prostredníctvom klasifikácie SK NACE.

Odvetvia s vysokou technologickou úrovňou (high-tech) zahŕňajú ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja. Medzi high-tech odvetvia sa zaraďujú nasledovné ekonomické činnosti:

High-tech odvetvia priemyselnej výroby

- 21 výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov
- 26 výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov
- 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení

High-tech odvetvia služieb (poznatkovo/znalostne intenzívne služby s vysokou technologickou úrovňou)

- 59 výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok
- 60 činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie
- 61 telekomunikácie
- 62 počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby
- 63 informačné služby
- 72 vedecký výskum a vývoj¹⁸

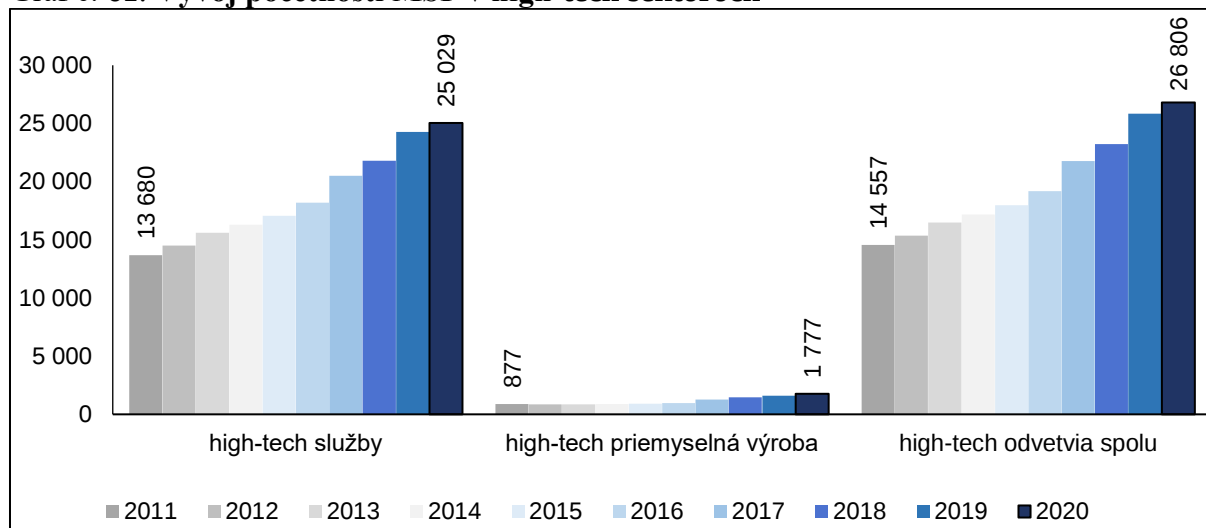
Rast počtu malých a stredných podnikov pôsobiacich v high-tech sektoroch hospodárstva nezastavila ani koronakríza. Podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR bolo **na konci roka 2020 evidovaných v high-tech sektoroch 26 806 aktívnych malých a stredných podnikateľov** (vrátane FO - podnikateľov). Nepriaznivá ekonomická situácia spojená s pandémiou sa však premietla do nižšieho rastu početnosti high-tech MSP. Dosiahnutý rast o 3,7 % bol najnižší za posledných 10 rokov.

Drvivá väčšina (93 %) počtu malých a stredných podnikov (resp. 25 029) pôsobiacich v high-tech sektoroch bola evidovaná v high-tech službách (poznatkovo/znalostne intenzívne služby s vysokou technologickou úrovňou). Len viac ako 6 % MSP pôsobilo v high-tech odvetviach priemyselnej výroby (resp. 1 777 subjektov).

Dlhodobý vývoj početnosti malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach sa vyznačuje rastúcou dynamikou. V porovnaní s rokom 2008 sa počet MSP v high-tech odvetviach zvýšil viac ako dvojnásobne (o 129 %). Rast počtu MSP je ťahaný hlavne rastom MSP v high-tech službách.

¹⁸ Celkové vymedzenie odvetví podľa technologickej úrovne a znalostnej intenzity služieb je uvedené v prílohe, v tabuľke č. 33 a 34.

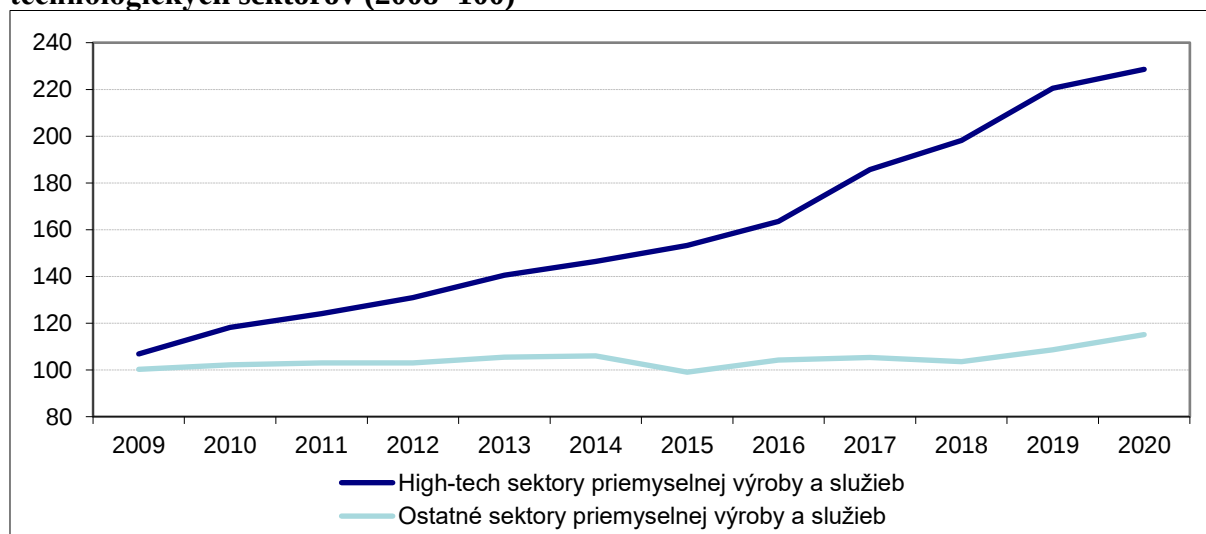
Graf č. 61: Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch



Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Početnosť MSP v ostatných odvetviach priemyselnej výroby a služieb zaznamenáva stagnáciu, s miernym rastom na konci posudzovaného obdobia.

Graf č. 62: Trend vývoja početnosti MSP (vrátane FO - podnikateľov) podľa technologických sektorov (2008=100)



Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Z celkového počtu MSP pôsobiach v high-tech odvetviach (26 806) predstavovalo zastúpenie mikropodnikov s počtom zamestnancov od 0 do 9 (vrátane subjektov s nezisteným počtom zamestnancov) 97,6 % (26 160 subjektov). Podstatne nižší podiel dosahovali malé podniky s počtom zamestnancov od 10 do 49 (1,9 %; 496 subjektov) a stredné podniky s počtom zamestnancov od 50 do 249 zamestnancov (0,6 %; 150 subjektov).

Okrem nárastu absolútnej početnosti malých a stredných podnikov sa každoročne zvyšuje aj podiel počtu malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach na celkovom počte MSP v odvetviach priemyselnej výroby a služieb (vrátane obchodu). V roku 2020 uvedený podiel dosiahol 5,8 %, pričom sa v medziročnom porovnaní zvýšil o 0,2 p. b.

Tab. č. 27: **Podiel MSP v high-tech odvetvia na celkovom počte MSP v odvetviach priemyselnej výroby a služieb**

Podiel v %	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	3,4%	3,6%	3,7%	3,9%	4,3%	4,4%	4,9%	5,3%	5,6%	5,8%

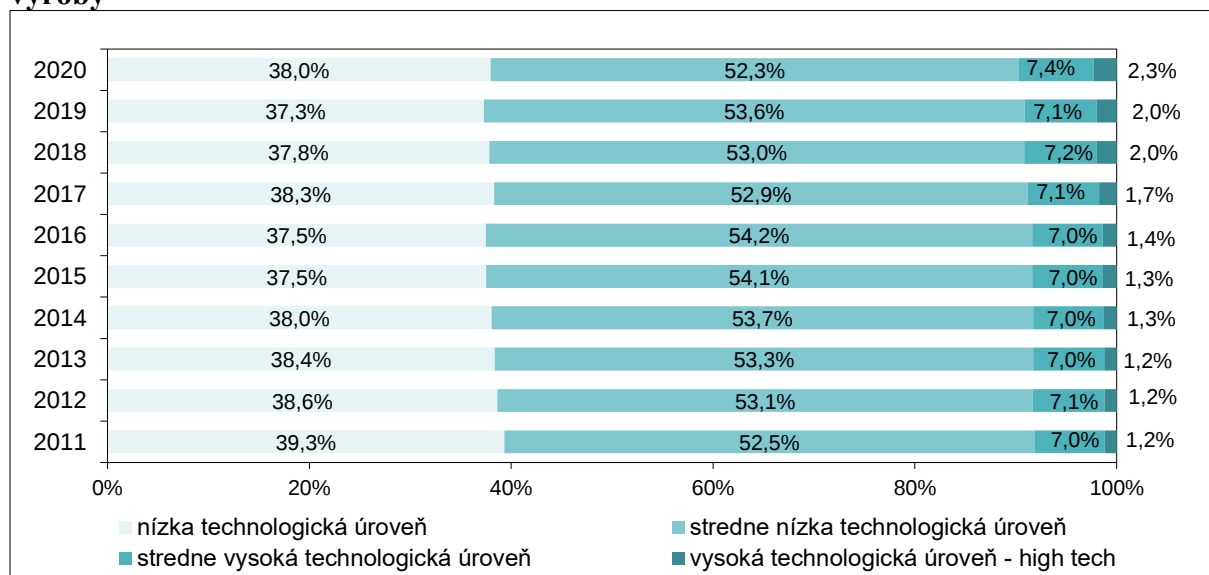
Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Štruktúra MSP podľa technologickej úrovne výroby a znalostnej intenzity služieb

Z celkového počtu malých a stredných podnikov v odvetví priemyselnej výroby bolo na konci roka 2020 evidovaných 2,3 % v sektoroch výroby vysokej technologickej úrovne (ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja) a 7,4 % v sektoroch výroby stredne vysokej technologickej úrovne (ekonomické činnosti so stredne vysokou intenzitou výskumu a vývoja). Viac ako polovica (52,3 %) malých a stredných podnikov pôsobila v sektoroch so stredne nízkou technologickou úrovňou a viac ako jedna tretina (38,0 %) v sektoroch s nízkou technologickou úrovňou.

Z dlhodobého hľadiska dochádza k miernemu nárastu zastúpenia sektora vysokej technologickej úrovne. Podiel sektora so stredne vysokou technologickou úrovňou sa v poslednom roku taktiež zvýšil. Zastúpenie ostatných sektorov sa výraznejšie nemení.

Graf č. 63: **Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne výroby**



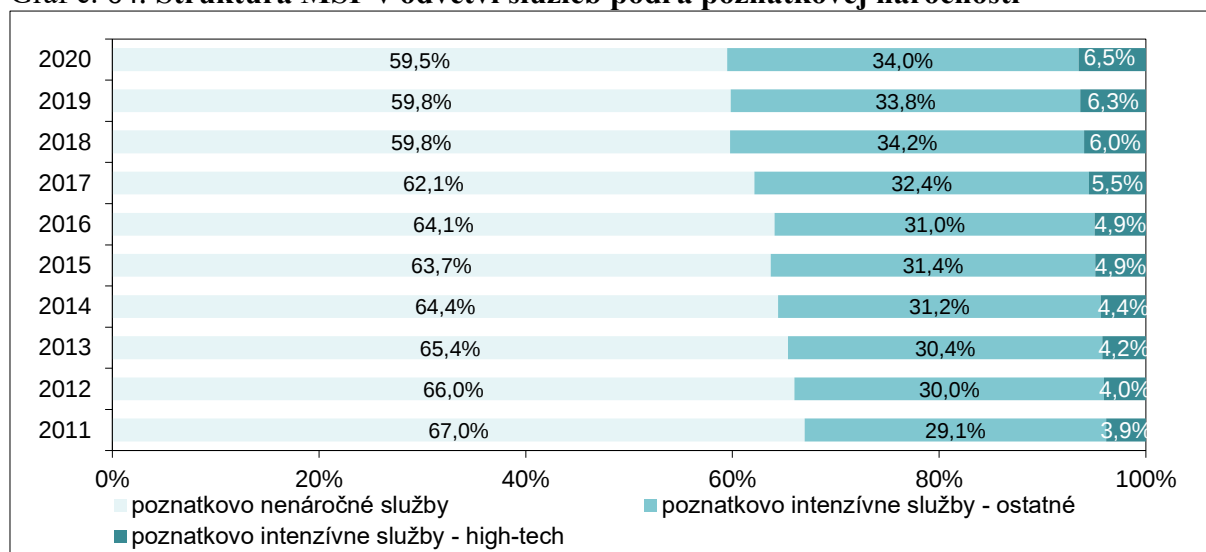
Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Podiel MSP pôsobiacich v **high-tech poznatkovo intenzívnych službách** je takmer trojnásobne vyšší (6,5 %) ako zastúpenie MSP v high-tech sektoroch v rámci priemyselnej výroby (2,3 %).

Viac ako jedna tretina (34,0 %) z celkového počtu MSP v odvetví služieb (v sekcii SK NACE G až S, ktorá pokrýva súhrnne obchod a služby) pôsobila v **ostatných poznatkovo intenzívnych službách** (trhové, finančné a iné poznatkovo intenzívne služby). V poznatkovo nenáročných službách pôsobila viac ako polovica (59,5 %) malých a stredných podnikov.

Z dlhodobého hľadiska je zreteľný pozitívny trend nárastu zastúpenia sektora poznatkovo intenzívnych služieb a sektora ostatných poznatkovo intenzívnych služieb. Uvedené tendencie sú sprevádzané poklesom zastúpenia sektora poznatkovo nenáročných služieb.

Graf č. 64: Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti



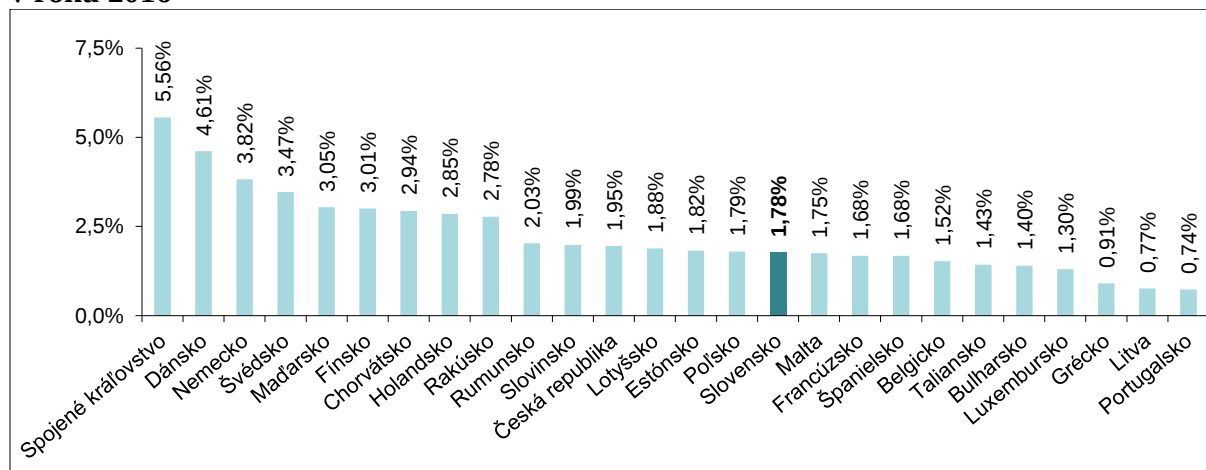
Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Porovnanie s krajinami EÚ

V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ dosahuje Slovensko podpriemerný podiel podnikateľských subjektov v high-tech odvetviach priemyslu na celkovom počte podnikateľských subjektov v priemysle.

Najvyššie zastúpenie dosahujú krajiny ako Spojené kráľovstvo (5,56 %), Dánsko (4,61 %) a Nemecko (3,82 %). Slovensko sa dosiahnutým výsledkom (1,78 %) zaraďuje aj za ostatné krajiny V4, ako Maďarsko (3,05 %), Česká republika (1,95 %) a Poľsko (1,79 %). Na konci rebríčka sa umiestňuje Portugalsko (0,74 %), Litva (0,77 %) a Grécko (0,91 %).

Graf č. 65: Podiel podnikateľských subjektov v high-tech odvetviach priemyslu na celkovom počte podnikateľských subjektov v priemysle, vo vybraných krajinách EÚ v roku 2016



Zdroj: SBA, na základe údajov Eurostatu. Poznámka: V čase spracovania materiálu dostupné za rok 2016.



Na konci roka 2020 bolo v high-tech sektoroch evidovaných 26 806 aktívnych malých a stredných podnikateľov. Nepriaznivá ekonomická situácia spojená s pandémiou sa však premietla do nižšieho medziročného rastu (o 3,7 %) počtosti high-tech MSP. Dosiahnutý rast bol najnižší za posledných 10 rokov. Dlhodobý vývoj počtosti malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach sa vyznačuje rastúcou dynamikou.

Okrem nárastu absolútnej počtosti malých a stredných podnikov sa každoročne zvyšuje aj podiel počtu malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach na celkovom počte MSP. V roku 2020 dosiahlo zastúpenie high-tech MSP 5,8 %. Podiel MSP pôsobiach v high-tech poznatkovo intenzívnych službách je takmer trojnásobne vyšší (6,5 %) ako zastúpenie MSP v high-tech sektoroch v rámci priemyselnej výroby (2,3 %).

8.2 Vývoj tržieb, investícií a zamestnanosti MSP v high-tech odvetviach

Vývoj tržieb MSP v high-tech odvetviach

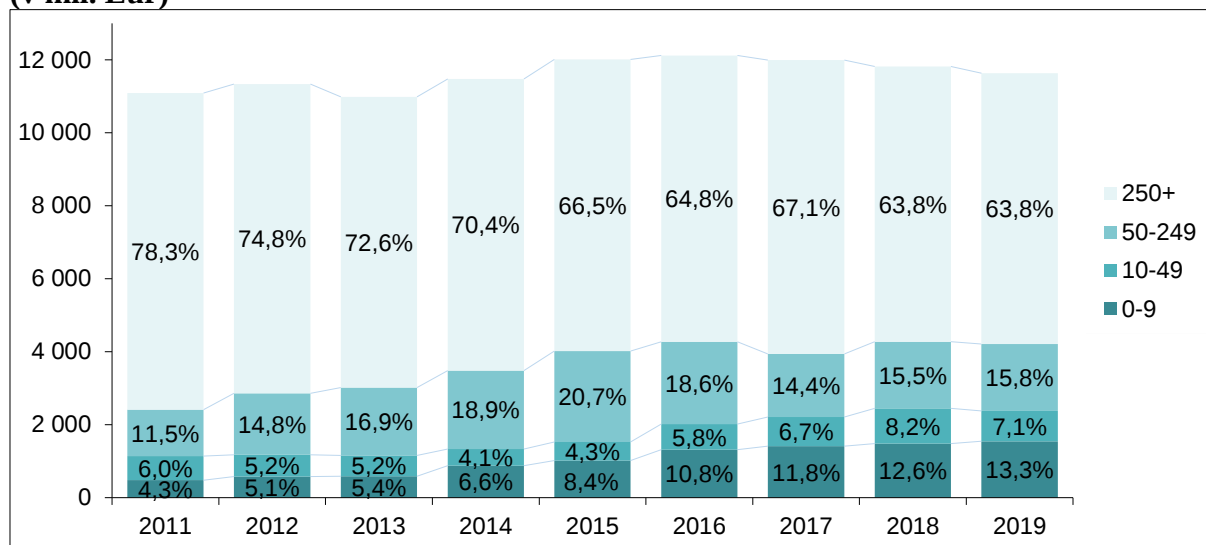
Podľa predbežných údajov ŠÚ SR sa tržby subjektov vykonávajúcich svoju činnosť v high-tech odvetviach znížili aj v roku 2019. Pokles predstavoval 1,6 %. V absolútnom vyjadrení dosiahli tržby 11 630,5 mil. Eur. Tržby firmám pôsobiacim v high-tech odvetviach klesajú tretí rok po sebe.

V roku 2019 zaznamenali pokles tržieb aj high-tech **malé a stredné podniky**. **Dosiahnutý pokles tržieb MSP bol na obdobnej úrovni ako v celom high-tech odvetví (o 1,6 %).** V absolútnom vyjadrení dosiahli úroveň 4 207,2 mil. Eur.

Medziročný pokles tržieb MSP súvisel predovšetkým s poklesom tržieb malých podnikov, ktorý dosiahol 14,2 %. Tržby malých podnikov poklesli po prvý krát od roku 2015. V absolútnom vyjadrení dosiahli 826,8 mil. Eur. Podstatne pozitívnejší vývoj zaznamenali mikropodniky, ktorým sa tržby zvýšili o 4,3 % na 1 547,1 mil. Eur. Tržby stredných podnikov zaznamenali stagnáciu, v porovnaní s rokom 2019 sa zvýšili len o 0,3 % na 1 833,3 mil. Eur. Na porovnanie, tržby veľkých podnikov (250+) na medziročnej báze poklesli o 1,6 % na úroveň 7 423,3 mil. Eur.

Podiel malých a stredných podnikov na celkových tržbách v high-tech odvetviach sa udržal na 36,2 %, čo predstavuje obdobnú úroveň ako v predchádzajúcom roku 2018. Podiel mikropodnikov (0-9) na tržbách sa zvýšil na 13,3 %. Malým podnikom (10-49) poklesol na 7,1 %. Stredné podniky dosahujú najvyšší podiel spomedzi veľkostných kategórií MSP (15,8 %). Dominantné zastúpenie na tržbách si však naďalej udržujú veľké podniky (63,8 %).

Graf č. 66: Vývoj tržieb v high-tech odvetviach podľa veľkostných kategórií podnikov (v mil. Eur)



Zdroj: SBA, na základe predbežných údajov ŠÚ SR. Poznámka: v čase spracovania materiálu boli najaktuálnejšie údaje dostupné za rok 2019. Údaje za rok 2019 predstavujú predbežné dáta.

Vývoj hrubých investícií MSP v high-tech odvetviach

V roku 2019 sa hrubé investície podnikateľských subjektov do hmotného majetku vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť v high-tech odvetviach zvýšili o viac ako jednu pätinu (21,5 %). Dosiahnutým rastom investičnej činnosti sa podarilo podnikateľom vykompenzovať pokles investičnej činnosti zaznamenaný v roku 2018 (o 19,8 %). V absolútnom vyjadrení dosiahli objem 574,5 mil. Eur. Zvýšená investičná aktivita v high-tech sektore sa v budúcnosti môže prejaviť na vyššej ekonomickej výkonnosti podnikateľských subjektov pôsobiacich v danej oblasti.

Podľa predbežných výsledkov ŠÚ SR, **mierny rast zaznamenali aj hrubé investície MSP. V medziročnom porovnaní sa zvýšili o 1,1 % na úroveň 189,8 mil. Eur.** Nárast investičnej aktivity MSP v high-tech sektore nastal po predchádzajúcom dvojročnom poklese.

V medziročnom porovnaní narástol objem hrubých investícií vo všetkých veľkostných kategóriách podnikov, s výnimkou stredných podnikov (50-249), ktoré zaznamenali pokles o 11,4 % na 72,7 mil. Eur.

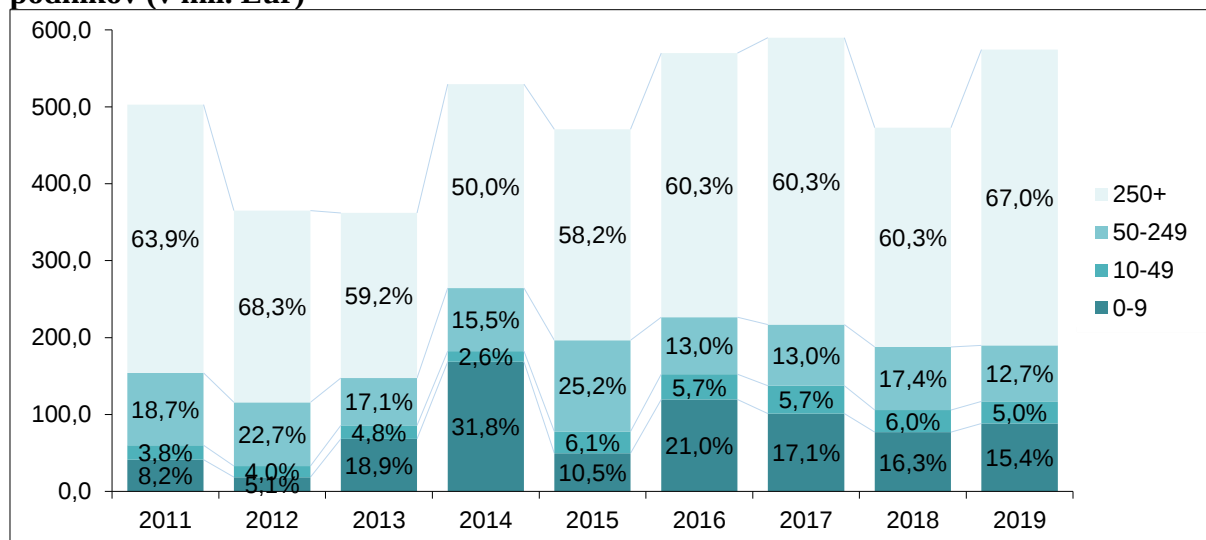
O takmer 15,0 % vzrástol objem hrubých investícií v rámci mikropodnikov (0-9), v absolútnej hodnote dosiahli úroveň 88,3 mil. Eur. Mierny rast (o 1,0 %) zaznamenali hrubé investície v rámci malých podnikov (10-49). Vzrástli na 28,8 mil. Eur.

Nárast investičnej aktivity v high-tech odvetviach súvisel predovšetkým s rastom hrubých investícií vo veľkých podnikoch. Tie v roku 2020 vykompenzovali pokles investičnej aktivity z predchádzajúceho roku (o 23,5 %) a zaznamenali nárast investícií o viac ako jednu tretinu (o 34,9 %).

Podiel malých a stredných podnikov na celkovom objeme hrubých investícií do hmotného majetku v high-tech odvetviach sa po predchádzajúcom náraste znížil o 6,7 p. b. na 33,0 %. Pokles podielu MSP nastal vplyvom vyššieho rastu investícií veľkých podnikov (o 34,9 %) ako MSP (o 1,1 %).

Podiel mikropodnikov (0-9) na hrubých investíciách predstavoval 15,4 %. Podstatne nižší podiel dosiahli malé podniky (10-49; 5,0 %). Podiel stredných podnikov (50-249) poklesol na 12,7 %. Dominantné zastúpenie si udržujú veľké podniky s podielom 67,0 %.

Graf č. 67: Vývoj hrubých investícií do hmotného majetku podľa veľkostných kategórií podnikov (v mil. Eur)



Zdroj: SBA, na základe predbežných údajov ŠÚ SR. Poznámka: v čase spracovania materiálu boli najaktuálnejšie údaje dostupné za rok 2019.

Zamestnanosť MSP v high-tech odvetviach

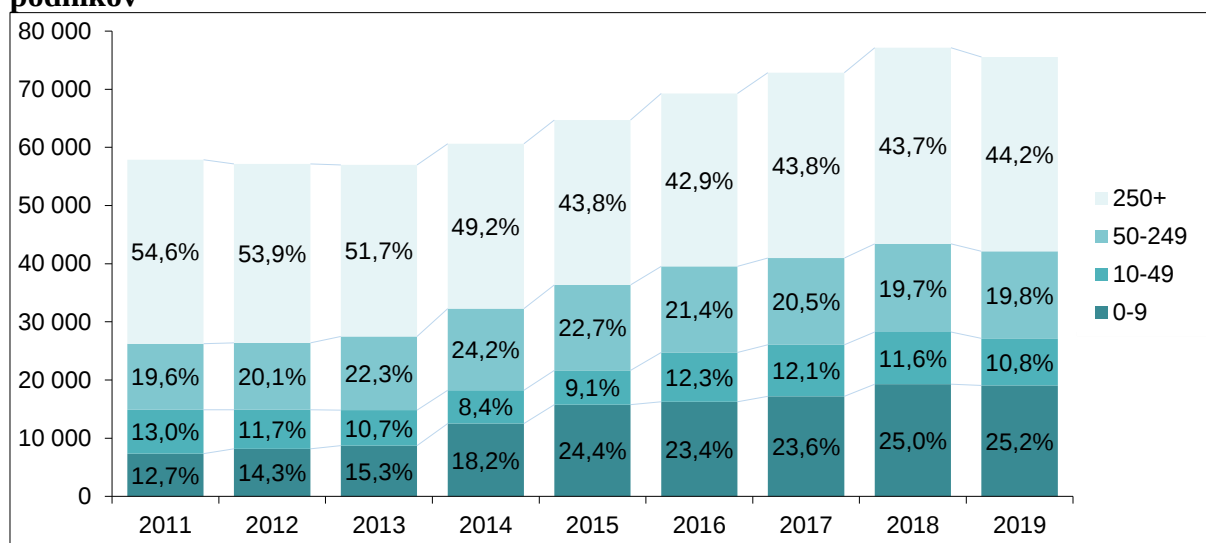
V roku 2020 došlo k pozastaveniu trendu nárastu zamestnanosti v high-tech odvetviach. Po predchádzajúcom každoročnom náraste sa zamestnanosť znížila o 2,1 % na 75,5 tisíc zamestnancov.

Malé a stredné podniky zamestnávali v roku 2019 v high-tech odvetviach 42,1 tisíc zamestnancov. Medziročný pokles zamestnanosti MSP predstavoval 3,0 %. Zamestnanosť MSP poklesla po predchádzajúcom päť ročnom náraste.

Podiel malých a stredných podnikov na zamestnanosti v high-tech odvetviach v roku 2019 mierne poklesol (o 0,5 p. b.) na 55,8 %.

V rámci jednotlivých veľkostných kategórií podnikov dosiahol podiel mikropodnikov (0 - 9) na zamestnanosti v high-tech odvetviach viac ako jednu štvrtinu (25,2 %), pričom v medziročnom porovnaní sa mierne zvýšil. Podiel malých podnikov (10 – 49) sa znížil na 10,8 % a podiel stredných podnikov (50-249) dosiahol takmer jednu pätinu (19,8 %).

Graf č. 68: Vývoj zamestnanosti v high-tech odvetviach podľa veľkostných kategórií podnikov



Zdroj: SBA, na základe predbežných údajov ŠÚ SR. Poznámka: v čase spracovania materiálu boli najaktuálnejšie údaje dostupné za rok 2019.

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR sa tržby subjektov vykonávajúcich svoju činnosť v high-tech odvetviach znížili aj v roku 2019. Pokles tržieb zaznamenali aj malé a stredné podniky (o 1,6 %). Podiel malých a stredných podnikov na celkových tržbách v high-tech odvetviach sa udržal na 36,2 %, čo predstavuje obdobnú úroveň ako v roku 2018.

Pozitívnejší vývoj ako tržby zaznamenali hrubé investície high-tech MSP. V medziročnom porovnaní sa zvýšili o 1,1 % na úroveň 189,8 mil. Eur.

Malé a stredné podniky zamestnávali v roku 2019 v high-tech odvetviach 42,1 tisíc zamestnancov. Medziročný pokles zamestnanosti MSP predstavoval 3,0 %, pričom pokles zamestnanosti MSP nastal po predchádzajúcom päť ročnom náraste.



9

INOVAČNÁ AKTIVITA MSP

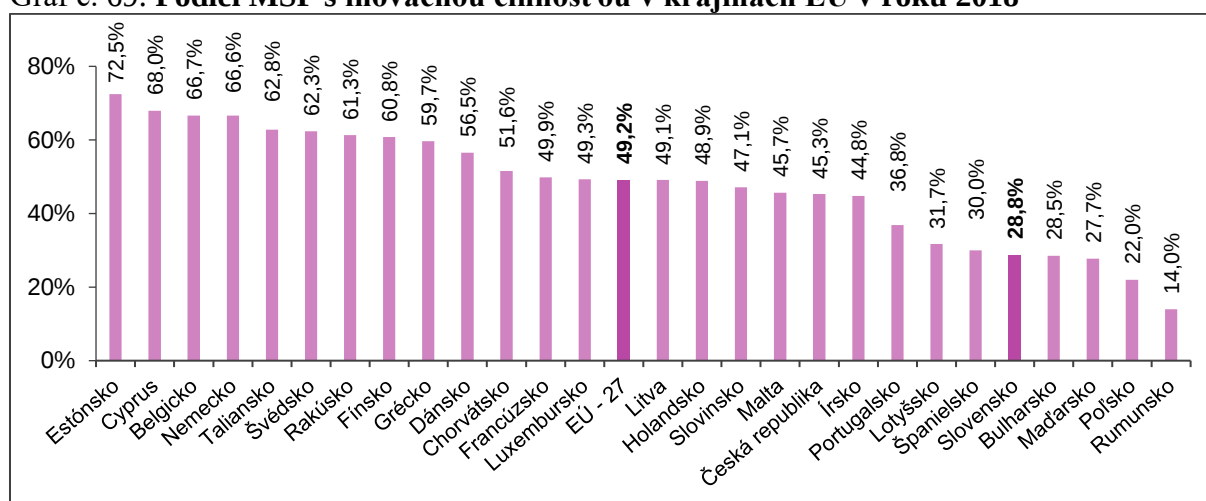
Trend poklesu inovačnej aktivity malých a stredných podnikov na Slovensku sa nezastavil ani v roku 2018. Uvedené zistenie vyplýva to z výsledkov posledného štatistického zisťovania „Community Innovation Survey“ (CIS) z roku 2020.

Podľa údajov Eurostatu, v roku 2018 vykonávalo inovačnú činnosť na Slovensku 28,8 % malých a stredných podnikov. Ukazovateľ zohľadňuje len podnikateľské subjekty s počtom zamestnancov od 10 do 249. Dosiahnuté zastúpenie MSP je najnižšie od roku 2010, kedy bolo na úrovni 33,4 %.

Inovačná aktivita slovenských MSP nevykazuje známky zlepšenia ani v rámci porovnania s ostatnými krajinami EÚ. Výsledky zisťovania stále zaraďujú Slovensko medzi krajiny s podpriemernou inovačnou aktivitou MSP. Podľa údajov Eurostatu bol v roku 2018 na Slovensku inovatívny takmer každý tretí malý a stredný podnik (28,8 %). Na úrovni EÚ – 27 vykonáva inovačné aktivity takmer každý druhý malý a stredný podnik (49,2 %).

Z jednotlivých krajín V4 je najviac inovatívnych MSP etablovaných v Českej republike (45,3 %). Horšie výsledky ako Slovensko dosahuje Maďarsko (27,7 %) a Poľsko (22,0 %). Najslabšou inovačnou výkonnosťou sa vyznačuje Rumunsko (14,0 %). Naopak, medzi krajiny s najväčším podielom inovujúcich MSP možno jednoznačne zaradiť Estónsko (72,5 %), Cyprus (68,0 %), Belgicko (66,7 %) a Nemecko (66,6 %).

Graf č. 69: Podiel MSP s inovačnou činnosťou v krajinách EÚ v roku 2018



Zdroj: Eurostat, spracované SBA

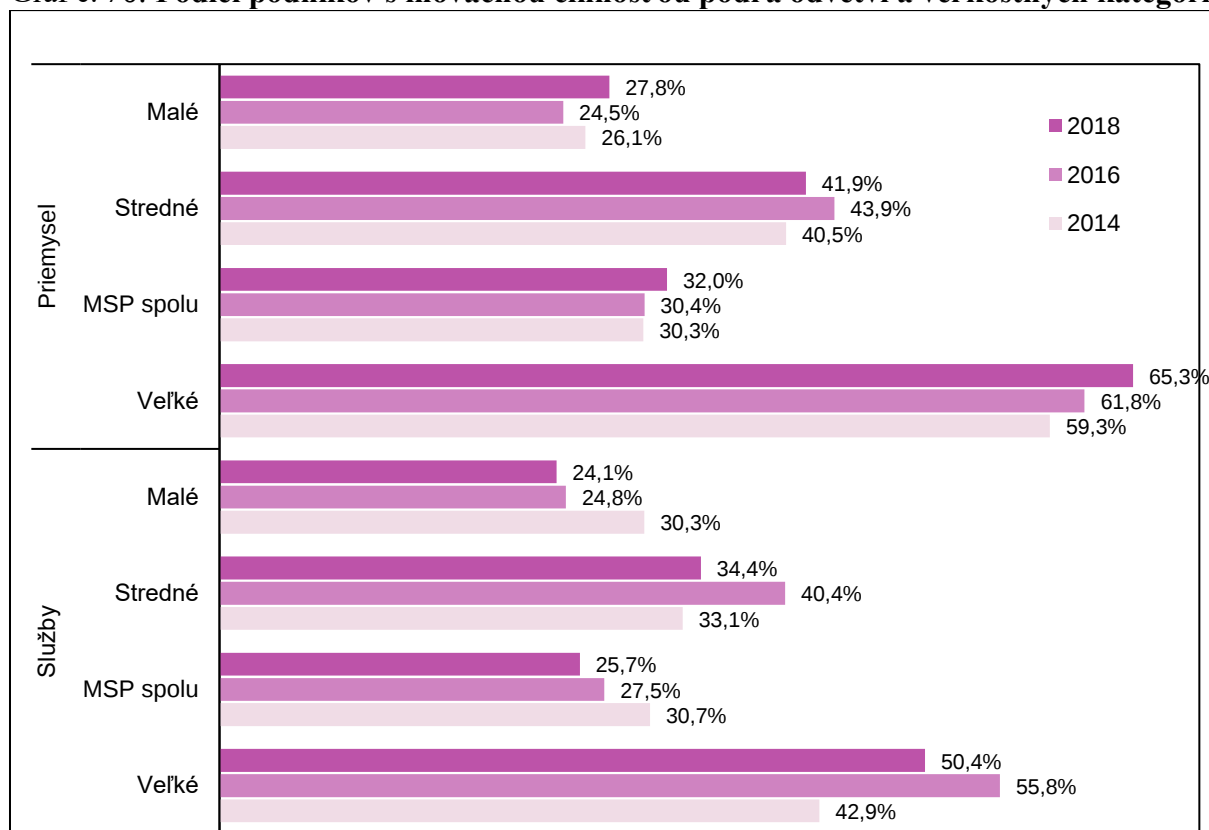
Malé a stredné podniky na Slovensku dosahujú vyššiu inovačnú aktivitu v odvetví priemyslu ako v službách. V porovnaní s predchádzajúcim zisťovaním sa inovačná aktivita MSP v priemysle zvýšila. Naopak v službách pokračoval pokles inovačnej aktivity z predchádzajúceho obdobia.

Rovnako ako v predchádzajúcom období bola inovačná aktivita podnikov priamo úmerná ich veľkosti. V odvetví **priemyslu** vykonávala na Slovensku v roku 2018 inovačnú aktivitu jedna štvrtina (27,8 %) malých podnikov (10-49) a 41,9 % stredných podnikov (50-249). Takmer dve tretiny subjektov s inovačnou činnosťou je medzi veľkými podnikmi (65,3 %).

Inovačná aktivita sa v porovnaní s predchádzajúcim zisťovaním zvýšila v skupine malých a veľkých podnikov pôsobiacich v priemysle. Pokles inovačnej aktivity nastal u stredných podnikov.

V odvetví **služieb** vykonával inovačnú aktivitu každý štvrtý malý a stredný podnik (25,7 %). Negatívny trend znižovania podielu inovujúcich MSP v službách možno pozorovať už od roku 2014. Na porovnanie, u veľkých podnikov dosiahol podiel subjektov vykonávajúcich inovačnú činnosť 50,4 %.

Graf č. 70: Podiel podnikov s inovačnou činnosťou podľa odvetví a veľkostných kategórií

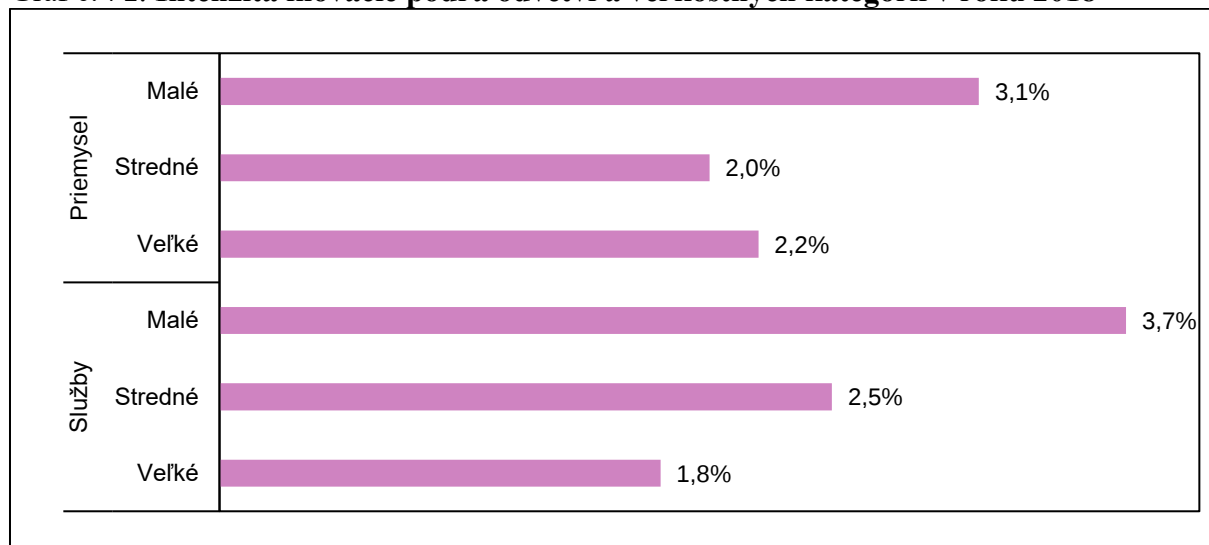


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Intenzita inovácie, vyjadrená podielom výdavkov na inovácie z celkových tržieb je prezentovaná v nižšie uvedenom grafe. **Najvyššou intenzitou inovácie sa v odvetví priemyslu vyznačujú malé podniky**, u ktorých dosiahol podiel výdavkov na inovácie z celkových tržieb 3,1 %. Podstatne nižšiu intenzitu inovácie vykázali stredné (2,0 %) a veľké podniky (2,2 %).

Malé podniky dosahujú najvyššiu intenzitu inovácie **aj v rámci odvetvia služieb**, kde výdavky na inovácie predstavovali 3,7 % z celkových tržieb. U stredných podnikov dosiahla intenzita inovácie 2,5 %, čo predstavuje vyššiu úroveň ako aj u veľkých podnikov.

Graf č. 71: **Intenzita inovácie podľa odvetví a veľkostných kategórií v roku 2018**



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Trend poklesu inovačnej aktivity malých a stredných podnikov na Slovensku sa nezastavil ani v roku 2018. Podľa údajov Eurostatu v roku 2018 vykonávalo inovačnú činnosť na Slovensku 28,8 % malých a stredných podnikov. Inovačná aktivita slovenských MSP nevykazuje známky zlepšenia ani v rámci porovnania s ostatnými krajinami EÚ. Slovensko sa zaraďuje medzi krajiny s podpriemernou inovačnou výkonnosťou MSP.

MSP dosahujú vyššiu inovačnú aktivitu v odvetví priemyslu ako v službách. V porovnaní s predchádzajúcim zisťovaním sa inovačná aktivita MSP v priemysle zvýšila. Naopak, v službách aj v roku 2018 pokračoval pokles inovačnej aktivity z predchádzajúceho obdobia.

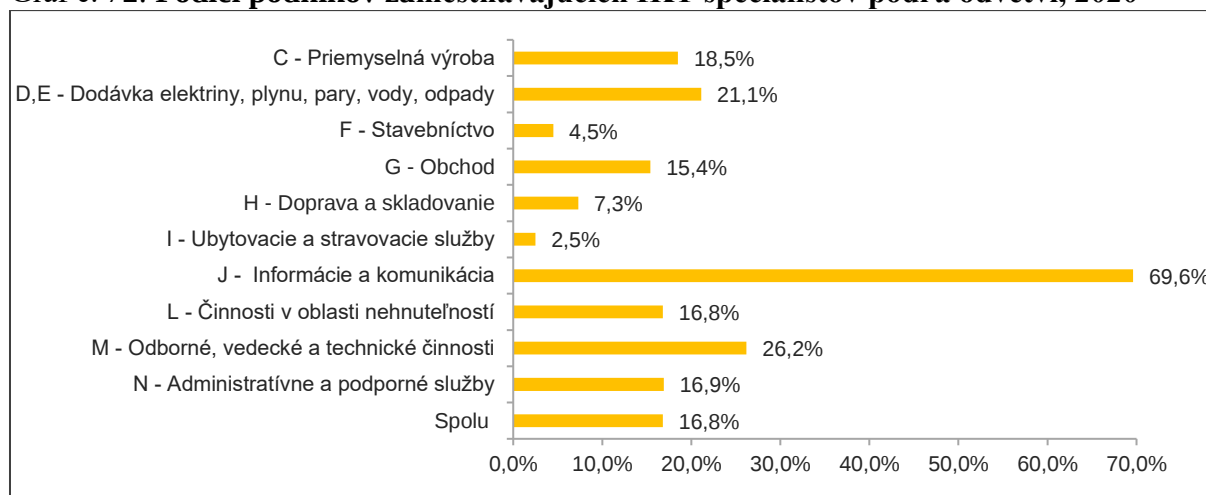


10

VYUŽÍVANIE IKT V MSP

Podľa štatistického zisťovania ŠÚ SR o využívaní informačných a komunikačných technológií v podnikoch na Slovensku¹⁹, sa v roku 2020 zvýšil percentuálny podiel podnikov, ktoré zamestnávajú IKT/IT špecialistov o 0,9 p. b. na 16,8 %. IKT/IT špecialisti boli zamestnaní v 76,8 % veľkých podnikov, v 35,7 % stredných a v 9,7 % malých podnikov. Najviac IKT/IT špecialistov bolo zamestnaných v podnikoch v oblasti informácií a komunikácie (69,6 % podnikov). Naopak, najmenej zamestnávali firmy podnikajúce v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb (2,5 %), stavebníctva (4,5 %) a dopravy a skladovania (7,3 %).

Graf č. 72: Podiel podnikov zamestnávajúcich IKT špecialistov podľa odvetví, 2020



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Odbornú prípravu zameranú na rozvoj zručností súvisiacich s IKT pre zamestnancov (mimo IT špecialistov) organizovali najmä podniky v oblasti informácií a komunikácie (41,9 %), dodávky elektriny, plynu, vody a odpady (20,5 %) a odborných, vedeckých a technických činností (17,9 %). Činnosti súvisiace s IKT si tri štvrtiny malých a stredných podnikov na Slovensku zabezpečuje prostredníctvom externých dodávateľov. V prípade veľkých podnikov je to až 84,4 %.

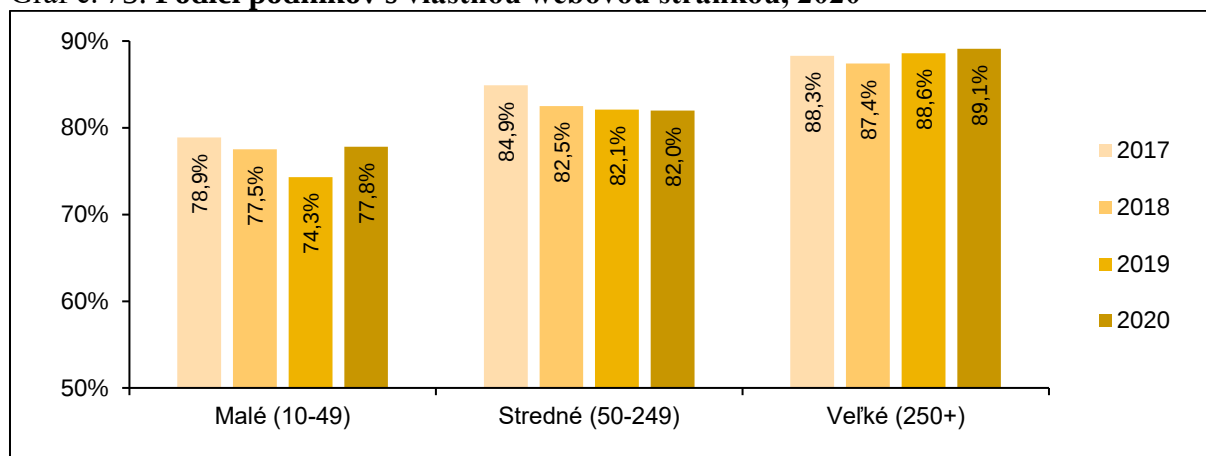
V roku 2020 mali zamestnanci prístup na internet na pracovné účely v prípade 95,9 % podnikov. Väčšina z nich je v odvetviach oprava počítačov a komunikačných zariadení, veľkoobchod a maloobchod alebo činnosti v oblasti nehnuteľností. Vzhľadom na veľkosť podniku má prístup na internet 99,7 % veľkých, 97,1 % stredných a 95,5 % malých podnikov.

Pozitívnym znakom je postupné zvyšovanie podielu firiem s vlastnou webovou stránkou. V roku 2020 malo svoju vlastnú stránku 79,0 % podnikov s pripojením na internet. V porovnaní s rokom 2019 sa ich podiel zvýšil o 2,7 p. b. Webovou stránkou disponovalo 77,8 % malých podnikov (nárast o 3,5 p. b.) a 82,0 % stredných podnikov (pokles o 0,1 p. b.) s pripojením na internet. V kategórii veľkých podnikov malo zriadenú vlastnú internetovú stránku 89,1 % podnikateľských subjektov s pripojením na internet (nárast o 0,5 p. b.).

Až 90,2 % malých a stredných podnikov využíva svoju webstránku na popis tovaru alebo služieb, resp. prezentáciu katalógov a cenníkov. Možnosť online objednávanie alebo rezervovania tovarov a služieb používa takmer tretina (31,6 %) malých a štvrtina (26,8 %) stredných podnikov s webovou stránkou.

¹⁹ ŠÚ SR (2020). Využívanie informačných a komunikačných technológií v podnikoch 2020

Graf č. 73: Podiel podnikov s vlastnou webovou stránkou, 2020

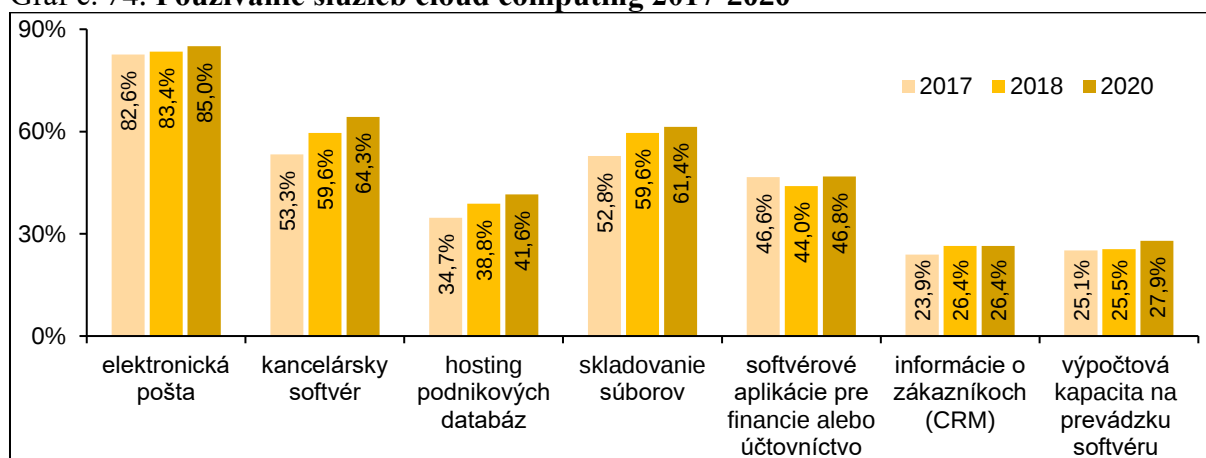


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Počas roka 2020 používala **služby cloud computingu viac ako jedna štvrtina (26,6 %) všetkých podnikov**. Pokiaľ ide o veľkosť podnikov, cloudové služby využila polovica (50,8 %) veľkých podnikov (ich podiel sa oproti roku 2018 zvýšil o 9,5 p. b.), **34,3 % stredných podnikov** (nárast o 7,3 p. b.) a **23,7 % malých podnikov** (nárast o 4 p. b.). Tieto služby najviac využívali podniky s hlavnou činnosťou v odvetví informácie a komunikácia (48,0 %), resp. odborné, vedecké a technické činnosti (41,3 %). Nasledovali činnosti v oblasti nehnuteľností (35,9 %) a administratívne a podporné služby (34,2%).

Najviac, až **85,0 % podnikov zakúpilo cloudové služby hlavne na účely elektronickej pošty**. V porovnaní s rokom 2018 sa tento podiel zvýšil o 1,6 p. b., najvýraznejšie v kategórii stredných podnikov o 9,0 p. b. Takmer **dve tretiny (64,3 %) podnikov používa služby cloud computingu pre potreby kancelárskeho softvéru**. Využitie internetu na tento účel sa v porovnaní s rokom 2018 zvýšilo o 4,7 p. b., v stredných podnikoch o 17,4 p. b. a v malých podnikoch o 0,9 p. b. **Dynamicky sa tiež zvyšuje podiel firiem používajúcich cloudové služby z dôvodu nutnosti skladovania súborov**. V roku 2020 to bolo už 61,4 % podnikov. K rozšíreniu cloudových služieb v podnikovom prostredí dochádza aj zásluhou intenzívnejšieho využívania cloudu v oblasti **hostingu podnikových databáz**. V porovnaní s rokom 2017 sa ich podiel zvýšil o 6,9 p. b.

Graf č. 74: Používanie služieb cloud computing 2017-2020



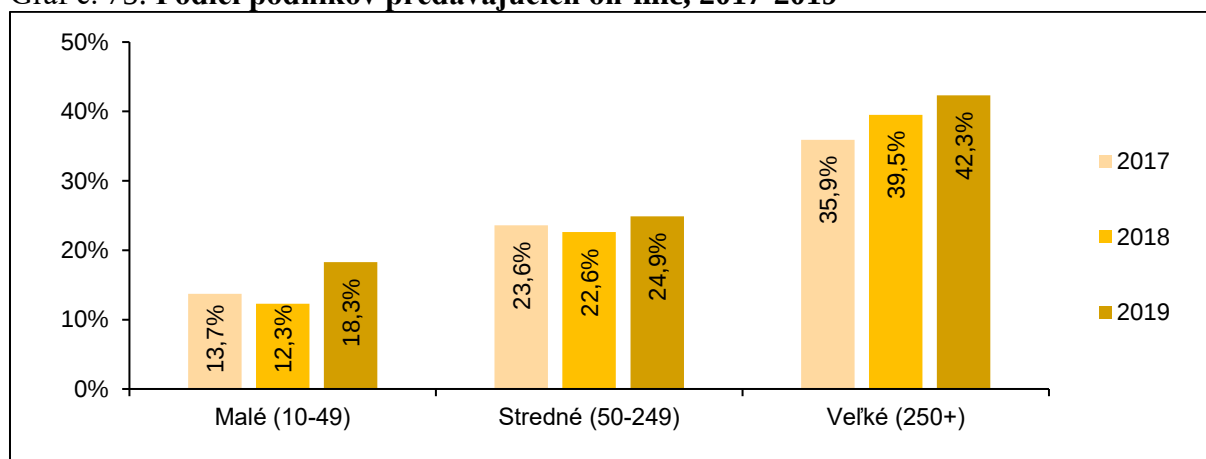
Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Big data a ich analýzu využilo len 5,6 % podnikov na Slovensku - 4,6 % malých a 7,7 % stredných podnikov. Vyššia intenzita práce s big data bola zaznamenaná v prípade veľkých podnikov (16,7 %). **Za priemerom EÚ-27 (13,0 %) tak výraznejšie zaostávame.** Podniky najčastejšie analyzovali údaje generované zo sociálnych médií (47,7 %). Nasledovali geolokačné údaje z využitia prenosných zariadení (46,5 %) a údaje z vlastných inteligentných zariadení alebo snímačov (38,1 %).

V priebehu roka 2019 používalo viac ako **16,5 % podnikov na zasielanie faktúr e-faktúry v štandardnej štruktúre vhodnej na automatizované spracovanie.** Faktúry v elektronickej podobe nevhodné na automatizované spracovanie používalo 45,3 % podnikov. **Len papierovú formu faktúr stále preferovalo 71,6 % firiem.**

Na nasledujúcom grafe je znázornený podiel podnikov predávajúcich výrobky a služby on-line v roku 2019²⁰. Podľa údajov ŠÚ SR sa **s rastúcou veľkostnou kategóriou podniku zvyšuje využívanie elektronického predaja.** Predaj výrobkov a služieb prostredníctvom elektronického predaja realizovalo 18,3 % malých podnikov (medziročný nárast o 6,0 p. b.) a 24,9 % stredných podnikov (rast o 2,3 p. b.). On-line predaj využívajú v najväčšej miere veľké podniky (42,3 %). Elektronický obchod najviac využívali podniky v oblasti opravy počítačov a komunikačných zariadení (55,0 %), obchodu (33,0 %) a ubytovacích a stravovacích služieb (27,9 %).

Graf č. 75: Podiel podnikov predávajúcich on-line, 2017-2019

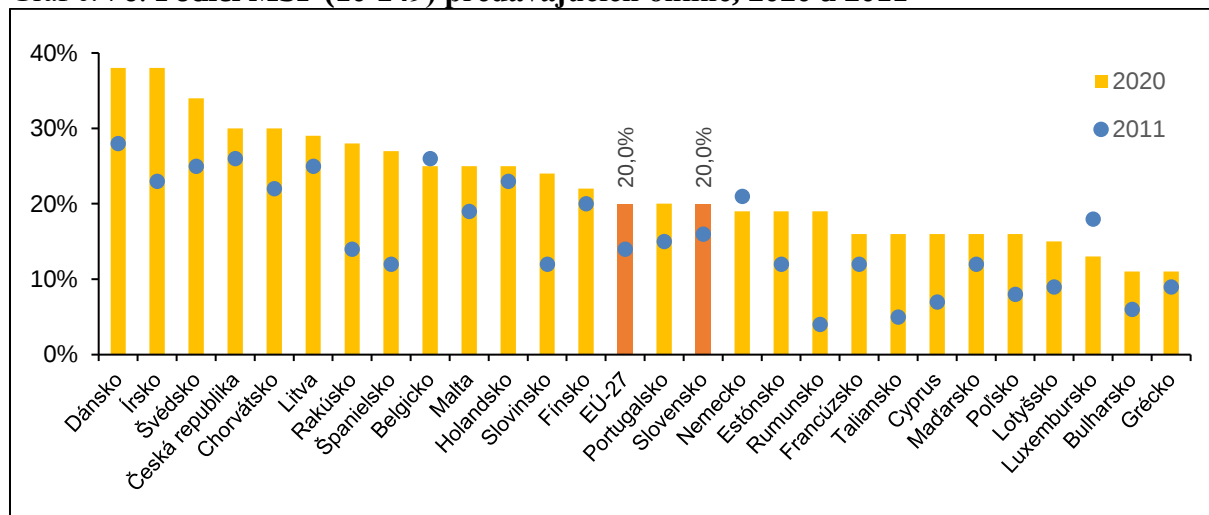


Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Podľa údajov Eurostatu z roku 2020 predstavoval podiel slovenských MSP (10-249), ktorí **predávali svoje výrobky alebo služby online na úrovni 20,0 %.** V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ (nasledujúci graf) sa Slovensko nachádza na úrovni priemeru krajín EÚ-27. Online predaj v najväčšej miere využívajú MSP v Dánsku a Írsku (zhodne po 38,0 %) a vo Švédsku (34,0 %). V rámci krajín V4 dosiahla najvyšší podiel Česká republika – na úrovni 30,0 %. Poľsko a Maďarsko s rovnakým podielom 16,0 % mierne zaostávajú za priemerom EÚ. Počas uplynulej dekády sa podiel MSP s online predajom najvýraznejšie zvýšil v Španielsku, Írsku a Rumunsku – o 15,0 p. b. **Podiel slovenských MSP predávajúcich online sa v rovnakom období zvýšil o 4,0 p. b.**

²⁰ V prípade elektronického obchodu boli podniky dopytované, či realizovali elektronický obchod v predchádzajúcom roku 2019 alebo nie.

Graf č. 76: Podiel MSP (10-249) predávajúcich online, 2020 a 2011



Zdroj: Eurostat, spracované SBA

IT špecialistov zamestnávala viac ako tretina (35,7 %) stredných a 9,7 % malých podnikov. Tri štvrtiny MSP si zabezpečuje činnosti súvisiace s IKT prostredníctvom externých dodávateľov. Dostupnosť internetu pre zamestnancov deklarovalo 95,9 % podnikov. Pozitívnym znakom je postupné zvyšovanie podielu firiem s vlastnou webovou stránkou. V roku 2020 malo svoju vlastnú stránku 79,0 % podnikov s pripojením na internet. Až 90,2 % MSP využíva webstránku na popis tovaru alebo služieb, resp. prezentáciu katalógov a cenníkov. Medzi podnikmi sa zároveň zvyšuje využívanie cloudových služieb. Najčastejšie kvôli elektronickej pošte (85,0 %), pre potreby používania kancelárskeho softvéru (64,3 %), alebo z dôvodu nutnosti skladovania súborov (61,4 %). Slovenské podniky zaostávajú za krajinami EÚ vo využívaní big data. Veľké množstvá údajov analyzuje len 5,6 % podnikov na Slovensku, pričom v EÚ je to 13,0 %.

Využívanie elektronického predaja sa zvyšuje s rastúcou veľkosťou kategórie podniku. Predaj výrobkov a služieb prostredníctvom elektronického predaja realizovalo 18,3 % malých podnikov (medziročný nárast o 6,0 p. b.) a 24,9 % stredných podnikov (rast o 2,3 p. b.). On-line predaj využívajú v najväčšej miere veľké podniky (42,3 %). V porovnaní s ostatnými členskými krajinami EÚ, Slovenské MSP dosahujú priemer. Lídrami sú Dánsko a Írsko, kde elektronický predaj realizuje 38,0 % MSP.



11

VÝSKUMNO-VÝVOJOVÁ ČINNOSŤ MSP

Vykonávanie výskumno-vývojových aktivít patrí medzi základné predpoklady pre udržanie a rast konkurencieschopnosti slovenského hospodárstva. Na posudzovanie stavu výskumu a vývoja sa používajú rôzne ukazovatele, pričom jeden z najvyužívanejších je hodnotenie výšky a štruktúry výdavkov na výskum a vývoj.

Výdavky podnikateľského sektora na výskum a vývoj sa v roku 2019 zvýšili na 425,8 mil. Eur. V medziročnom porovnaní dosiahol rast výdavkov 4,9 %. Pozitívny vývoj zaznamenali aj výdavky malých a stredných podnikov. **V porovnaní s predchádzajúcim rokom 2018 sa výdavky MSP zvýšili o takmer jednu pätinu (o 19,2 %) na úroveň 144,9 mil. Eur.**

Z hľadiska jednotlivých veľkostných kategórií podnikov platí pravidlo, čím je väčšia veľkostná kategória podnikov, tým je vyššia výkonnosť podnikov v oblasti výskumu a vývoja. Podiel mikropodnikov na celkových výdavkoch podnikového sektora na výskum a vývoj dosiahol v roku 2019 len 2,7 % (v absolútnej hodnote 11,7 mil. Eur). Podiel malých podnikov bol podstatne vyšší, predstavoval 9,2 % (39,0 mil. Eur). Viac ako jednu pätinu (22,1 %, 94,2 mil. Eur) dosiahol podiel stredných podnikov.

Veľké podniky si naďalej udržiavajú dominantné zastúpenie na celkových výdavkoch podnikového sektora do výskumu a vývoja. V roku 2019 ich podiel dosiahol dve tretiny (66,0 %).

Tab. č. 28: Výdavky podnikateľského sektora na výskum a vývoj podľa veľkostnej kategorizácie (v mil. Eur)

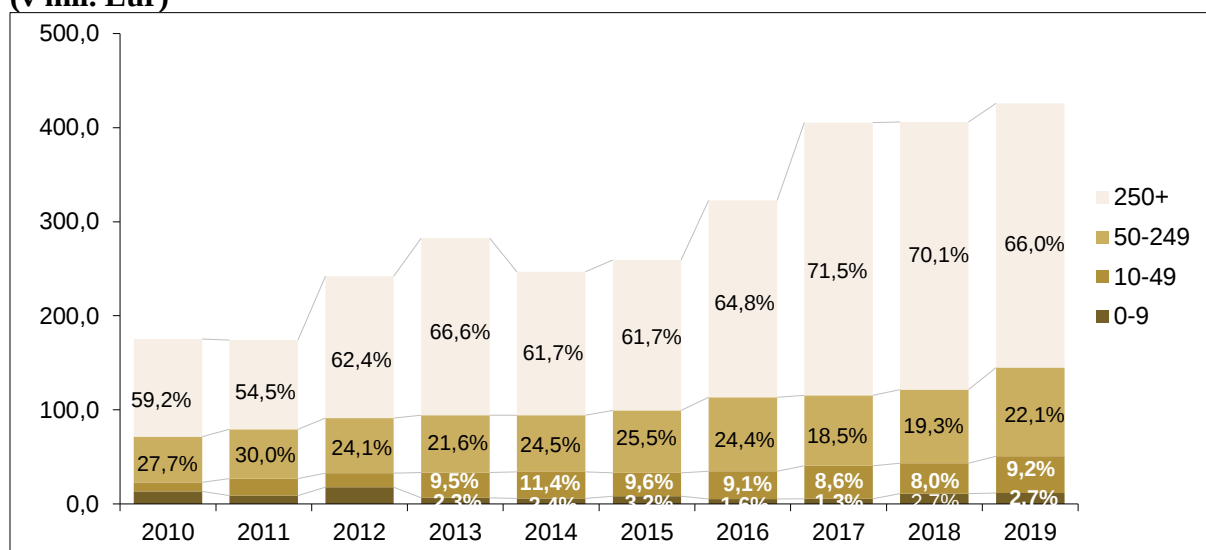
Veľkostná kategória	2017	2018	2019	Podiel v roku 2019 v %	Index 2019/2018 v b.c
Mikropodniky (0-9)	5,4	10,8	11,7	2,7%	↑ 108,3
Malé podniky (10-49)	35,0	32,6	39,0	9,2%	↑ 119,7
Stredné podniky (50-249)	75,0	78,3	94,2	22,1%	↑ 120,4
Veľké podniky (250 a viac)	289,9	284,5	280,9	66,0%	↓ 98,8
MSP	115,4	121,6	144,9	34,0%	↑ 119,2
Spolu	405,3	406,1	425,8	100,0%	↑ 104,9

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Vplyvom rastu výdavkov malých a stredných podnikov a poklesu veľkých podnikov sa zvýšil podiel MSP na celkových výdavkoch podnikového sektora na výskum a vývoj v roku 2019 na 34,0 %.

Výdavky sa v medziročnom porovnaní zvýšili vo všetkých veľkostných kategóriách podnikov. Najvýznamnejší rast, o viac ako pätinu (o 20,4 %) zaznamenali výdavky stredných podnikov. Mierne nižší rast dosiahli výdavky malých podnikov (o 19,7 %). Nárast výdavkov na výskum a vývoj v mikropodnikoch predstavoval 8,3 %.

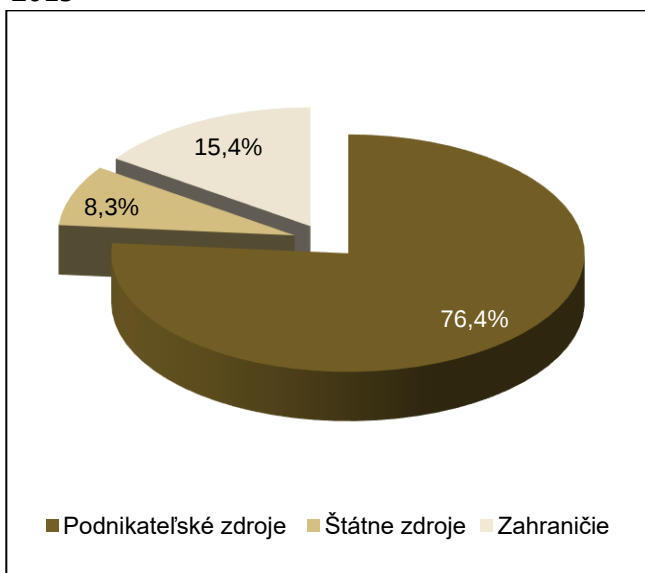
Graf č. 77: Vývoj výdavkov na výskum a vývoj podľa veľkostných kategórií podnikov (v mil. Eur)



Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Dosiahnutý celkový rast výdavkov MSP (o 19,2 %) bol najvýznamnejší za poslednú dekádu. Na porovnanie, výdavky veľkých podnikov na výskum a vývoj v medzioročnom porovnaní poklesli o 1,2 %. Výdavky sa veľkým podnikom znížili druhý rok po sebe.

Graf č. 78: Štruktúra výdavkov na výskum a vývoj MSP podľa zdrojov financovania v roku 2019



Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Malé a stredné podniky si v rozhodujúcej miere zabezpečujú finančné zdroje na vykonávanie výskumno-vývojových aktivít z vlastných podnikateľských zdrojov. Uvedené zdroje pokrývali v roku 2019 tri štvrtiny (76,4 %) z celkových výdavkov MSP na výskum a vývoj.

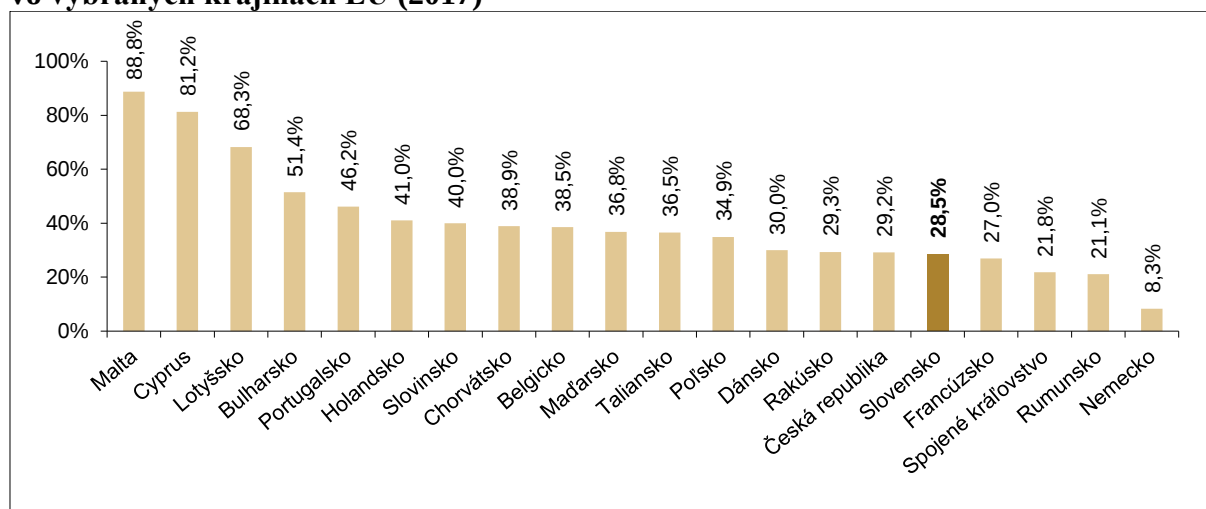
Podstatne nižší podiel z celkových výdavkoch malých a stredných podnikov mali zahraničné (15,4 %) a štátne zdroje (8,3 %).

Porovnanie úrovne výskumno-vývojových aktivít v SR a v krajinách EÚ

V rámci porovnania s ostatnými krajinami EÚ sa Slovensko s dosiahnutým podielom malých a stredných podnikov na výdavkoch podnikového sektora do výskumu a vývoja (28,5 % v roku 2017) zaraďuje medzi podpriemerné krajiny EÚ.

Najvyšší podiel na výdavkoch do výskumu a vývoja dosahujú MSP v krajinách ako Malta (88,8 %), Cyprus (81,2 %) a Lotyšsko (68,3 %). Najnižší podiel je dosahovaný v Nemecku (8,3 %), Rumunsku (21,1 %) a v Spojenom kráľovstve (21,8 %). Vyšší podiel ako Slovensko dosahujú aj ostatné krajiny V4. Najvyšší z nich dosiahlo Maďarsko (36,8 %).

Graf č. 79: Podiel MSP na výdavkoch podnikového sektora do výskumu a vývoja vo vybraných krajinách EÚ (2017)

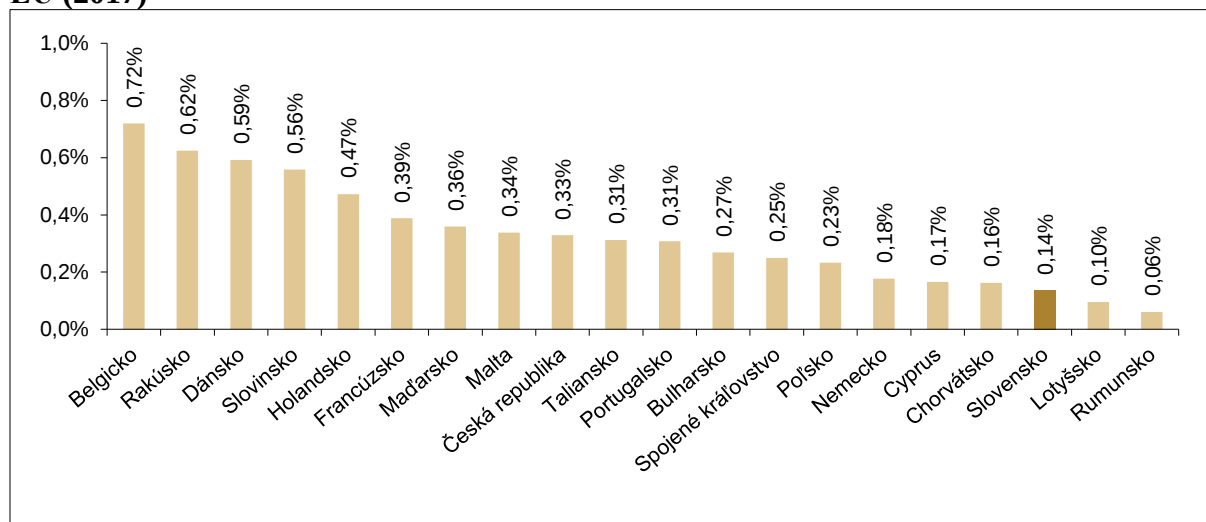


Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Na nízku úroveň vykonávania výskumu a vývoja slovenskými MSP poukazuje komparatívna analýza podielu výdavkov MSP do výskumu a vývoja na HDP vo vybraných krajinách EÚ prezentovaná v grafe č. 80.

Slovenské malé a stredné podniky dosahujú jednu z najnižších výkonností v oblasti výskumno-vývojových aktivít spomedzi krajín EÚ. Nižší podiel ako na Slovensku (0,14 %) dosiahli výdavky MSP do výskumu a vývoja na HDP už len v Lotyšsku (0,10 %) a Rumunsku (0,06 %). Najvyšším podielom sa vyznačujú Belgicko (0,72 %), Rakúsko (0,62 %) a Dánsko (0,59 %). Slovenské MSP zaostávajú v uvedenom porovnaní aj za ostatnými krajinami V4. V Maďarsku dosiahol podiel výdavkov MSP do výskumu a vývoja na HDP 0,36 %, v Českej republike 0,33 % a v Poľsku 0,23 %.

Graf č. 80: Podiel výdavkoch MSP do výskumu a vývoja na HDP vo vybraných krajinách EÚ (2017)



Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Výdavky podnikateľského sektora na výskum a vývoj sa v predkrízovom roku 2019 zvýšili o 4,9 %. Pozitívny vývoj zaznamenali aj výdavky malých a stredných podnikov, ktoré v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2018 narástli o takmer jednu pätinu (o 19,2 %).

V súvislosti s nárastom výdavkov malých a stredných podnikov sa zvýšil podiel MSP na celkových výdavkoch podnikového sektora na výskum a vývoj na 34,0 %. Výdavky sa v medziročnom porovnaní zvýšili vo všetkých veľkostných kategóriách podnikov. Najvýznamnejší rast, o viac ako pätinu (o 20,4 %) zaznamenali výdavky stredných podnikov.

Slovenské malé a stredné podniky dosahujú jednu z najnižších výkonností v oblasti výskumno-vývojových aktivít spomedzi krajín EÚ.

Záver

Pandémia vírusu COVID - 19 v roku 2020 viedla k výraznému poklesu domáceho a zahraničného dopytu a nutnosti prijímania širokej škály protipandemických opatrení, ktoré zásadne ovplyvnili viaceré sektory hospodárstva. Vysoká citlivosť podnikateľského prostredia na tak zásadnú zmenu podmienok, sa prirodzene prejavila v podobe zastavenia rastu početnosti malých a stredných podnikov, ku ktorému dochádzalo v predchádzajúcej dekáde. Na konci roka 2020 sa počet aktívnych MSP pohyboval na úrovni 597 171, čo je len o 0,3 % viac ako v predkrízovom roku 2019. Počet podnikateľských subjektov poklesol vo všetkých veľkostných kategóriách, okrem mikropodnikov. Tie tvorili až 97,2 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku.

V štruktúre MSP podľa právnych foriem prevládajú fyzické osoby – podnikatelia (56,8 %). Ich podiel sa však každým rokom postupne znižuje vplyvom nárastu MSP – právnických osôb (43,2 %). Od roku 2008 sa počet MSP – právnických osôb zdvojnásobil, pričom ich počet rástol aj počas koronakrízy v roku 2020. Počet FO – podnikateľov sa v rovnakom období znížil o jednu pätinu. Za poklesom v roku 2020 stoja najmä živnostníci, ktorí pomocou vhodne nastavených procesov, vrátane elektronizácie verejnej správy, dokážu pozastavením, alebo ukončením podnikania pomerne rýchlo a flexibilne reagovať na zhoršené podmienky.

V odvetvovej štruktúre MSP dosahuje najväčšie zastúpenie (27,3 %) odvetvie obchodných služieb (sekcia SK NACE K až N). Nasleduje stavebníctvo (18,1 %), obchod (16,9 %) a priemysel (13,6 %). Napriek prepuknutiu koronakrízy sa počet malých a stredných podnikov medziročne zvýšil v obchodných službách o 3,2 % a v doprave, informačných a komunikačných činnostiach o 2,8 %. Negatívny vplyv pandémie sa v roku 2020 neprejavil na výraznejšom poklese početnosti aktívnych MSP v najviac zasiahnutých odvetviach, ako napr. ubytovanie a stravovanie alebo umenie, zábava a rekreácia. Tento stav je výsledkom postupného zavádzania korona podporných opatrení, ktoré reagovali na meniace sa podmienky a potreby podnikateľov počas prvej i druhej vlny koronakrízy.

Slovensko sa v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ vyznačuje vysokou podnikateľskou aktivitou (na 100 obyvateľov pripadá 9 MSP) a najvyšším zastúpením mikropodnikov. Odvetvová štruktúra MSP na Slovensku vykazuje voči EÚ-27 značné odlišnosti. Pre slovenské MSP je typická vyššia orientácia na odvetvia priemyslu a stavebníctva. Naopak, nižší záujem je o podnikanie v odvetví služieb. Podiel služieb sa však každým rokom zväčšuje.

Zastúpenie žien na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov sa v medziročnom porovnaní nezmenilo, zostalo na úrovni 28,2 %. Z pohľadu právnych foriem sa ženy dokážu výraznejšie presadiť len u osôb podnikajúcich formou slobodných povolání. Veková štruktúra fyzických osôb – podnikateľov sa vyznačuje najvyšším zastúpením kategórie 40 až 49-ročných. Ako pozitívnu skutočnosť možno hodnotiť nárast zastúpenia mladých podnikateľov, ku ktorému dochádza od roku 2014. V roku 2020 sa zvýšilo aj zastúpenie starších podnikateľov vo veku 60 a viac rokov.

Nástupom koronakrízy sa v roku 2020 zastavil trend medziročného nárastu počtu novovzniknutých podnikateľských subjektov. Počet nových MSP sa znížil o 2,0 % na 83 174. Nové podnikateľské príležitosti dokázali začínajúci podnikatelia využiť hlavne v sektoroch ako doprava a informácie vďaka prudkému rozvoju v oblasti kuriérskych služieb, skladových a pomocných činnostiach a v doprave. Počet nových MSP sa tiež zvýšil v obchode, k čomu prispel maloobchod mimo predajní, vrátane online obchodu.

V roku 2020 ukončilo svoje podnikanie najmenej podnikateľských subjektov (47 648) za uplynulú dekádu. V medziročnom porovnaní sa počet zaniknutých podnikateľských subjektov znížil o 15,1 %. K pozitívnym výsledkom významne prispela implementácia širokej škály podporných opatrení počas koronakrízy. Čistý prírastok podnikateľských subjektov sa medziročne zvýšil o 23,4 % na 35 526. Ide o najvyššiu hodnotu čistého prírastu za uplynulých desať rokov.

Najvyššia koncentrácia MSP je na území Bratislavského kraja, kde sídli 22,7 % firiem. V súvislosti s prebiehajúcou koronakrízou sa medziročne znížil počet aktívnych MSP vo väčšine krajov. Špecifikom je Bratislavský kraj s nárastom počtu MSP, medziročne o 3,7 %. Najvyššiu mieru podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb dosahujú okresy hlavného mesta (Bratislava I, II, III) a okresy Košice I a IV. Vysoká podnikateľská aktivita FO – podnikateľov bola zaznamenaná v okresoch na severe Slovenska: Námestovo (30,8 %), Stará Ľubovňa (22,7 %) a Tvrdošín (19,7 %). Najviac živnostníkov pochádza zo Žilinského a Prešovského kraja.

Malé a stredné podniky sú kľúčovým tvorcom pracovných miest v národnom hospodárstve. V roku 2020 dosiahli MSP 74,2 % podiel na zamestnanosti v podnikovej ekonomike a 59,1 % podiel na celkovej zamestnanosti v hospodárstve SR. Napriek prijatím podporným opatreniam na udržanie zamestnanosti sa priemerný počet zamestnaných osôb v kategórii malých a stredných podnikov medziročne znížil o 2,1 % na 1 400,9 tisíc zamestnaných osôb. Dosiahnutý pokles zamestnanosti v sektore MSP nastal po predchádzajúcom každoročnom raste, ktorý prebiehal od roku 2014. Najväčší problém udržať si svojich zamestnancov mali malé podniky, ktorým sa zamestnanosť v medziročnom porovnaní znížila až o 4,5 %. V medzinárodnom porovnaní sa Slovensko aj naďalej zaraďuje medzi krajiny s nadpriemerným podielom malých a stredných podnikov na zamestnanosti.

Negatívnymi následkami pandémie bola poznačená aj ekonomická výkonnosť malých a stredných podnikov. V roku 2020 zaznamenali pokles všetky dôležité ekonomické ukazovatele MSP. Pridaná hodnota MSP – právnických osôb sa v medziročnom porovnaní znížila o 3,8 %. Znížila sa u všetkých veľkostných kategórií MSP. Najvýraznejší prepád tvorby pridanej hodnoty zaznamenali malé podniky. Z pohľadu odvetví sa pridaná hodnota MSP najvýraznejšie znížila v ubytovní a stravovaní (o 15,4 %). Podiel MSP – právnických osôb na vytvorenej pridanej hodnote poklesol na 53,6 %. Nižšiu úroveň ekonomickej výkonnosti slovenského sektora MSP potvrdzuje aj produktivita práce. V krajinách EÚ dosahuje produktivita práce MSP viac ako dvojnásobne vyššiu úroveň.

V medziročnom porovnaní poklesli aj ďalšie ekonomické ukazovatele MSP. Hrubá produkcia MSP – právnických osôb sa znížila o 4,8 %. Negatívny vývoj zaznamenala aj investičná aktivita malých a stredných podnikov. Tvorbou hrubého fixného kapitálu MSP poklesla o 13,6 %. Zisk pred zdanením MSP sa medziročne znížil o viac ako desatinu.

Prijímanie protipandemických opatrení v krajinách EÚ viedlo k obmedzeniu podnikateľských aktivít, poklesu dopytu a prerušeniu dodávateľsko-odberateľských vzťahov, čo sa prejavilo v zníženej zahranično-obchodnej aktivite firiem. Vývoz MSP sa medziročne znížil o 3,1 % na 17 526,3 mil. Eur. Vplyvom výraznejšieho prepadu vývozu veľkých podnikov, sa podiel MSP na celkovom vývoze Slovenska v roku 2020 zvýšil o 1,5 p. b. na 29,3 %. Väčšina vývozu (88,3 %) smerovala na jednotný trh EÚ. Najmä odchodom Spojeného kráľovstva z EÚ sa zvýšil podiel vývozu do krajín mimo EÚ, medziročne o 2,8 p. b. na 11,7 %. V rámci krajín

EÚ je zahranično-obchodná aktivita slovenských MSP jedna z najnižších. Pokles o 6,0 % zaznamenal aj dovoz MSP. Podiel MSP na celkovom dovoze sa však zvýšil na 40,6 %.

Nepriaznivá ekonomická situácia spojená s pandémiou sa v roku 2020 premietla do nižšieho medziročného rastu početnosti high-tech MSP (o 3,7 %). Dosiahnutý rast bol najnižší za posledných 10 rokov. Dlhodobý vývoj početnosti malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach sa vyznačuje rastúcou dynamikou, hlavne vplyvom rastu MSP v high-tech službách. V roku 2020 dosiahlo zastúpenie high-tech MSP medzi všetkými aktívnymi MSP 5,8 %. Podiel MSP pôsobiach v high-tech poznatkovo intenzívnych službách (6,5 %) je takmer trojnásobne vyšší ako v prípade priemyselnej výroby (2,3 %).

Rastúci tlak na digitalizáciu podnikania sa prejavuje na zlepšovaní dostupnosti internetu pre zamestnancov, ktorý bol k dispozícii v prípade 95,9 % podnikov. Z pohľadu konkurencieschopnosti slovenských MSP je pozitívnym znakom postupné zvyšovanie podielu firiem s vlastnou webovou stránkou. V roku 2020 malo svoju vlastnú webstránku 79,0 % podnikov s pripojením na internet. Medzi podnikmi sa zároveň zvyšuje využívanie cloudových služieb. Najčastejšie kvôli elektronickej pošte (85,0 %), pre potreby kancelárskeho softvéru (64,3 %), alebo z dôvodu nutnosti skladovania súborov (61,4 %). Rastie aj podiel MSP využívajúcich elektronický predaj. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ sa Slovensko nachádza na úrovni priemeru krajín EÚ-27 (20,0 %).

Inovačná aktivita MSP na Slovensku je naďalej nedostatočná. Podľa najnovších údajov Eurostatu vykonávalo inovačnú aktivitu na Slovensku 28,8 % malých a stredných podnikov. MSP dosahujú vyššiu inovačnú aktivitu v odvetví priemyslu ako v službách. Inovačná aktivita MSP nevykazuje známky zlepšenia ani v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ. Slovensko sa zaraďuje medzi krajiny s podpriemernou inovačnou výkonnosťou MSP.

Úroveň výskumno-vývojových aktivít malých a stredných podnikov, hodnotená prostredníctvom výdavkov na výskum a vývoj, sa podľa dostupných údajov v predkrízovom roku 2019 zlepšila. Výdavky malých a stredných podnikov v porovnaní s predchádzajúcim rokom narástli o takmer jednu pätinu (o 19,2 %). V súvislosti s nárastom výdavkov malých a stredných podnikov sa zvýšil aj podiel MSP na celkových výdavkoch podnikového sektora na výskum a vývoj na 34,0 %. Napriek zlepšeniu dosahujú slovenské MSP jednu z najnižších výskumno-vývojových aktivít spomedzi krajín EÚ.

Výkonnosť malých a stredných podnikov bude v ďalšom období závisieť od vývoja epidemiologickej situácie, dopadov prípadnej tretej vlny pandémie a od rozsahu prijímaných protipandemických opatrení. Hoci slovenské hospodárstvo môže svojou výkonnosťou dosiahnuť predkrízovú úroveň už do konca roka 2021, negatívne dopady krízou zasiahnutých odvetví a v nich pôsobiach firiem sa budú pravdepodobne prejavovať aj v ďalšom období po ukončení krízy. Mnohí podnikatelia počas krízy investovali vlastné rezervy z minulosti s cieľom udržať svoje podnikanie. Postupné ukončovanie podporných opatrení zo strany verejného sektora môže mať za následok zhoršenie situácie v platobnom správaní podnikov. Aj firmy v relatívne dobrej kondícii môžu mať po kríze problémy s likviditou, čo môže zhoršiť platobnú schopnosť podnikov. Z toho dôvodu bude potrebné aj naďalej vývoj v podnikateľskom sektore podrobne vyhodnocovať s cieľom zmierniť prípadné ďalšie negatívne dopady na sektor MSP.

Prílohy

Tab. č. 29: Počet podnikateľských subjektov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020

Odvetvie podľa SK NACE	Hrubšie členenie odvetví	Veľkostné kategórie podnikov					
		Mikro podniky (0 - 9)	Malé podniky (10 - 49)	Stredné podniky (50 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)	Veľké podniky (250 a viac)
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	Pôdohospodárstvo	22 955	791	129	23 875	23 875	1
Ťažba a dobývanie	Priemysel	223	37	11	271	81 149	3
Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov		4 753	424	132	5 309		24
Výroba textilu, odevov, kože a kožených výrobkov		5 781	216	80	6 077		17
Výroba drevených a papierových výrobkov, tlač		14 595	351	55	15 001		13
Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov		25	2	0	27		1
Výroba chemikálií a chemických produktov		474	39	25	538		4
Výroba základných farmaceutických výrobkov		10	9	3	22		3
Výroba výrobkov z gumy a plastu		3 790	297	152	4 239		40
Výroba kovov a kovových konštrukcií		30 884	673	209	31 766		30
Výroba počítačových, elektronických výrobkov		1 658	61	30	1 749		9
Výroba elektrických zariadení		1 684	78	71	1 833		30
Výroba strojov a zariadení inde nezarađených		1 371	183	94	1 648		33
Výroba dopravných prostriedkov		718	48	83	849		64
Ostatná výroba, oprava a inštalácia strojov a zariadení		9 110	272	76	9 458		17
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu		452	100	22	574		13
Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd		1 631	111	46	1 788		12
Stavebníctvo	Stavebníctvo	106 612	1 368	156	108 136	108 136	16
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel	Obchod	97 600	3 059	407	101 066	101 066	95
Doprava a skladovanie	Doprava, informácie	22 774	943	201	23 918	23 918	55
Ubytovacie a stravovacie služby	Ubytovanie a stravovanie	18 707	987	70	19 764	19 764	5
Nakladateľské, audiovizuálne a rozhlasové činnosti	Doprava, informácie	5 669	41	12	5 722	27 082	3
Telekomunikácie		261	25	10	296		8
IT a ostatné informačné služby		20 610	362	92	21 064		23
Finančné a poisťovacie činnosti	Obchodné služby	12 893	84	33	13 010	163 099	24
Činnosti v oblasti nehnuteľností		16 931	388	38	17 357		2
Právne a účtovnícke činnosti, poradenstvo v oblasti riadenia, architektonické činnosti, technické testovanie a analýzy		61 858	725	105	62 688		18
Vedecký výskum a vývoj		822	27	9	858		0
Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti		23 012	298	28	23 338		0
Administratívne a podporné služby		44 690	937	221	45 848		34
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	Ostatné služby	6	2	4	12	49 082	2
Vzdelávanie		8 373	76	11	8 460		1
Zdravníctvo		9 512	232	64	9 808		35
Rezidenčná starostlivosť a sociálna práca		836	21	3	860		0
Umenie, zábava a rekreácia		7 415	101	38	7 554		7
Ostatné činnosti		22 245	123	20	22 388		0

Tab. č. 30: Počet fyzických osôb - podnikateľov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020

Odvetvie podľa SK NACE	Hrubšie členenie odvetví	Veľkostné kategórie podnikov				
		Mikropodniky (0 - 9)	Malé podniky (10 - 49)	Stredné podniky (50 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	Pôdohospodárstvo	15 480	52	0	15 532	15 532
Ťažba a dobývanie	Priemysel	66	0	0	66	49 661
Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov		1 518	68	6	1 592	
Výroba textilu, odevov, kože a kožených výrobkov		3 619	22	0	3 641	
Výroba drevených a papierových výrobkov, tlač		9 033	32	0	9 065	
Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov		3	0	0	3	
Výroba chemikálií a chemických produktov		85	0	0	85	
Výroba základných farmaceutických výrobkov		3	0	0	3	
Výroba výrobkov z gumy a plastu		2 056	12	0	2 068	
Výroba kovov a kovových konštrukcií		24 087	32	1	24 120	
Výroba počítačových, elektronických výrobkov		410	0	0	410	
Výroba elektrických zariadení		744	0	0	744	
Výroba strojov a zariadení inde nezarađených		550	4	1	555	
Výroba dopravných prostriedkov		226	3	0	229	
Ostatná výroba, oprava a inštalácia strojov a zariadení		6 526	21	1	6 548	
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu		53	0	0	53	
Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd		476	2	1	479	
Stavebníctvo	Stavebníctvo	81 195	98	2	81 295	81 295
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel	Obchod	56 344	356	11	56 711	56 711
Doprava a skladovanie	Doprava, informácie	11 537	22	0	11 559	11 559
Ubytovacie a stravovacie služby	Ubytovanie a stravovanie	9 280	159	4	9 443	9 443
Nakladateľské, audiovizuálne a rozhlasové činnosti	Doprava, informácie	3 048	2	1	3 051	12 388
Telekomunikácie		24	0	0	24	
IT a ostatné informačné služby		9 312	1	0	9 313	
Finančné a poisťovacie činnosti	Obchodné služby	12 173	2	0	12 175	72 832
Činnosti v oblasti nehnuteľností		1 737	5	0	1 742	
Právne a účtovnícke činnosti, poradenstvo v oblasti riadenia, architektonické činnosti, technické testovanie a analýzy		31 342	17	1	31 360	
Vedecký výskum a vývoj		216	0	0	216	
Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti		11 018	5	0	11 023	
Administratívne a podporné služby		16 291	24	1	16 316	
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	Ostatné služby	0	0	0	0	29 576
Vzdelávanie		4 626	2	0	4 628	
Zdravotníctvo		3 300	2	0	3 302	
Rezidenčná starostlivosť a sociálna práca		457	0	0	457	
Umenie, zábava a rekreácia		4 053	4	0	4 057	
Ostatné činnosti		17 125	7	0	17 132	

Tab. č. 31: Počet živnostníkov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020

Odvetvie podľa SK NACE	Hrubšie členenie odvetví	Veľkostné kategórie podnikov				
		Mikropodniky (0 - 9)	Malé podniky (10 - 49)	Stredné podniky (50 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	Pôdohospodárstvo	11 726	40	0	11 766	11 766
Ťažba a dobývanie	Priemysel	65	0	0	65	49 603
Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov		1 507	68	6	1 581	
Výroba textilu, odevov, kože a kožených výrobkov		3 619	22	0	3 641	
Výroba drevených a papierových výrobkov, tlač		9 033	32	0	9 065	
Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov		3	0	0	3	
Výroba chemikálií a chemických produktov		85	0	0	85	
Výroba základných farmaceutických výrobkov		3	0	0	3	
Výroba výrobkov z gumy a plastu		2 056	12	0	2 068	
Výroba kovov a kovových konštrukcií		24 087	32	1	24 120	
Výroba počítačových, elektronických výrobkov		410	0	0	410	
Výroba elektrických zariadení		744	0	0	744	
Výroba strojov a zariadení inde nezarađených		550	4	1	555	
Výroba dopravných prostriedkov		226	3	0	229	
Ostatná výroba, oprava a inštalácia strojov a zariadení		6 524	21	1	6 546	
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu		9	0	0	9	
Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd		476	2	1	479	
Stavebníctvo	Stavebníctvo	81 191	98	2	81 291	81 291
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel	Obchod	56 294	356	11	56 661	56 661
Doprava a skladovanie	Doprava, informácie	9 795	20	0	9 815	9 815
Ubytovacie a stravovacie služby	Ubytovanie a stravovanie	9 280	159	4	9 443	9 443
Nakladateľské, audiovizuálne a rozhlasové činnosti	Doprava, informácie	3 048	2	1	3 051	12 387
Telekomunikácie		24	0	0	24	
IT a ostatné informačné služby		9 311	1	0	9 312	
Finančné a poisťovacie činnosti	Obchodné služby	2 465	2	0	2 467	56 378
Činnosti v oblasti nehnuteľností		1 723	5	0	1 728	
Právne a účtovnícke činnosti, poradenstvo v oblasti riadenia, architektonické činnosti, technické testovanie a analýzy		25 967	12	0	25 979	
Vedecký výskum a vývoj		216	0	0	216	
Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti		9 747	5	0	9 752	
Administratívne a podporné služby		16 216	19	1	16 236	
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	Ostatné služby	0	0	0	0	24 922
Vzdelávanie		4 625	2	0	4 627	
Zdravotníctvo		314	0	0	314	
Rezidenčná starostlivosť a sociálna práca		448	0	0	448	
Umenie, zábava a rekreácia		2 397	4	0	2 401	
Ostatné činnosti		17 125	7	0	17 132	

Tab. č. 32: Počet právnických osôb - podnikov podľa jednotlivých odvetví a veľkostných kategórií podnikov k 31.12.2020

Odvetvie podľa SK NACE	Hrubšie členenie odvetví	Veľkostné kategórie podnikov					
		Mikropodniky (0 - 9)	Malé podniky (10 - 49)	Stredné podniky (50 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)	Spolu MSP (0 - 249)	Veľké podniky (250 a viac)
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	Pôdohospodárstvo	7 475	739	129	8 343	8 343	1
Ťažba a dobývanie	Priemysel	157	37	11	205	31 488	3
Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov		3 235	356	126	3 717		24
Výroba textilu, odevov, kože a kožených výrobkov		2 162	194	80	2 436		17
Výroba drevených a papierových výrobkov, tlač		5 562	319	55	5 936		13
Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov		22	2	0	24		1
Výroba chemikálií a chemických produktov		389	39	25	453		4
Výroba základných farmaceutických výrobkov		7	9	3	19		3
Výroba výrobkov z gumy a plastu		1 734	285	152	2 171		40
Výroba kovov a kovových konštrukcií		6 797	641	208	7 646		30
Výroba počítačových, elektronických výrobkov		1 248	61	30	1 339		9
Výroba elektrických zariadení		940	78	71	1 089		30
Výroba strojov a zariadení inde nezarađených		821	179	93	1 093		33
Výroba dopravných prostriedkov		492	45	83	620		64
Ostatná výroba, oprava a inštalácia strojov a zariadení		2 584	251	75	2 910		17
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu		399	100	22	521		13
Dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd		1 155	109	45	1 309		12
Stavebníctvo	Stavebníctvo	25 417	1 270	154	26 841	26 841	16
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel	Obchod	41 256	2 703	396	44 355	44 355	93
Doprava a skladovanie	Doprava, informácie	11 237	921	201	12 359	12 359	55
Ubytovacie a stravovacie služby	Ubytovanie a stravovanie	9 427	828	66	10 321	10 321	5
Nakladateľské, audiovizuálne a rozhlasové činnosti	Doprava, informácie	2 621	39	11	2 671	14 694	3
Telekomunikácie		237	25	10	272		8
IT a ostatné informačné služby		11 298	361	92	11 751		23
Finančné a poisťovacie činnosti	Obchodné služby	720	82	33	835	90 267	23
Činnosti v oblasti nehnuteľností		15 194	383	38	15 615		2
Právne a účtovnícke činnosti, poradenstvo v oblasti riadenia, architektonické činnosti, technické testovanie a analýzy		30 516	708	104	31 328		18
Vedecký výskum a vývoj		606	27	9	642		0
Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti		11 994	293	28	12 315		0
Administratívne a podporné služby		28 399	913	220	29 532		34
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	Ostatné služby	6	2	4	12	19 506	2
Vzdelávanie		3 747	74	11	3 832		1
Zdravotníctvo		6 212	230	64	6 506		35
Rezidenčná starostlivosť a sociálna práca		379	21	3	403		0
Umenie, zábava a rekreácia		3 362	97	38	3 497		7
Ostatné činnosti		5 120	116	20	5 256		0

Tab. č. 33: Rozdelenie sektorov priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne priemyselnej výroby na základe klasifikácie SK NACE

Technologický sektor	Odvetvia výroby podľa SK NACE Rev. 2
Vysoká technológia	21 výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceut. prípravkov 26 výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení
Stredne vysoká technológia	20 výroba chemikálií a chemických produktov 25.4 výroba zbraní a munície 27 až 29 výroba elektrických zariadení; výroba strojov a zariadení i.n.; výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov 30 výroba ostatných dopravných prostriedkov bez 30.1 stavba lodí a člnov a bez 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení 32.5 výroba lekárskeho a dentálneho nástroja a potrieb
Stredne nízka technológia	18.2 reprodukcia záznamových médií 19 výroba koksu a rafinovaných ropných produktov 22 až 24 výroba výrobkov z gumy a plastu; výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov; výroba a spracovanie kovov 25 výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení bez 25.4 výroba zbraní a munície 30.1 stavba lodí a člnov 33 oprava a inštalácia strojov a prístrojov
Nízka technológia	10 až 17 výroba potravín; výroba nápojov; výroba tabakových výrobkov; výroba textilu; výroba odevov; výroba kože a kožených výrobkov; spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva a korku okrem nábytku; výroba predmetov zo slamy a prúteného materiálu; výroba papiera a papierových výrobkov 18 tlač a reprodukcia záznamových médií bez 18.2 reprodukcia záznamových médií 31 výroba nábytku 32 iná výroba bez 32.5 výroba lekárskeho a dentálneho nástroja a potrieb
Spracovateľský priemysel spolu	10 až 33

Tab. č. 34: Rozdelenie sektorov služieb podľa znalostnej intenzity a technologickej úrovne služieb na základe klasifikácie SK NACE

Technologický sektor	Odvetvia služieb podľa SK NACE Rev. 2
Znalostne intenzívne služby	
Znalostne intenzívne služby s vysokou technológiou	59 až 63 výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok; činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie; telekomunikácie; počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby; informačné služby 72 vedecký výskum a vývoj
Znalostne intenzívne trhové služby (bez služieb s vysokou technológiou a finančného sprostredkovania)	50 vodná doprava 51 letecká doprava 69 až 71 právne a účtovnícke činnosti; vedenie firiem, poradenstvo v oblasti riadenia; architektonické a inžinierske činnosti, technické testovanie, analýzy 73 až 74 reklama a prieskum trhu; ostatné odborné, vedecké a technické činnosti 78 sprostredkovanie práce 80 bezpečnostné a pátracie služby
Znalostne intenzívne finančné služby	64 až 66 finančné služby okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia; poistenie, zaistenie a dôchodkové zabezpečenie okrem povinného sociálneho poistenia; pomocné činnosti finančných služieb a poistenia
Ostatné znalostne intenzívne služby	58 nakladateľské činnosti 75 veterinárne činnosti 84 verejná správa a obrana; povinné sociálne poistenie 85 až 93 vzdelávanie; zdravotníctvo; starostlivosť v pobytových zariadeniach (rezidenčná starostlivosť); sociálna práca bez ubytovania; tvorivé, umelecké a zábavné činnosti; činnosti knižníc, archívov, múzeí a ostatných kultúrnych zariadení; činnosť herní a stávkových zariadení; športové, zábavné a rekreačné činnosti
Znalostne menej intenzívne služby	
Znalostne menej intenzívne trhové služby	45 až 47 veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov; veľkoobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov; maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov 49 pozemná doprava a doprava potrubím 52 skladové a pomocné činnosti v doprave 55 až 56 ubytovanie; činnosti reštaurácií a pohostinstiev 68 činnosti v oblasti nehnuteľností 77 prenájom a lízing 79 činnosti cestovných agentúr, rezervačné služby cestovných kancelárií a súvisiace činnosti 81 činnosti súvisiace s údržbou zariadení a krajinou úpravou 82 administratívne, pomocné kancelárske a iné obchodné pomocné činnosti 95 oprava počítačov, osobných potrieb pre domácnosti
Ostatné znalostne menej intenzívne služby	53 poštové služby a služby kuriérov 94 činnosti členských organizácií 96 ostatné osobné služby 97 až 99 činnosti domácností ako zamestnávateľov domáceho personálu; nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie; činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení
Služby spolu	45 až 99